

**OCENA ZASOBÓW POMOCY
SPOŁECZNEJ W KRAKOWIE
ZA ROK 2021**

1	WSTĘP	12
2	PRZECIWDZIAŁANIE SKUTKOM STANU EPIDEMII	13
2.1	Działania na rzecz mieszkańców Krakowa w stanie epidemii	13
2.2	Zapewnienie ciągłości realizacji zadań w stanie epidemii	13
3	ANALIZA LOKALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW	15
3.1	Miasto Kraków – ogólne	15
3.2	Struktura demograficzna ludności Krakowa	15
3.3	Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych.....	18
3.4	Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych	22
3.5	Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie.....	28
3.6	Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego	32
3.7	Osoby pobierające świadczenia wychowawcze	32
4	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW – PRACA SOCJALNA	33
4.1	Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe	33
4.2	Praca socjalna ze społecznością lokalną – rewitalizacja społeczna	34
4.2.1	Programy aktywności lokalnej (PAL).....	35
4.2.1.1	Programy aktywności lokalnej terytorialne	35
4.2.1.2	Program aktywności lokalnej kategoryjny	37
4.3	Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych.....	39
5	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ – PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE, TERAPIA RODZIN ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA	40
5.1	Poradnictwo specjalistyczne, terapia.....	40
5.1.1	Infrastruktura	40
5.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	40
5.1.3	Kadra.....	41
5.1.4	Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii	41
5.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	42
5.1.6	Wnioski.....	42
5.2	Interwencja kryzysowa	42
5.2.1	Infrastruktura	42
5.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	43
5.2.3	Kadra.....	43
5.2.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej	43
5.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	44

5.2.6	Wnioski.....	44
-------	--------------	----

6 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM STARSZYM..... 45

6.1	Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków	45
6.2	Świadczenia na rzecz osób starszych	51
6.2.1	Praca socjalna z osobami starszymi	52
6.2.2	Usługi opiekuńcze	52
6.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	53
6.2.2.2	Kadra.....	53
6.2.2.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	53
6.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	55
6.2.2.5	Wnioski	56
6.2.3	Ośrodki Wsparcia dla Osób Starszych	57
6.2.3.1	Infrastruktura.....	57
6.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	59
6.2.3.3	Kadra	59
6.2.3.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodku wsparcia dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	59
6.2.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	60
6.2.3.6	Wnioski	61
6.2.4	Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych ..	62
6.2.4.1	Infrastruktura.....	63
6.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	66
6.2.4.3	Kadra.....	66
6.2.4.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	66
6.2.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	68
6.2.4.6	Wnioski	69
6.2.5	Rodzinne Domy Pomocy	69
6.2.5.1	Infrastruktura.....	69
6.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	69
6.2.5.3	Kadra.....	70
6.2.5.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	70
6.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	70
6.2.5.6	Wnioski	70
6.2.6	Mieszkania chronione wspierane dla osób w podeszłym wieku.....	70
6.2.6.1	Infrastruktura.....	71
6.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	71
6.2.6.3	Kadra.....	71
6.2.6.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	71
6.2.6.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	71
6.2.6.6	Wnioski	72
6.2.7	Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	72
6.2.7.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	72
6.2.7.2	Kadra.....	72
6.2.7.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	72
6.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	73
6.2.7.5	Wnioski	73

7 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI..... 74

7.1	Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa.....	74
7.2	Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi.....	75
7.2.1	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	75
7.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	76
7.2.1.2	Kadra.....	76
7.2.1.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	76
7.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	79
7.2.1.5	Wnioski	79
7.2.2	Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi.....	80
7.2.2.1	Infrastruktura.....	80
7.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	81
7.2.2.3	Kadra.....	81
7.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	81
7.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	81
7.2.2.6	Wnioski	82
7.2.3	Środowiskowe Domy Samopomocy	82
7.2.3.1	Infrastruktura.....	83
7.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	84
7.2.3.3	Kadra.....	84
7.2.3.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	84
7.2.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	86
7.2.3.6	Wnioski	86
7.2.4	Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	87
7.2.4.1	Infrastruktura.....	87
7.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	87
7.2.4.3	Kadra.....	87
7.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	87
7.2.4.5	Wnioski	87
7.2.5	Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi	87
7.2.5.1	Infrastruktura.....	88
7.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	91
7.2.5.3	Kadra.....	91
7.2.5.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	91
7.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	92
7.2.5.6	Wnioski	93
7.2.6	Warsztaty terapii zajęciowej.....	93
7.2.6.1	Infrastruktura.....	94
7.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	95
7.2.6.3	Kadra.....	95
7.2.6.4	Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej	95
7.2.6.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	96
7.2.6.6	Wnioski	97

8 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ..... 98

8.1	Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa.....	98
------------	---	-----------

8.2	Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością	101
8.2.1	Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością	101
8.2.2	Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	102
8.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	102
8.2.2.2	Kadra	102
8.2.2.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	102
8.2.2.4	Wnioski	102
8.2.3	Mieszkanie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi	102
8.2.3.1	Infrastruktura	103
8.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	103
8.2.3.3	Kadra	103
8.2.3.4	Beneficjenci projektu	103
8.2.3.5	Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”	103
8.2.3.6	Wnioski	103
8.2.4	Zasiłek stały	103
8.2.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	104
8.2.4.2	Kadra	104
8.2.4.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	104
8.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	106
8.2.4.5	Wnioski	106
8.2.5	Turnusy rehabilitacyjne	107
8.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	107
8.2.5.2	Kadra	107
8.2.5.3	Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	107
8.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	108
8.2.5.5	Wnioski	108
8.2.6	Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	109
8.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	109
8.2.6.2	Kadra	109
8.2.6.3	Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	110
8.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	111
8.2.6.5	Wnioski	111
8.2.7	Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością	112
8.2.7.1	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	112
8.2.7.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	112
8.2.7.1.2	Kadra	112
8.2.7.1.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	112
8.2.7.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	113
8.2.7.1.5	Wnioski	113
8.2.7.2	Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika	113
8.2.7.3	Program „Aktywny Samorząd”	113
8.2.7.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	114
8.2.7.3.2	Kadra	114
8.2.7.3.3	Nakłady finansowe	115
8.2.7.3.4	Wnioski	115
8.2.7.4	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	115
8.2.7.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	115
8.2.7.4.2	Kadra	115
8.2.7.4.3	Nakłady finansowe	115
8.2.7.4.4	Wnioski	116
8.2.7.5	Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”	116

8.2.7.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	116
8.2.7.5.2	Kadra.....	116
8.2.7.5.3	Nakłady finansowe	116
8.2.7.5.4	Wnioski	116
8.2.7.6	System Obsługi Wsparcia	116

9 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY RODZINOM Z DZIEĆMI 117

9.1	Praca socjalna z rodzinami z dziećmi.....	117
9.2	Rodziny wspierające.....	117
9.3	Usługa „Pomoc w domu”	117
9.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	117
9.3.2	Kadra.....	117
9.3.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	117
9.3.4	Wnioski.....	118
9.4	Usługa asystenta rodziny	118
9.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	119
9.4.2	Kadra.....	119
9.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	119
9.4.4	Wnioski.....	120
9.5	Placówki wsparcia dziennego	120
9.5.1	Infrastruktura	121
9.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	121
9.5.3	Kadra.....	122
9.5.4	Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	122
9.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	122
9.5.6	Wnioski.....	122
9.6	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością	123
9.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	124
9.6.2	Kadra.....	124
9.6.3	Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	124
9.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	125
9.6.5	Wnioski.....	125
9.7	Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością.....	125
9.7.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	126
9.7.2	Kadra.....	126
9.7.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	126
9.7.4	Wnioski.....	126
9.8	Rodzinna Piecza Zastępcza	127
9.8.1	Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem	128
9.8.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	130
9.8.1.2	Kadra	130
9.8.1.3	Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	130
9.8.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	132
9.8.1.5	Wnioski	132
9.8.2	Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka.....	133

9.8.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	134
9.8.2.2	Kadra	134
9.8.2.3	Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	134
9.8.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	135
9.8.2.5	Wnioski	136
9.9	Placówki opiekuńczo – wychowawcze	136
9.9.1	Infrastruktura	137
9.9.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	137
9.9.3	Kadra.....	137
9.9.4	Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	137
9.9.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	139
9.9.6	Wnioski.....	140
9.10	Pomoc dla osób usamodzielnianych	140
9.10.1	Infrastruktura	141
9.10.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	141
9.10.3	Kadra	141
9.10.4	Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	141
9.10.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	143
9.10.6	Wnioski	144
9.11	Pozostałe formy pomocy na rzecz rodzin z dziećmi	144
9.11.1	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku	144
9.11.1.1	Wnioski.....	145
9.11.2	Kluby Rodziców	145
9.11.3	Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne	145
9.11.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	147
9.11.3.2	Kadra	147
9.11.3.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	147
9.11.3.4	Wnioski.....	148
9.11.4	Realizacja rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022	148
9.11.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	149
9.11.4.2	Kadra	149
9.11.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	149
9.11.4.4	Wnioski.....	149
10	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY	150
10.1	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	150
10.1.1	Infrastruktura	151
10.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	151
10.1.3	Kadra	151
10.1.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	151
10.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	153
10.1.6	Wnioski	154
10.2	Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia	154
10.2.1	Infrastruktura	155

10.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	155
10.2.3	Kadra	155
10.2.4	Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia	155
10.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	156
10.2.6	Wnioski	156
10.3	Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi	156
10.3.1	Infrastruktura	156
10.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	156
10.3.3	Kadra	157
10.3.4	Osoby i rodziny korzystające z mieszkań chronionych treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi	157
10.3.5	Nakłady finansowe.....	157
10.3.6	Wnioski	157
11	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM BEZROBOTNYM	158
11.1	Bezrobocie w Krakowie	158
11.2	Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych	160
11.2.1	Praca socjalna z osobami bezrobotnymi	160
11.2.2	Zatrudnienie socjalne	161
11.2.2.1	Kluby Integracji Społecznej (KIS).....	161
11.2.2.1.1	Infrastruktura	161
11.2.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	162
11.2.2.1.3	Kadra	162
11.2.2.1.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	162
11.2.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	164
11.2.2.2	Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej	165
11.2.2.2.1	Infrastruktura	165
11.2.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	165
11.2.2.2.3	Kadra	165
11.2.2.2.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	166
11.2.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	167
11.2.2.3	Wnioski.....	168
12	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM I RODZINOM O NISKICH DOCHODACH	169
12.1	Ubóstwo	169
12.2	Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach.....	169
12.2.1	Zasiłek okresowy	169
12.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	169
12.2.1.2	Kadra	169
12.2.1.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	169
12.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	173
12.2.1.5	Wnioski.....	174
12.2.2	Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy.....	175
12.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	175
12.2.2.2	Kadra	175

12.2.2.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	175
12.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	178
12.2.2.5	Wnioski.....	179
12.2.3	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku	179
12.2.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	180
12.2.3.2	Kadra	180
12.2.3.3	Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	180
12.2.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	184
12.2.3.5	Wnioski.....	184
12.2.4	Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Żywnościowego dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej	184
12.2.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	185
12.2.4.2	Kadra	185
12.2.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	185
12.2.5	Lokalny Program Osłony dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych.....	186
12.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące projekt	187
12.2.5.2	Kadra	187
12.2.5.3	Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu osłonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	187
12.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	189
12.2.5.5	Wnioski.....	189

13 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM BEZDOMNYM..... 190

13.1	Osoby bezdomne w społeczności Miasta Krakowa	190
13.2	Świadczenia na rzecz osób bezdomnych	197
13.2.1	Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym.....	197
13.2.1.1	Infrastruktura	197
13.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	200
13.2.1.3	Kadra	200
13.2.1.4	Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	200
13.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	203
13.2.1.6	Wnioski.....	203
13.2.2	Mieszkania chronione dla osób bezdomnych.....	204
13.2.2.1	Infrastruktura	204
13.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	205
13.2.2.3	Kadra	205
13.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	205
13.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	205
13.2.2.6	Wnioski.....	206
13.2.3	Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu	206
13.2.3.1	Organizacje pozarządowe	207
13.2.3.2	Kadra	207
13.2.3.3	Wnioski.....	207
13.2.4	Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej	207
13.2.4.1	Infrastruktura	207
13.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	207
13.2.4.3	Kadra	208

13.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	208
13.2.4.5	Wnioski	208
13.2.5	Pomoc w formie gorącego posiłku	208
13.2.5.1	Infrastruktura	208
13.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	209
13.2.5.3	Kadra	209
13.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	209
13.2.5.5	Wnioski.....	209
13.2.6	Łaźnia dla osób bezdomnych.....	209
13.2.6.1	Infrastruktura	210
13.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	210
13.2.6.3	Kadra	210
13.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	210
13.2.6.5	Wnioski.....	210
13.2.7	Zapewnienie pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych.....	211
13.2.7.1	Infrastruktura	211
13.2.7.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	211
13.2.7.3	Kadra	212
13.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	212
13.2.7.5	Wnioski.....	212
13.2.8	Wigilia dla bezdomnych i samotnych	212
13.2.8.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	212
13.2.8.2	Kadra	213
13.2.8.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	213
13.2.8.4	Wnioski.....	213
13.2.9	Streetbus dla osób bezdomnych.....	213
13.2.9.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	213
13.2.9.2	Kadra	214
13.2.9.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	214
13.2.9.4	Wnioski.....	214

14 DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „ŚRODOWISKOWE CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY KRAKÓW POŁUDNIE” 215

14.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	215
14.2	Kadra	215
14.3	Beneficjenci projektu	215
14.4	Nakłady finansowe w ramach projektu Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”	216
14.5	Wnioski	216

15 DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „W SILE WIEKU 2” 217

15.1	Infrastruktura	217
15.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	217
15.3	Kadra	217
15.4	Beneficjenci projektu	217
15.5	Nakłady finansowe w ramach projektu „W sile wieku 2”	218

15.6	Wnioski	218
16	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „SAMI – DZIELNI! NOWE STANDARDY MIESZKALNICTWA WSPOMAGANEGO DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI SPRZĘŻONYMI”	219
16.1	Infrastruktura	219
16.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	219
16.3	Kadra	219
16.4	Beneficjenci projektu	219
16.5	Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”	220
16.6	Wnioski	220
17	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „AKTYWNI ZAWODOWO – AKTYWNI SPOŁĘCZNIE”	221
17.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	222
17.2	Kadra	222
17.3	Beneficjenci projektu	222
17.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”	222
17.5	Wnioski	223
18	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „ZAWSZE RODZINA”	224
18.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	224
18.2	Kadra	224
18.3	Beneficjenci projektu	224
18.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Zawsze Rodzina”	225
18.5	Wnioski	225
19	MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁĘCZNEJ W KRAKOWIE	226
19.1	Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie	227
19.2	Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2019 – 2021	228
19.3	Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne.....	235

1 Wstęp

Art. 16a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakłada na gminy, powiaty i województwa obowiązek przygotowywania corocznie oceny zasobów pomocy społecznej i przedstawienia jej odpowiednio: radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena zasobów wraz z rekomendacjami stanowi podstawę do planowania budżetu na rok następny.

Ocena zasobów pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Kraków za rok 2021 powstała w oparciu o dane i materiały, które były dostępne w momencie przygotowania niniejszego dokumentu. Dla zobrazowania stanu i trendów zmian w strukturze społeczności lokalnej Krakowa przywołano dane liczbowe uzyskane z banku danych lokalnych GUS, w wyniku Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny, dane sprawozdawcze Grodzkiego Urzędu Pracy, jak również dane wydziałów Urzędu Miasta Krakowa, miejskich jednostek organizacyjnych oraz instytucji i firm działających na terenie Krakowa, zawarte w Raportach o Stanie Miasta Krakowa.

Zgodnie z intencją ustawodawcy, dokonując oceny uwzględniono infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej. Sporządzona ocena obejmuje ponadto osoby i rodziny korzystające w 2021 roku z pomocy społecznej, rodzaje występujących problemów oraz ich rozkład ilościowy.

W związku z trwającym w 2021 roku stanem epidemii, rozdział 2 poświęcono opisowi działań wpierających mieszkańców Krakowa oraz mających na celu zapewnienie ciągłości realizacji zadań w ramach systemu pomocy społecznej.

W rozdziale 3 dokonano analizy sytuacji społeczno – demograficznej Gminy Miejskiej Kraków, z perspektywy potrzeb pomocy społecznej. Przedstawiono podstawowe cechy demograficzne społeczności Krakowa, strukturę rodzin krakowskich i ich zasobność oraz dostępne prognozy w tym zakresie.

Rozdziały 4 i 5 charakteryzują świadczenia pomocy społecznej wspólne dla wszystkich grup osób i rodzin, korzystających z pomocy. Tematem rozdziału 4 jest praca socjalna jako istotne świadczenie pomocy społecznej, w rozdziale 5 skupiono się na poradnictwie specjalistycznym, terapii rodzin i interwencji kryzysowej.

W rozdziałach 6-13 dokonano oceny zasobów pomocy społecznej wg świadczeń charakterystycznych dla poszczególnych kategorii klientów: osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób z niepełnosprawnością, rodzin z dziećmi, osób dotkniętych przemocą w rodzinie, osób bezrobotnych, osób i rodzin o niskich dochodach oraz osób bezdomnych.

W rozdziale 14 opisano działania w ramach projektu pn.: „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”, w rozdziale 15 działania w ramach projektu pn.: „W sile wieku 2”, w rozdziale 16 działania w ramach projektu pn.: „Sami – Dzieln! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”, w rozdziale 17 działania w ramach projektu pn.: „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”, a w rozdziale 18 działania w ramach projektu pn.: „Zawsze rodzina”.

W ostatnim rozdziale przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące kadry, infrastruktury oraz planów wydatków Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

2 Przeciwdziałanie skutkom stanu epidemii

W związku z trwającym stanem epidemii, MOPS kontynuował realizację działań wspierających mieszkańców Krakowa oraz mających na celu zapewnienie ciągłości realizacji zadań w ramach systemu pomocy społecznej. Łącznie, na realizację powyższych działań wydatkowano środki w wysokości 5 789 239,71.

2.1 Działania na rzecz mieszkańców Krakowa w stanie epidemii

- Dostarczanie zakupów do seniorów i osób niesamodzielnych w ramach bieżącej działalności Ośrodka oraz w ramach Rządowego Programu „Wspieraj Seniora” – zrealizowano 1 052 dostawy zakupów do miejsca zamieszkania.
- Dostarczanie ciepłych posiłków z barów, stołówek i kuchni MDDPS do miejsca zamieszkania seniorów i osób niesamodzielnych, które zdecydowały się pozostać w domach – wsparciem objęto 72 osoby.
- Zakup i dostawa ciepłych posiłków do osób przebywających na kwarantannie i izolacji, które nie miały możliwości samodzielnego zabezpieczenia sobie żywności – dostarczono 237 pakietów zawierających całonienne wyżywienie wraz z ciepłym posiłkiem.
- Dostawa paczek żywnościowych do osób na kwarantannie – wsparciem objęto 875 osób w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, jak również bieżącej współpracy z Bankiem Żywności w Krakowie.
- Badanie profilaktyczne w populacji osób bezdomnych – zadanie realizowane przez organizację pozarządową. W ramach zadania planowane było wykonanie 280 testów anty-SARS-CoV-2 stacjonarnie, 160 testów w terenie oraz objęcie pomocą 440 osób w ramach profilaktyki zdrowia. W toku realizacji zadania publicznego uzyskano negatywną walidację testów i decyzją lekarza nadzorującego odstąpiono od ich wykonywania. Faktycznie osiągnięte rezultaty to wykonanie 168 testów anty-SARS-CoV-2 stacjonarnie (60% wartości docelowej) i 32 testy terenowe (20% wartości docelowej) oraz objęcie 200 osób pomocą (45% wartości docelowej). Na realizację zadania w roku 2021 wydatkowano kwotę ok 6 000 zł.

2.2 Zapewnienie ciągłości realizacji zadań w stanie epidemii

- 1) Realizowano zadania zgodnie z przepisami sanitarnymi, w oparciu o wdrożone procedury uwzględniające zachowanie wymaganego dystansu, zabezpieczenie środków ochrony osobistej i środków dezynfekujących, wprowadzano czasowo pracę hybrydową w okresach wzrostu fali epidemii.
- 2) W celu zabezpieczenia prawidłowej realizacji usług opiekuńczych objęto zarówno opiekunów jak i osoby korzystające z usług opiekuńczych, szczepieniami przeciw COVID-19. Osoby świadczące usługi opiekuńcze zostały zakwalifikowane do pierwszego etapu szczepień przeciw COVID-19, tzw. etapu „0”. Skoordinowano zgłoszenia opiekunów na szczepienia oraz terminy szczepień.
- 3) Pracownicy placówek wsparcia dziennego również mieli możliwość szczepienia się przeciw COVID-19 w ramach pierwszego etapu Narodowego Programu Szczepień. MOPS skoordinował zgłoszenia na szczepienia oraz terminy tych szczepień.
- 4) Realizacja działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom i pracownikom krakowskich domów pomocy społecznej oraz ciągłości realizacji wsparcia, w tym:
  - zaktualizowano, w uzgodnieniu z Państwową Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie, koncepcje funkcjonowania domów pomocy społecznej;
  - kontynuowano realizację działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie zakażeniom poprzez m.in. organizację szczepień mieszkańców i pracowników przeciw grypie, COVID 19 oraz pneumokokom;
  - uzupełniano na bieżąco środki ochrony indywidualnej mające zastosowanie zarówno przy profilaktyce jak i w sytuacji zakażenia.

Łącznie na walkę z COVID-19 w domach pomocy społecznej w roku 2021 wydatkowano kwotę 2 036 151,07 zł, w tym:

- 908 499,76 zł - środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19;
- 895 700,49 zł - dotacja z budżetu państwa - przeznaczona na wzmocnienie zabezpieczenia domów pomocy społecznej przed skutkami wystąpienia wirusa SARS-CoV-2, w szczególności na zapewnienie kadry niezbędnej do zachowania ciągłości usług świadczonych przez te jednostki oraz zakup niezbędnych środków ochrony osobistej, sprzętu i wyposażenia;
- 231 950,82 zł - środki własne.

Ponadto w roku 2021 domy pomocy społecznej skorzystały z możliwości dofinansowania działań mających na celu walkę z COVID-19 i pozyskały środki zewnętrzne w ramach następujących projektów:

- 26 763,74 zł - „Małopolska Tarcza Antykryzysowa - Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom”;
- 2 382 443,97 zł - „Bezpieczny dom - wsparcie dla kadry małopolskich domów pomocy społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19”;
- 841 504,88 zł - „Zapewnienie bezpieczeństwa i opieki pacjentom oraz bezpieczeństwa personelowi domów pomocy społecznej na czas COVID-19”.

3 Analiza lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej Gminy Miejskiej Kraków

3.1 Miasto Kraków – ogólne

Kraków jest drugim co do wielkości miastem w Polsce, zarówno pod względem ludności jak i powierzchni. Zajmuje obszar 326,91 km² i jest podzielony na 18 pomocniczych dzielnic (I– XVIII). Jest stolicą województwa małopolskiego z siedzibą Wojewody Małopolskiego oraz Marszałka Województwa Małopolskiego, Starosty Krakowskiego.

Miasto Kraków jest jednym z najważniejszych ośrodków miejskich w kraju. Pełni rolę regionalnego i międzynarodowego centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

Mieszkańcy Miasta Krakowa tworzą wspólnotę samorządową – gminę miejską. Kraków jest miastem na prawach powiatu. Gmina wykonuje zadania publiczne własne gminy i powiatu oraz zadania zlecone gminie i powiatowi z zakresu administracji rządowej. Organami Gminy Miejskiej Kraków są: Rada Miasta, która sprawuje władzę uchwałodawczą i kontrolną oraz Prezydent Miasta sprawujący władzę wykonawczą. O ustroju gminy stanowi jej Statut. Prezydent wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Miasta Krakowa oraz miejskich jednostek organizacyjnych i powiatowych służb, inspekcji i straży.

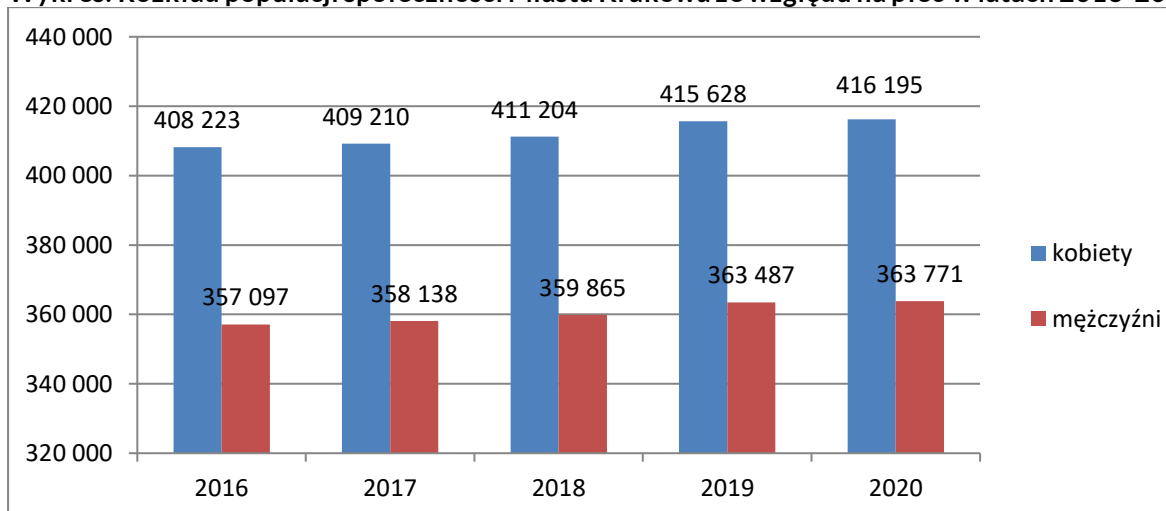
3.2 Struktura demograficzna ludności Krakowa

Podstawowe cechy demograficzne społeczności lokalnej Krakowa takie jak: wykształcenie, struktura rodzin i gospodarstw domowych, sytuacja ekonomiczna zostały określone na podstawie danych spisowych z 2011 r., interpolacji tychże danych oraz w sytuacji dostępności, danych z lat 2012 – 2021.

Według stanu na koniec roku 2020 populacja Krakowa wyniosła 779 966 i wzrosła o 851 osób, tj. ponad 0,1% w stosunku do 2019 roku¹.

Według danych z Rejestru mieszkańców Krakowa w 2020 roku zmalała liczba mieszkańców zameldowanych na stałe o – 1 427 osób. Najwięcej (71 706) mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IV – Prądnik Biały, najmniej (15 266) mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IX – Łągiwniki - Borek Fałęcki. W 2020 roku mieszkańcy Krakowa stanowili 2% ludności Polski i 22,8% mieszkańców województwa małopolskiego. Średnia gęstość zaludnienia w roku 2020 wynosiła 2 386 mieszkańców na 1 km². Dla porównania średnia gęstość zaludnienia dla województwa w tym samym okresie wyniosła 225. Kobiety stanowiły 53,3% populacji Krakowa. Na 100 mężczyzn przypadało 114 kobiet. W województwie małopolskim ten wskaźnik wyniósł 106 kobiet na 100 mężczyzn.

Wykres: Rozkład populacji społeczności Miasta Krakowa ze względu na płeć w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o Stanie Miasta Krakowa 2020 r.

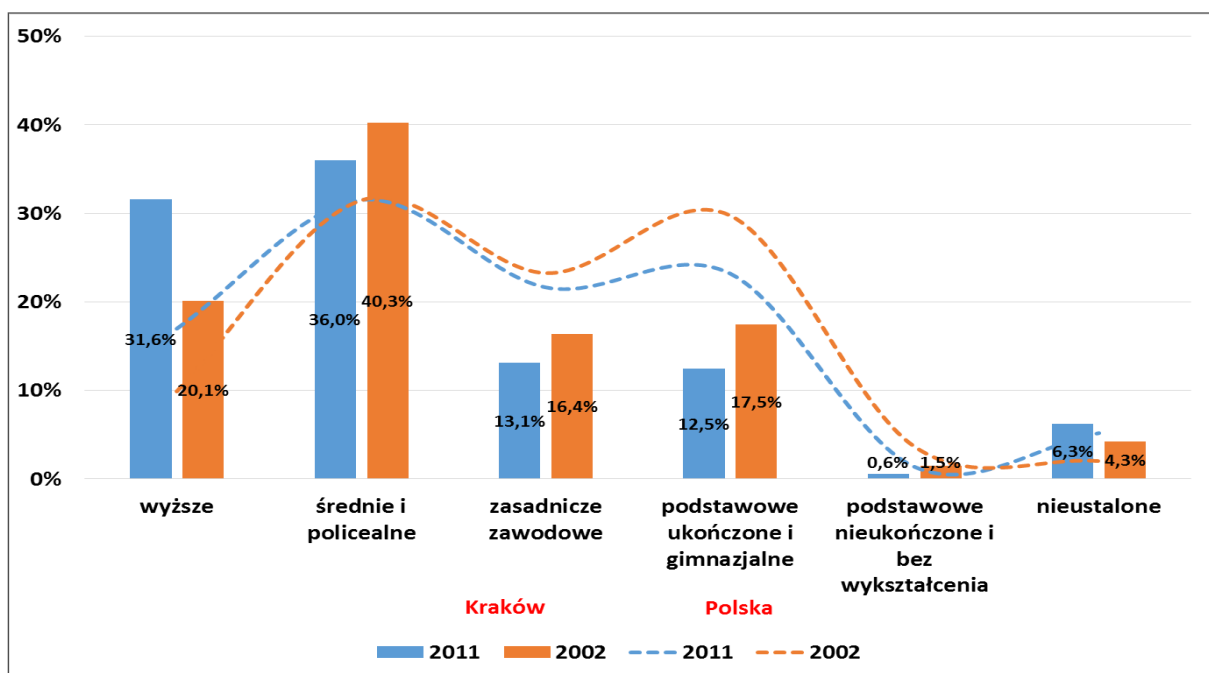
¹ Raport o Stanie Miasta Krakowa 2021 r.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w roku 2011 wskazują na wzrost poziomu wykształcenia ludności w skali całego kraju.

W okresie międzyspisowym odsetek osób o wykształceniu co najmniej średnim wzrósł z 41,4% w 2002 roku do 48,6% w 2011 roku tj. o 7,2%. Największą dynamikę odnotowano w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 9,9% w 2002 roku do 17% w 2011 roku (tj. 7,1%).

Porównanie aktualnych wyników NSP 2011 z danymi pochodzącymi z NSP 2002 wykazało iż, podobnie jak to miało miejsce w województwie małopolskim i Polsce, także w Krakowie nastąpił istotny wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym – o ponad 11%, co wskazuje poniższy wykres. Z badań wynika, że ponad 67% mieszkańców Krakowa posiada co najmniej średnie wykształcenie. W 2002 r. liczba ta wynosiła 60,4%.

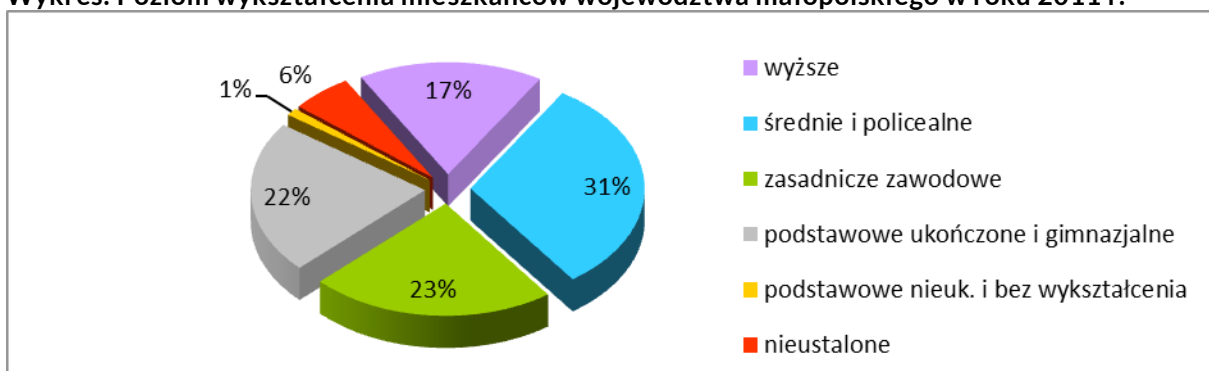
Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa i Polski w latach 2002 i 2011 (w %)

Źródło: opracowania własne na podstawie GUS (w 2002 bez wykształcenia gimnazjalnego)

Poziom wykształcenia mieszkańców Małopolski niewiele różni się od średniej krajowej.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców województwa małopolskiego w roku 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS („Ludność w województwie małopolskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna”. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Kraków 2013)

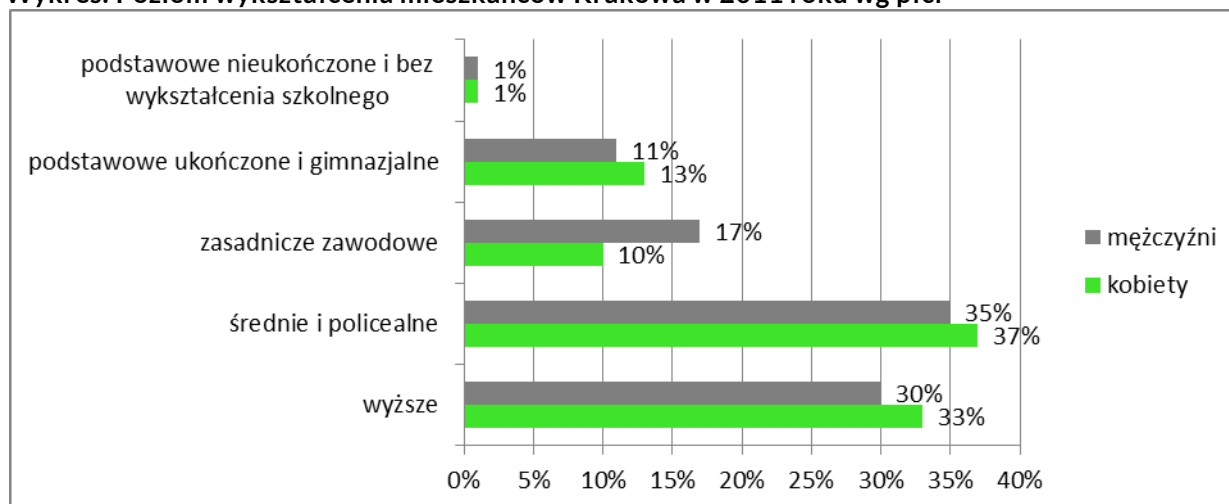
Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. Nadal lepiej wykształcone są kobiety. W 2011 roku wśród ogółu mężczyzn 14,8% ukończyło szkoły wyższe,

i w porównaniu do 2002 roku odnotowano wzrost o 5,5%. Natomiast znacznie lepiej przedstawia się sytuacja kobiet w tym zakresie. W 2002 roku co 10 kobieta posiadała dyplom ukończenia szkoły wyższej, natomiast 9 lat później już niemal co 5 kobieta (19%) była absolwentką szkoły wyższej.

W Krakowie pod względem płci nie zaobserwowano znaczących różnic wśród osób z średnim i policealnym oraz wyższym wykształceniem. Jedynie wśród osób z zawodowym wykształceniem, można zaobserwować większy odsetek mężczyzn – 17% w stosunku do kobiet – 10%.

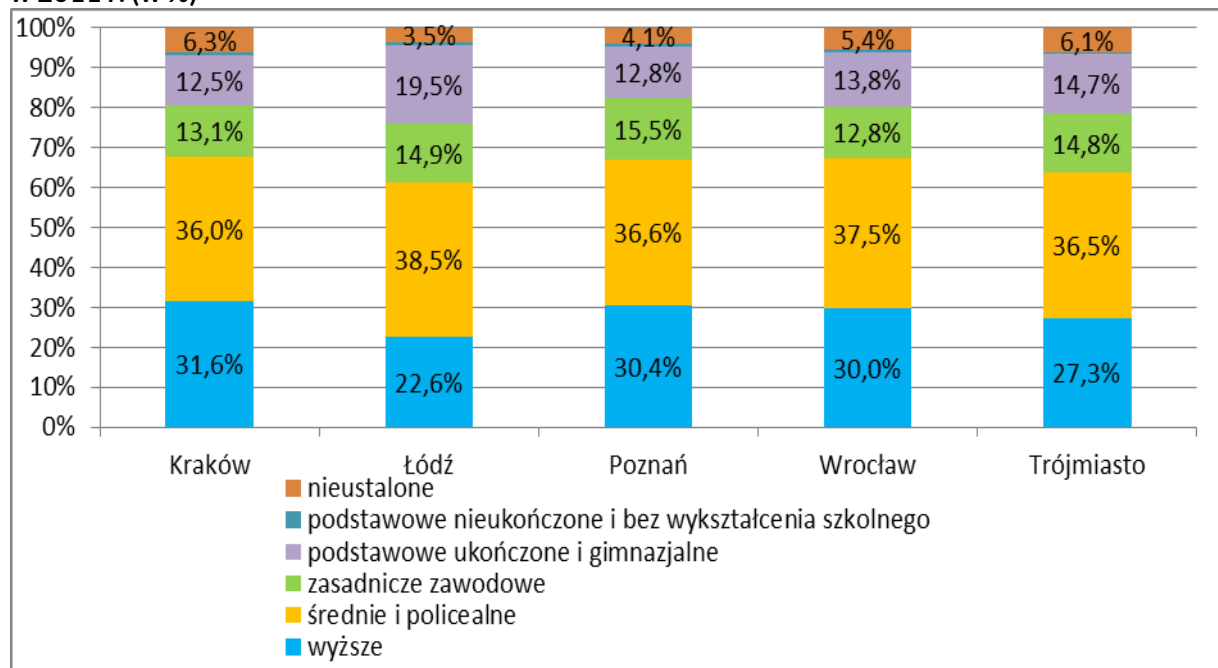
Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa w 2011 roku wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Poniższy wykres wskazuje różnice w poziomie wykształcenia pomiędzy Krakowem, a wybranymi miastami wojewódzkimi i Trójmiastem.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Trójmiasta w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W porównaniu z wybranymi miastami wojewódzkimi i Trójmiastem, Kraków charakteryzuje się najwyższym odsetkiem osób z wykształceniem wyższym, którzy stanowią 31,6% populacji

osób wykształconych². Najbardziej zbliżona do krakowskiej struktura wykształcenia występuje w Poznaniu i Wrocławiu. Biorąc pod uwagę stopień wykształcenia mieszkańców Krakowa należy stwierdzić, iż Kraków jest jedną z najlepiej wykształconych społeczności miejskich w Polsce.

3.3 Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

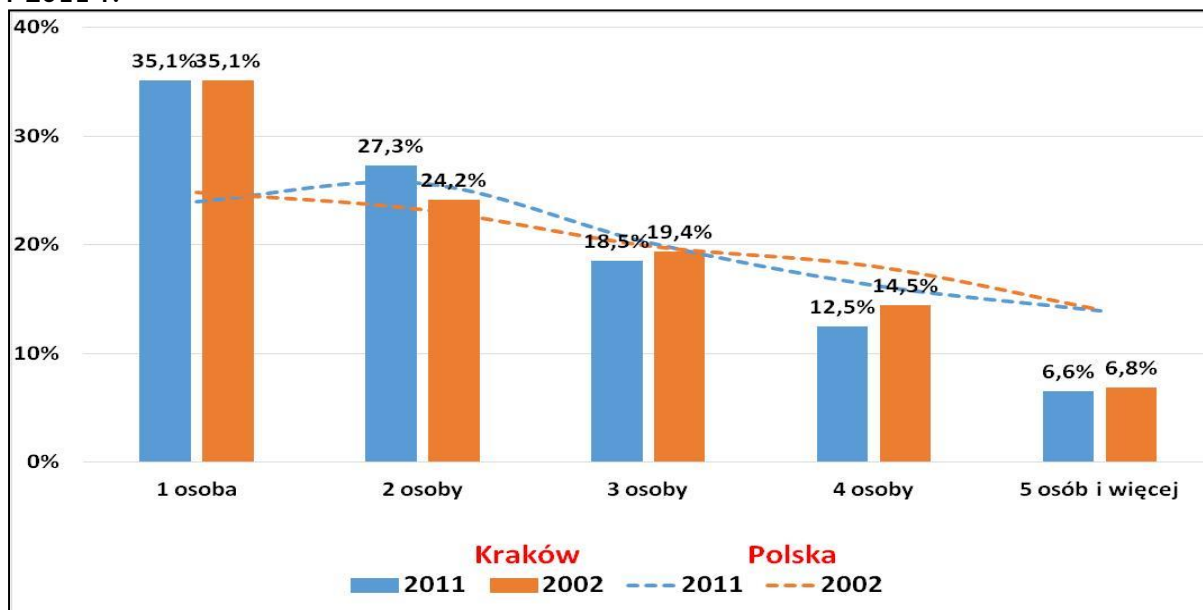
Poniższe informacje opisują strukturę demograficzną krakowskich rodzin i gospodarstw domowych na podstawie dostępnych w tym zakresie danych.

Według Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2011 w końcu marca 2011 r. w Polsce funkcjonowało 13 568 tys. gospodarstw domowych³. W porównaniu do roku 2002 było ich o 231 tys. więcej tj. blisko 2% więcej. Z kolei nieznacznemu zmniejszeniu uległa średnia liczba osób w gospodarstwach domowych z 2,84 w roku 2002 do 2,82 w roku 2011.

Dostępne informacje wskazują, że w Krakowie liczba gospodarstw domowych, definiowanych jako zespół osób mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się bez względu na stopień pokrewieństwa, wynosiła w roku 2011 ponad 320 tysięcy. W skład gospodarstw domowych wchodzi około 98% mieszkańców Krakowa⁴.

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,32, przy średniej dla województwa małopolskiego wynoszącej 3,07 (dla kraju, jak wyżej wskazano, 2,82). Dominującą grupę stanowią gospodarstwa jednorodzinne, stanowiące 57,2% ogółu gospodarstw.

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa i Polski w 2002 r. i 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Jak wskazuje powyższy wykres, w Krakowie dominują jednoosobowe gospodarstwa, które stanowią ponad 35% ogółu oraz gospodarstwa tworzone przez dwie osoby, których jest ponad 27%. W okresie międzypisowym odnotowano dość wyraźny wzrost liczby gospodarstw dwuosobowych – w roku 2011 było ich o 13,5 tys. więcej niż w roku 2002 oraz jednoosobowych – było ich o ponad 5 tys. więcej. Zwraca również uwagę dużo niższa niż średnia krajowa liczba gospodarstw 4 i więcej osobowych – 19,1% w Krakowie (30,1% dla

² Poziom wykształcenia został określony dla osób w wieku 13 lat i więcej.

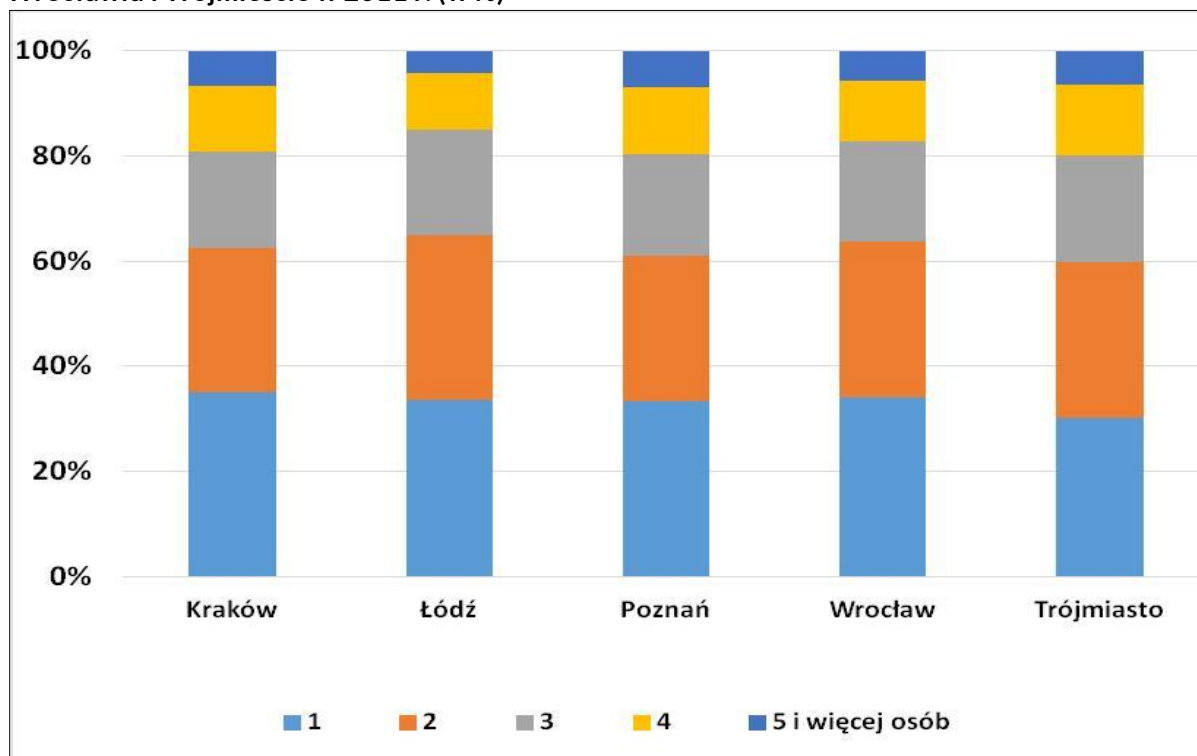
³ Główny Urząd Statystyczny, *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2014 r.

⁴ Pozostali mieszkańcy Krakowa wchodzi w skład gospodarstw zbiorowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

Polski). Wynika to między innymi z faktu, iż w Krakowie występuje duża liczba osób owdowiałych, w podeszłym wieku, mieszkających samotnie. Natomiast powstawaniu gospodarstw dwuosobowych sprzyja przede wszystkim odkładanie przez młodych ludzi decyzji o posiadaniu potomstwa.

Poniższy wykres obrazuje strukturę gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Trójmiasta.

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Wrocławiu i Trójmieście w 2011 r. (w %)

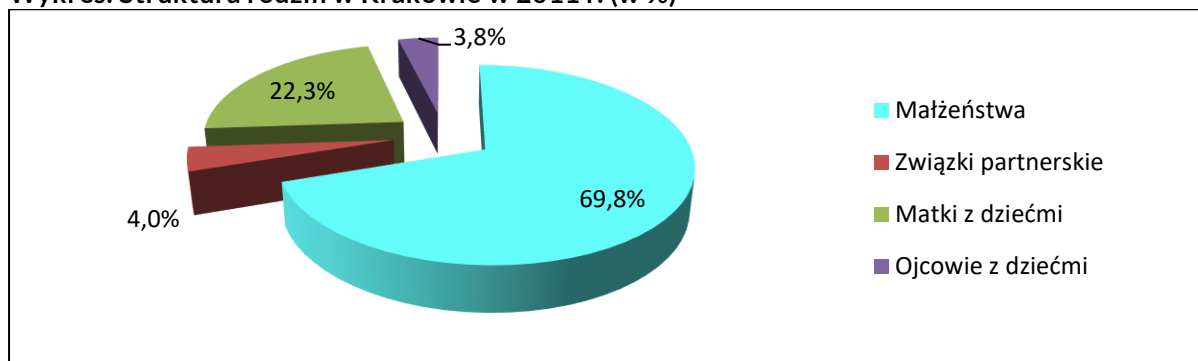
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wynika z niego, iż struktura gospodarstw domowych Krakowa nie odbiega znacząco od tej występującej w pozostałych poddanych analizie miastach. Trzeba jednak podkreślić, że to właśnie w Krakowie występuje najwięcej 1- osobowych gospodarstw domowych – 35,1%, najmniej jest ich natomiast w Trójmieście – 30,2%. Pod względem liczby gospodarstw 3 i więcej osobowych przoduje Trójmiasto, gdzie łącznie stanowią one 40,1% wszystkich gospodarstw domowych.

Wśród ponad 320 tysięcy krakowskich gospodarstw domowych 60,9% stanowią gospodarstwa tworzone przez co najmniej 1 rodzinę (dla Polski wskaźnik ten wynosi 72,9%). Liczba rodzin w Krakowie w roku 2011 r. wyniosła 208 tys. (nastąpił wzrost w porównaniu z rokiem 2002 o około 7 tys.). Za rodzinę uznaje się parę (małżeństwo lub partnerów) bez dzieci lub parę z jednym bądź większą liczbą dzieci, albo też samotnego rodzica z jednym bądź większą liczbą dzieci. Pod względem struktury dominują rodziny pełne, czyli mające obydwójce współmałżonków, jednak ponad 26% rodzin stanowią rodziny niepełne, przy czym na jednego samotnego ojca przypada 5 samotnych matek. W okresie międzypisowym nastąpił wzrost rodzin niepełnych o 2,1%.

W opisywanej grupie odnotowano, obejmującą ponad 8 tysięcy rodzin, grupę rodzin opartych na związkach partnerskich (wśród których blisko 40% posiada na utrzymaniu co najmniej jedno dziecko). Należy zaznaczyć, iż w okresie międzypisowym nastąpił dwukrotny wzrost liczby rodzin opartych na związkach partnerskich.

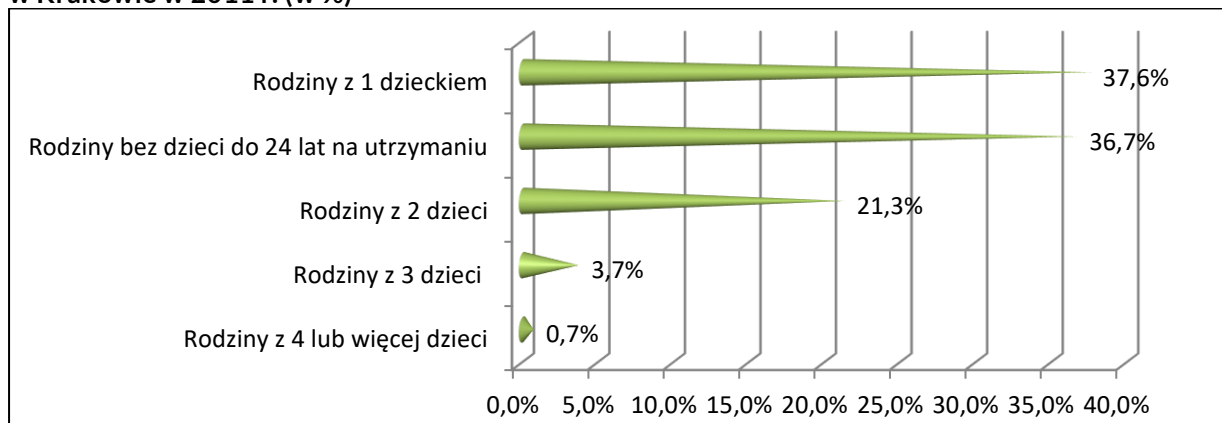
Wykres: Struktura rodzin w Krakowie w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Informacje demograficzne wskazują⁵, że około 148 tysięcy rodzin w Krakowie (prawie 71% ogółu rodzin) to rodziny z dziećmi⁶, a około 94 tys. (45% ogółu rodzin) to rodziny z dziećmi do lat 24⁷ pozostającymi na utrzymaniu rodziny⁸.

Wykres: Struktura rodzin z dziećmi wg liczby dzieci do 24 lat pozostających na utrzymaniu w Krakowie w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Krakowie wśród grupy rodzin z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu dominują rodziny z jednym dzieckiem, które stanowią 37,6%. Rodziny wielodzietne (3 i więcej dzieci) stanowią zaledwie 4,4% ogółu rodzin z dziećmi do 24 lat pozostającymi na utrzymaniu.

Łączna liczba dzieci w rodzinach to prawie 220 tys. Dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu jest blisko 140 tys. Przeciętna liczba dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu w rodzinach to 1,49 osoby (w woj. małopolskim 1,72 osoby, w Polsce 1,62 osoby).

Dane statystyczne udostępniane przez GUS wskazują, że w Krakowie populacja dzieci w przedziale wiekowym 0-17 lat systematycznie malała w okresie 2000 – 2011 (ubytek o około 27 tys. osób), począwszy jednak od 2012 roku nastąpiła zmiana trendu i lekki wzrost liczby dzieci. Związane jest to zapewne z częstszym podejmowaniem decyzji o posiadaniu potomstwa przez osoby z wyżu demograficznego z początku lat osiemdziesiątych.

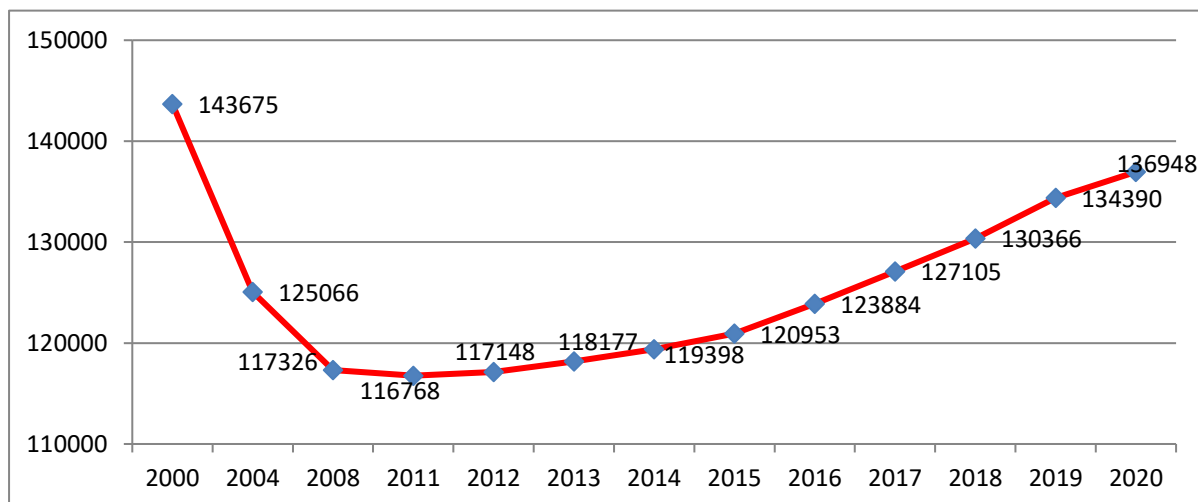
⁵ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

⁶ Jako dziecko określa się osobę w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym (lub przebywa w gospodarstwie zbiorowym) wraz z obojgiem lub jednym z rodziców. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

⁷ Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu to osoba w wieku 0-24 lat, która nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu innej osoby wchodzącej w skład gospodarstwa domowego.

⁸ Około 54 tys. rodzin to rodziny, w których albo nie ma dzieci w wieku 0-24 lat, albo dzieci w wieku poniżej 25 lat mają własne źródło utrzymania i nie pozostają na utrzymaniu rodzica.

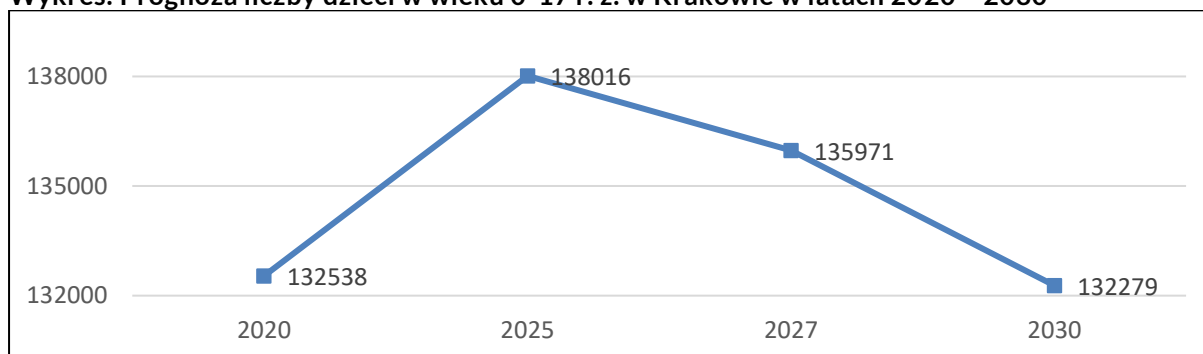
Wykres: Populacja dzieci w wieku 0-17 r. ż. w Krakowie w wybranych latach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Według przygotowanej przez GUS „Prognozy dla gmin na lata 2017 – 2030”⁹ liczba dzieci w wieku 0-17 będzie rosła do roku 2025 i wyniesie 138 016, a później zacznie spadać aby w roku 2030 osiągnąć wartość 132 279. Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014 – 2050” oraz „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014 – 2050”. Rozbieżności między rzeczywistymi a prognozowanymi wielkościami obserwowane w ciągu kolejnych lat wymagały dokonania korekty danych wejściowych i aktualizacji założeń na poziomie kraju. W związku z powyższym, wyniki prognozy dla gmin po zagregowaniu nie są w pełni spójne z opublikowanymi wynikami prognoz ludności dla jednostek wyższego poziomu¹⁰.

Wykres: Prognoza liczby dzieci w wieku 0-17 r. ż. w Krakowie w latach 2020 – 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wyniki opracowanej przez GUS długookresowej prognozy gospodarstw domowych na lata 2016 – 2050¹¹ dla województwa małopolskiego wskazują, że w latach 2016 – 2030 ogólna liczba gospodarstw domowych wzrośnie. Tempo przyrostu zwiększy się o około 14% i będzie to największy zakładany wzrost w Polsce¹². Prognoza zakłada wzrost gospodarstw domowych w całym omawianym okresie. W perspektywie 2030 roku przewiduje się znaczące zmiany w strukturze gospodarstw domowych pod względem ich wielkości. Łącznie liczba gospodarstw

⁹ Prognoza dla gmin na lata 2017-2030, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r.

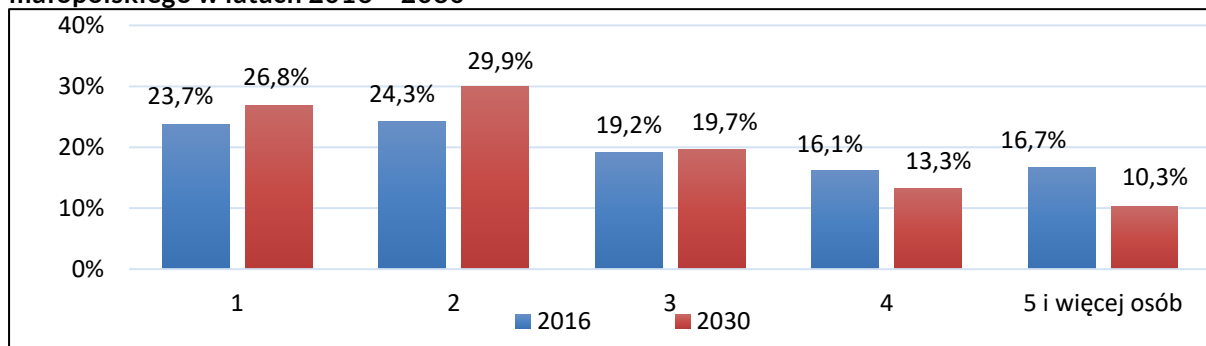
¹⁰ Raport o stanie miasta Krakowa 2018, strona 19.

¹¹ Główny Urząd Statystyczny, Prognoza gospodarstw domowych GUS na lata 2016-2050, Warszawa 2016 r.

¹² P. Szukalski, Uniwersytet Łódzki, Instytut Socjologii, „Prognoza gospodarstw domowych GUS z 2016 r. - co z niej wynika?”, Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny, 2016, nr 5, strona 3.

1- i 2- osobowych w 2030 r. wzrośnie w stosunku do 2016 r. o 8,7%, a ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyniesie 56,7%, natomiast łączna liczba gospodarstw 3- osobowych i większych zmaleje w tym samym okresie o 8,7%. Gospodarstwa te będą stanowić 43,3% wszystkich gospodarstw domowych.

Wykres Prognozowana struktura gospodarstw domowych wg liczby osób dla województwa małopolskiego w latach 2016 - 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gospodarstwa 2-osobowe pozostaną grupą najliczniejszą. Najmniej liczną grupę stanowią gospodarstwa 5-osobowe i większe. Udział gospodarstw 1-osobowych w strukturze ogółem wzrośnie z 23,7% w 2016 r. do 26,8% w 2030 r. Tendencję wzrostową będą wykazywać również gospodarstwa domowe 2- i 3- osobowe. Ponadto prognozowany jest spadek przeciętnej liczby dzieci (0-17 lat) w gospodarstwie domowym – z 0,55 w 2016 r. do 0,44 w 2030 r. W okresie do 2030 roku zmaleje także przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym – z 2,94 osób w 2016 r. do 2,59 w 2030 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego zwiększa się liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi, w tym mieszkających samotnie. Biorąc pod uwagę obecną strukturę wieku ludności – w perspektywie 20 lat zjawisko to nasili się tj. wzrośnie liczba osób w starszym wieku, tym samym wzrośnie liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi, w tym starych osób samotnych¹³.

3.4 Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

Istotne znaczenie dla analizy ekonomicznych aspektów funkcjonowania gospodarstw domowych ma określenie źródeł ich utrzymania. Źródła utrzymania gospodarstwa domowego wynikają z indywidualnych źródeł dochodów uzyskiwanych przez poszczególnych członków gospodarstwa domowego. Jako główne źródło utrzymania przyjmuje się to źródło, z którego pochodzi przeważająca część środków w budżecie domowym, przeznaczana na potrzeby wszystkich członków gospodarstwa.

Spośród wyodrębnionych ponad 320 tysięcy gospodarstw domowych (w 2002 – 307 tys.), najliczniejszą grupę, bo liczącą około 181 tysięcy, stanowią gospodarstwa, których głównym źródłem utrzymania są dochody uzyskiwane z tytułu pracy (bez względu na charakter zatrudnienia)¹⁴. W ich obrębie zdecydowana większość – aż 52,9% gospodarstw utrzymuje się z dochodów z pracy świadczonej w sektorze prywatnym. Mniejszą ilościowo jest zbiorowość gospodarstw utrzymujących się z pracy świadczonej w sektorze publicznym – około 31,7%. Dane dotyczące udziału poszczególnych typów gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw w Krakowie przedstawia poniższa tabela.

¹³ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*, Warszawa 2014 r., strona 15.

¹⁴ Urząd Statystyczny w Krakowie, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie małopolskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Kraków 2014, str. 210-211.

Tabela: Gospodarstwa domowe w Krakowie według głównego źródła utrzymania w 2011 r.

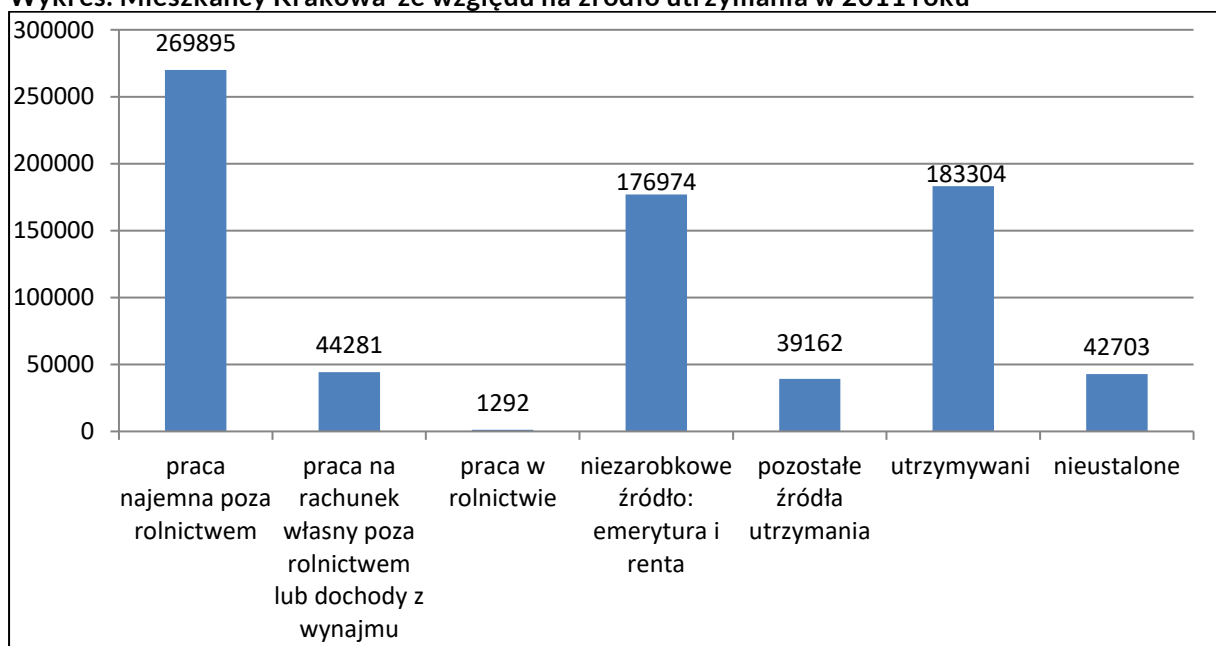
Praca				
	Najemna		Na rachunek własny	
	W sektorze publicznym	W sektorze prywatnym	Poza rolnictwem	W rolnictwie
Ogółem w tys.	57 348	95 763	27 529	508
% ogółu	17,9%	29,8%	8,6%	0,2%
Ogółem %	56,5%			

	Niezarobkowe źródło			Dochody z własności i inne	Na utrzymaniu	Nieustalone
	Emerytura	Renta	Pozostałe niezarobkowe źródło			
Ogółem w tysiącach	83 307	15 862	2 906	24 312	1 062	12 332
% ogółu	26,0%	4,9%	0,9%	7,6%	0,3%	3,8%
Ogółem %	31,8%			11,7%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-Urząd Statystyczny w Krakowie

W oparciu o dostępne dane dotyczące sytuacji ekonomicznej krakowskich gospodarstw domowych można stwierdzić, że dla znaczącej większości gospodarstw domowych głównym źródłem utrzymania są dochody z pracy świadczonej poza rolnictwem – dotyczy to aż 56,3% gospodarstw domowych. Praca wykonywana w rolnictwie stanowi główne źródło utrzymania w znikomym odsetku gospodarstw domowych (0,2%). Liczną zbiorowość gospodarstw domowych stanowią gospodarstwa, których główne źródło utrzymania pochodzi z niezarobkowego źródła tj. emerytur, rent i pozostałych źródeł niezarobkowych (31,8%). Analiza niezarobkowych źródeł utrzymania wskazuje, że w Krakowie najliczniejszą pod tym względem grupę stanowią gospodarstwa emerytów i rencistów – w stosunku do ogółu gospodarstw domowych stanowią 30,9%.

Wykres: Mieszkańcy Krakowa ze względu na źródło utrzymania w 2011 roku

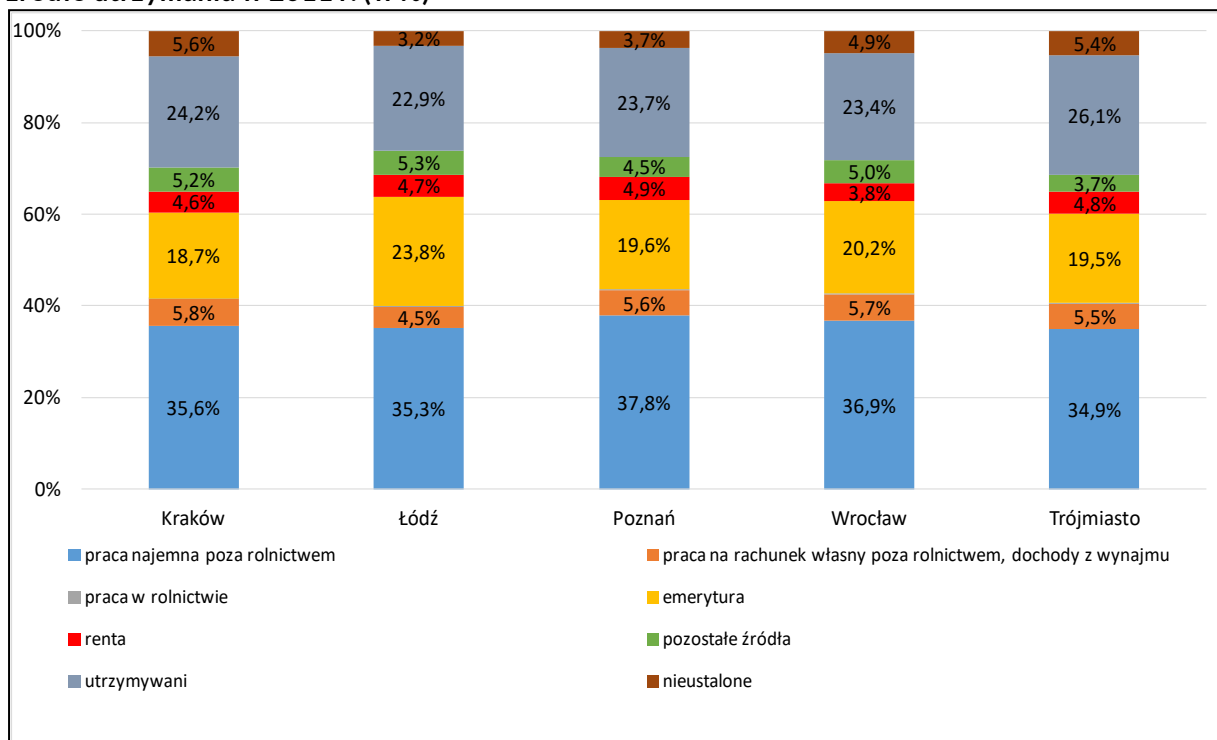
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

W oparciu o dane z Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku należy stwierdzić, że najczęściej mieszkańców Krakowa – 35,6% utrzymywało się z pracy najemnej poza rolnictwem (przy średniej dla woj. małopolskiego wynoszącej 30,4%), 24,2% osób pozostawało na utrzymaniu innych osób (w woj. małopolskim średnio 31,6%), a dla 23,3% głównym źródłem utrzymania była renta lub emerytura (w woj. małopolskim średnio 22,5%).

Poniższy wykres prezentuje różnice dotyczące głównych źródeł utrzymania pomiędzy mieszkańcami Krakowa, oraz wybranych miast wojewódzkich i Trójmiasta. Struktura dochodów najbardziej zbliżona do krakowskiej występuje w Poznaniu i Trójmieście.

Wykres: Mieszkańcy Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Trójmiasta ze względu na główne źródło utrzymania w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z dostępnych badań budżetów gospodarstw domowych (w okresie prac nad opracowaniem Oceny Zasobów Pomocy Społecznej), przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny¹⁵ wynika, że w roku 2020 sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce nieznacznie poprawiła się, pomimo pandemii COVID-19, która miała znaczący wpływ zwłaszcza na poziom i strukturę wydatków.

Gospodarstwa domowe miały wyższe dochody ale w porównaniu z rokiem poprzednim zauważalnie mniej wydawały. Wydatki zmieniały się w odpowiedzi na dynamikę pandemii i wynikające z niej ograniczenia. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę ukształtował się w 2020 r. na poziomie 1 919 zł i był realnie wyższy o 2% od dochodu z roku 2019.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2020 r. wyniosły 1 210 zł, były realnie niższe o 6,5% od wydatków z roku 2019. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne wyniosły 1 165 zł i były realnie niższe o 6,2% w stosunku do 2019 r.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był wyższy o 28% niż na wsi. Różnice te wynikały z wysokości dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe, jak również związane były z większą liczbą osób wchodzących w skład gospodarstw domowych

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2020 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, Informacje sygnałowe, 31.05.2021 r.

zamieszkujących wieś. Przeciętne miesięczne wydatki na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta były o 35,4% wyższe niż na wsi.

Podobnie jak w latach poprzednich poprawia się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. W roku 2020 utrzymał się wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą (51,6% gospodarstw domowych ogółem wobec 48,6% w 2019 r.). Obniżył się odsetek gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą (5,8% wobec 7% w 2019 r.). Swoją sytuację materialną najlepiej oceniają gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym (73,4% ocen pozytywnych, bez zmian w porównaniu do 2019 r.), najgorzej zaś gospodarstwa domowe rencistów (23,5% ocen pozytywnych wobec 22,4% w 2019 r.).

Podstawowe wskaźniki służące do opisywania poziomu ubóstwa w społeczeństwie to: relatywna granica ubóstwa, ustawowa granica ubóstwa oraz minimum egzystencji.

Wskaźnik relatywnej granicy ubóstwa określa się na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych. Wskaźnik ten w roku 2020 wyniósł 799 zł dla gospodarstwa jednoosobowego oraz 2 157 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2020 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14)¹⁶.

Ustawowa granica ubóstwa to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do interwencji socjalnej. Od 1 października 2018 r. kwota kryteriów dochodowych uprawniających do ubiegania się o pomoc wynosiła 701 zł dla gospodarstwa jednoosobowego i 528 zł na osobę w rodzinie, tj. 2 112 zł dla gospodarstwa 4-osobowego.

Z kolei minimum egzystencji nazywane też minimum biologicznym określane jako zasięg ubóstwa skrajnego, stanowi dolne kryterium ubóstwa i uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Takie ubóstwo nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego. Minimum egzystencji uznaje się za dolną granicę obszaru ubóstwa. Wysokość minimum egzystencji ustala corocznie Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Dla jednoosobowego gospodarstwa wyniósł on w 2020 roku 640 zł, a dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2020 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14) – 1 727 zł¹⁷.

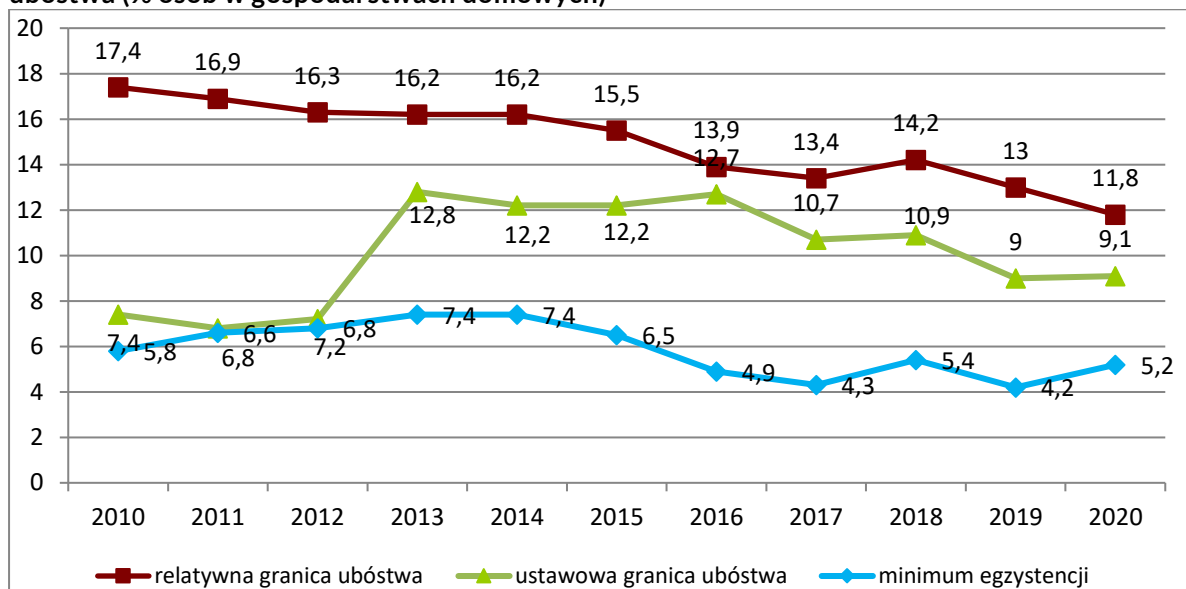
W 2020 r. odnotowano wzrost odsetka osób skrajnie ubogich z ok. 4,2% osób w 2019 r. do ok. 5,2%. Pogorszenie się sytuacji materialnej części gospodarstw domowych i wzrost ubóstwa skrajnego w Polsce wiąże się z wprowadzeniem od marca 2020 r. zamrożenia części gospodarki i ograniczeń w kontaktach społecznych, w odpowiedzi na pojawienie się w Polsce koronawirusa i rozwój pandemii COVID 19. Wartość wskaźnika zasięgu ubóstwa relatywnego spadła do ok. 12% (o ok. 1 p. proc.) a wskaźnika ubóstwa ustawowego pozostała na poziomie ok. 9%.

---

¹⁶ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.*, GUS, Informacje sygnałowe, 30.06.2021 r.

¹⁷ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.*, GUS, Warszawa, 30.06.2021 r.

Wykres: Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2010–2020 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, jednak społeczna i terytorialna mapa zagrożenia ubóstwem w Polsce istotnie nie zmienia się od lat. Grupami szczególnie narażonymi na doświadczanie ubóstwa skrajnego były w 2020 r. gospodarstwa osób utrzymujących przede wszystkim ze świadczeń społecznych (poza emeryturami), gospodarstwa domowe rolników, rodziny wielodzietne, a także gospodarstwa z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością. Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa skrajnego był brak lub niski poziom wykształcenia.

Najnowsze dostępne badania budżetów gospodarstw domowych w województwie małopolskim przeprowadzone w 2020 roku objęły 8,9% wszystkich gospodarstw zbadanych w kraju¹⁸.

W strukturze dochodu gospodarstwa domowego dominowały dochody z pracy najemnej. W 2020 roku stanowiły one 59% ogółu (dla kraju - 53%). Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”. Udział tych dochodów w województwie małopolskim nieznacznie spadł w ujęciu rocznym i wyniósł 29,6% (w kraju - 32,2%).

Sytuacja materialna badanych gospodarstw domowych w województwie małopolskim w ujęciu rocznym w 2020 r. poprawiła się. Na przestrzeni roku nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł 1 914,74 zł i był wyższy o 8% niż przed rokiem.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę wyniosły 1 415,2 zł i były niższe o 3,4% od zanotowanych rok wcześniej. Zwiększyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami, co pozwoliło gospodarstwom domowym na zwiększenie swoich oszczędności.

Według badań pt.: „Diagnoza Społeczna 2015...¹⁹” województwami o najwyższej ogólnej jakości życia były w 2015 r. małopolskie, pomorskie i wielkopolskie. W przekroju większych miast najlepiej żyje się mieszkańcom Poznania, Zielonej Góry i Krakowa.

¹⁸ *Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Informacje sygnałowe, 11.10.2021 r.

¹⁹ J. Czapiński, T. Panek, *Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Warszawa, 2015, strona 16.

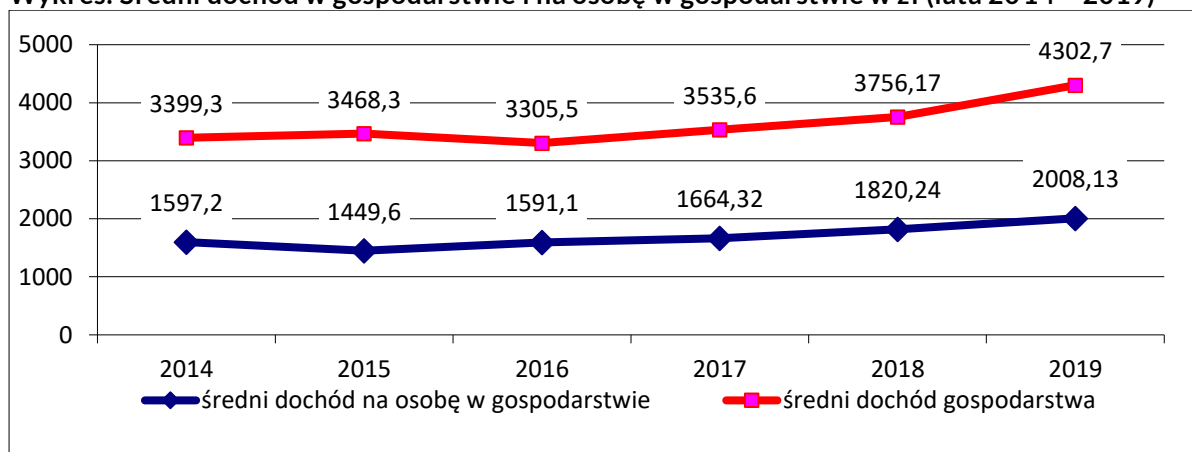
Sytuację finansową gospodarstw domowych, mieszkańców Krakowa obrazują raporty z badań zleczanych od 1999 roku przez Krakowski Holding Komunalny S.A. Badania są przeprowadzane wśród mieszkańców Krakowa i dotyczą oceny jakości wykonywanych usług komunalnych oraz stopnia obciążenia budżetów domowych wydatkami na te usługi, stąd dane dotyczące budżetów gospodarstw domowych krakowian nie są pełne.

Ostatnie badania przeprowadzono w 2019 r.²⁰ Badaniem objęto 1 305 losowo wyłonionych gospodarstw domowych z obszaru Krakowa. Doboru respondentów dokonano warstwowo dla każdej z 18 dzielnic samorządowych, proporcjonalnie do liczby mieszkańców dzielnicy. Wywiady przeprowadzono z dorosłymi osobami reprezentującymi gospodarstwa domowe. Podobnie jak w latach poprzednich w badaniu uczestniczył większy odsetek kobiet niż mężczyzn (65,7% kobiet i 34,3% mężczyzn). Średnia liczba osób w badanych gospodarstwach domowych wynosiła 2,57 (w 2018 roku 2,62). Najliczniejszą grupę respondentów – 67,3% stanowiły osoby nie mające na utrzymaniu dzieci, 19,8% stanowiły osoby posiadające – 1 dziecko, 9,5% – 2 dzieci, 3,4% – 3 dzieci i więcej.

Ankietowani zostali poproszeni m.in. o oszacowanie łącznych dochodów wszystkich członków ich gospodarstwa domowego. Średnia wartość dochodu miesięcznego na osobę, obliczona dla wszystkich gospodarstw domowych ogółem, wyniosła 2 008,13 zł. W badaniach z roku 2018 analogiczna średnia wyniosła 1 820,24 zł, zaś w roku 2017 r. 1 664,32 zł.

Analizując poniższy wykres widoczny jest jednocześnie wzrost średniego dochodu na gospodarstwo oraz wzrost średniego dochodu na osobę. Wskazuje to na poprawę sytuacji finansowej krakowskich gospodarstw domowych. Można przypuszczać, że ta tendencja będzie utrzymywać się w najbliższych latach.

Wykres: Średni dochód w gospodarstwie i na osobę w gospodarstwie w zł (lata 2014 - 2019)

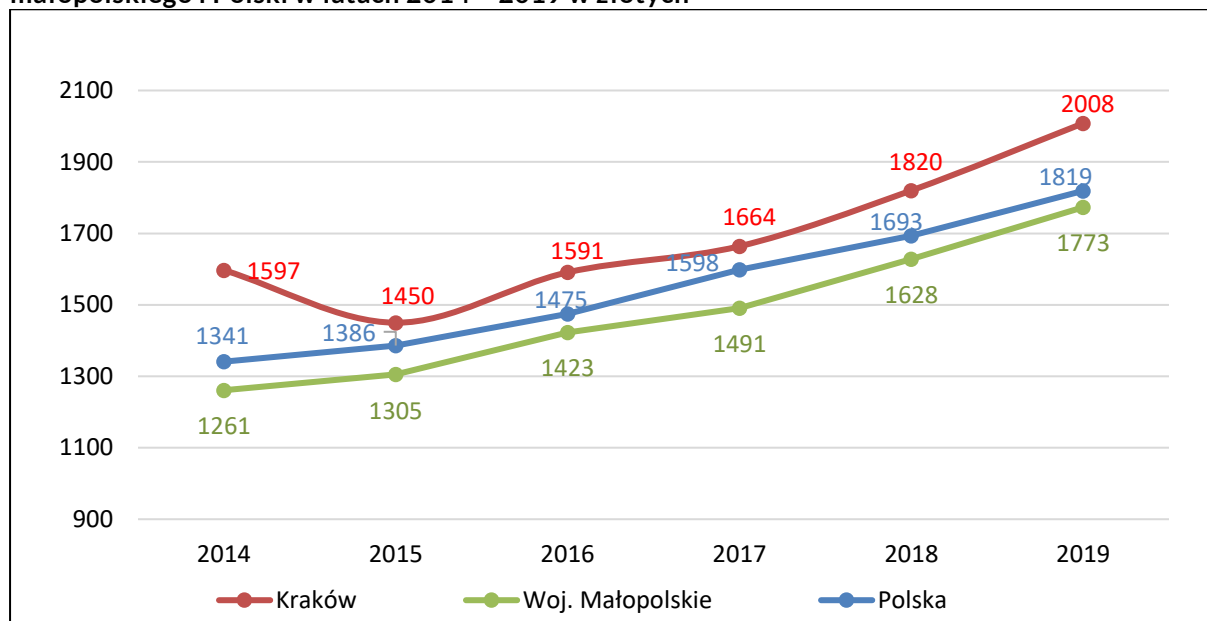
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krakowskiego Holdingu Komunalnego S.A. 2019 r.

Należy podkreślić, że w badaniach za dochód przyjęto miesięczne przychody gospodarstwa domowego, po odliczeniu należnego podatku i składek. Uzyskane wartości można jednak uznać za porównywalne z wartościami dochodu rozporządzalnego, którymi posługuje się Główny Urząd Statystyczny.

Zestawienie danych za rok 2019 wskazuje, że średnie miesięczne dochody krakowskich gospodarstw domowych przewyższają średnie miesięczne dochody gospodarstw domowych w Polsce i Małopolsce. Średnie miesięczne dochody 1 mieszkańca Krakowa (wg danych KHK) są o 189 zł (w 2018 roku o 127 zł) wyższe niż w Polsce i o 235 zł wyższe niż średnia wojewódzka (w 2018 roku o 192 zł).

²⁰ Z uwagi na stan epidemii w 2020 r. i 2021 r. badania nie zostały przeprowadzone.

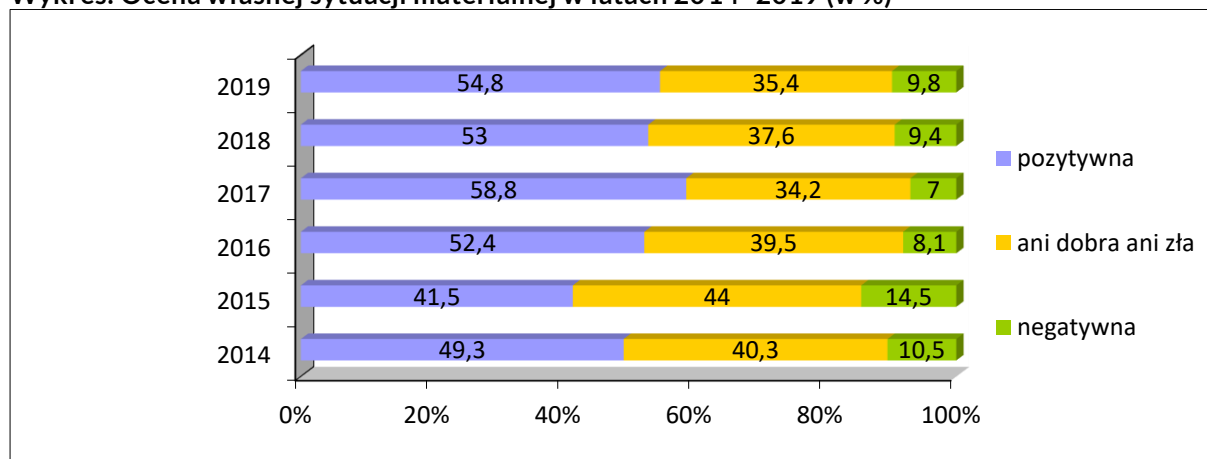
Wykres: Średni miesięczny dochód na osobę w gospodarstwie dla Krakowa, dla województwa małopolskiego i Polski w latach 2014 – 2019 w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krakowskiego Holdingu Komunalnego S.A. (dane dla Krakowa), GUS (dane dla woj. małopolskiego i Polski).

Fakt, że większość krakowian nieźle ocenia swoją sytuację ekonomiczną potwierdzają wyniki subiektywnej oceny sytuacji materialnej. W roku 2019 – 54,8% respondentów oceniło swoją sytuację materialną pozytywnie. Osoby oceniające negatywnie swoją sytuację materialną stanowiły 9,8% badanych.

Wykres: Ocena własnej sytuacji materialnej w latach 2014-2019 (w %)

Źródło: Krakowski Holding Komunalny S.A. 2019 r.

3.5 Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie

Informacji na temat krakowskich rodzin, w tym również odnoszących się do ich sytuacji ekonomicznej, dostarczają także dane dotyczące świadczeniobiorców świadczeń rodzinnych. W 2021 r. świadczenia rodzinne w Krakowie otrzymało 21 399 rodzin. Ze świadczeń skorzystało 30 488 dzieci.

Rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w których dochód w przeliczeniu na członka rodziny nie przekracza kwoty 674 zł, a w przypadku rodzin, w skład których wchodzi dziecko

z niepełnosprawnością – kwoty 764 zł²¹, otrzymywały świadczenia rodzinne uzależnione od dochodu, czyli zasiłki rodzinne z dodatkami²². Z zasiłku rodzinnego mogą korzystać wszystkie dzieci do ukończenia 18 lat oraz starsza młodzież ucząca się w szkole lub w szkole wyższej. Górna granica wieku określona jest na „nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności”²³. Według stanu na koniec grudnia 2021 r. zasiłek rodzinny wypłacono 6 785 rodzinom dla 12 928 dzieci.

W przypadku dodatków do zasiłku rodzinnego, z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej wypłacono świadczenie dla 1 521 rodzin (2 125 dzieci), z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 845 rodzin (1 097 dzieci) oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością zarówno do jak i powyżej 5 lat dla 844 rodzin (898 dzieci).

Bardziej szczegółową analizę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc październik 2021 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych).

Tabela: Rodziny pobierające zasiłki rodzinne wg stanu – październik 2021 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie miesięczne				
	Liczba rodzin				
	z 1 dzieckiem	z 2 dziećmi	z 3 dziećmi	z 4 i więcej dziećmi	Suma
Liczba rodzin pełnych bez dziecka z niepełnosprawnością, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	766	1 433	730	290	3 219
bez dochodu*	69	90	35	18	212
do 400 zł	287	556	313	137	1 293
od 400,01 do 574 zł	219	469	197	76	961
od 574,01 do 674 zł	150	240	128	39	557
od 674,01 do 754 zł	35	70	40	15	160
od 754,01 do 1 100 zł	4	6	17	5	32
od 1 100,01 do 1500 zł	2	1	0	0	3
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	1	0	0	1

²¹ Dziennik Ustaw RP Warszawa, dnia 7 sierpnia 2018 r. poz. 1497 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna.

²² W przypadku przekroczenia kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego, o której mowa w ust. 3, zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, o której mowa w ust. 3, a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111).

²³ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111).

Liczba rodzin pełnych z dzieckiem z niepełnosprawnością, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	95	200	98	57	450
bez dochodu*	11	15	4	6	36
do 400 zł	44	70	37	29	180
od 400,01 do 664 zł	23	84	39	14	160
od 664,01 do 764 zł	12	24	12	5	53
od 764,01 do 844 zł	4	5	6	1	16
od 844,01 do 1 100 zł	1	2	0	2	5
od 1 100,01 do 1500 zł	0	0	0	0	0
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0
Liczba rodzin niepełnych bez dziecka z niepełnosprawnością, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	992	673	199	79	1 943
bez dochodu*	130	47	10	2	189
do 400 zł	481	306	114	46	947
od 400,01 do 574 zł	208	171	40	21	440
od 574,01 do 674 zł	121	96	26	8	251
od 674,01 do 754 zł	36	41	6	1	84
od 754,01 do 1 100 zł	12	10	3	1	26
od 1 100,01 do 1500 zł	4	2	0	0	6
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0
Liczba rodzin niepełnych z dzieckiem z niepełnosprawnością, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	121	93	26	19	259
bez dochodu*	24	9	0	1	34

do 400 zł	52	50	15	14	131
od 400,01 do 664 zł	24	21	10	4	59
od 664,01 do 764 zł	14	9	1	0	24
od 764,01 do 844 zł	4	4	0	0	8
od 844,01 do 1 100 zł	3	0	0	0	3
od 1 100,01 do 1500 zł	0	0	0	0	0
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0

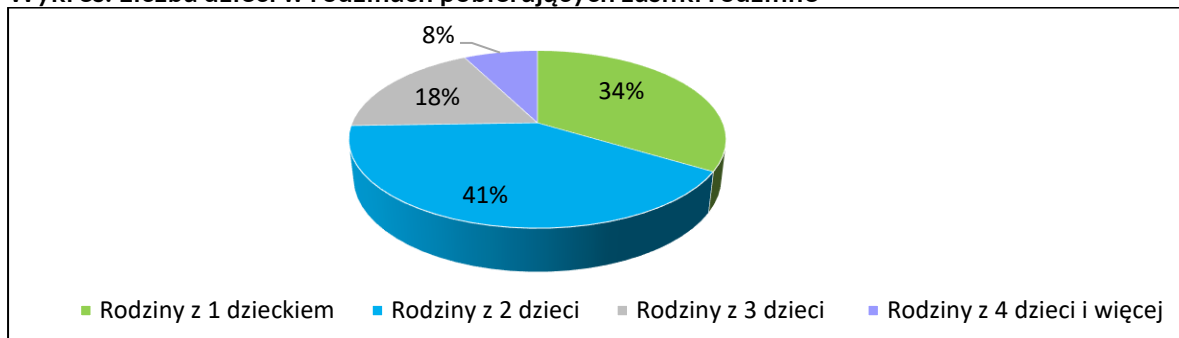
*obliczone zgodnie z Ustawą o świadczeniach rodzinnych

Źródło: Wydział Spraw Społecznych UMK

W rodzinach pobierających zasiłki rodzinne dominują rodziny pełne, które stanowią 62,5% ogółu. Wśród ogółu rodzin największy odsetek stanowią rodziny z jednym lub dwójką dzieci – odpowiednio po 34% i 41%. Rodziny z trojgiem dzieci stanowią 18%, a rodziny z czworgiem i więcej dzieci 8%. Ogółem rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością pobierających zasiłki rodzinne jest prawie 12%.

W zbiorowości rodzin pełnych, w kontekście liczby dzieci, najwyższy jest odsetek rodzin z dwójką dzieci, natomiast w przypadku rodzin niepełnych najczęściej jest rodziców wychowujących jedno dziecko.

Wykres: Liczba dzieci w rodzinach pobierających zasiłki rodzinne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Społecznych UMK

Analiza sytuacji dochodowej rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne wskazuje, że największy odsetek rodzin – 48% wykazuje dochód między 400,01 zł a 1 100 zł. Rodziny w najtrudniejszej sytuacji finansowej, tj. bez dochodu stanowią 8%. W porównaniu z rokiem 2019 widoczny jest spadek świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych – o ponad 7% zmniejszyła się liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne dla Krakowa dotyczące liczby dzieci, zgodnie z którymi w najbliższych latach będzie się zwiększać ich liczba, mając jednocześnie na uwadze poprawiającą się sytuację ekonomiczną mieszkańców Krakowa, można przypuszczać, że liczba rodzin spełniających kryteria dochodowe uprawniające do pobierania zasiłków rodzinnych będzie się utrzymywać na zbliżonym poziomie.

3.6 Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁴. Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 900 zł.

W 2021 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosła 2 034, natomiast liczba osób uprawnionych 2 646.

Analizę świadczeniobiorców otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc wrzesień 2021 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego).

Wśród rodzin, które pobierają świadczenia z funduszu alimentacyjnego 989 rodzin jest z jedną osobą uprawnioną do tego świadczenia. Rodzin wielodzietnych, tj. z trojgiem i więcej dzieci było 120.

W odniesieniu do sytuacji dochodowej rodzin widoczne jest, że dominują rodziny bez dochodu – 17% oraz o dochodzie w przeliczeniu na osobę w rodzinie mieszczącym się w przedziale pomiędzy 0,01 zł do 252 – 26% zł oraz pomiędzy 252,01 do 504 – 23% zł.

W 2021 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego zmniejszyła się w stosunku do roku 2020 o ponad 4%.

3.7 Osoby pobierające świadczenia wychowawcze

Świadczenia wychowawcze przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci²⁵. Z pomocy mogą korzystać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18 roku życia. Od 1 lipca 2019 r. rodzina może otrzymać 500 zł na każde dziecko. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł otrzymują także rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego oraz rodzinne domy dziecka, na każde dziecko, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł nie jest wliczane do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczeń z innych systemów wsparcia, dotyczy to w szczególności świadczeń z pomocy społecznej, funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, oraz stypendiów dla uczniów i studentów.

W Krakowie w roku 2021 świadczenie otrzymało 95 191 rodzin. Ze świadczeń skorzystało 141 916 dzieci. W porównaniu do roku 2020 zwiększyła się liczba rodzin otrzymujących świadczenie o 6 % oraz liczba dzieci korzystających z świadczenia o 3%.

---

²⁴Dz. U. z 2020 r. poz. 808, 875, 1517

²⁵Dz. U. z 2019, poz. 2407

4 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna

W 2021 roku 10 609 osób/rodzin zostało objętych wsparciem w ramach prowadzonych działań wynikających z art. 119 ustawy o pomocy społecznej, w tym pracą socjalną.

Praca socjalna ma charakter długofalowego procesu, którego kluczowy element stanowi nawiązanie relacji pomocowej z osobą/rodziną, grupą lub społecznością. Dzięki dynamicznemu charakterowi, bazującemu na wzajemnej interakcji, kształtują się warunki sprzyjające odzyskaniu poczucia własnej wartości, godności, pobudzaniu aktywności społecznej.

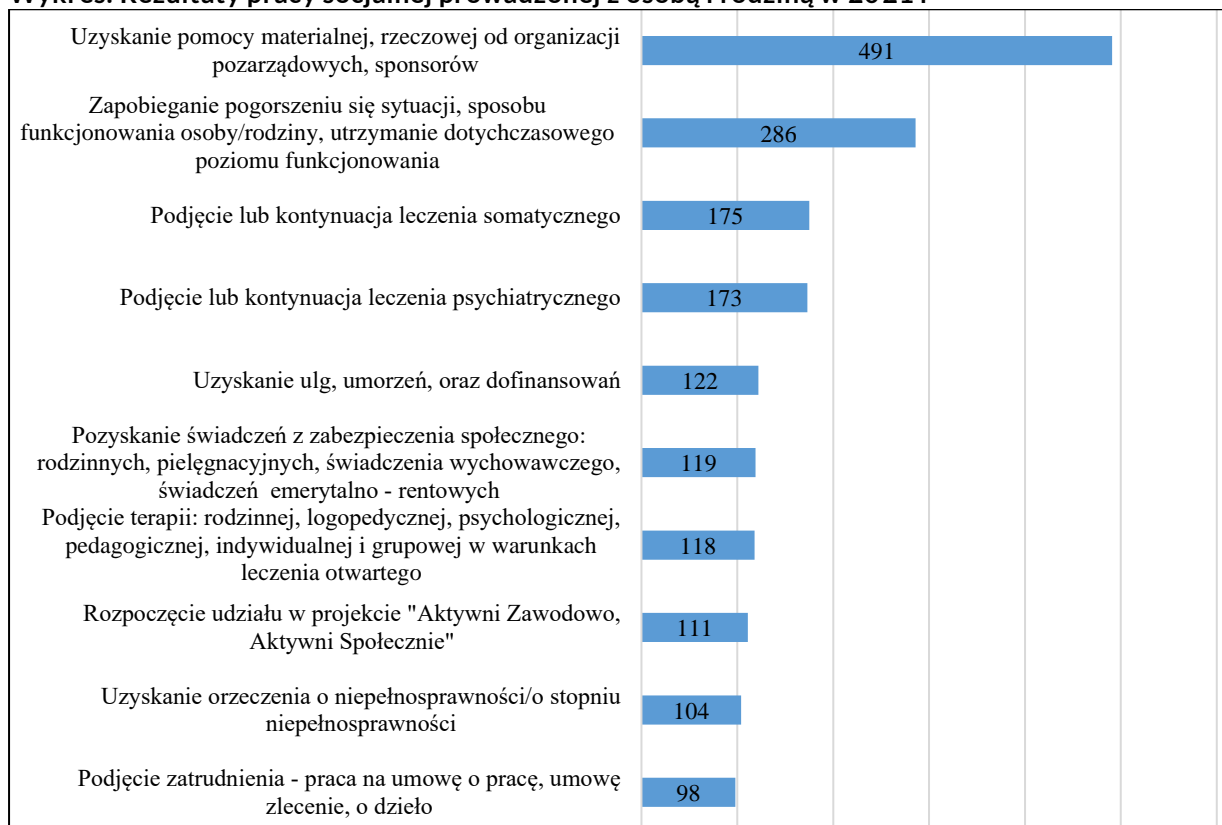
4.1 Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe

Dla efektywności procesu pracy socjalnej, kształtowanie płaszczyzny sprzyjającej maksymalnie aktywnemu udziałowi osób/rodzin w planowaniu rozwiązań umożliwiających przezwyciężenie doświadczanych trudności, ma zasadnicze znaczenie. W 2021 roku odnotowano 462 sytuacje pozytywnego zakończenia pracy socjalnej, w tym w 270 przypadkach z uwagi na usamodzielnienie się osoby/rodziny oraz osiągnięcie ustalonych celów współpracy. Porównując poziom wskaźników ilościowych (w roku 2020 odnotowano 247 rezultatów dotyczących zakończenia pracy socjalnej w związku z usamodzielnieniem się osoby/rodziny oraz osiągnięciem ustalonych celów współpracy) można zaobserwować progres w obszarze skuteczności procesu pracy socjalnej.

Pracownicy socjalni realizują również działania pomocowe, które od procesu pracy socjalnej odróżnia ich doraźny charakter. W ich ramach, adekwatnie do identyfikowanych potrzeb i oczekiwań, organizują pomoc w uzyskaniu poradnictwa, terapii lub innych form pomocy umożliwiających przezwyciężenie trudności, udzielają informacji, wskazówek, porad i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych, podejmują współpracę z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania problemów oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenia konsekwencji ubóstwa.

Poniższy wykres prezentuje wskaźniki ilościowe odzwierciedlające najczęściej osiągnięte kategorie pozytywnych rezultatów pracy socjalnej i działań pomocowych dedykowanych osobom/rodzinom.

Wykres: Rezultaty pracy socjalnej prowadzonej z osobą i rodziną w 2021 r

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Uzyskane wyniki wskazują na efektywność wspierania osób/rodzin w pokonywaniu trudności ekonomicznych i zdrowotnych. Szczególnym obszarem oddziaływania, z uwagi na utrzymujący się w 2021 roku stan epidemii, w pracy z osobami/rodzinami było zapobieganie pogorszeniu się sytuacji życiowej i utrzymanie funkcjonowania osoby/rodziny na dotychczasowym poziomie.

4.2 Praca socjalna ze społecznością lokalną – rewitalizacja społeczna

Organizowanie społeczności lokalnej (OSL), czyli praca socjalna ze społecznością lokalną, wychodzi poza obszar działań pomocy społecznej i w swoisty sposób łączy ze sobą pracę socjalną z innymi aktywnościami z obszaru polityki społecznej. Dzięki temu wieloletnie, wielostronne i wieloelementowe działania prowadzą do trwałej zmiany społecznej.

OSL to metoda aktywizująca, która w swoich założeniach zawiera elementy organizowania się społeczności, a więc działania oddolne, co najwyżej inicjowane przez organizatora, który raczej animuje i koordynuje proces zmiany społecznej niż nim zarządza na zasadzie władztwa administracyjnego. Model OSL opiera się bowiem na aktywizacji i integracji społeczności lokalnych przede wszystkim w oparciu o sieci i więzi poziome, a nie relacje hierarchiczne. W modelu tym osoby i grupy w systemie pomocy społecznej traktowani są jako partnerzy, którzy mają swój potencjał. OSL kładzie nacisk na aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwoleniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych.

W Gminie Miejskiej Kraków prowadzenie pracy socjalnej metodą środowiskową realizowane jest w formie Programów Aktywności Lokalnej (PAL), których cele szczegółowe są dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnej społeczności. Część z nich jest wspólna dla wszystkich, m.in. zwiększenie kompetencji społecznych mieszkańców oraz motywacji do działania głównie na rzecz społeczności lokalnej, wzrost poczucia sprawczości oraz

odpowiedzialności za miejsce zamieszkania, wzmocnienie więzi międzypokoleniowych, zbudowanie i konsolidacja współpracy między partnerami lokalnymi, działania o charakterze edukacyjnym, integracyjnym, aktywizującym, informacyjnym, wzrost kompetencji rodzicielskich i wychowawczych.

4.2.1 Programy aktywności lokalnej (PAL)

W 2021 r. funkcjonowało 13 Programów Aktywności Lokalnej, w tym 1 PAL jako zadanie zleczone organizacji pozarządowej.

W ciągu roku w ramach PAL zrealizowano 19 884 godziny animacji lokalnej, w tym 8 393,5 godzin treningów kompetencji społecznych (m.in. warsztaty, wyjścia grupowe) oraz 362,75 godzin wsparcia w postaci konsultacji psychologicznych. Łączna liczba uczestników wyniosła 975 osób.

4.2.1.1 Programy aktywności lokalnej terytorialne

- PAL „Jeziorko” dla mieszkańców osiedla Ruszcza,
- PAL „Ugorek” dla mieszkańców osiedla Ugorek oraz osiedli sąsiadujących,
- PAL „Stare Podgórze – Zabłocie” dla mieszkańców wyodrębnionego fragmentu Dzielnicy XIII – Stare Podgórze i Zabłocie,
- PAL „Na Olszy” dla mieszkańców osiedli Olsza i Olsza II,
- PAL „Siemaszki” dla mieszkańców ul. Ks. Siemaszki oraz okolic,
- PAL „Zesławice i Kantorowice” dla mieszkańców osiedli Zesławice i Kantorowice,
- PAL „Na Skarpie” dla mieszkańców osiedla Na Skarpie,
- PAL „Azory” dla mieszkańców osiedla Azory,
- PAL „Rybitwy i Przewóz” dla mieszkańców osiedli Przewóz i Rybitwy,
- PAL „Mistrzejowice” „Mistrzejowice” dla mieszkańców Dzielnicy XV oraz Dzielnicy XVI (w szczególności osiedla Złotej Jesieni).

Założone cele w 2021 roku były realizowane poprzez takie działania, jak: konsultacje psychologiczne, treningi kompetencji i umiejętności społecznych (wyjścia do instytucji kultury oraz wyjazdy integracyjne), warsztaty (m.in. rękodzieła, zapamiętywania i koncentracji, filmowe, fotograficzne, ogólnorozwojowe, edukacyjne), zajęcia językowe, ruchowe, taneczne, plastyczne i muzyczne, inicjatywy i akcje społeczne, wydawanie gazetki lokalnej, spotkania z mieszkańcami o charakterze integracyjnym, konsultacyjnym, informacyjnym, współpraca z instytucjami i z partnerami lokalnymi.

Z uwagi na stan epidemii i związane z tym zmiany i ograniczenia w życiu społecznym ważną częścią działań PAL była pomoc uczestnikom w przystosowaniu się i funkcjonowaniu w nowej rzeczywistości poprzez rozmowy wspierające, spotkania indywidualne, udzielanie informacji i pomoc w załatwianiu spraw urzędowych oraz wsparcie psychologiczne. Część działań PAL odbywała się zdalnie – za pośrednictwem mediów społecznościowych.

Najważniejsze inicjatywy zrealizowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej:

- Kino plenerowe „Kino na trawie” – plenerowe pokazy filmowe zorganizowane we współpracy z Zarządem Zieleni Miejskiej w ramach Green Festiwal. Wydarzenie miało charakter cykliczny i obejmowało 3 pokazy filmowe na terenie Parku Reduta, Parku Tysiąclecia oraz Plant Mistrzejowickich. Pokazy filmów odbywały się w lipcu, uczestniczyło w nich około 100 mieszkańców.
- Projekt socjalny „Dzień Dziecka - Gra miejska PAL Złota Jesień”, która odbyła się na terenie Dzielnicy XVI. Trasa wiodła m.in. na staw przy ul. Kaczeńcowej, wzdłuż Dłubni przy budynku dawnego młyna, przez Plac Bieńczycki, Kościół Arka. Po zakończeniu gry odbyły się warsztaty malowania na tkaninie. Uczestnicy otrzymali drobne upominki. W Dniu Dziecka uczestniczyło 20 dzieci i dwie osoby dorosłe. Projekt socjalny był finansowany ze środków Rady Dzielnicy XVI.
- Projekt socjalny „Rozruch” skierowany do osób, które posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności bądź orzeczenie niezdolności do pracy, zamieszkujących na terenie

dzielnicy XVII. Beneficjenci mieli możliwość skorzystania z zabiegów ogólnousprawniających, z porad dietetyka na temat zdrowego odżywiania, treningu kompetencji społecznych. Piąta edycja projektu trwała od lipca do grudnia 2021. Projekt finansowany był ze środków Rady Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie.

- Projekt socjalny „Międzypokoleniowa Integracja. Być Aniołem...każdy może 2021”. W związku z zagrożeniem wynikającym z rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2 projekt realizowany był w formule spotkań i warsztatów, w których łącznie wzięło udział 118 osób.
- Projekty BO dla mieszkańców Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie: „Piękny umysł”, w ramach którego odbywały się zajęcia z nauki języka angielskiego i warsztaty nauki komputera i „Neurologopedia dla najmłodszych”, czyli spotkania logopedy z dziećmi w wieku szkolnym, z zaburzeniami mowy, które są zagrożone wykluczeniem ze społeczności szkolnej.
- Projekt socjalny „Dzielnicowe pośrednictwo w pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym” realizowany w PAL „Na Olszy” oraz „Ugorek”. W ramach zadania zrealizowano jednodniowy wyjazd integracyjny nad Zalew Czorsztyński. Ponadto w PAL Na Olszy odbyły się: „Zdrowy kręgosłup”, „Taniec w kręgu i liniowy”, zajęcia z rękodzieła, warsztaty edukacyjne dla młodzieży dotyczące tematyki stresu, wyjścia do teatru; w ramach PAL Ugorek wyjście do Teatru Bagatela, warsztaty zapamiętywania, warsztaty z nowych technologii i zajęcia ruchowe.
- Odbywały się spotkania konsultacyjne dla mieszkańców. W 2021 r. w ich efekcie złożone zostały m.in. projekty do kolejnej edycji Budżetu Obywatelskiego.
- Pikniki Sąsiedzkie organizowane przy współpracy z partnerami lokalnymi, w których uczestniczyła Straż Miejska, Policja i Straż Pożarna - dla mieszkańców osiedla Azory.
- Spotkania i działania w Ogrodzie Społecznym przy ul. Jaremy i ul. Lentza. Mieszkańcy byli motywowani do sadzenia i pielęgnowania swoich upraw, w ogrodzie odbywały się spotkania sąsiedzkie. Do ogrodu zakupiono płyty ogrodowe oraz kamyczki ozdobne - podsypkę, które dzięki wsparciu pracowników Zarządu Zieleni Miejskiej wkomponowano w ogród.
- Wycieczka integracyjno-krajoznawcza do Szczawnicy, w której udział wzięło 40 osób - uczestników PAL Jeziorko, PAL Na Skarpie i Streetwork Na Skarpie.

Dodatkowe działania na rzecz rodzin objętych pomocą PAL i w wybranych filii MOPS:

- remont mieszkania rodziny objętej pomocą Filii nr 1 MOPS w ramach przedsięwzięcia „Trzy Kolory”,
- przygotowanie i dostarczenie, we współpracy z anonimową darczyńcą, paczek świątecznych (Wielkanoc i Boże Narodzenie) dla 45 osób starszych i osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem Filii nr 3 i 4 MOPS,
- organizacja pomocy finansowej dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w ramach współpracy z Polskim Stowarzyszeniem Obrońców Życia,
- remont PAL Na Skarpie (malowanie, aranżacja przestrzeni, wymiana wykładziny) w ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Piękne Anioły, które pokryło koszt zakupu wszystkich potrzebnych materiałów, współpraca z Towarzystwem Krzewienia Kultury Romskiej „Kałe Jakha”.

Łączna liczba uczestników PAL wyniosła 653 osoby.

W ramach Działu Rewitalizacji Społecznej MOPS zatrudnionych było 27 osób w wymiarze 24,8 etatów (stan na 31 XII 2021 r.).

W 2021 r. funkcjonowanie PAL finansowane było z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Kwota środków finansowych wydatkowanych na realizację oferty Programów Aktywności Lokalnej wyniosła 147 126,61 zł.

4.2.1.2 Program aktywności lokalnej kategoriałne

- PAL „Streetwork – odkryj potencjał osiedla” dla młodzieży do 25 roku życia, zagrożonej wykluczeniem społecznym z terenu Dzielnic III, IV i XVIII Gminy Miejskiej Kraków,
- PAL „Znaczenie Rodziny” dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich opiekunów,
- PAL skierowany do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków, realizowany przez organizację pozarządową jako zadanie zlecone.

Praca socjalna na ulicy – streetworking

Praca socjalna prowadzona metodą streetwork (na ulicy) kierowana jest do osób do 25 roku życia i jej najbliższego otoczenia. Młodzież, wobec której podejmowane są działania, należy do grupy zagrożonej wykluczeniem społecznym, dlatego ważnym elementem pracy jest wspieranie osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez spotkania indywidualne i grupowe, podczas podejmowania istotnych decyzji oraz motywowanie do wzięcia odpowiedzialności za własne zachowania.

W 2021 roku wsparcie otrzymało 94 uczestników i uczestniczek, w tym 9 nowych osób. Po rozeznaniu przez streetworkerów sytuacji życiowej podopiecznych udzielano wsparcia indywidualnego (konsultacje psychologiczne, rozmowy wychowawcze, towarzyszenie w działaniach związanych z poszukiwaniem pracy, podjęciem nauki i nauką zdalną) i grupowego (np. warsztaty nt. stresu i sposobów radzenia sobie z nim). Prowadzono konsultacje i pomagano młodzieży w istotnych dla nich sprawach z różnych sfer życia m. in. urzędowych, zdrowotnych, prawnych/karnych, finansowych, związanych z relacjami w grupie rówieśniczej. W ramach treningu umiejętności społecznych zorganizowano również wyjścia grupowe o charakterze kulturalno-rekreacyjnym. Część uczestników i uczestniczek została zmotywowana do poprawy swojej sytuacji życiowej na rynku pracy lub podjęcia dalszej edukacji.

Wybrane przedsięwzięcia zrealizowane w 2021 roku:

- Akcja społeczna „Wspieraj Psiaka i Kociaka”, podczas której artykuły zebrane od mieszkańców zostały przekazane do Schroniska Psie Pole w Raławicach.
- Wolontariat na rzecz osób starszych.
- Prowadzenie Młodzieżowego Ogrodu Społecznego w Ogrodzie Społecznym na Azorach.
- Wycieczka edukacyjna i warsztaty edukacji obywatelskiej w Parlamencie Rzeczypospolitej Polskiej.

W 2021 r. funkcjonowanie PAL „Streetwork – odkryj potencjał osiedla” finansowane było z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Kwota środków finansowych przeznaczona na realizację oferty wyniosła 22 723,09 zł.

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny”

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny”, z siedzibą przy ul. Ugorek 1 w Krakowie, jest programem skierowanym do osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin. Głównym celem Programu jest podniesienie aktywności społecznej i wzrost integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin i opiekunów.

W 2021 roku z oferty PAL skorzystało 60 uczestników. W zakresie wsparcia indywidualnego przez wolontariuszy – psychoterapeutów prowadzona była przez cały rok terapia indywidualna. W miarę potrzeb uczestnicy korzystali ze spotkań indywidualnych z animatorami PAL.

W ramach wsparcia grupowego dla uczestników PAL odbywały się cykliczne spotkania charakterze edukacyjnym ze specjalistami z dziedziny psychiatrii oraz pomocy społecznej. W zakresie rozwoju osobistego i podnoszenia kompetencji uczestnicy skorzystali z następujących warsztatów tematycznych:

- trening stabilności emocjonalnej,

- trening pamięci i koncentracji,
- trening komunikacji społecznej,
- trening metapoznawczy,
- warsztaty plastyczne,
- warsztaty ogrodnicze,
- warsztaty ceramiczne,
- warsztaty funkcjonowania w grupie - integracyjny wyjazd plenerowy, wyjścia do instytucji kultury.

W maju 2021 roku został zorganizowany wernisaż prac artystycznych uczestników PAL „Znaczenie Rodziny”, gościnnie w siedzibie PAL Stare Podgórze/Zabłocie przy ul. Dąbrówki 7, w którym osobiście i online wzięło udział ponad 100 osób. Autorzy prac po raz pierwszy mieli okazję zaprezentowania swojej twórczości w szerszym gronie, co zostało przyjęte z dużym zainteresowaniem przez lokalną społeczność oraz uznane przez twórców jako wyróżnienie.

W ramach współpracy partnerskiej pomiędzy Gminą Miejską Kraków a Fundacją Inicjatyw Twórczych i Społeczno-Edukacyjnych Kurdybanek grupa uczestników Programu Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny” wzięła udział w cyklu warsztatów, przygotowując spektakl Teatru Forum pt. „Tu się pracuje...”. Spektakl został zaprezentowany 11 grudnia 2021 r. w Centrum Młodzieży im. dr. H. Jordana, przy ul. Krupniczej 38 w Krakowie, zaproszonym gościom - uczestnikom PAL, ich rodzinom i osobom bliskim. Głównym celem wspólnego przedsięwzięcia była poprawa funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym, rozwinięcie lub wzmocnienie ich aktywności i samodzielności życiowej.

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny” w 2021 r. był finansowany ze środków Gminy Miejskiej Kraków – na jego realizację przeznaczono 14 580,52 zł.

Program Aktywności Lokalnej dla rodzin zastępczych

Program Aktywności Lokalnej skierowany jest do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków. Zlecone w ramach PAL działania mają na celu wyrównywanie szans rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez:

- zwiększenie kompetencji rodzin zastępczych,
- integrację rodzin zastępczych z terenu Gminy Miejskiej Kraków,
- rozwój pasji i zainteresowań dziecięcych,
- pomoc w nauce,
- poprawę warunków funkcjonowania społeczności rodzin w Krakowie,
- zaoferowanie rodzinom możliwości dostępu do usług specjalistycznych.

Program realizowany był przez organizację pozarządową w dwóch lokalizacjach – przy ul. Basztowej 15 oraz na os. Słonecznym 14.

W zajęciach organizowanych przez PAL w 2021 r. uczestniczyło łącznie 168 osób (98 rodzin). Łącznie przeprowadzono 1 502 godziny zajęć. Łączna kwota środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowanych na realizację zadania w 2021 r. wyniosła 153 606,27 zł.

W ramach PAL dla rodzin zastępczych realizowane były w roku 2021:

- konsultacje logopedyczne,
- konsultacje dietetyczne,
- zajęcia z fizjoterapeutą,
- pomoc w nauce i odrabianiu zadań domowych, realizowana w pierwszej kolejności dla dzieci, w przypadku których brak jest możliwości zapewnienia pomocy wolontaryjnej,
- jazda konna,
- nauka pływania,
- zajęcia rozwijające talenty (taneczne, językowe),
- cykl przedsięwzięć o charakterze ogólnorozwojowym realizowanych w okresie wakacji i ferii zimowych.

W ramach zajęć rodziny wychodziły do kina, muzeum, parku trampolin, laser parku, parku Krakowskich Legend, parku rozrywki GoKidz, ściankę wspinaczkową, na wrotki. Natomiast w ramach zajęć o charakterze integracyjnym i edukacyjnym członkowie rodzin byli

m. in. w ZOO, Ogrodzie Świąteł oraz uczestniczyli w warsztatach w stadninie koni w Korzkwi. Rodziny brały również udział w wyjeździe integracyjno - edukacyjnym do Alpaca Home w Krzyszkowicach.

4.3 Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych

W ramach wsparcia osób i rodzin, obok pracy socjalnej prowadzonej metodą indywidualnego przypadku, w MOPS realizowane są projekty socjalne oparte na oddziaływaniach grupowych.

Pracownicy socjalni na podstawie rozeznanych potrzeb osób objętych pomocą społeczną opracowywali i wdrażali działania mające na celu integrację, reintegrację społeczną i tworzenie sieci współpracy. Projekty służyły przełamywaniu stereotypu osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, a poprzez angażowanie grup odbiorców niebędących klientami Ośrodka, także poprawę wizerunku instytucji pomocy społecznej i zwiększenie wiedzy na temat jej roli i zadań. Projekty socjalne tworzone były z myślą o poszczególnych grupach odbiorców i kierowane do dzieci i młodzieży, osób starszych i osób z niepełnosprawnością, rodzin (w tym niepełnych i wielodzietnych), a także lokalnych społeczności. Celem podejmowanych działań było zaktywizowanie osób i rodzin oraz zachęcanie ich do udziału w życiu społecznym.

Projekty socjalne realizowane w celu reintegracji społecznej dotyczyły w szczególności kształtowania i wzmacniania kompetencji społecznych, osobistych i komunikacyjnych osób korzystających z pomocy. Realizacja niektórych projektów w latach ubiegłych odbywała się w formie spotkań okolicznościowych, wycieczek oraz udziału w wydarzeniach o charakterze kulturalnym lub społecznym. W związku ze stanem epidemii w Polsce, znaczna część działań w 2021 r. uległa zmianie. Planowane początkowo spotkania świąteczne zostały zastąpione przekazaniem paczek z żywnością.

Na realizację zadań w 2021 r., w tym dofinansowanie realizacji projektów socjalnych oraz przyznanie pomocy finansowej na wypłatę zasiłków celowych i celowych specjalnych, Rady Dzielnic przeznaczyły, zgodnie z podjętymi uchwałami, łączną kwotę 345 211,00 zł. Ostatecznie na realizację projektów socjalnych wydatkowano kwotę 161 205,56 zł, a na przyznanie zasiłków celowych i celowych specjalnych 183 842,00 zł.

W 2021 r. zrealizowano łącznie 23 projekty socjalne, które miały na celu reintegrację społeczną klientów MOPS i ich rodzin, tworzenie sieci współpracy z podmiotami działającymi w środowisku lokalnym, specjalistami innych instytucji, integrację ze środowiskiem oraz tworzenie grupy wsparcia. Łącznie wsparciem w ramach projektów socjalnych zostało objętych 612 osób.

5 Zasoby pomocy społecznej – poradnictwo specjalistyczne, terapia rodzin oraz interwencja kryzysowa

5.1 Poradnictwo specjalistyczne, terapia

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo jest ogólnodostępne, świadczone bez względu na dochód oraz bez rejonizacji. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje zaś szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą z niepełnosprawnością, a także terapię rodzinną i grupową.

5.1.1 Infrastruktura

W 2021 roku zadanie to było realizowane przez psychologów zatrudnionych w MOPS Kraków (poradnictwo psychologiczne) oraz przez 4 ośrodki terapii i poradnictwa prowadzone na zlecenie Gminy Miejskie Kraków przez dwie organizacje pozarządowe.

Zakres świadczonych przez ww. ośrodki usług obejmował działania diagnostyczne, terapeutyczne oraz z zakresu poradnictwa specjalistycznego, w szczególności pomocy psychologicznej. Pomoc świadczona przez ośrodki terapii i poradnictwa skoncentrowana była głównie wokół złożonej problematyki wychowawczej, między innymi napotykanych przez rodziców trudności w postępowaniu z dziećmi, nieprawidłowych relacji rodzic – dziecko, problemu rozvodu rodziców, zachowań destrukcyjnych dzieci (wagary, ucieczki, używki, itp.), a także wspieraniu osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. Podmioty prowadzące ośrodki terapii i poradnictwa zapewniały funkcjonowanie ośrodków co najmniej 5 dni w tygodniu w wymiarze nie mniejszym niż 40 godzin tygodniowo, w godzinach pomiędzy 10.00 a 20.00. Z uwagi na ogłoszony stan epidemii, ośrodki realizowały usługi również przy wykorzystaniu systemów teleinformatycznych.

Dodatkowo w ramach projektu pn. „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” były świadczone przez organizacje pozarządową usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia, tj. rodzinę. Szczegółowe informacje o projekcie zawiera rozdział 17 „Działania w ramach projektu „Aktywni Zawodowo-Aktywni Społecznie”.

Tabela: Wykaz ośrodków realizujących usługi poradnictwa i terapii

Nazwa jednostki	Adres jednostki
Krakowski Instytut Psychoterapii „Podbrzezie”, „Krakowiaków”, „Ptaszyckiego”	ul. Podbrzezie 6
	os. Krakowiaków 2
	ul. Ptaszyckiego 6
Ośrodek poradnictwa i terapii rodzin „Dobra Nadzieja”	ul. Batorego 5 i ul. Stoczniovców 7
Usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia tj. rodzinę w ramach projektu pn. „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” realizowane na zlecenie GMK przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei	ul. Batorego 5 i ul. Stoczniovców 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Ośrodki poradnictwa i terapii prowadzone były przez Stowarzyszenie Siemacha oraz Stowarzyszenie Dobrej Nadziei w ramach zlecenia realizacji zadań.

5.1.3 Kadra

Poradnictwo specjalistyczne świadczone w ramach MOPS w 2021 r. realizowane było przez 2 pracowników (w ramach 1,5 etatu). Organizacje pozarządowe zatrudniały 52 pracowników (w ramach 23,4 etatu), w tym 24 osoby zatrudnione były na umowę o pracę, a 28 osób zatrudnionych na umowę zlecenie/prowadzących działalność gospodarczą. Ponadto w ww. organizacjach pozarządowych zaangażowanych do pomocy było 64 wolontariuszy.

5.1.4 Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii

Poradnictwo specjalistyczne i terapia realizowane były dla mieszkańców Krakowa przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz ośrodki poradnictwa i terapii rodzin.

Poradnictwo psychologiczne realizowane było przez Filie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Poradnictwo świadczone było dla osób, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.

Podstawowym celem realizacji poradnictwa specjalistycznego jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja poczynań związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego, itp.

W roku 2021 poradnictwem specjalistycznym objęto w sumie 126 osób. Udzielono łącznie 1 364 porad.

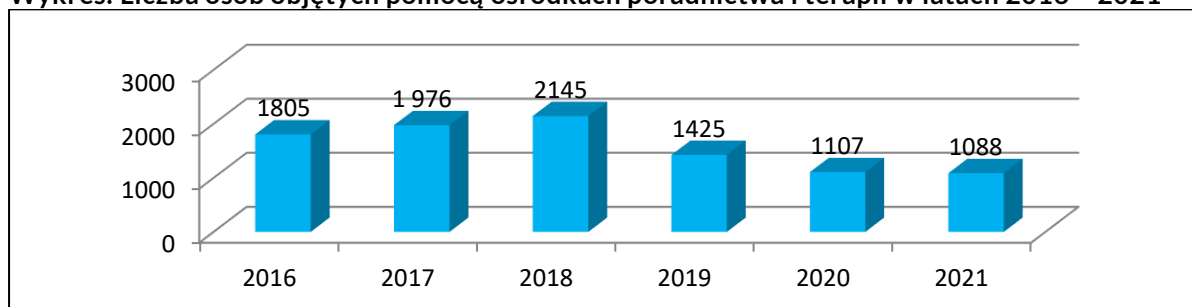
Najwięcej porad udzielono z zakresu:

- zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych – 444 porady, w tym 433 porady dotyczące dorosłych oraz 11 dotyczących dzieci,
- rozwiązywania problemów rodzinnych – 312 porad,
- funkcjonowania społecznego poza rodziną – 354 porady,
- problemów dotyczących przemocy w rodzinie – 77 porad,
- rozwiązywania problemów wychowawczych – 35 porad,
- uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych – 19 porad.

Działania ośrodków poradnictwa i terapii obejmowały rodziny i osoby zamieszkałe na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W ramach prowadzonej działalności ośrodki poradnictwa i terapii udzielają wsparcia rodzinom, w których występują problemy związane z: przemocą, przeżywaniem żałoby, chorobą psychiczną, występującymi uzależnieniami w rodzinie, sytuacjami kryzysowymi. Ponadto prowadzone są terapie grupowe mające na celu wspieranie i rozwijanie kompetencji społecznych uczestników. Najczęstszą przyczyną korzystania ze wsparcia udzielanego przez ośrodki były kryzys i konflikt rodzinny, zaburzenia osobowości i zachowania, różnorodne zaburzenia nerwicowe oraz uzależnienia. W ośrodkach znajdują wsparcie również osoby z zaburzeniami lękowymi, zaburzeniami depresyjnymi, stanami po próbach samobójczych, zaburzeniami psychotycznymi.

W 2021 r. z pomocy ośrodków skorzystało 1 088 osób. W ośrodkach przeprowadzono 1 631 diagnoz oraz 8 579 spotkań terapeutycznych (indywidualne, rodzinne, grupowe). Ponadto udzielono 2 061 porad specjalistycznych.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą ośrodkami poradnictwa i terapii w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu ośrodków poradnictwa i terapii przekazano dotację w wysokości:

- w 2016 r.: 1 484 000 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2017 r.: 1 484 000 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2018 r.: 1 621 131,76 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2019 r.: 1 675 040 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: 1 685 765,20 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2021 r.: 1 839 660,39 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków.

5.1.6 Wnioski

Liczba osób korzystających ze wsparcia ośrodków poradnictwa i terapii w latach 2016 – 2018 utrzymywała się na podobnym poziomie. Od roku 2019 zauważyć można tendencję spadkową. W latach 2020-2021 liczba osób utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaznaczyć należy, że liczba osób, przedstawiona jest jako liczba osób narastająco w skali roku. Spośród osób zgłaszających się o pomoc obecnie większa ilość osób decyduje się na podjęcie terapii. W związku z powyższym liczba usług wzrasta przy jednocześnie stałej liczbie osób korzystających. Rok 2021 r. jak i rok poprzedni, wiązały się z trudnościami w realizacji usług z uwagi na ogłoszony stan epidemii. Ośrodki poradnictwa i terapii funkcjonowały w reżimie sanitarnym, zapewniając konieczne wsparcie również przy wykorzystaniu systemów teleinformatycznych.

Pomimo wspomnianych wyżej ograniczeń, liczba usług realizowanych przez ośrodki poradnictwa i terapii utrzymuje się na stałym poziomie, co świadczy o tym, że wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków nadal istnieje zapotrzebowanie na tę formę pomocy.

5.2 Interwencja kryzysowa

W stosunku do osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysu konieczne jest podjęcie szeregu działań interdyscyplinarnych zwanych interwencją kryzysową. Jej celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb, poradnictwa socjalnego lub prawnego oraz, w szczególnych sytuacjach, schronienia do 3 miesięcy²⁶.

5.2.1 Infrastruktura

Zadanie interwencji kryzysowej w Krakowie realizowane jest przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. (Szczegółowe informacje dotyczące SOW znajdują się w podrozdziale 10.2).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewnia kompleksową pomoc psychologiczną dla osób i rodzin w sytuacji kryzysu, poprzez prowadzenie pomocy w ramach interwencji kryzysowej w siedzibie Ośrodka oraz w miejscu pobytu, prowadzenie interwencji telefonicznych, długoterminową pomoc psychologiczną w sytuacjach skrajnie urazowych, a także poradnictwo prawne i pomoc socjalną. Celem interdyscyplinarnych działań, podejmowanych przez specjalistów ośrodka jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. W sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa osoby z uwagi na doświadczany kryzys, Ośrodek zapewnia interwencyjne miejsca całonocowego pobytu. Ośrodek Interwencji Kryzysowej do końca 2021 roku realizował zadanie interwencji kryzysowej również dla mieszkańców powiatu krakowskiego, na podstawie porozumienia Gminy Miejskiej Kraków z powiatem krakowskim z dnia 8 października 2019 roku, na lata 2020 – 2022.

²⁶ Art. 47 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.)

5.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (szerzej zob. podrozdział 10.2).

5.2.3 Kadra

Zadanie interwencji kryzysowej realizowane było w 2021 roku przez 27 pracowników Ośrodka Interwencji Kryzysowej (w ramach 23,25 etatu).

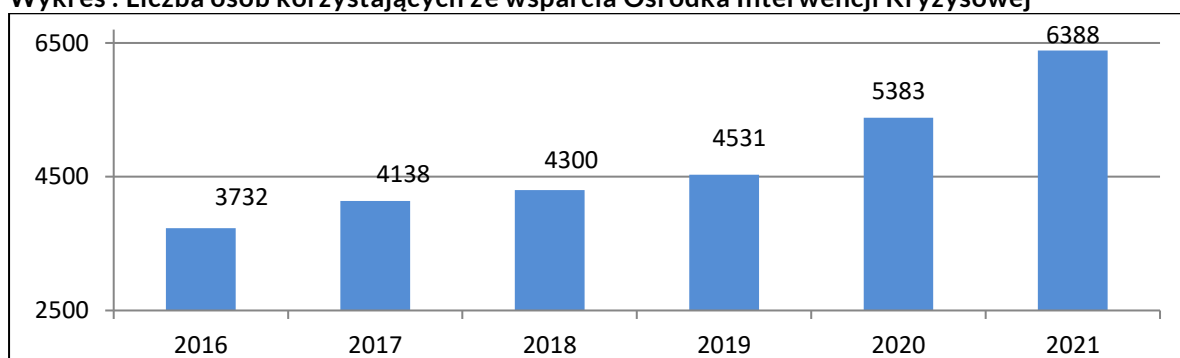
5.2.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej

W roku 2021 ze wsparcia świadczonego przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej dla mieszkańców Krakowa skorzystało 6 388 osób, dla których była to pomoc świadczona po raz pierwszy w okresie sprawozdawczym. W ramach porozumienia pracownicy OIK realizowali też zadania na rzecz powiatu krakowskiego. Spośród mieszkańców powiatu krakowskiego z pomocy OIK skorzystały 224 osoby.

Od stycznia 2016 roku Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizuje Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będący elementem Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków. W 2021 r. 11 osób zostało zakwalifikowanych do udziału w grupie korekcyjno – edukacyjnej, a 5 osób ukończyło cykl spotkań.

Od 1 lipca 2020 r. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie rozpoczął realizację projektu pn.: „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemoc” finansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Beneficjentami projektu są osoby zagrożone przemocą oraz osoby doświadczające przemocy w bliskich relacjach rodzinnych i partnerskich, które mieszkają, pracują lub uczą się na terenie Krakowa. Pomoc skierowana jest do osób dorosłych, młodzieży i dzieci. W ramach działań projektowych dla uczestników zapewnione jest bezpłatne wsparcie terapeutyczne, indywidualne dla dorosłych i dzieci, dla par lub rodzin, grupowe dla dorosłych, psychoedukacyjne grupowe dla dzieci, konsultacje psychiatryczne.

Wykres : Liczba osób korzystających ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej²⁷

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

²⁷ Mieszkańcy Krakowa, którzy w danym roku po raz pierwszy skorzystali z pomocy w OIK.

5.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Koszty realizacji zadania interwencji kryzysowej przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej wyniosły:

- w 2016 r.: 1 865 874 zł;
- w 2017 r.: 2 201 425 zł w tym środki w wysokości 217 785 zł na realizację projektu pn. „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014 – 2020;
- w 2018 r.: 2 482 817 zł, w tym środki w wysokości 247 714 zł na realizację projektu „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014 – 2020”;
- w 2019 r.: 2 501 801 zł, w tym środki w wysokości 241 883 zł na realizację projektu „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014 – 2020”;
- w 2020 r.: 2 512 006 zł, w tym środki w wysokości 124 351 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020;
- w 2021 r.: 2 841 568 zł, w tym środki w wysokości 233 357 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020 oraz 69 891 zł na modernizację budynku.

5.2.6 Wnioski

Analiza dostępnych danych wskazuje, że w 2021 roku wzrosła liczba osób korzystających z pomocy w obszarze interwencji kryzysowej, która wyniosła 6 3888, a w 2020 r. 5 383. Ukazuje to potrzebę realizacji tej formy pomocy dla mieszkańców Krakowa, na co odpowiedzią jest realizacja projektu pn. „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020. Dzięki temu możliwe jest rozszerzenie zakresu realizowanego wsparcia poprzez realizację zadań na rzecz rodzin z dziećmi oraz osób starszych.

6 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom starszym

6.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków

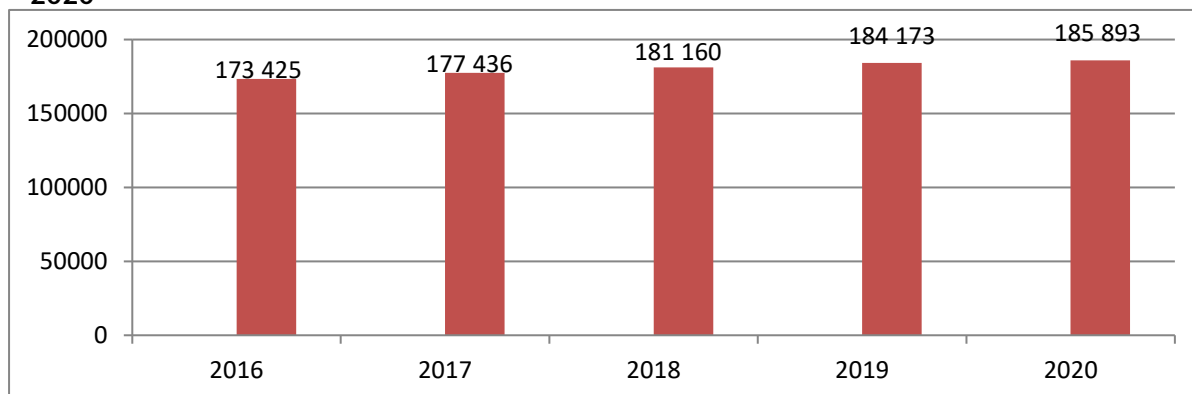
Ludność Krakowa, podobnie jak ludność Polski i Europy charakteryzuje wzrastający odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym ma bezpośredni wpływ na stan i strukturę rodzin i gospodarstw domowych zamieszkujących Kraków.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet i powyżej 65 lat dla mężczyzn) w ogólnej populacji mieszkańców Krakowa w 2020 roku wyniósł 23,8% (w roku 2016 – 22,7%, w roku 2017 – 23,1%, w roku 2018 – 23,5%, w roku 2019 – 23,6%).

Pod koniec 2020 roku ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła 185,9 osób (ponad 1,7 tys. osób więcej niż w 2019 roku). W ciągu 10 lat liczba ta wzrosła z 146,5 tys. do 185,9 tys., tj. o 39,4 tys. Udział w ogóle ludności populacji w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 19,4% w 2010 roku do poziomu 23,8%.

Trwający proces starzenia się ludności obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, który w 2010 roku wynosił 22, a w 2020 roku – 31,5 osoby²⁸.

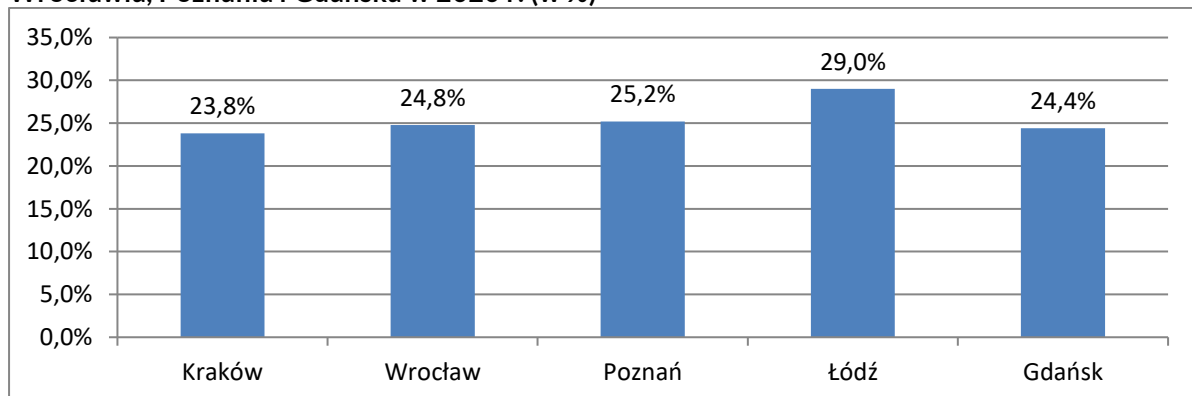
Wykres: Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2016 – 2020

Źródło: Raport o stanie miasta za rok 2020

Wobec powyższego Kraków już obecnie jest miastem, które znacznie przekracza próg starości zaawansowanej, podobnie jak duże miasta Polski ujęte na wykresie poniżej.

Wykres: Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa, Łodzi, Wrocławia, Poznania i Gdańska w 2020 r. (w %)

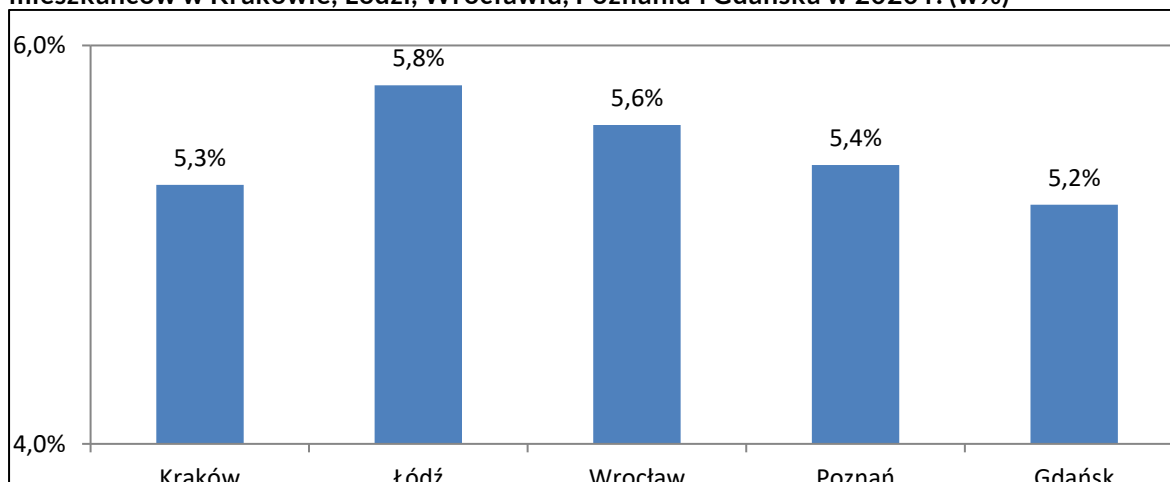

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

²⁸ Raport o Stanie Miasta Kraków 2020

Kraków posiada także podobną jak Poznań i Gdańsk liczbę seniorów powyżej 80 r. ż. w ogólnej liczbie mieszkańców. Największa ich liczba występuje w Łodzi – 5,8%.

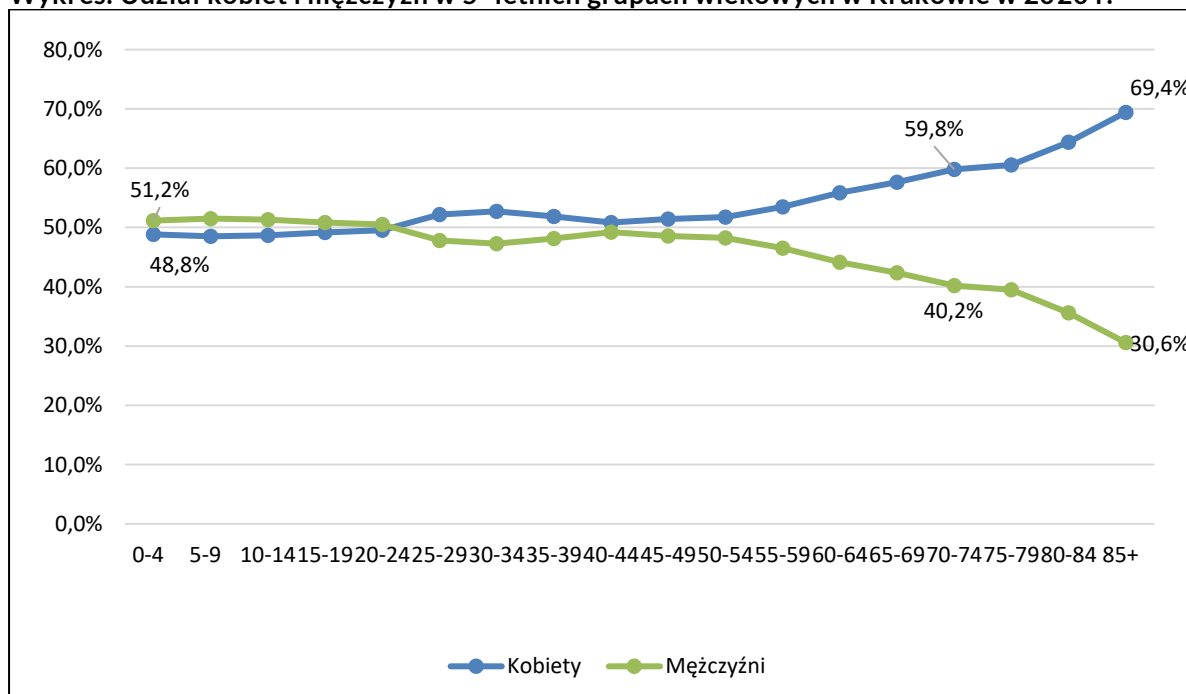
Wykres: Udział seniorów tzw. sędziwych starców (osoby powyżej 80 r. ż.) w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Poznaniu i Gdańsku w 2020 r. (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Należy podkreślić, że w grupie mieszkańców Krakowa w wieku poprodukcyjnym w roku 2020 66,8% stanowiły kobiety. Przewagę liczebną kobiet odnotowuje się również we wszystkich rocznikach powyżej 25 roku życia. Wraz z wiekiem ta dysproporcja staje się coraz większa. W grupie wiekowej 65-69 lat populacja kobiet liczyła 29 126 osób, a populacja mężczyzn wynosiła 21 415 osób (nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wynosiła 7 711 osób).

Wykres: Udział kobiet i mężczyzn w 5-letnich grupach wiekowych w Krakowie w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

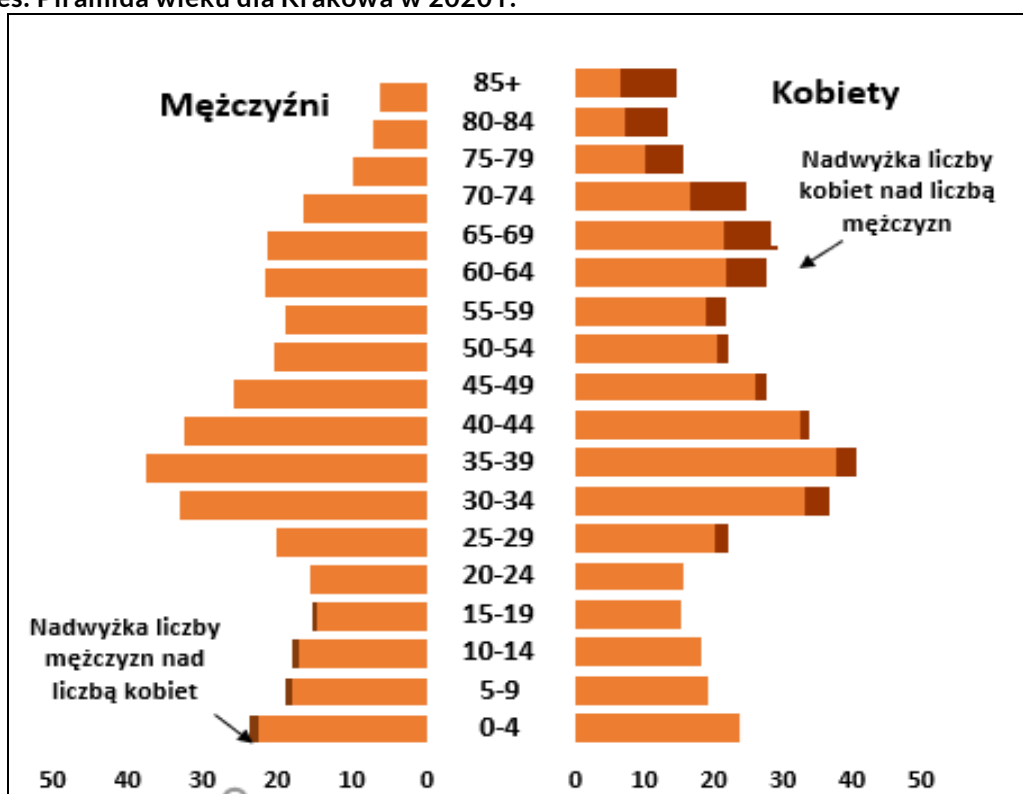
Największa liczba ludności występowała w przedziale wiekowym 35-39 lata i wynosiła 37 599 osób w populacji mężczyzn oraz 40 481 kobiet. Stosunkowo duża liczebność w tym

przedziale wiekowym wynika z faktu, że są to osoby urodzone w latach osiemdziesiątych czyli w okresie wyżu demograficznego.

Piramida wieku dla Krakowa w 2020 roku wskazuje ponadto na niski potencjał pielęgnacyjny społeczności, czyli proporcję liczby kobiet w wieku 45-64 do liczby osób w wieku 80 lat i więcej, co może stanowić zagrożenie dla osób wchodzących obecnie i w przyszłości w wiek poprodukcyjny oraz wyzwanie dla polityki społecznej.

Coraz później podejmowane są również decyzje o posiadaniu dzieci. Obserwowane po 1990 roku zmiany w Polsce spowodowały przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grupy wieku 20-24 lata do grupy 25-29, a obecnie także do grupy 30-34 lata. W latach 1990 – 2018 udział matek w wieku co najmniej 30 lat podwoił się i stanowią one 52% kobiet, które urodziły dziecko w 2018 r. Zmiany wzorca płodności kształtują średni wiek matek w chwili rodzenia. W konsekwencji wzrostu płodności, w starszych grupach wieku rodzicielskiego nastąpiło podwyższenie mediany wieku kobiet rodzących dziecko, która w 2018 r. wyniosła 30 lat wobec ok. 26 lat w latach 1990 – 2000. W tym okresie zwiększył się także – o prawie 5 lat – średni wiek urodzenia pierwszego dziecka²⁹.

Wykres: Piramida wieku dla Krakowa w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Dokonując analizy wskaźników dotyczących prognoz liczby ludności społeczności Miasta Krakowa warto odnotować pozytywne zjawisko jakim jest dodatnie saldo migracji wewnętrznej (w 2019 roku – 8,2%, w 2018 roku – 5,37%) – więcej osób przyjeżdża na pobyt stały do Krakowa z innych rejonów Polski niż się z niego wyprowadza. Za rok 2020 roku saldo migracji wewnętrznej objęło 2 032 osoby

W obliczu prognoz demograficznych istotny jest również fakt, że po raz pierwszy od 13 lat przyrost naturalny w Krakowie okazał się ujemny i wyniósł 0,08 ‰ (o - 65 osób). W Polsce liczba ludności zmniejsza się począwszy od 2012 r. (z wyjątkiem nieznacznego wzrostu - o niespełna 1 tys. - w 2017 r.). Na zmiany w liczbie ludności w ostatnich latach wpływ ma przede wszystkim przyrost naturalny, który pozostaje ujemny począwszy od 2013 r. W 2020 r.

²⁹ Sytuacja demograficzna Polski do 2018 r. Tworzenie i rozpad rodzin, GUS, Warszawa, 2019 r.

liczba urodzeń była niższa od liczby zgonów o ponad 122 tys. Współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł -3,2‰; przed rokiem także był ujemny: - 0,9‰.

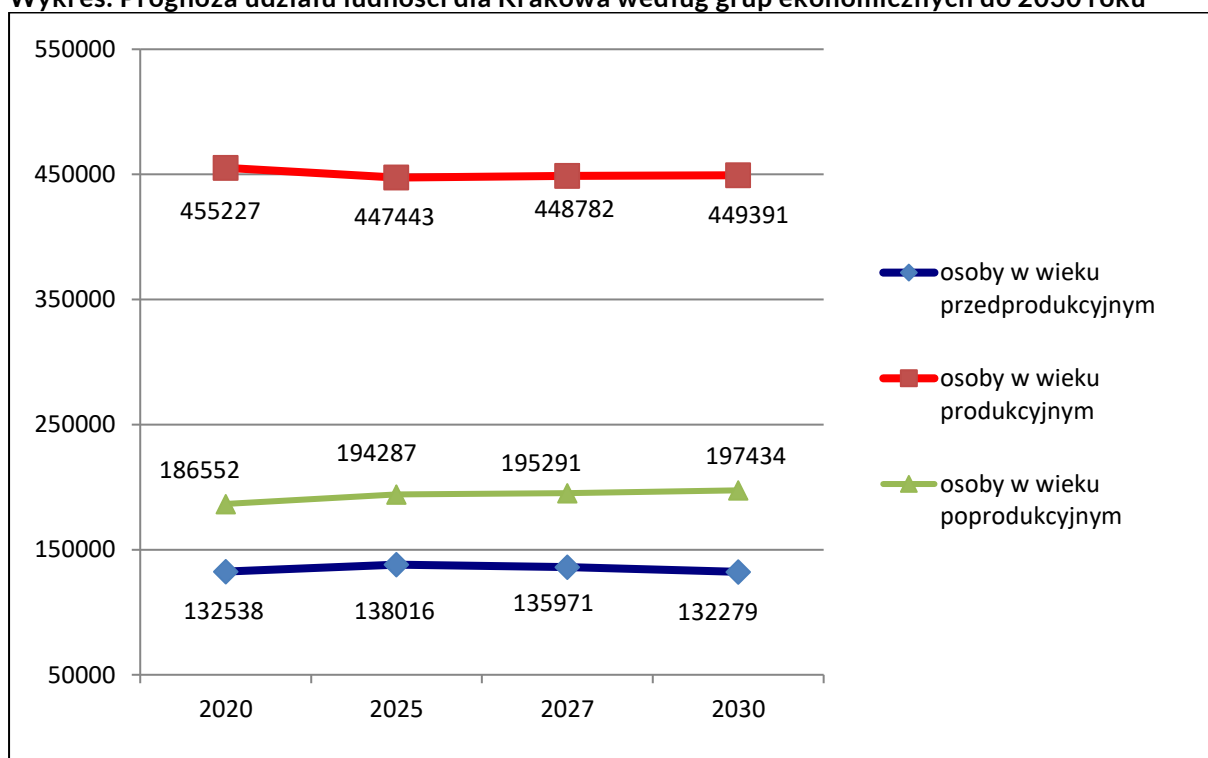
Liczba ludności mieszkańców Krakowa w latach 2010 – 2020 uległa zwiększeniu. Wzrost wyniósł w całym analizowanym okresie 22 226 mieszkańców.

Według „Prognozy dla gmin na lata 2017 – 2030”³⁰ opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny w 2017 r. liczba ludności Krakowa będzie wolno rosła i wyniesie w 2027 roku 780 044 osoby, a później lekko zacznie spadać, aby w roku 2030 osiągnąć wartość 779 104.

Wskaźnik obciążenia demograficznego (dotyczący ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wzrasta od lat i w 2020 roku wyniósł 70,6 osoby (w 2010 roku – 53,4 osób, w 2016 r.– 63, w 2017 r. – 65,8, w 2018 r. – 67,8, w 2019 – 69,2).

Wykres poniżej obrazuje prognozę ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy (od 18 r. ż. do wieku emerytalnego). Prognozy według ekonomicznych grup wieku zostały oszacowane zgodnie z obowiązującymi zasadami w momencie opracowania prognozy.

Wykres: Prognoza udziału ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

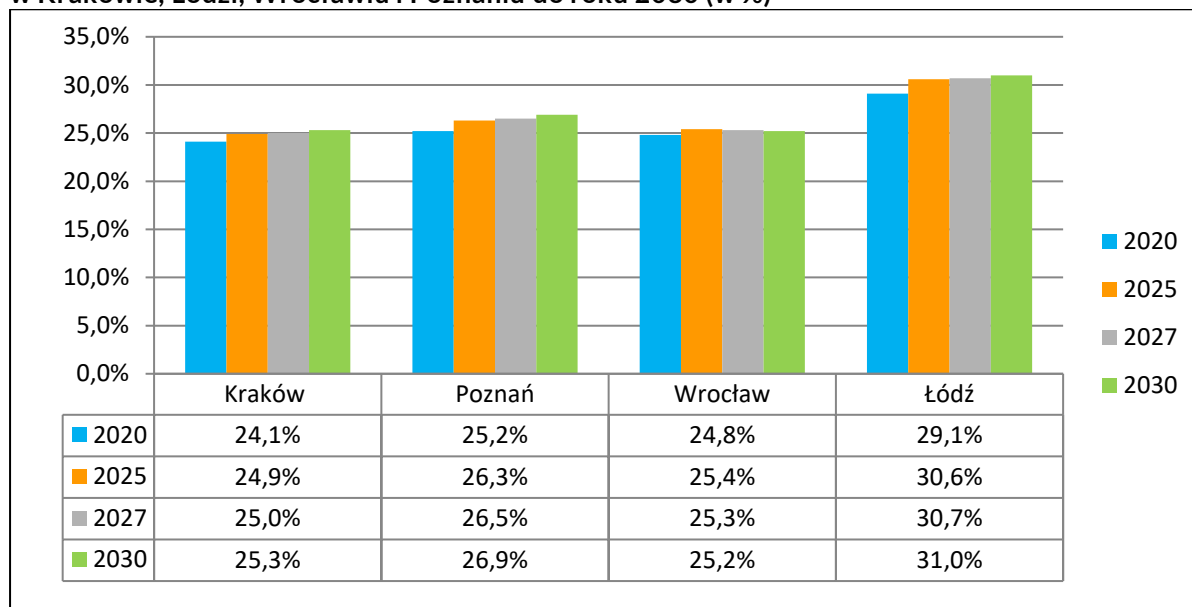
Według prognoz³¹, podobnie jak w Krakowie, w najbliższych latach będzie wzrastać również liczba osób w wieku poprodukcyjnym w innych dużych miastach Polski. Szacuje się, że w 2030 roku 25,3% mieszkańców Krakowa będzie w wieku poprodukcyjnym.

³⁰ Prognoza dla gmin na lata 2017– 2030, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r.

³¹ Prognoza dla gmin na lata 2017– 2030, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r.

Wykres: Prognoza udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu i Poznaniu do roku 2030 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost odsetka ludzi starszych w społeczeństwach jest nieuniknioną konsekwencją długookresowych przemian dwóch składowych ruchu naturalnego – rozrodzności i umieralności. Dla pełniejszego obrazu tego procesu należy dodać jeszcze zjawisko systematycznego wydłużania się przeciętnego dalszego trwania życia (tabela poniżej).

Tabela: Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańców Krakowa

Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat					
	0	15	30	45	60
2000					
Kobiety	79,9	65,5	50,8	36,4	23,1
Mężczyźni	73,2	58,8	44,1	30,2	18,3
2016					
Kobiety	83,1	68,3	53,4	38,3	24,6
Mężczyźni	77,1	62,5	47,9	33,6	21,2
2017					
Kobiety	82,7	68,2	53,3	38,7	24,9
Mężczyźni	76,8	62,1	47,5	33,3	21,0
2018					
Kobiety	83,2	68,4	53,6	39	25,2
Mężczyźni	76,7	62,1	47,5	33,3	20,8
2019					
Kobiety	83,0	68,2	53,4	38,8	25,0
Mężczyźni	76,5	61,9	47,4	33,3	20,9

2020					
Kobiety	82,0	67,3	52,4	37,8	24,1
Mężczyźni	75,4	60,7	46,1	32,1	19,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Korzyści wynikające z rozwoju nowych technologii medycznych i nowoczesnych metod diagnostycznych oraz poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców Polski realizowana przez prozdrowotny styl życia, wpływają na trwający już od ponad dwudziestu lat spadek natężenia zgonów, a tym samym wydłużanie przeciętnego trwania życia.

Średnia długość życia w Polsce w 2020 roku dla mężczyzn wyniosła 72,6 lat, a dla kobiet 80,7. W porównaniu z rokiem poprzednim, trwanie życia skróciło się odpowiednio o 1,5 i 1,1 roku, co było związane z epidemią COVID-19³². W porównaniu z 1990 r. trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 6,4 i 5,5 lat.

W województwie małopolskim przeciętna długość życia mężczyzn wynosiła 73,8 lat, a kobiet 81,6 lat. Mieszkańcy województwa małopolskiego żyją dłużej niż ludność w większości województw, lepsza sytuacja występuje tylko w województwie podlaskim i podkarpackim gdzie kobiety żyją przeciętnie 81,9 i 81,8 lata³³. W Krakowie przeciętna długość życia dla mężczyzn wynosi 75,4 lat dla kobiet 82 lata (jest to najdłuższe trwanie życia wśród mężczyzn zanotowane w miastach w Polsce)³⁴.

Tak duża różnica pomiędzy długością trwania życia u mężczyzn i kobiet, jest skutkiem występującej zarówno w Polsce jak i województwie wysokiej nadumieralności mężczyzn. Mimo pozytywnych zmian przeciętnego trwania życia, Polska nadal wypada niekorzystnie na tle czołówki krajów europejskich.

Na terenie Europy występuje duże zróżnicowanie przeciętnej długości trwania życia. Najdłużej żyją mężczyźni w Lichtensteinie – 82,6 lat, najkrócej na Łotwie – 70,9 lat. Wśród kobiet najwyższe oczekiwane trwanie życia odnotowano w Hiszpanii – 86,7 lat, najkrótsze w Serbii i Macedonii Północnej – 78,6 roku³⁵.

Z charakterystyki społeczno – demograficznej osób w podeszłym wieku w Polsce opracowanej przez MRPiPS³⁶ wynika, że w końcu 2020 roku ponad 25% ludności Polski stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (ponad 9,8 mln).

W subpopulacji osób w starszym wieku najliczniejszą grupę (27,3%) stanowią osoby 60-64 – letnie. Drugą pod względem liczebności grupę stanowią osoby w wieku 65-69 (ponad jednej czwartej osób w wieku senioralnym). 17,1% osób starszych stanowią osoby w wieku co najmniej 80 lat.

Wraz z wiekiem zwiększa się również współczynnik feminizacji. W grupie osób liczących 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypada 139 kobiet. Przewaga liczebna kobiet wzrasta wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wieku i np. w grupie wieku 65-69 współczynnik feminizacji wynosi 123, w grupie 75-79 wynosi: 160, w grupie osób mających 85 lat i więcej: wynosi: 257.

W strukturze ludności według stanu cywilnego najbardziej liczną grupą stanowią osoby pozostające w związku małżeńskim. Jednakże wraz ze wzrostem wieku tendencja ta ulega znaczącym zmianom. Wśród osób w wieku sędziwym – aż 2/3 to osoby owdowiałe. Przedstawione tendencje wynikają ze zjawiska wyższej umieralności mężczyzn, która w konsekwencji powoduje częstsze owdowienia kobiet. W rezultacie najczęściej starsi mężczyźni do końca życia pozostają żonaci, a starsze kobiety są wdowami.

Zgodnie z wynikami badania budżetów gospodarstw domowych w 2020 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych

³² *Trwanie życia w 2020 r.* GUS, Warszawa 2021, strona 7.

³³ *Trwanie życia w 2020 r.* GUS, Warszawa 2021, strona 16

³⁴ *Trwanie życia w 2020 r.* GUS, Warszawa 2021, strona 18.

³⁵ *Trwanie życia w 2020 r.* GUS, Warszawa, 2021, strona 20.

³⁶ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2020*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

zamieszkiwanych wyłącznie przez osoby starsze, w wieku 60 lat i więcej wyniósł 2 169,53 zł i był o 11,0% wyższy niż w gospodarstwach, w skład których wchodziły wyłącznie osoby młodsze, mające poniżej 60 lat.

Analizując te dane należy wziąć pod uwagę średnią liczbę osób w tych gospodarstwach. W gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej dominowały gospodarstwa 1- i 2- osobowe, podczas gdy w skład gospodarstw domowych bez osób starszych wchodziło przeciętnie około 3 osób (w tym dzieci, które pozostawały na utrzymaniu). W porównaniu do roku 2019 nastąpił wzrost dochodów na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami starszymi o 2,9%, podczas gdy w gospodarstwach wyłącznie z osobami w wieku poniżej 60 lat ten wzrost był wyższy i wyniósł 6,2%.

Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej utrzymywały się przede wszystkim z emerytur lub rent, które stanowiły 79,8% ich dochodów. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej, w porównaniu z gospodarstwami bez osób starszych, rzadziej oceniały swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą lub dobrą (39,9% wobec 59,5%), jednak nastąpił tu zauważalny wzrost w porównaniu z 2019 r. (wtedy przedmiotowe wartości wyniosły 37,4% wobec 56,5%).

Czynnikiem istotnie różnicującym poziom, dynamikę i strukturę dochodów oraz wydatków jest miejsce zamieszkania gospodarstwa domowego. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych zamieszkujących w miastach jest lepsza niż gospodarstw domowych na wsi. Ta ogólna tendencja dotyczyła również gospodarstw zamieszkiwanych wyłącznie przez osoby w wieku 60 lat i więcej.

Cechą charakterystyczną starzejącego się organizmu ludzkiego jest zmniejszająca się sprawność zarówno fizyczna, jak i psychiczna. Po przekroczeniu 75 roku życia, proces starzenia postępuje stosunkowo szybko, co jednocześnie wymusza zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne i usługi opiekuńcze. W przedziale wiekowym 80-85 lat znaczny odsetek osób potrzebuje już najczęściej stałej opieki. Grupa osób starszych wymagających opieki będzie stale wzrastać, a liczba potencjalnych opiekunów stopniowo maleć. W Małopolsce według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku potencjał pielęgnacyjny (tj. stosunek liczby kobiet w wieku 45-64 lat do osób w wieku 80+) zmaleje i będzie wynosić 128 opiekunów na 100 osób potrzebujących w stosunku do 325 potencjalnych opiekunów rodzinnych w roku 2013³⁷.

Zgodnie z wnioskami i rekomendacjami znajdującymi się w dokumencie przygotowanym przez MRPiPS „Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2019 r.”³⁸ postępujący w naszym kraju proces zmiany proporcji między pokoleniami sprawia, że priorytetowymi wyzwaniami dla polityki społecznej są działania z zakresu polityki rodzinnej, w tym polityki kierowanej do starszej i najstarszej części społeczeństwa. Ogólnym wyzwaniem na najbliższe lata w sferze polityki wobec osób starszych będzie kontynuowanie procesu przygotowania całego społeczeństwa do skutków zachodzących obecnie zmian demograficznych, w tym wynikających ze starzenia się populacji oraz zmian struktury rodzin i gospodarstw domowych, problemów osamotnienia i samotności seniorów, a także zwiększenia w tej grupie odsetka osób niesamodzielných.

6.2 Świadczenia na rzecz osób starszych

Podstawowym założeniem systemu wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnością w Krakowie jest umożliwienie im jak najpełniejszego i najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, w miejscu zamieszkania. Instytucjonalne, całodobowe formy opieki są formą pomocy, która powinna być stosowana tylko w przypadku niemożności rozwiązywania problemów innymi sposobami. Jednocześnie działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zmierzają do tego, aby system wsparcia osób starszych i osób

³⁷ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, *Opiekunowie rodinni osób starszych-problemy, potrzeby wyzwania dla polityki społecznej*. Raport z badania, Kraków 2015 r.

³⁸ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2019*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2020 r.

z niepełnosprawnością był na tyle zróżnicowany, by zapewniał ofertę dostosowaną do stanu zdrowia oraz sytuacji rodzinnej i bytowej każdej osoby wymagającej wsparcia.

6.2.1 Praca socjalna z osobami starszymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest podeszły wiek. Podeszły wiek jest stanem, który nie wynika z zakłócenia funkcjonowania osobistego czy społecznego. Jego nadejście jest naturalne i obszar zmiany nie dotyczy „wyjścia z sytuacji podeszłego wieku”, jak w przypadku innych wyróżnionych obszarów problemowych. Zmiana polegać ma na zmianie podejścia do siebie, postrzeganiu siebie i swojej sytuacji. Praca socjalna w tym obszarze skupia się przede wszystkim na utrzymywaniu, wspieraniu i poszerzaniu niezależności osobistej oraz aktywności poprzez wzmacnianie jej zdolności sprawczej, a także rozwiązywaniu (lub pomocy w rozwiązywaniu) problemów w osobistych związkach z innymi osobami oraz szerszym otoczeniu.

6.2.2 Usługi opiekuńcze

Pomoc w formie usług przyznawana jest osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni, nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem³⁹.

Kwestie dotyczące szczegółowych zasad przyznawania pomocy w formie usług opiekuńczych w Krakowie, zakresu czynności wchodzących w skład usług opiekuńczych oraz szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze reguluje Uchwała Nr XXI/272/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 września 2007 roku (tekst jedn. Dz. Urz. Woj. Małop. z 2021 r. poz. 4957). Realizacja zadania odbywa się w oparciu o umowy zlecenia realizacji zadania publicznego zawarte z podmiotami świadczącymi usługi.

Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi jest określana indywidualnie, w zależności od sytuacji i potrzeb danej osoby. Zakres przyznawanych usług wynika z indywidualnej sytuacji: stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, potrzeb zgłaszanych przez samą osobę objętą usługami bądź jej rodzinę. Usługi nie przysługują w sytuacji, gdy dochód osoby lub rodziny przekracza 450% kryterium dochodowego (w przypadku osoby samotnie gospodarującej jest to 3 154,50 zł, natomiast w przypadku osoby w rodzinie 2 376 zł). Ograniczenie to nie dotyczy osób samotnych, czyli takich, które samotnie gospodarują, nie pozostają w związku małżeńskim i nie posiadają wstępnych ani zstępnych.

W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej (701 zł „netto” dla osoby samotnie gospodarującej oraz 528 zł „netto” na osobę w rodzinie), świadczeniobiorcy korzystają z usług nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabele odpłatności zamieszczone w w/w uchwale. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2021 roku 27,20 zł.

Usługi opiekuńcze mogą być świadczone w dni robocze w godzinach od 7.00 do 20.00, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w godzinach od 6.00 do 21.00 oraz w soboty, niedziele i święta w uzgodnionych godzinach. W przypadku osób samotnych, w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, w tym zwłaszcza w przypadku osób wymagających opieki w większym zakresie ze względu na stan zdrowia, czas świadczenia usług może zostać

³⁹ Art. 17 ust.1 pkt 11, art. 50 ust. 1-3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.)

wydłużony maksymalnie do 10 godzin dziennie. Maksymalny czas świadczenia usług może przekroczyć 10 godzin dziennie tylko w przypadku osób, wobec których wydana została decyzja administracyjna o skierowaniu do domu pomocy społecznej, oczekujących na jej realizację.

W 2021 r. na realizację usług opiekuńczych wpływ miał utrzymujący się stan epidemii. Część usług opiekuńczych została ograniczona, w szczególności czynności takie jak załatwianie spraw urzędowych czy wyjścia związane z utrzymywaniem kontaktów z otoczeniem. Również podmioty realizujące zadanie napotykały znaczne trudności związane z dostępnością opiekunów, wynikające m.in. z absencji spowodowanej kwarantanną czy izolacją. W okresach największych ograniczeń zrezygnowano również z przeprowadzania spotkań diagnostycznych w miejscu zamieszkania osoby obejmowanej usługami, aby nie narażać podopiecznego na ryzyko zakażenia. Pomimo znacznych ograniczeń pomoc usługowa dla osób jej wymagających została zapewniona.

Jednym z elementów prawidłowej realizacji usług opiekuńczych było objęcie zarówno opiekunów jak i osób korzystających z usług opiekuńczych szczepieniami przeciw COVID -19. Osoby świadczące usługi opiekuńcze zostały zakwalifikowane do pierwszego etapu szczepień przeciw COVID-19, tzw. Etapu „0”. MOPS koordynował zgłoszenia opiekunów na szczepienia oraz terminy szczepień. Podobnie osoby objęte usługami opiekuńczymi, w większości osoby starsze kwalifikowały się do szczepień w pierwszej kolejności. Zarówno opiekunowie jak i pracownicy socjalni informowali klientów o terminach zapisów na szczepienia, udzielali instruktażu rejestracji na szczepienia, informowali o możliwości zaszczepienia się w najbliższych punktach miejsca zamieszkania oraz o możliwości zaszczepienia się w miejscu zamieszkania.

6.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

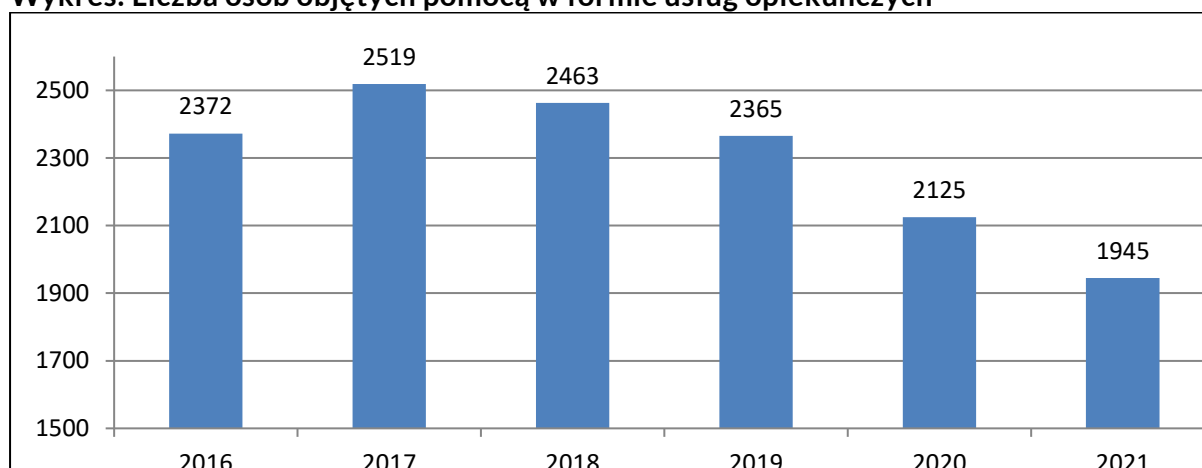
Usługi opiekuńcze świadczone są przez podmioty wyłonione w drodze otwartych konkursów ofert, którymi były w 2021 roku Fundacja na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy, Małopolski Zarząd Wojewódzki Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej oraz Małopolski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża.

6.2.2.2 Kadra

W realizację zadania polegającego na świadczeniu usług opiekuńczych w roku 2021 bezpośrednio zaangażowanych było w organizacjach pozarządowych wskazanych powyżej: 555 osób (opiekunów) świadczących usługi opiekuńcze w ramach umowy zlecenia oraz 23 osoby (16,5 etatu) koordynujące realizację usług opiekuńczych. Wykonano 714 589,5 godzin usług opiekuńczych.

6.2.2.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w 2021 roku jest najniższa z obserwowanych w ostatnich 10 latach. W latach 2014-2017 miała miejsce tendencja wzrostowa. W 2014 r. był to nieznaczny wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 3,4%, a w 2015 r. bardziej znaczący o 10,2%. W 2017 r. nastąpił kolejny wzrost liczby osób objętych usługami opiekuńczymi o 6,2% w stosunku do roku poprzedniego; w 2018 r. i 2019 r. nastąpił niewielki spadek liczby osób odpowiednio o 2,2% i 4%. Natomiast w 2020 r. spadek wyniósł 10%, a w 2021 r. 9,2% w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Dla scharakteryzowania osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych, którym przyznano pomoc tego typu, posłużono się danymi z próby 1 851 osób⁴⁰. Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim kobiety, które stanowią 76% ogółu objętych wsparciem.

Zdecydowana większość odbiorców usług opiekuńczych to osoby w starszym wieku tj. 65 lat i więcej. Zbiorowość ta obejmuje prawie 88% ogółu świadczeniobiorców. Ponad 92% kobiet oraz ponad 73% mężczyzn objętych usługami opiekuńczymi to osoby powyżej 65 roku życia. Kobiety korzystające z usług opiekuńczych to przede wszystkim wdowy 55,8% oraz panny ponad 22,6%, natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie 30,9%, osoby pozostające w związku małżeńskim 24,2% i wdowcy 22,4%. W populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ponad 38% ogółu. Drugą, co do wielkości grupą są osoby legitymujące się wykształceniem gimnazjalnym lub niższym 20,3%. Odnosząc te dane do płci świadczeniobiorców można stwierdzić, że wykształceniem średnim legitymuje się więcej kobiet niż mężczyzn, natomiast więcej mężczyzn posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe. W porównaniu z rokiem 2020 cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych nie uległy znaczącym zmianom.

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych

Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
25–34	0,2%	0,4%	0,3%
35–44	0,4%	2,1%	0,8%
45–59	3,5%	11,2%	5,3%
60–64	3,4%	13,2%	5,8%
65 i więcej	92,5%	73,1%	87,8%
stan cywilny			
panna/kawaler	22,6%	30,9%	24,6%
rozwidziona/rozwidziony	11,2%	21,8%	13,7%
separowana/separowany	0,6%	0,7%	0,6%
wdowa/wdowiec	55,8%	22,4%	47,8%
zamężna/żonaty	9,8%	24,2%	13,3%

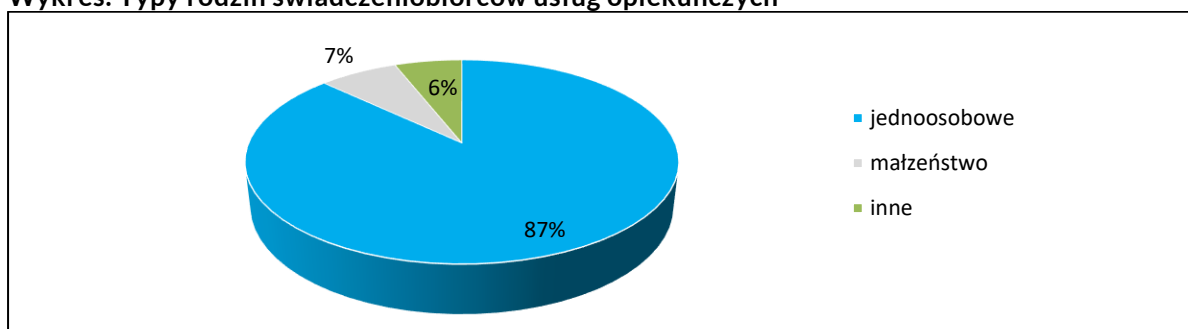
⁴⁰ Źródło: Pomost Std.

wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	21,4%	16,8%	20,3%
zasadnicze zawodowe	13,1%	28,9%	16,9%
średnie ogólne i zawodowe	40,7%	29,4%	38,0%
policealne	1,4%	0,4%	1,2%
wyższe	17,4%	16,4%	17,2%
nieustalony poziom wykształcenia	5,9%	8,1%	6,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe 87%.

Wykres: Typy rodzin świadczenioborców usług opiekuńczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Osoby korzystające z pomocy w formie usług opiekuńczych żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta – 91,5% ogółu. Generalnie wysokość dochodu na osobę w rodzinie świadczenioborców usług opiekuńczych kształtuje się w przedziale pomiędzy 1 000 – 2 499 zł miesięcznie 81,4%, z tego 13,7% rodzin osiąga dochód w przedziale 1 000–1 499 zł miesięcznie, 45% osiąga dochód w przedziale 1 500–1 999 zł miesięcznie, natomiast 22,7% osiąga dochód w wysokości 2 000–2 499 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie

0	1,1%
1-499	0,8%
500-999	6,7%
1000-1499	13,7%
1500-1999	45,0%
2000-2499	22,7%
2500-2999	7,5%
3000 i powyżej	2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najczęstszych problemów występujących w rodzinach świadczenioborców usług opiekuńczych należy długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

6.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

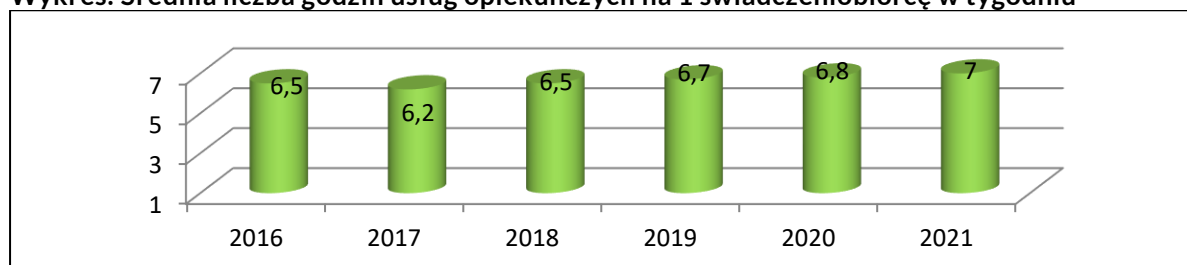
Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków na świadczenie usług opiekuńczych wyniosły:

- w roku 2016: 13 973 461 zł;
- w roku 2017: 15 431 324 zł;
- w roku 2018: 16 312 962 zł;
- w roku 2019: 18 520 621 zł, w tym 280 353 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2020: 19 087 803 zł, w tym 388 875 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2021: 19 029 160,95 zł (w tym: z własnych środków na usługi covidowe 4 760 zł).

6.2.2.5 Wnioski

W związku ze wzrostem kosztów pracy osób świadczących usługi opiekuńcze oraz w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu świadczenia usług opiekuńczych w 2015 r. przeprowadzono proces zwiększania stawki za godzinę usług – w październiku 2015 r. podpisano umowę na świadczenie usług opiekuńczych na terenie Dzielnic IV–VII w okresie od 1.X.2015 r. do 30.IX.2019 r., zgodnie z którą koszt 1 godziny usługi wynosił 18 zł, a zleceniobiorca miał obowiązek zapewnienia osobom wykonującym czynności opiekuńcze minimalnego wynagrodzenia w wysokości 10 zł brutto. Na terenie pozostałych Dzielnic Gminy Miejskiej Kraków wzrost stawki za godzinę usług oraz wzrost wynagrodzenia opiekunek obowiązywał od 1 stycznia 2016 r. W 2017 r. w związku z wprowadzeniem minimalnej stawki godzinowej dla osób pracujących w ramach umów cywilnoprawnych płaca opiekunek nie mogła być niższa niż 13 zł za godzinę, co wiązało się ze wzrostem stawki za 1 godz. usług opiekuńczych do kwoty 19,20 zł. W kolejnych latach z uwagi na waloryzację minimalnej stawki godzinowej koszt 1 godz. usług opiekuńczych wzrósł do kwoty 19,90 zł w 2018 r., 22,60 zł w 2019 r., 25,50 zł w 2020 r. i 27,20 zł w 2021 r.

Wykres: Średnia liczba godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Biorąc pod uwagę aktualną średnią tygodniową liczbę godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w kontekście cech charakteryzujących grupę adresatów świadczenia (osoby starsze o ograniczonej możliwości funkcjonowania), można postawić tezę, że ogólna liczba godzin usług powinna zostać zwiększona, zwłaszcza uwzględniając ogólnie przyjęty kierunek działań polegający na podejmowaniu działań, mających na celu zapewnienie możliwości jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku i zapobieganie instytucjonalizacji.

W celu poszerzenia diagnozy potrzeb i barier osób objętych usługami zaangażowano przedstawicieli Podmiotów realizujących usługi w proces diagnozy sytuacji osób ubiegających się o wsparcie w formie usług opiekuńczych polegający na udziale przedstawiciela Zleceniobiorcy w spotkaniu diagnostycznym przeprowadzonym u osoby objętej usługami. W okresach największych ograniczeń związanych z pandemią zrezygnowano z przeprowadzania spotkań diagnostycznych w miejscu zamieszkania osoby objętej usługami, tak, aby nie narażać podopiecznego.

W 2021 r. liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych wyniosła 714 589,50 godzin i była niższa o blisko 45 tys. godzin niż w roku 2020. Bezpośredni wpływ na ten fakt miał utrzymujący się przez cały rok stan epidemii wywołany wirusem SARS-CoV-2. W okresach największych ograniczeń, tj. styczeń–maj 2021 realizacja usług opiekuńczych była znacznie

utrudniona. Z jednej strony osoby objęte usługami i ich rodziny z obawy przed zakażeniem COVID-19 same odwoływały lub ograniczały wizyty opiekunów, z drugiej strony podmioty realizujące usługi zmagają się z brakami kadrowymi wynikającymi m.in. opieki nad dziećmi, zwolnień chorobowych, a nawet z rezygnacji z pracy. Pomimo znacznych ograniczeń pomoc usługowa dla osób jej wymagających została zapewniona. W trzech przypadkach uruchomione zostały usługi opiekuńcze dla osób przebywających w kwarantannie lub izolacji, zadanie to realizowane było przez osobę zatrudnioną bezpośrednio przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Jednym z elementów mających na celu zapewnienie realizacji usług było objęcie zarówno opiekunów jak i osób korzystających z usług opiekuńczych szczepieniami przeciw COVID-19. Umożliwiono opiekunom szczepienia w ramach tzw. Etapu „0” oraz podejmowano działania mające na celu pomóc osobom starszym w skorzystaniu ze szczepień.

Ponadto MOPS pozyskał i pośredniczył w przekazywaniu podmiotom realizującym zadanie dodatkowych środków ochrony osobistej oraz środków dezynfekcyjnych.

Jak wskazano w podrozdziale 6.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków, prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku, głównie kobiet. Już teraz znajduje to odzwierciedlenie w populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych, którymi w zdecydowanej większości są kobiety prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Starzenie się przynosi również pogorszenie stanu zdrowia, a w konsekwencji potencjalny wzrost liczby osób wymagających ze względu na wiek zintensyfikowanej opieki. Ze względu na obniżający się potencjał pielęgnacyjny rodziny, w przyszłości można spodziewać się zwiększania liczby osób wymagających przyznania i dofinansowania pomocy w tej formie.

6.2.3 Ośrodki Wsparcia dla Osób Starszych

Podstawową formą pomocy, dzięki której osoby w wieku podeszłym mogą zaspokajać potrzebę kontaktu i integracji społecznej, bez ostatecznego zerwania więzi z rodziną i środowiskiem lokalnym są ośrodki wsparcia dziennego pobytu. Ich uczestnikami mogą być osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych⁴¹.

Celem działania ośrodków jest podtrzymywanie sprawności psychofizycznej osób starszych dla umożliwienia im jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, w miejscu zamieszkania. Placówki te świadczą osobom starszym szeroką ofertę usług w tym m.in.: terapię zajęciową, porady, organizację czasu wolnego. Wszystkie zajęcia odbywają się pod opieką doświadczonych specjalistów – pracowników socjalnych, terapeutów zajęciowych.

6.2.3.1 Infrastruktura

W 2021 r. funkcjonował Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej (MDDPS) będący jednostką budżetową, w skład którego wchodziło 6 Domów i 12 Klubów Samopomocy, w tym: Klub „Senior+” oraz w ramach realizacji efektu trwałości projektu „W sile wieku” - 4 Kluby Samopomocy – Aktywizacyjne oraz 1 Klub Samopomocy – Specjalistyczny, zapewniający wsparcie dla osób z chorobą Alzheimera, zespołem otępiennym i po udarze. Dodatkowo należy zaznaczyć, że infrastruktura MDDPS wykorzystywana jest dla przygotowywania posiłków dla Domu Pomocy Społecznej Nowa Huta, Domu Pomocy Społecznej ul. Radziwiłłowska 8 (filia ul. Ułanów 25), klientów Filii MOPS oraz klientów noclegowni, korzystających z pomocy w formie gorącego posiłku.

---

⁴¹ Art. 51 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

Dodatkowo Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym prowadzenie 4 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy dla osób starszych oraz z dniem 1 listopada 2021 r. prowadzenie ośrodka wsparcia – klubu samopomocy przeznaczonego dla 30 osób wymagających częściowej pomocy ze względu na chorobę.

W roku 2021 MOPS kontynuował realizację projektu „W sile wieku 2” poprzez prowadzenie w budynku przy ul. Naczelnej 12A Klubu Samopomocy – Specjalistycznego, zapewniającego 18 miejsc dla osób z chorobą Alzheimera, zespołami otępiennymi oraz po udarach (szerzej zob. rozdział 15 „Działania w ramach projektu „W sile wieku 2”).

Ośrodki wsparcia dla osób starszych w roku 2021 dysponowały 848 miejscami. Z pomocy w tej formie skorzystało łącznie 1 127 osób.

Tabela: Wykaz ośrodków wsparcia dla osób starszych, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2016 – 2021 wraz z liczbą miejsc*

Nazwa i adres jednostki	Liczba miejsc 2016	Liczba miejsc 2017	Liczba miejsc 2018	Liczba miejsc 2019	Liczba miejsc 2020	Liczba miejsc 2021
Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej	385	385	385	385	385	385
Niepubliczne Ośrodki Wsparcia - Kluby Samopomocy	210	210	184	185	155	125
Kluby Samopomocy znajdujące się w strukturze MDDPS w tym: Klub Senior + oraz Klubu Samopomocy "W Sile Wieków"	155	155	130	160	190	320
Kluby Samopomocy „W sile wieku”***	-	100	100	100	100	0
Klub Samopomocy – Specjalistyczny „W sile wieku 2”	-	-	-	-	18	18
Łączna liczba miejsc	750	850	799	830	848	848

*wg danych na 31 grudnia danego roku

** Kluby Samopomocy „W Sile Wieków” w latach 2017-2020 funkcjonowały w strukturach MOPS. Od roku 2021 znajdują się w strukturze MDDPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Dzielne ośrodki wsparcia dla osób starszych

Adres	Liczba miejsc (wg stanu na 31.12.2021 r.)	Liczba korzystających w 2021 r.
Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej os. Szkolne 20, w tym: Klub Senior + oraz Kluby Samopomocy „W sile wieku”, os. Krakowiaków 2, ul. Grzegórzecka 19/1-2, ul. Gdańska 5, ul. Okulickiego 51/279, ul. Bronowicka 19/5	705	929
Ośrodki wsparcia - kluby samopomocy dla osób starszych	125	170
Klub Samopomocy – Specjalistyczny „W sile wieku 2”	18	28
SUMA	848	1127

6.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób starszych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wg stanu na 31.12.2021 r. były: Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej Gaudium et Spes, Stowarzyszenie Unicorn.

6.2.3.3 Kadra

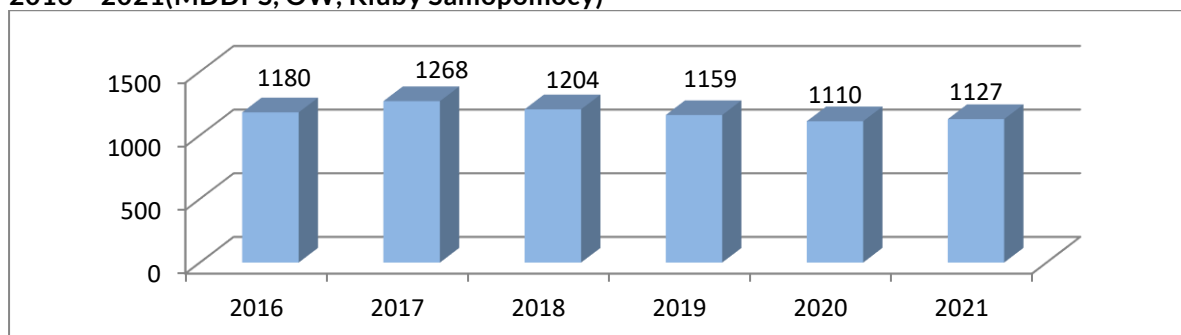
W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było 6 osób (w wymiarze 4,5 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 116 pracowników (w wymiarze 102,17 etatów) Miejskiego Dziennego Domu Pomocy Społecznej (wg stanu na dzień 31.12.2021 r.).

W ramach projektu „W sile wieku 2” zaangażowanych było 9 osób (w wymiarze 7,5 etatu).

6.2.3.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodku wsparcia dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze świadczeń oferowanych przez ośrodki w latach 2016 – 2021 średniorocznie korzystało około 1 174 osób starszych. W roku 2021 ze świadczeń skorzystało 1 127 osób.

Wykres: Liczba uczestników krakowskich ośrodków wsparcia dla osób starszych w latach 2016– 2021(MDDPS, OW, Kluby Samopomocy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych w Krakowie wykorzystano informacje z próby 215 osób⁴², które korzystały z tej formy pomocy w roku 2021. Większość – ponad 73% uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych stanowią kobiety. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można niepełnosprawność i długotrwałą lub ciężką chorobę.

W analizowanej grupie prawie 87% osób prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. W grupie kobiet najwięcej jest wdów 62,7% i żonaty 15,2%. Wśród mężczyzn korzystających z tej formy pomocy najwięcej 35,1% jest wdowcami oraz 29,8% pozostaje w związkach małżeńskich. Ponad 40% uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych legitymuje się wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym.

Głównym źródłem utrzymania ponad 97% osób jest świadczenie emerytalno – rentowe. Ponad 78% uczestników ośrodka wsparcia dla osób starszych jest w wieku między 70 a 89 rokiem życia. 90 i więcej lat ma ponad 7% uczestników. W porównaniu z rokiem 2020 cechy demograficzno – społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych pozostają na podobnym poziomie.

⁴² Źródło: Pomost Std.

Tabela: Uczestnicy ośrodków wsparcia dla osób starszych według cech demograficzno - społecznych

Cechy demograficzno - społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r.ż.	2,5%	5,3%	3,3%
60-69	12,0%	7,0%	10,7%
70-79	45,6%	49,1%	46,5%
80-89	32,3%	31,6%	32,1%
90 i więcej	7,6%	7,0%	7,4%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	20,3%	10,6%	17,7%
zasadnicze zawodowe	15,2%	26,3%	18,1%
średnie ogólne i zawodowe	42,4%	35,1%	40,5%
policealne	0,6%	0,0%	0,5%
wyższe	11,4%	17,5%	13,0%
nieustalony poziom wykształcenia	10,1%	10,5%	10,2%
stan cywilny			
panna/kawaler	9,4%	12,3%	10,2%
rozwidziona/rozwidziony	12,7%	22,8%	15,3%
wdowa/wdowiec	62,7%	35,1%	55,3%
zamężna/żonaty	15,2%	29,8%	19,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Wysokość dochodu na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych zawiera się głównie w przedziale pomiędzy 1 500 zł - 2 499 zł miesięcznie - 67%. U ponad 16% uczestników dochód na osobę w rodzinach wynosi ponad 2 500 zł miesięcznie.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych (w zł)

500-999	1,8%
1000-1499	14,9%
1500-1999	38,6%
2000-2499	28,4%
2500 i powyżej	16,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

6.2.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność dziennych ośrodków wsparcia dla osób starszych w ostatnich latach wyniosły:

- w 2016 r.: 5 464 322 zł, w tym 5 377 922 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, natomiast 86 400 zł to środki pochodzące z budżetu państwa. Wydatki z przeznaczeniem na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie GMK przez NGO wyniosły 882 523,98 zł.
- w 2017 r.: 9 000 045,59 zł, w tym 86 400 zł pochodziło z budżetu państwa. Wydatki z przeznaczeniem na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne wyniosły 1 279 464,73 zł.

Wartość dotacji ze środków UE na działalność ośrodków wsparcia dla osób starszych w ramach projektu „W sile wieku” w 2017 roku wyniosła na zadania realizowane przez MOPS 2 280 790,66 zł oraz 396 667,50 zł na zadania zlecone podmiotom niepublicznym.

- w 2018 r.: 6 953 428,01 zł, w tym 6 853 600,01 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, natomiast 99 828,00 zł to środki pochodzące z budżetu państwa. Wydatki z przeznaczeniem na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie GMK przez NGO wyniosły 1 096 921,35 zł.

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu „W sile wieku” w 2018 r. wyniosła 3 060 519,14 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS – 2 532 307,34 zł w tym ze środków własnych – 250 853,52 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym – 528 211,80 zł.

- w 2019 r.: 6 823 380,91 zł, w tym 831 999,91 zł to wydatki na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne.

Ponadto w ramach Modułu I Programu Wieloletniego „Senior +” wyremontowano lokal przy ul. Krowoderskich Zuchów 6, w którym prowadzony będzie Klub Senior+. Wysokość otrzymanej dotacji z budżetu Państwa wyniosła 150 000 zł natomiast wkład Gminy Miejskiej Kraków wyniósł 273 004,74 zł.

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu „W sile wieku” w 2019 r. wyniosła 2 949 858,82 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS – 2 421 647,02 zł, w tym ze środków własnych – 224 110,41 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym – 528 211,80 zł.

- w 2020 r.: 7 549 843,05 zł, w tym 707 110,02 zł to wydatki na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne.

Ponadto na bieżącą działalność Klubu Senior+ przy ul. Krowoderskich Zuchów 6 przeznaczona została dotacja z budżetu państwa w wysokości 54 857,29 zł, natomiast wkład Gminy Miejskiej Kraków wyniósł 142 738,48 zł. Dodatkowo w ramach środków otrzymanych z zarządzania kryzysowego na walkę z koronawirusem SARS-CoV-2 MDDPS wydatkował środki w wysokości 349 254,75 zł.

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu „W sile wieku” w 2020 r. wyniosła 586 277,51 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS – 500 803,07 zł, w tym ze środków własnych – 44 452,97 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym – 85 474,44 zł. Dodatkowo łączna kwota środków wydatkowanych przez MOPS na realizację efektu trwałości projektu wyniosła 1 692 301,54 zł.

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu „W sile wieku 2” w 2020 r. w ramach wydatków bieżących wyniosła 391 890,16 zł, w tym 375 935,11 zł ze środków pochodzących z otrzymanego dofinansowania oraz 15 955,05 zł w ramach środków własnych. Wydatki na inwestycje w ramach projektu wyniosły 149 275 zł. W ramach środków inwestycyjnych został zakupiony specjalistyczny samochód przystosowany do transportu osób z niepełnosprawnością;

- w 2021 r.: 10 542 037,41 zł, w tym 843 000 zł to wydatki na działalność ośrodków prowadzonych na zlecenie GMK przez podmioty niepubliczne.

Ponadto jednostka budżetowa pozyskała dodatkowe środki z Dzielnic w kwocie 225 132,09 zł.

Na realizację projektu „W sile wieku 2” w 2021 r. wydatkowano kwotę 918 228,88 zł, w tym ze środków własnych – 87 152,10 zł.

6.2.3.6 Wnioski

Poziom potrzeb w zakresie dostępności do dziennych domów pomocy oraz aktywizacyjnych klubów samopomocy dla osób starszych jest w pełni zabezpieczony. Jednakże wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców i ich rodzin zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia nowych miejsc w ośrodkach wsparcia, w których znajdują dzienną opiekę i wsparcie osoby starsze wymagające opieki specjalistycznej np. po przebytych udarach,

z chorobą Alzheimera lub zespołami otępiennymi. Utworzenie specjalistycznych klubów samopomocy przyczyni się do wydłużenia funkcjonowania osób starszych w ich środowisku, pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu psychofizycznego, zapewni wsparcie opiekunom faktycznym oraz wpłynie na wzrost świadomości na temat chorób otępiennych w środowisku lokalnym.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują również inne formy wspierania aktywności seniorów, np. Centra Aktywności Seniorów. Na dzień 31 grudnia 2021 r. funkcjonowało w Krakowie 46 Centrów Aktywności Seniorów.

6.2.4 Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych

Podstawową formą instytucji zapewniających całodobową opiekę są domy pomocy społecznej. Prawo do uzyskania pomocy w tej formie przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w środowisku, której nie można zapewnić takiej opieki w miejscu zamieszkania⁴³.

Głównym zadaniem domów pomocy społecznej jest świadczenie usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych, na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców. Organizacja domu oraz świadczony zakres usług musi uwzględniać w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności⁴⁴.

Kierowanie do domów pomocy społecznej osób tego wymagających i ponoszenie odpłatności za pobyt należy do zadań własnych gminy, natomiast do zadań własnych powiatu należy prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób⁴⁵. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny, a obowiązek opłaty za pobyt ciąży w kolejności na mieszkańcu domu, małżonku, zstępnych i wstępnych mieszkańca, gminie kierującej do domu pomocy społecznej, która wnosi opłatę w wysokości różnicy między średnim miesięcznym kosztem utrzymania, a opłatą wnoszoną przez mieszkańca i jego rodzinę⁴⁶.

Domy Pomocy Społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone dzielą się na następujące typy:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla osób uzależnionych od alkoholu,
- dla osób niepełnosprawnych fizycznie⁴⁷.

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonują wszystkie wymienione typy placówek poza jednostkami przeznaczonymi dla osób niepełnosprawnych fizycznie.

Osoby starsze zamieszkują praktycznie we wszystkich wymienionych typach domów, z wyjątkiem domu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie. Z założenia najwięcej mieszkańców w wieku senioralnym zamieszkuje w domach przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych.

W roku 2021 w domach pomocy społecznej wszystkich typów umieszczono 360 osób, z czego 342 w domach zlokalizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a 18 osób

⁴³ Art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁴⁴ Art. 55 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁴⁵ Art. 17 ust. 1 pkt 16 i art. 19 pkt 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁴⁶ Art. 60 i art. 61 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁴⁷ Art. 56 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

w domach znajdujących się na terenie innych powiatów. W 2021 r. poniesiona została odpłatność za 170 osób umieszczonych w domach pomocy społecznej poza Gminą Miejską Kraków, a wydatki związane z pobytem tych osób wyniosły 5 901 577 zł.

W związku ze stanem epidemii, w krakowskich domach pomocy społecznej w roku 2021 zastosowano szereg rozwiązań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom i pracownikom oraz ciągłości realizacji wsparcia, w tym:

- zaktualizowano, w uzgodnieniu z Państwową Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie, koncepcje funkcjonowania dps (dla każdego osobno);
- kontynuowano realizację działań profilaktycznych wprowadzonych w celu przeciwdziałania pojawiania się zakażenia m.in. poprzez organizację szczepień mieszkańców i pracowników przeciw grypie, COVID 19 oraz pneumokokom,
- uzupełniano na bieżąco środki ochrony indywidualnej mające zastosowanie zarówno przy profilaktyce jak i w sytuacji zakażenia.

Łącznie na walkę z COVID-19 w domach pomocy społecznej w roku 2021 wydatkowano kwotę 2 036 151,07 zł, w tym:

- 908 499,76 zł - środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19
- 895 700,49 zł - dotacja z budżetu państwa przeznaczona na wzmocnienie zabezpieczenia domów pomocy społecznej przed skutkami wystąpienia wirusa SARS-CoV-2, w szczególności na zapewnienie kadry niezbędnej do zachowania ciągłości usług świadczonych przez te jednostki oraz zakup niezbędnych środków ochrony osobistej, sprzętu i wyposażenia;
- 231 950,82 zł - środki własne.

Ponadto w roku 2021 domy pomocy społecznej skorzystały z możliwości dofinansowania działań mających na celu walkę z chorobą COVID-19 i pozyskały środki zewnętrzne w ramach następujących projektów:

- 29 166,71 zł - „Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom”;
- 2 382 443,97 zł - „Bezpieczny dom - wsparcie dla kadry małopolskich domów pomocy społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19”;
- 841 504,88 zł - „Zapewnienie bezpieczeństwa i opieki pacjentom oraz bezpieczeństwa personelowi domów pomocy społecznej na czas COVID-19”.

6.2.4.1 Infrastruktura

Domy pomocy społecznej są jedyną formą pomocy społecznej świadcząca całodobową opiekę nad osobami niezdolnymi do samodzielnego egzystowania z uwagi na schorzenia, wiek, niepełnosprawność. Są placówkami przeznaczonymi dla osób, które nie kwalifikują się do leczenia szpitalnego, lecz z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, niepełnosprawność oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki. Aby sprawnie pełnić swoją funkcję, domy pomocy społecznej realizują zadania w oparciu o obowiązujące standardy.

Na terenie Krakowa funkcjonowało w 2021 r. 9 domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych, które wg stanu na 31 grudnia 2021 r. dysponowały 1 150 miejscami. 6 domów to miejskie jednostki organizacyjne, natomiast prowadzenie 3 placówek zlecono organizacjom pozarządowym. W ramach poprawy standardów bytowych mieszkańców w roku 2021 zmniejszono o 10 liczbę miejsc w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, ul. Łanowa 39.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2016 – 2021 wraz z liczbą miejsc*

	nazwa i adres jednostki	typ Domu	liczba miejsc 2016 r.	liczba miejsc 2017 r.	liczba miejsc 2018 r.	liczba miejsc 2019 r.	liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.
1	DPS ul. Łanowa 39		140	140	140	140	140	130

2	DPS ul. Radziwiłłowska 8	dla osób przewlekle somatycznie chorych	55	55	55	55	79	79
3	DPS ul. Helclów 2		332	312	387	387	387	387
4	DPS ul. Nowaczyńskiego 1		175	175	175	175	175	175
5	DPS os. Sportowe 9**		45	45	45	45	45	45
6	DPS ul. Praska 25		57	81	81	81	81	81
7	DPS ul. Kluzeka 6		-	-	-	-	50	50
8	DPS ul. Ułanów 25***		20	20	24	24	0	0
9	DPS ul. Łanowa 1B***		37	37	46	46	46	46
10	DPS ul. Podgórki Tynieckie 96****		50	50	50	50	50	50
			911	915	1003	1003	1053	1043
11	DPS ul. Praska 25	dla osób w podeszłym wieku	24	0	0	0	0	0
12	DPS ul. Kluzeka 6		90	90	90	90	40	40
13	DPS ul. Sołtysowska 13d***		67	67	67	67	67	67
łączna liczba miejsc			181	157	157	157	107	107
			1092	1072	1160	1160	1160	1150

*wg danych na 31 grudnia danego roku

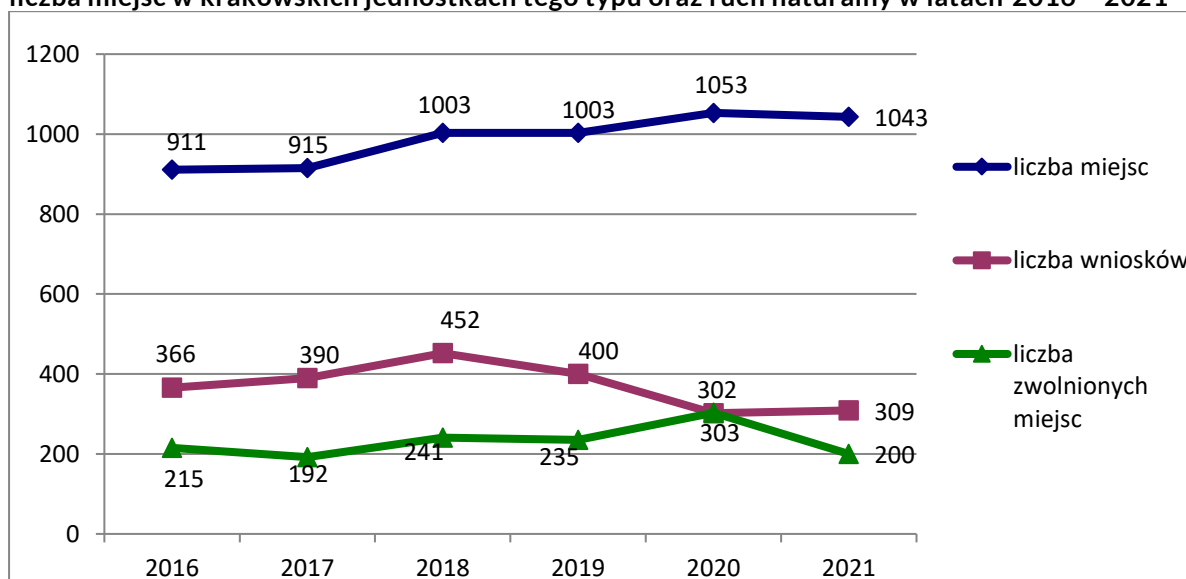
** DPS os. Sportowe 9 – w strukturze DPS Nowa Huta

***jednostki prowadzone na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba wniosków o skierowanie do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych w roku 2021 nieco wzrosła w porównaniu do roku 2020. W ogólnej liczbie wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, zdecydowana większość dotyczy przyznania pomocy w formie pobytu w DPS tego typu. Jest to tendencja utrzymująca się od kilku lat. W roku 2016 wnioski te stanowiły – 66% ogólnej liczby wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, w 2017 odsetek ten wynosił – 64%, w roku 2018 – 65%, w roku 2019, w roku 2020 oraz 2021 – 60%.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2016 – 2021

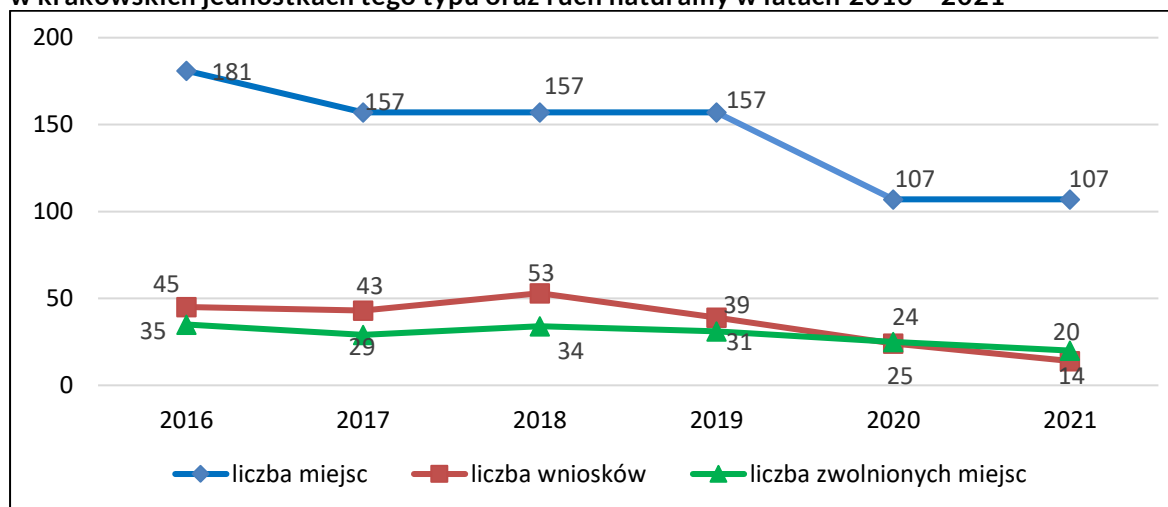

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wnioski osób skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku stanowiły 3% ogółu złożonych wniosków w roku 2021. Ilość wpływających wniosków w roku 2021 w porównaniu do roku 2020 zmniejszyła się.

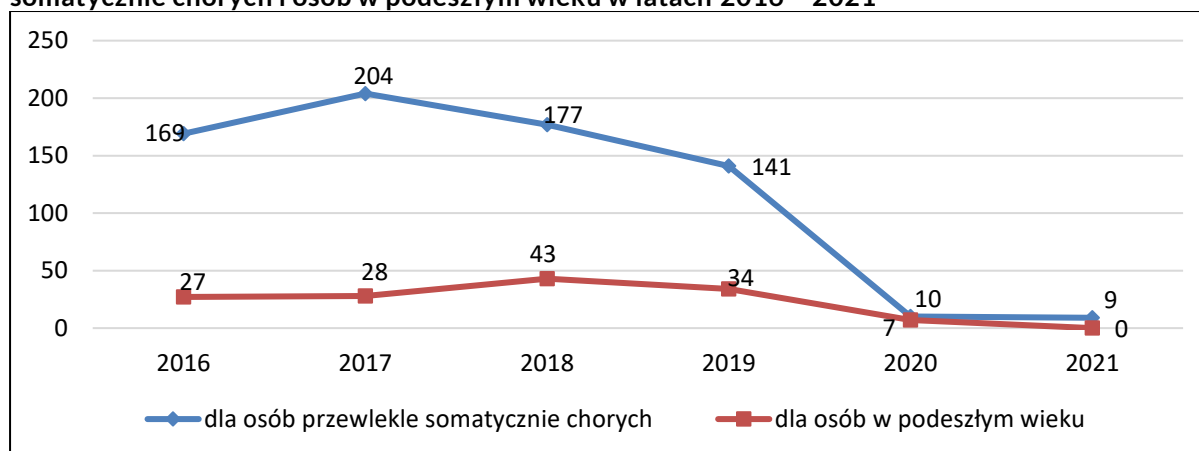
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób w podeszłym wieku, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Od roku 2016 do 2018 rosła liczba wniosków osób wymagających pomocy w formie umieszczenia w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych co miało bezpośredni wpływ na liczbę osób oczekujących na miejsce. Wg stanu na 31.12.2017 r. liczba oczekujących wyniosła 204 osoby, natomiast od roku 2018 w związku z uruchomieniem nowych miejsc w domach dla osób w przewlekle somatycznie chorych liczba oczekujących na DPS stopniowo maleje. W roku 2021 w związku z mniejszą ilością wniosków osób ubiegających się o skierowanie do DPS oraz rezygnacjami z umieszczenia wynikającymi w znacznej części z obawy przed zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2, osoby przewlekle somatycznie chore i w podeszłym wieku umieszczane są w dps w sposób płynny. Na dzień 31.12.2021 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych oczekiwało 9 osób.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2016 – 2021

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2016 r.		2017 r.		2018 r.		2019 r.		2020 r.		2021 r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób w podeszłym wieku	5 miesiące	5 miesiące	9 miesiące	9 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	1 miesiąc	1 miesiąc	0 miesiące	0 miesiące
dla osób przewlekle somatycznie chorych	10 miesiące	10 miesiące	12 miesiące	12 miesiące	10 miesiące	10 miesiące	8 miesiące	8 miesiące	0 miesiące	0 miesiące	0 miesiące	0 miesiące

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2021 r. zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP NP Prowincja Krakowska, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Wspólna Radość”, oraz Zakon Przenajświętszej Trójcy OO. Trynitarzy.

6.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było 961 osób (w ramach 907,21 etatów), w tym 131 osób (w ramach 115,90 etatu) w organizacjach pozarządowych (wg stanu na dzień 31.12.2021 r.). Wszystkie jednostki spełniają wymagany wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo – terapeutycznego, który dla DPS przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku wynosi nie mniej niż 0,4 na jednego mieszkańca, a w przypadku DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych – 0,5 na jednego mieszkańca domu.

6.2.4.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekle somatycznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej tego typu, posłużono się danymi z próby 238 osób⁴⁸, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2021 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych, kobiety stanowią 59% ogółu. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można długotrwałą lub ciężką chorobę i niepełnosprawność.

W analizowanej grupie 86% prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet największy odsetek stanowią osoby owdowiałe – prawie 60%, a wśród mężczyzn – rozwiedzeni 29,9%. Najwięcej osób posiada wykształcenie średnie ogólne i zawodowe 30,3%. Najwięcej osób, które zostały skierowane do DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych znajduje się w wieku powyżej 80 lat – 51,3%. Kobiet w tym przedziale wiekowym jest

⁴⁸ Źródło: Pomost Std.

najwięcej – 61,7%, a mężczyzn – 36,1%. Ponad 38% mężczyzn w chwili złożenia wniosku nie miało ukończonego 70 roku życia. U kobiet analogiczny odsetek wynosi 11,3%. Głównym źródłem dochodu dla ponad 82% osób jest emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno - społeczne osób przewlekle somatycznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r. ż.	7,8%	11,3%	9,2%
60-69	3,5%	26,8%	13,0%
70-79	27,0%	25,8%	26,5%
80 i więcej	61,7%	36,1%	51,3%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	33,3%	24,7%	29,8%
zasadnicze zawodowe	11,4%	34,0%	20,6%
średnie ogólne i zawodowe	34,0%	24,7%	30,3%
wyższe	14,2%	8,3%	11,8%
policealne	1,4%	2,1%	1,7%
nieustalony poziom wykształcenia	5,7%	6,2%	5,8%
stan cywilny			
panna/kawaler	20,6%	22,7%	21,4%
rozwidziona/rozwidziony	5,6%	29,9%	15,5%
wdowa/wdowiec	59,6%	25,8%	45,8%
zamężna/zonaty	14,2%	17,5%	15,5%
separowana/separowany	0,0%	4,1%	1,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych - 34,5% wykazuje dochód między 1500-1999 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych (w zł)

0-499	4,6%
500-999	10,1%
1000-1499	12,2%
1500-1999	34,5%
2000-2499	23,1%
2500 i więcej	15,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania grupy osób skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku wykorzystano dane z próby 19 osób⁴⁹, które otrzymały decyzję o skierowaniu do tego typu jednostek.

Wśród skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku 63% stanowią kobiety. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest:

⁴⁹ Źródło: Pomost Std.

długotrwała lub ciężka choroba. 90% analizowanej grupy prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Największą grupę stanowią osoby owdowiałe – 47,4%. Wśród kobiet 58,3% to wdowy, a wśród mężczyzn przeważają kawalerowie i osoby rozwiedzione po 28,6%. Największy odsetek badanych to osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i poniżej – 36,8%. Wśród kobiet najczęściej jest osób z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym: 33,3%, a wśród mężczyzn z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej: 57,1%. Prawie 90% skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku to osoby znajdujące się w wieku powyżej 70 roku życia.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno – społeczne osób w podeszłym wieku skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 70 r. ż.	8,3%	14,3%	10,5%
70–79	41,7%	42,9%	42,1%
80–89	41,7%	42,9%	42,1%
90 i więcej	8,3%	0,0%	5,3%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	25,0%	57,1%	36,8%
zasadnicze zawodowe	16,7%	14,3%	15,8%
średnie ogólne i zawodowe	33,3%	28,6%	31,6%
wyższe	16,7%	0,0%	10,5%
nieustalony poziom wykształcenia	8,3%	0,0%	5,3%
stan cywilny			
panna/kawaler	33,3%	28,6%	31,6%
rozwiedziona/rozwiedziony	8,3%	28,6%	15,8%
wdowa/wdowiec	58,3%	28,6%	47,4%
zamężna/żonaty	0,0%	14,3%	5,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku - 42,1,% wykazuje dochód między 1500-1999 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku (w zł)

500–999	5,3%
1000–1499	5,3%
1500–1999	42,1%
2000–2499	15,8%
2500 i wyżej	31,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

6.2.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Pobyt w domu pomocy społecznej jest najbardziej kosztownym świadczeniem z pomocy społecznej. Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych z roku na rok stopniowo się zwiększają, a w ostatnich 6 latach kształtowały się na następującym poziomie:

	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2016 r.	51 973 801 zł	6 587 964 zł	58 561 765 zł
2017 r.	56 649 635,76 zł	6 403 339,64 zł	63 052 975,40 zł
2018 r.	63 258 182,44 zł	6 820 592,43 zł	70 078 774,87 zł,
2019 r.	71 234 712,25 zł	6 481 815,00	77 716 527,25 zł
2020 r.	74 670 270,15 zł	5 797 871,43	80 468 141,58 zł,
2021 r.	81 935 686,20 z	5 409 585,43	87 345 271,63 zł

Ponadto w roku 2021 wydatkowano środki na walkę z koronawirusem SARS-CoV-2 - szczegóły zostały opisane w podrozdziale 6.2.4.

6.2.4.6 Wnioski

W 2021 r. złożono 323 wnioski o umieszczenie w domach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i somatycznie chorych, tj. podobnie jak w roku 2020 natomiast znacznie mniej niż w roku 2019. Mniejsza liczba wniosków wynika prawdopodobnie z trwającego od 2020 r. stanu epidemii i związanej z tym obawy przed zakażeniem w zamkniętym środowisku.

Mając na uwadze procesy demograficzne, można założyć, że po ustaniu stanu epidemii liczba osób ubiegających się o skierowanie do DPS-ów ulegnie ponownemu zwiększeniu. Zasadne jest zatem zwiększanie infrastruktury w tym obszarze oraz podwyższanie standardów, celem poprawy jakości usług dla osób starszych.

6.2.5 Rodzinne Domy Pomocy

Szczególnym przykładem placówki zapewniającej pomoc całodobową, są rodzinne domy pomocy. Z usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w tych jednostkach mogą korzystać osoby wymagające z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób, w przypadku braku możliwości zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania. Placówki te przeznaczone są dla bardzo małej liczby mieszkańców – co najmniej 3 i maksymalnie 8 osób⁵⁰.

Mieszkańcy rodzinnego domu pomocy, w efekcie prowadzonej działalności mają zapewnioną całodobową opiekę, w warunkach zbliżonych do domowych. Wszystkim umożliwia się dostęp do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz zapewnia pomoc w zakupie leków i załatwianiu spraw osobistych. Seniorzy mają również zorganizowany czas wolny. Ważnym aspektem różnicującym rodzinny dom pomocy i dom pomocy społecznej, poza poziomem sprawności psychofizycznej osób skierowanych, jest podejmowanie przez mieszkańców placówek rodzinnych aktywności na rzecz domu i jego użytkowników. Seniorzy przebywający w rodzinnych domach pomocy uczestniczą w przygotowaniu posiłków, pomagają w utrzymaniu czystości, prowadzą przydomowe ogródki. Formy aktywności dostosowane są do indywidualnych możliwości.

6.2.5.1 Infrastruktura

W 2021 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonował 1 rodzinny dom pomocy przeznaczony dla 8 osób.

6.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Funkcjonujący w Krakowie Rodzinny Dom Pomoc prowadzony był na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

⁵⁰Art. 52 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

6.2.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowane były 4 osoby (w ramach 1,75 etatu) w podmiocie niepublicznym.

6.2.5.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze względu na małą liczbę osób, które korzystają ze świadczenia w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy, biorąc pod uwagę fakt, że do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i funkcjonujących na terenie Krakowa rodzinnych domów pomocy, kierowane są osoby o podobnym stanie zdrowia i potrzebach można przyjąć, że charakterystyki seniorów, kwalifikujących się do przyznania pomocy w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy i domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku są zbliżone. Z całodobowych usług opiekuńczych w rodzinnym domu pomocy w 2021 roku skorzystało 8 osób.

6.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość przekazanych środków Gminy Miejskiej Kraków wyniosła:

- w roku 2016: 213 734 zł;
- w roku 2017: 213 734 zł;
- w roku 2018: 255 034 zł;
- w roku 2019: 268 800 zł;
- w roku 2020: 268 800 zł;
- w roku 2021: 273 135,32 zł.

6.2.5.6 Wnioski

Pomoc w formie rodzinnego domu pomocy wpisuje się w procesy deinstytucjonalizacji wsparcia mającego na celu zapewnienie opieki osobom starszym w warunkach zbliżonych do domowych. Wsparcie w formie skierowania do tego rodzaju placówki jest formą pośrednią pomiędzy świadczeniem pomocy w postaci usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania, a skierowaniem do domu pomocy społecznej, przy czym miesięczny koszt utrzymania osoby w rodzinnym domu pomocy jest niższy niż wysokość nakładów finansowych niezbędnych na zapewnienie pomocy usługowej w wymaganym wymiarze godzinowym. Jednocześnie brak jest osób oczekujących na przyznanie tej formy pomocy. Ze względu natomiast na utrzymujące się zapotrzebowanie na pomoc w formie mieszkania chronionego dla osób w podeszłym wieku należy uznać, że mieszkania chronione są ofertą tańszą, bardziej adekwatną do potrzeb seniorów, cieszącą się większym zainteresowaniem niż rodzinne domy pomocy.

6.2.6 Mieszkania chronione wspierane dla osób w podeszłym wieku

Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki. Pobyt w mieszkaniu chronionym może zastępować pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę⁵¹.

---

⁵¹ Art. 53 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

Mieszkanie chronione wspierane dla osób w podeszłym wieku jest formą pomocy społecznej dla osób, które ze względu na wiek lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Pod opieką specjalistów osoby zamieszkujące w mieszkaniu chronionym otrzymują istotne wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków.

6.2.6.1 Infrastruktura

W roku 2021 nastąpiła zmiana typu z mieszkania chronionego dla osób przewlekle psychicznie chorych na mieszkanie chronione dla osób w podeszłym wieku przy pl. Sikorskiego 2/5. Na koniec 2021 roku na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 5 mieszkań przeznaczonych łącznie dla 23 osób w podeszłym wieku prowadzonych przez jednostki organizacyjne oraz na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób w podeszłym wieku w latach 2017–2021

	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020	2021
	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc
mieszkania chronione dla osób w podeszłym wieku	8	13	17	17	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

6.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotem realizującym zadanie prowadzenia mieszkań chronionych wspieranych dla osób w podeszłym wieku było Stowarzyszenie „Być”.

6.2.6.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowane były 3 osoby (w ramach 1,12 etatu) z organizacji pozarządowej. Ponadto zadanie realizowało 9 pracowników (1,69 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31.12.2021 r.).

6.2.6.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze względu na małą liczbę osób, które korzystają ze świadczenia w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób starszych, biorąc pod uwagę fakt, że do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i funkcjonujących na terenie Krakowa mieszkań chronionych dla osób starszych, kierowane są osoby o podobnym stanie zdrowia i potrzebach można przyjąć, że charakterystyki seniorów, kwalifikujących się do przyznania pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym i domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku są zbliżone. Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym wspieranym dla osób w podeszłym wieku w roku 2021 skorzystało 24 osoby.

6.2.6.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wyniosły:

- w roku 2016: 51 559,55 zł. Ponadto na utworzenie mieszkania chronionego–remont pomieszczeń oraz zakup wyposażenia wydatkowano środki w wysokości 153 016,13 zł, w tym 130 063,70 zł to środki zewnętrzne (realizacja projektu „Pomocna dłoń pod

- bezpiecznym dachem” współfinansowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oraz 22 952,43 zł to wkład własny Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2017: 74 164,40 zł;
  - w roku 2018: 171 978,27 zł, w tym 87 995,01 zł na remont i wyposażenie nowego mieszkania chronionego;
  - w roku 2019: 257 380,69 zł, w tym 135 200 zł na remont i wyposażenie nowego mieszkania chronionego;
  - w roku 2020: 159 734,31 zł;
  - w roku 2021: 230 115,43 zł.

6.2.6.6 Wnioski

Mieszkania chronione dla osób w podeszłym wieku są alternatywą dla instytucjonalnych form pomocy dla osób mniej samodzielnych, którzy w codziennym funkcjonowaniu wymagają wsparcia innych osób. Obecnie na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje 5 mieszkań przeznaczonych łącznie dla 23 osób w podeszłym wieku, prowadzone przez jednostki organizacyjne oraz na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Zasadnym jest dążenie do sukcesywnego rozwoju infrastruktury, w tym zakresie.

Tworzenie nowych mieszkań przyczyni się do zmiany statusu społecznego, poprawy trudnej sytuacji osób w podeszłym wieku, wyrównania ich szans życiowych, nabycia umiejętności dbania o drugiego człowieka i budowania prawidłowych relacji między ludzkich oraz utrzymania i poprawy stanu psychofizycznego osób w podeszłym wieku. Powstanie nowych mieszkań w sposób istotny przyczyni się do deinstytucjonalizacji usług w odniesieniu do wsparcia realizowanego na rzecz osób starszych.

6.2.7 Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze objęte dofinansowaniem ujęte są w katalogu, który jest załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie⁵².

Osoby z niepełnosprawnością, które otrzymały dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia mogą starać się również o dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w przypadku, gdy otrzymane z NFZ dofinansowanie nie pokryło całkowitego kosztu zakupu. Wysokość dofinansowania dla osób z niepełnosprawnością wynosi do 150% limitu przyznanego w ramach NFZ oraz udziału własnego osoby z niepełnosprawnością, jeżeli taki udział był wymagany.

6.2.7.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

6.2.7.2 Kadra

Zadanie było realizowane przez 2 pracowników MOPS (w ramach 1,5 etatu).

6.2.7.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2021 r. złożonych zostało 3 542 wnioski o dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Dofinansowanie otrzymało 1 710 osób z niepełnosprawnością, w tym 1 573 osób dorosłych i 137 dzieci i młodzieży. Średnia wartość

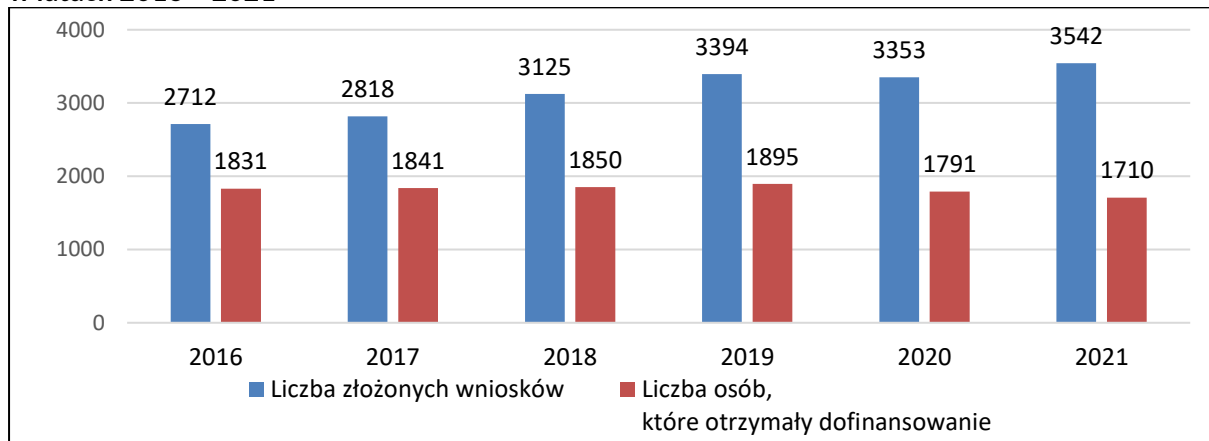
---

⁵² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie.

dofinansowania wyniosła 2 029 zł na osobę i była wyższa o 433 zł od roku poprzedniego. Dofinansowano zakupy między innymi: wózków inwalidzkich, protez, ortez, pieluchomajtek, cewników, obuwia ortopedycznego, aparatów słuchowych itp.

Wykres: Wnioski na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Duża różnica między liczbą złożonych wniosków, a liczbą osób objętych dofinansowaniem wynika z faktu, że jedna osoba z niepełnosprawnością ubiegała się o dofinansowanie kilka razy (najczęstszą formą wsparcia w tym przypadku są pieluchomajtki).

6.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wyniosła:

- w roku 2016: 2 439 535 zł;
- w roku 2017: 2 552 876 zł;
- w roku 2018: 2 656 322 zł;
- w roku 2019: 3 184 911 zł;
- w roku 2020: 2 859 161 zł,
- w roku 2021: 3 470 197 zł.

6.2.7.5 Wnioski

Począwszy od 2012 roku zwiększa się roczna kwota dofinansowania do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. Znaczny wzrost środków przeznaczonych na dofinansowanie w 2021 r. wynikał ze zwiększonej liczby złożonych wniosków i zwiększonej kwoty dofinansowania do aparatów słuchowych w związku ze wzrostem cen ich zakupu. W 2021 roku wydatkowano w ramach zadania kwotę wyższą o 611 036 zł w porównaniu do roku poprzedzającego.

Pomimo, iż zadanie traktowane jest jako priorytetowe, pod koniec każdego roku brakuje środków finansowych, aby wszystkie złożone wnioski mogły być objęte dofinansowaniem. Aby zapewnić jak największej liczbie osób z niepełnosprawnością pomoc finansową przy zakupie podstawowych środków ułatwiających codzienne funkcjonowanie, należałoby zmniejszyć maksymalne kwoty dofinansowania do poszczególnych przedmiotów, co z kolei mogłoby doprowadzić do pogranicza sytuacji finansowej wnioskodawców. Prognozuje się zatem konieczność zwiększenia środków na realizację zadania.

7 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi

7.1 Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa

Zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, pojęcie „osoba z zaburzeniami psychicznymi” odnosi się do osób, które są:

- chore psychiczne (wykazujące zaburzenia psychotyczne);
- upośledzone umysłowo;

wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoby te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym⁵³.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ochronę tę winny zapewnić organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane, w szczególności poprzez działania polegające na:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest sprawowana głównie w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej oraz w ramach świadczeń pomocy społecznej poprzez: m.in.: pracę socjalną, specjalistyczne usługi opiekuńcze, uczestnictwo w środowiskowych domach samopomocy, pobyt w mieszkaniach chronionych czy, w ostateczności, domach pomocy społecznej.

Działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego powinny być podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych oraz wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego.

Brak aktualnych, wyczerpujących danych statystycznych dotyczących liczby osób chorujących psychicznie będących mieszkańcami Krakowa wynika z faktu, iż w zakresie leczenia psychiatrycznego Kraków nie jest poddawany odrębnym, pełnym analizom lub też niektóre dane w tym zakresie nie są gromadzone systematycznie, a jedynie na potrzeby jednorazowych opracowań, a niektóre z gromadzonych informacji prezentowane są ze znacznym opóźnieniem.

Dane dotyczące liczby osób leczonych psychiatrycznie pochodzą z różnych źródeł, wśród głównych można wymienić dane GUS (dane za 2019 r.⁵⁴) oraz dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (dane za 2018 r.⁵⁵).

Według danych GUS w Polsce w warunkach ambulatoryjnych w ciągu 2018 r.⁵⁶ w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, uzależnionych od alkoholu i innych substancji leczyło się ponad 1,6 mln osób, czyli ponad 4% wszystkich Polaków tj. o prawie 26,5 tys. mniej niż przed rokiem.

Uwzględniając przyczyny korzystania z tej formy opieki można powiedzieć, że prawie 1,4 mln osób będących pod opieką tych poradni potrzebowało pomocy z uwagi na występujące

⁵³ Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (j.t.: Dz. U. z 2020 r. poz. 685).

⁵⁴ *Zdrowie i ochrona zdrowia w 2019 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Warszawa, Kraków, 2020 r.

⁵⁵ Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie Wydział Polityki Społecznej, *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego w 2018 roku*, Kraków 2020 r.

⁵⁶ Najnowsze, dostępne dane dotyczą 2018 r. (zawarte w *Zdrowie i ochrona zdrowia w 2019 r.*, GUS, US w Krakowie, Warszawa, Kraków 2020 r.).

zaburzenia psychiczne lub zaburzenia zachowania. Wśród zaburzeń psychicznych oraz zaburzeń zachowania leczonych w warunkach ambulatoryjnych dominowały szeroko pojęte zaburzenia nerwicowe (ponad 467 tys.) oraz zaburzenia nastroju (ponad 326 tys.). 168 tys. osób leczyło się z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu, a ponad 43 tys. osób – z powodu używania środków psychoaktywnych.

Porównując dane z rokiem 2017, w 2018 roku zdiagnozowano ponad 22 tysiące mniej zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania z wyłączeniem uzależnień niż rok wcześniej. W porównaniu z 2017 rokiem odnotowano natomiast więcej o 682 przypadki zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu i o 759 przypadków zaburzeń psychicznych spowodowanych użyciem środków psychoaktywnych.

Dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego wskazują, iż łączna liczba leczonych ambulatoryjnie osób z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) w województwie małopolskim wyniosła w roku 2018 ponad 123 tys. osób (w 2017 - 124,5 tys. osób), leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu prawie 12,5 tys. (w 2017 r. - 11,5 tys.), leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem substancji psychoaktywnych ponad 2,7 tys. (w 2017 - 2,5 tys.)⁵⁷.

Wśród leczonych z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) 9% pacjentów stanowiły osoby w wieku 0-18 lat. Liczba leczonych po raz pierwszy wynosiła ponad 28 tys. co stanowi ponad 23% ogółu leczonych. Mężczyźni stanowili 40,5% leczonych. Wśród leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu mężczyźni stanowili 76%.

W Krakowie wśród osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) w roku 2018 r. (66 667 osób ogółem) najczęstszymi rozpoznaniem były: zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne – 31,5%, epizody afektywne, depresje, zaburzenia dwubiegunowe i inne zaburzenia nastroju – 21,5%, zaburzenia organiczne – 13,5%, schizofrenia – 10,5% oraz zaburzenia schizoafektywne i urojeniowe – 2%.

U części chorych głębokość zaburzenia wymaga trwałego bądź okresowego wsparcia, nie tylko służb psychiatrycznych, ale również zróżnicowanych służb społecznych. Ta grupa osób powinna zostać objęta świadczeniami pomocy społecznej ze względu na narastające zagrożenie trwałym społecznym wykluczeniem.

Ponadto na uwagę zasługuje fakt, iż w problem niepełnej sprawności psychicznej jednej osoby, niejednokrotnie uwikłana jest cała rodzina, którą choroba dotyka, zniekształcając podstawowe jej funkcje we wszystkich wymiarach egzystencji. W związku z powyższym, wsparciem w postaci pracy socjalnej, ułatwiającej radzenie sobie z trudnościami, powinny zostać objęte całe rodziny, dotknięte problemem choroby psychicznej jednego z członków.

7.2 Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi

7.2.1 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁵⁸. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi obejmują czynności polegające na:

- 1) uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia:
  - a) kształtowaniu umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowaniu do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzeniu treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych, wspieraniu w codziennych czynnościach życiowych,
  - b) interwencjach i pomocy w życiu w rodzinie,

⁵⁷ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego ...*, op. cit.

⁵⁸ Art. 18 ust.1 pkt 3, art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.)

- c) pomocy w załatwianiu spraw urzędowych,
- d) pomocy w gospodarowaniu pieniędzmi,
- 2) pielęgnacji, jako wspierania procesu leczenia:
  - a) pomocy w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
  - b) uzgadnianiu i pilnowaniu wizyt lekarskich, badań diagnostycznych, kontaktu z lekarzem w sprawach dotyczących zdrowia osoby objętej opieką,
  - c) pomocy w wykupywaniu lub zamawianiu leków oraz obserwowaniu ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
  - d) w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
  - e) pomocy w dotarciu do placówek służby zdrowia,
  - f) pomocy w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być świadczone przez 7 dni w tygodniu. Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi, jest określona indywidualnie, zależnie od sytuacji i potrzeb danej osoby.

Szczegółowe zasady realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym również zasady ustalania wysokości odpłatności za usługi, określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. (z późn. zm.) w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych⁵⁹. W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego, określonego w ustawie o pomocy społecznej (art. 8 ust. 1 pkt. 1 ustawy) specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach wysokość odpłatności ustalana jest na podstawie tabeli zawartej w rozporządzeniu. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2021 r. 32 zł za godzinę.

W 2021 r., w związku z panującym stanem epidemii, wiele osób, które w poprzednich latach korzystały ze wsparcia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie wnioskowało o ponowne przyznanie tej formy pomocy, rezygnując z niej w obawie przed zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2 lub z powodu przejęcia opieki przez rodzinę. Tam, gdzie specjalistyczne usługi nadal były realizowane, opiekunowie wyposażeni byli w środki ochrony osobistej, a realizacja usług przebiegała z zachowaniem zasad reżimu sanitarnego.

7.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone były przez podmiot wyłoniony w drodze otwartego konkursu ofert. W 2021 roku zadanie realizowane było przez Fundację na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy.

7.2.1.2 Kadra

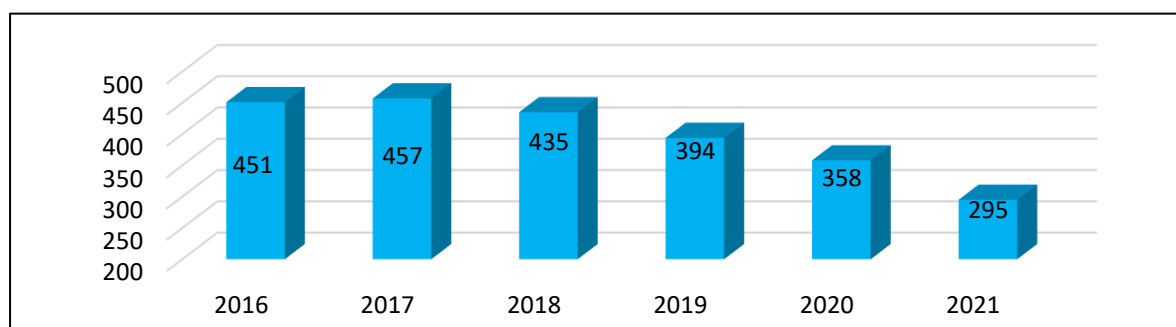
W bezpośrednią realizację zadania polegającego na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w roku 2021 zaangażowanych było 73 opiekunów oraz 3 koordynatorów.

7.2.1.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2016 - 2019 kształtowała się na względnie stałym poziomie ok. 400 osób w skali roku. Z uwagi na wprowadzony w 2020 r. stan epidemii liczba osób korzystających z ww. wsparcia uległa zmniejszeniu i wyniosła 358. W 2021 roku z pomocy skorzystało 295 osób. W roku 2021 wykonano 92 782,50 godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

⁵⁹ Dz. U. Nr 189 poz. 1598 z późn. zm.

Wykres: Liczba świadczeniobiorców pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Krakowie wykorzystano informacje dotyczące próby 289 osób, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2021⁶⁰. Wśród świadczeniobiorców 59% stanowią kobiety.

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0-24	1,1%	2,5%	1,7%
25-34	5,3%	7,6%	6,2%
35-44	9,4%	18,7%	13,1%
45-59	25,7%	33,9%	29,1%
60-64	12,3%	16,9%	14,2%
65 i więcej	46,2%	20,4%	35,7%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	19,9%	28,8%	23,5%
zasadnicze zawodowe	21,6%	20,3%	21,1%
średnie ogólne i zawodowe	32,2%	27,2%	30,1%
policealne	2,9%	0,8%	2,1%
wyższe	12,9%	11,0%	12,1%
nieustalony poziom wykształcenia	10,5%	11,9%	11,1%
stan cywilny			
konkubinat	0,0%	1,7%	0,7%
panna/kawaler	47,4%	80,5%	60,9%
rozwidziona/rozwidziony	15,2%	11,0%	13,5%
separowana/separowany	1,2%	0,0%	0,7%
wdowiec/wdowa	21,6%	2,6%	13,8%
zamężna/żonaty	14,6%	4,2%	10,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

⁶⁰ Źródło: Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy odbiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi należą osoby w starszym wieku tj. 65 lat i więcej (35,7%). Analizując zmienną jaką jest wiek w odniesieniu do płci w przypadku kobiet największa jest grupa osób w wieku 65 lat i więcej -46,2%, natomiast w przypadku mężczyzn najliczniejsza jest grupa osób w przedziale wiekowym 45-59 lat -33,9%. Kobiety korzystające ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi to przede wszystkim panny -47,4% oraz wdowy -21,6%, natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie - 80,5%. W populacji świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi najbardziej liczną grupę tworzą osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym -30,1%.

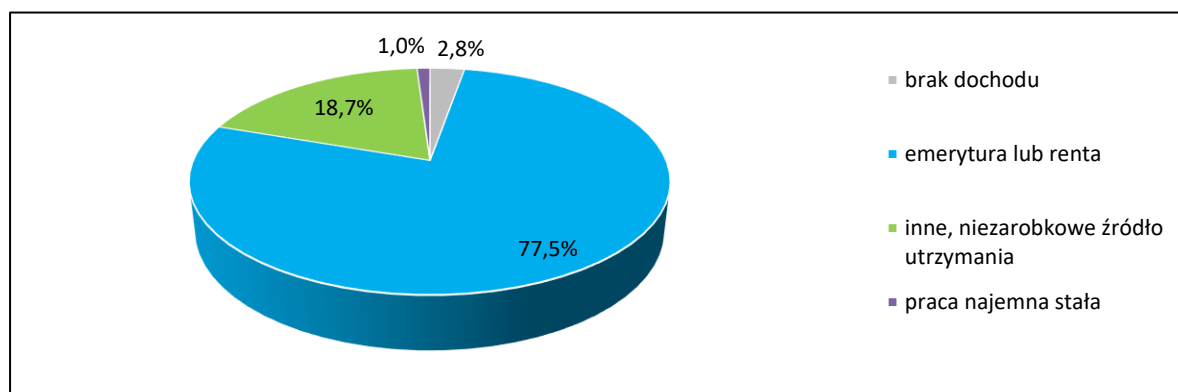
Tabela: Typy rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Jednoosobowe	81,3%
Małżeństwo bez dzieci	4,8%
Matka z jednym dzieckiem	6,2%
Małżeństwo z jednym dzieckiem	2,8%
Inne	4,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Większość osób korzystających z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzi jednoosobowe gospodarstwa domowe 81,3%. Świadczeniobiorcy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta – 77,5% ogółu.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

62,2% rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi osiąga dochód w przedziale 1 000–1 999 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie (w zł)

0*	2,8%
0,1-499	1,4%
500-999	17,0%
1000-1499	31,8%
1500-1999	30,4%

2000-2499	10,0%
2500-2999	3,5%
3000 i powyżej	3,1%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

7.2.1.4 *Nakłady finansowe na realizację zadania*

Wysokość dotacji przekazanej podmiotom świadczącym specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach środków z budżetu państwa kształtuje się następująco:

- w roku 2016: 3 111 945 zł;
- w roku 2017: 3 030 744 zł;
- w roku 2018: 2 894 742 zł;
- w roku 2019: 2 891 635 zł;
- w roku 2020: 2 904 582,95 zł,
- w roku 2021: 2 930 249,93 zł.

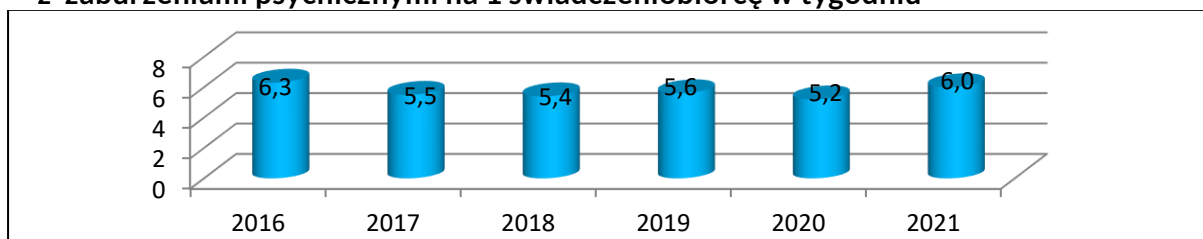
7.2.1.5 *Wnioski*

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi do 2020 roku utrzymywała się na względnie stałym poziomie (średnia liczba osób korzystających z pomocy w tej formie 432). W roku 2020, z uwagi na panujący stan epidemii, zanotowano spadek liczby świadczeniobiorców, co przyczyniło się również do mniejszej liczby zrealizowanych specjalistycznych usług opiekuńczych. Stan ten utrzymywał się również w 2021 roku.

Podobnie jak w przypadku usług opiekuńczych, przy ustalaniu wartości wynagrodzenia za 1 godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi założono, że powinno być ono adekwatne do poziomu wynagrodzeń oczekiwanych przez osoby wykwalifikowane, stosownie do specyfiki usług. W związku z powyższym od 2013 r. podwyższono stawkę do kwoty 18 zł za godzinę, od 2016 roku do kwoty 23 zł za godzinę, a w roku 2018 stawka za godzinę wyniosła 23,90 zł. W okresie I-VIII 2019 r. stawkę za godzinę usług zwiększono do 25 zł, a od IX 2019 r. koszt usług wynosił 26 zł. Stawka za godzinę specjalistycznych usług w 2020 r. wynosiła 30 zł, z w roku 2021 – 32 zł. Wzrost kosztu jednej godziny usług ma na celu zapewnienie stabilizacji w sferze zatrudnienia osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze, gwarantując tym samym zatrudnienie osób z odpowiednim doświadczeniem i kwalifikacjami.

Ponadto, zgodnie z zawartą umową realizator zobowiązany jest zapewnić pracownikom minimalne wynagrodzenie (bez kosztów pracodawcy), które w 2021 r. wyniosło nie mniej niż 19 zł brutto za godzinę usług. Wymóg zapewnienia określonej stawki minimalnego i średniego wynagrodzenia opiekunów ma na celu zapewnienie odpowiedniej jakości świadczonych specjalistycznych usług opiekuńczych.

Wykres: Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu wzrosła w porównaniu do ostatnich czterech lat. Spowodowane to jest spadkiem liczby świadczeniobiorców przy jednoczesnym wzroście liczby realizowanych godzin przypadających na jedną osobę.

W 2021 r. jak i w roku ubiegłym, na poziom realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi znaczący wpływ miał stan epidemii w kraju. Część specjalistycznych usług opiekuńczych została zawieszona lub całkowicie odwołana, a część ograniczona do niezbędnego minimum. Świadczeniobiorcy, zwłaszcza Ci, którym opiekę w tej sytuacji mogła zapewnić rodzina, rezygnowali ze specjalistycznych usług w obawie przez zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2. Osoby, na rzecz których specjalistyczne usługi nadal były świadczone, w przypadku choroby dotychczasowego opiekuna, nie wyrażały zgody na zastępstwo. W tym przypadku również podmiot realizujący specjalistyczne usługi borykał się z trudnościami związanymi z koniecznością zapewnienia ciągłości świadczenia usług. Pomimo tego, konieczne wsparcie było zapewnione z zachowaniem wszelkich zasad reżimu sanitarnego.

Na realizację świadczenia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi mają wpływ oprócz specyfiki przyznawania i realizacji pomocy, również czynniki niezależne od Gminy. Możliwość faktycznej realizacji przez zleceniobiorcę godziny usług osobie z zaburzeniami psychicznymi zależna jest także od indywidualnej sytuacji osób objętych pomocą. Brak realizacji usług najczęściej wynika z odwołania spowodowanego krótkotrwałym pobytem poza miejscem zamieszkania osoby np. pobyt w szpitalu, sanatorium, u rodziny; złym samopoczuciem czy chociażby terminem wizyty u lekarza.

Zadanie polegające na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest zlecane do realizacji w trybie otwartego konkursu ofert organizacji pozarządowej. Wartość umowy równa jest kwocie środków z dotacji otrzymanej przez Wojewodę.

Wsparcie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyczynia się do osiągnięcia poprawy jakości życia, wzrostu samodzielności i aktywności świadczeniobiorców, co jednoznacznie wskazuje na poprawę funkcjonowania w społeczeństwie osób objętych pomocą w formie usług.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, można spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na wsparcie środowiskowe, zwłaszcza w przypadku osób w podeszłym wieku, cierpiących na różnego typu zaburzenia o charakterze dementywnym.

7.2.2 Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi są uzupełnieniem form wsparcia skierowanych do tej grupy osób, których celem nadrzędnym jest zapobieganie utrwalaniu zależności klientów od instytucji pomocowych. W trakcie pobytu w mieszkaniu chronionym osobom z zaburzeniami psychicznymi udziela się wsparcia w zakresie poprawy kontaktów społecznych, przywrócenia możliwości pełnienia satysfakcjonujących ról społecznych, zapewnienia bezpiecznego, całodobowego zakwaterowania. Wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków połączone z treningiem umiejętności społecznych może pozwolić na częściowe lub całkowite usamodzielnienie.

7.2.2.1 Infrastruktura

W roku 2021 przeprowadzono kilka zmian w obrębie mieszkań chronionych w celu dostosowania systemu do aktualnych potrzeb społeczności Krakowa:

- uruchomione zostało nowe mieszkanie chronione wspierane dla 4 osób przewlekle psychicznie chorych przy ul. Chmielowskiego 6;
- nastąpiła zmiana typu z mieszkania chronionego dla osób przewlekle psychicznie chorych na mieszkanie chronione dla osób w podeszłym wieku przy pl. Sikorskiego 2/5;
- mieszkanie chronione wspierane z ul. Zakopiańskiej 101/12 zmieniło lokalizację i zostało przeniesione na ul. Karłowicza 1/3;

- mieszkanie chronione przeznaczone dla 4 osób z zaburzeniami psychicznymi na os. Centrum C 2/5 zostało włączone w strukturę jednostki budżetowej – Domu Pomocy Społecznej Nowa Huta, os. Hutnicze 5.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 12 mieszkań przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które zapewniały 57 miejsc. Prowadzenie 6 mieszkań chronionych wspieranych Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym i 6 innych mieszkań prowadzonych było przez jednostki budżetowe – domy pomocy społecznej.

7.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W okresie od stycznia do listopada 2021 r. siedem mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne: Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne” oraz Fundację Pomocy Chorym Psychiczenie im. Tomasza Deca i Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół "Ognisko". Od grudnia 2021 r. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół "Ognisko" nie prowadzi mieszkania chronionego.

7.2.2.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było 28 osób (w ramach 6,93 etatu), w tym 12 osób w organizacjach pozarządowych (w ramach 3,69 etatu).

7.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym wspieranym dla osób przewlekle psychicznie chorych korzystało w latach 2016 – 2020 średniorocznie 66 osób. W roku 2021 z tej formy pomocy skorzystało 65 osób.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2015 – 2020 w zestawieniu z liczbą miejsc

mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
	liczba miejsc	liczba miejsc	liczba miejsc	liczba miejsc	liczba miejsc	Liczba miejsc
	43	52	60	60	60	57

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

7.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wynosiły:

- w roku 2016: 226 689 zł;
- w roku 2017: 489 697,76 zł, oraz 83 697 zł środki z budżetu państwa w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin „Za życiem”.
- w roku 2018: 563 925,46 zł oraz 55 000,00 zł środki z budżetu państwa w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin „Za życiem”;
- w roku 2019: 525 045,83 zł;
- w roku 2020: 570 338,06 zł;
- w roku 2021: 589 370,75 zł.

7.2.2.6 Wnioski

Z dostępnych danych wynika, że odsetek osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielane są specjalistyczne usługi opiekuńcze w Krakowie w ogólnej liczbie osób objętych pomocą utrzymuje tendencję wzrostową. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, można spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na wsparcie środowiskowe dla tej grupy. Poza usługami opiekuńczymi, innymi formami wsparcia środowiskowego są m.in. mieszkania chronione. Z analizy infrastruktury w zakresie mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wynika, że liczba miejsc w mieszkaniach chronionych od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Natomiast każdego roku odnotowuje się osoby oczekujące tej formy pomocy, co wskazuje, iż zasadny jest dalszy rozwój tej formy pomocy, również ze względu na możliwość umieszczania w mieszkaniach chronionych mieszkańców domów pomocy społecznej, rokujących poprawę swojej sytuacji, a w dalszej kolejności usamodzielnienie.

7.2.3 Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi różnego typu, w tym przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie, działające w ramach zleconych gminie zadań z zakresu administracji rządowej⁶¹. Wysokość miesięcznej kwoty dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustala Małopolski Urząd Wojewódzki, z tym, że dotacja nie może być niższa niż 200% kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej.

Dotacja ze środków budżetu państwa dla jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy wynosiła 1 752,50 zł. Oprócz kwoty podstawowej w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin „Za życiem” dla osób z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu zostały przekazane dodatkowe środki w wysokości 525,75 zł miesięcznie na jednego uczestnika. Łącznie dla 143 osób przekazano kwotę w wysokości 850 137,76 zł.

Środowiskowe domy samopomocy to jednostki organizacyjne pomocy społecznej zapewniające w systemie dziennym różnorodne formy pomocy, do których należą:

- trening umiejętności życia codziennego (np. pranie i higiena, przygotowywanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi),
- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych (kontakty społeczne, aktywność, odpowiedzialność),
- terapia zajęciowa (rzeźbienie, malowanie, itp.),
- poradnictwo psychologiczne i socjalne, psychoedukacja.

Pomoc ta ma na celu utrzymanie osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji, czyli umieszczeniu osoby w placówce całodobowej opieki. Specyfika środowiskowych domów samopomocy polega m.in. na tym, że uczestnictwo w oferowanych zajęciach może stanowić oparcie dla rehabilitacji psychiatrycznej w środowisku poprzez konkretne programy rehabilitacyjne. Usługi w środowiskowym domu samopomocy mogą też pomagać w utrzymaniu się osób w środowisku poprzez kształtowanie akceptowanych przez otoczenie zachowań, wyrabianie nawyków celowej aktywności, treningu w samodzielnym funkcjonowaniu, itp.

Szczególnym przykładem placówek tego typu są funkcjonujące w Krakowie dwa środowiskowe domy samopomocy dla osób z „zespołem otępiennym typu Alzheimera”. Obie jednostki są prowadzone przez organizacje pozarządowe, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

---

⁶¹ Art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm)

7.2.3.1 Infrastruktura

Według stanu na 31.12.2021 r. w Krakowie funkcjonowało 12 środowiskowych domów samopomocy: jeden działający w formie jednostki budżetowej oraz 11 prowadzonych (z 2 filiami) przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Z dniem 1 grudnia 2021 r. Środowiskowy Dom Samopomocy os. Słoneczne 5 został włączony w struktury jednostki budżetowej – ŚDS „VITA” os. Młodości 8.

Wśród środowiskowych domów samopomocy: 5 dysponowało 180 miejscami dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, 3 dysponowały 126 miejscami dla osób przewlekle chorujących psychicznie, a 2 dysponowały miejscami dla 44 osób z innymi rodzajami zaburzeń psychicznych. Ponadto 3 domy łączące różne typy dysponowały 103 miejscami. Łącznie placówki dysponowały 453 miejscami.

Ze świadczeń oferowanych przez ŚDS w latach 2016 – 2019 korzystało średniorocznie około 515 osób, w roku 2021 skorzystało 538 osób.

Tabela: Wykaz środowiskowych domów samopomocy, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2016 – 2021 wraz z liczbą miejsc*

lp	nazwa i adres jednostki	typ ŚDS	Liczba miejsc 2016 r.	Liczba miejsc 2017 r.	Liczba miejsc 2018 r.	Liczba miejsc 2019 r.	Liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.
1	ŚDS "Vita", os. Młodości 9 z filią os. Szkolne 15**	dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimerera)	57	57	57	57	57	80
2	ŚDS, ul. Józefa 1	dla osób przewlekle psychicznie chorych	27	27	22	22	22	22
3	ŚDS, ul. Olszańska 5	dla osób przewlekle psychicznie chorych	47	47	47	47	47	47
4	ŚDS, ul. Pasteura 1 z filią ul. Komandosów 18	dla osób z upośledzeniem umysłowym i przewlekle psychicznie chorych	58	58	58	58	58	58
5	ŚDS, ul. Piekarska 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym	48	48	48	48	48	48
6	ŚDS, os. Szkolne 30	dla osób z upośledzeniem umysłowym oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	30	30	30	30	30	30
7	ŚDS, os. Tysiąclecia 86	dla osób z upośledzeniem umysłowym	29	29	29	29	29	29
8	ŚDS, ul. Aleksandry 1 z filią ul. Teligi 26 b	dla osób z upośledzeniem umysłowym	60	60	60	60	60	60
9	ŚDS, al. Pokoju 7	dla osób z upośledzeniem umysłowym	21	21	21	21	21	21
10	ŚDS, ul. Grotggera 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm	15	22	22	22	22	22

1 1	ŚDS, os. Słoneczne 15	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	23	23	23	23	23	0
1 2	ŚDS, ul. Żywiecka 16	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	22	22	22	22	22	21
1 3	ŚDS, os. Wandy 23	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm lub schorzenia pokrewne oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	15	15	15	15	15	15
Łączna liczba miejsc			452	459	454	454	454	453

*wg danych na 31 grudnia danego roku

**jednostka budżetowa Gminy Miejskiej Kraków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r. były: Krakowska Fundacja „Hamlet”, Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”, Krajowe Towarzystwo Autyzmu – Oddział Kraków, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Wspierania Rozwoju Społecznego „Leonardo” oraz Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”. Przy czym Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera realizowała zadanie do 30 listopada 2021 r.

7.2.3.3 Kadra

W stanu na 31.12.2021 r. w bezpośrednią realizację zadania zaangażowanych było 118 osób (w ramach 104,51 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 18 pracowników (w ramach 15,55 etatu) jednostki budżetowej – ŚDS „VITA”.

7.2.3.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Do omówienia charakterystyki uczestników środowiskowych domów samopomocy w Krakowie wykorzystano informacje z próby 475 osób⁶², które korzystały z tej formy pomocy w roku 2021.

⁶² Źródło: Pomost Std.

W grupie osób korzystających z Środowiskowych Domów Samopomocy 53% stanowili mężczyźni. Najczęstszą przyczyną przyznania pomocy była niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Większość uczestników środowiskowych domów samopomocy nie założyła własnej rodziny, prawdopodobnie ze względu na występującą chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe: 72,5% kobiet korzystających z tej formy pomocy to panny, 88,1% mężczyzn to kawalerowie. Głównym źródłem ich utrzymania jest świadczenie emerytalno-rentowe. Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy to w większości osoby młode – 40,2% ma do 39 lat. Najwięcej osób posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej 30,5%, u 22,7% osób nie ustalono poziomu wykształcenia. W porównaniu z rokiem 2020 cechy demograficzno – społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy pozostają na podobnym poziomie.

Tabela: Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy według cech demograficzno – społecznych

Cechy demograficzno – społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
do 29	7,6%	19,0%	13,7%
30–39	23,0%	29,6%	26,5%
40–49	23,9%	20,9%	22,3%
50–59	15,3%	12,3%	13,7%
60–69	10,8%	9,1%	9,9%
70–79	10,4%	5,1%	7,6%
80 i więcej	9,0%	4,0%	6,3%
poziom niepełnosprawności			
brak orzeczenia	18,4%	11,8%	14,9%
znaczny	50,9%	54,9%	53,1%
umiarkowany	27,5%	28,9%	28,2%
lekki	2,7%	2,8%	2,7%
dziecko z niepełnosprawnością	0,5%	1,6%	1,1%
stan cywilny			
kawaler/panna	72,5%	88,1%	80,8%
rozwódziona/rozwódziona	3,2%	0,0%	1,5%
wdowiec/wdowa	15,3%	1,6%	8,0%
żonaty/zamężna	8,1%	10,3%	9,3%
separowana/separowany	0,9%	0,0%	0,4%
główne źródło utrzymania			
inne, niezarobkowe źródło utrzymania: w tym emerytura lub renta	91,4%	87,7%	89,5%
praca najemna stała	7,2%	11,1%	9,3%
praca na własny rachunek poza rolnictwem indywidualnym; wykonywanie wolnego zawodu	0,5%	0,8%	0,6%
brak dochodu	0,9%	0,4%	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród świadczeniobiorców tej formy pomocy przeważają osoby posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, jednak ponad 18% osób jest ubezwłasnowolnionych częściowo lub całkowicie.

Ponad 50% gospodarstw domowych uczestników środowiskowych domów samopomocy osiąga dochód na osobę powyżej 2 000 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu na osobę w rodzinach uczestników środowiskowych domów samopomocy (w zł)

0-499	1,3%
500-999	4,8%
1000-1499	14,9%
1500-1999	28,4%
2000-2499	24,5%
2500 i powyżej	26,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

7.2.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność środowiskowych domów samopomocy zostały przekazane środki z budżetu państwa w wysokości:

- w roku 2016: 6 662 155,67 zł. Ponadto na utworzenie nowej placówki–remont, adaptację i zakup pierwszego wyposażenia przeznaczono 179 123,88 zł, w tym 93 123,88 zł z budżetu państwa oraz 86 000 zł z budżetu Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2017: 7 378 244,17 zł, w tym 245 000 zł na remont i wyposażenie lokalu przy ul. Grottgera;
- w roku 2018: 8 688 971,36 zł;
- w roku 2019: 10 294 968,64 zł;
- w roku 2020: 10 325 815,00 zł;
- w roku 2021: 10 248 785,26 zł.

7.2.3.6 Wnioski

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje 12 środowiskowych domów samopomocy przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dla łącznej liczby 454 osób, w tym ŚDS typu A oraz A i B jest 4 dla łącznie 184 osób. Liczba ta od kilku lat utrzymuje się na jednakowym poziomie. Analizując czas uczestnictwa osób z zaburzeniami psychicznymi w warsztatach terapii zajęciowej konieczną jest utworzenie nowych miejsc w ŚDS dla osób, które podczas dokonanej oceny kompleksowej uzyskały opinię, iż wymagają skierowania do ośrodków wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania co do możliwości osiągnięcia postępów.

Podobna sytuacja występuje w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, które z uwagi na poziom niepełnosprawności wyczerpały ścieżkę wsparcia w formie aktywizacji społecznej i zawodowej w ramach WTZ. Osoby te wymagają wsparcia w formie pobytu w ŚDS. Mając na uwadze powyższe oraz, korzystając z możliwości jaką dał ustawodawca wprowadzając do przepisów prawa środowiskowe domy samopomocy typu D, a także wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców i ich rodzin, zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia nowych placówek, w których wsparcie i specjalistyczną opiekę znajdą osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu.

W roku 2021 z pomocy środowiskowych domów samopomocy skorzystały 124 osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz 19 osób ze spektrum autyzmu, co stanowi 27% korzystających z w/w placówek. Z uwagi na brak środowiskowych domów samopomocy typu D wskazane osoby muszą korzystać z pomocy ośrodków innych typów. Utworzenie specjalistycznego środowiskowego domu samopomocy typu D zapewniającego opiekę adekwatną do specyficznych potrzeb tej grupy przyczyni się do poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu w środowisku zamieszkania i pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu psychofizycznego oraz zapewni wsparcie opiekunom faktycznym.

7.2.4 Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi działa w oparciu o aktywność własną uczestników, wspieranych przez pracowników. W Klubie można skorzystać z warsztatów kulinarnych, tanecznych, plastycznych, kulturalnych oraz komputerowych. Świadczone jest także poradnictwo psychologiczne. Z pomocy mogą skorzystać osoby, które ukończyły 18 lat, mają problem ze zdrowiem psychicznym i pozostają w stałym leczeniu.

7.2.4.1 Infrastruktura

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonuje od 2017 roku. Przeznaczony jest dla 20 osób. W roku 2021 z oferty Klubu skorzystało 25 osób.

7.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie realizowane było w 2021 r. na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Krakowską Fundację „Hamlet”.

7.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowane były 4 osoby (w ramach 1,1 etatu) z organizacji pozarządowej.

7.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi zostały przekazane środki z budżetu państwa w wysokości:

- w roku 2017: 56 061,51 zł;
- w roku 2018: 124 944 zł;
- w roku 2019: 134 952 zł;
- w roku 2020: 134 592 zł;
- w roku 2021: 134 592 zł.

7.2.4.5 Wnioski

Tego rodzaju placówka jest alternatywą dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla pomocy w formie skierowania do środowiskowego domu samopomocy.

7.2.5 Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Szczegółową charakterystykę domu pomocy społecznej jako instytucjonalnej formy pomocy dla osób wymagających całodobowej opieki osób drugich, przedstawiono w podrozdziale 6.2.4 „Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych”. W niniejszym rozdziale skupiono się na placówkach przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi: przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób uzależnionych od alkoholu.

7.2.5.1 Infrastruktura

W roku 2021 krakowski system domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi tworzyło 6 domów pomocy społecznej, wszystkie funkcjonujące w formie jednostek budżetowych. Ponadto w roku 2021 objęto nadzorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej Dom Pomocy Społecznej ul Rozrywka 1. W ramach poprawy standardów bytowych mieszkańców zmniejszono o 5 liczbę miejsc placówce.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2015 – 2020 wraz z liczbą miejsc*

	nazwa i adres jednostki	typ Domu	Liczba miejsc 2016 r.	Liczba miejsc 2017 r.	Liczba miejsc 2018 r.	Liczba miejsc 2019 r.	Liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.
1	DPS ul. Łanowa 43	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	165	165	165	165	165	165
			165	165	165	165	165	165
2	DPS ul. Krakowska 55	dla osób przewlekle psychicznie chorych	260	260	260	260	260	260
3	DPS ul. Łanowa 41		378	378	378	378	378	378
4	DPS os. Szkolne 28**		50	50	50	50	55	55
			688	688	688	688	693	693
5	DPS ul. Babińskiego 25	dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	87	87	87	87	87	87
6	DPS os. Hutnicze 5***		45	45	45	45	40	40
			132	132	132	132	127	127
7	DPS ul. Ułanów 25	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	25	25	25	25	0	0
			25	25	25	25	0	0
8	DPS ul. Rozrywka 1****	dla osób uzależnionych od alkoholu	60	60	60	60	60	55
			60	60	60	60	60	55
Łączna liczba miejsc			1070	1070	1070	1070	1045	1040

*wg danych na 31 grudnia danego roku

** 55 miejsc w budynku os. Szkolne 28 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

*** 40 miejsc w budynku os. Hutnicze 5 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

****od kwietnia 2021 r. DPS ul. Rozrywka 1 objęty nadzorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

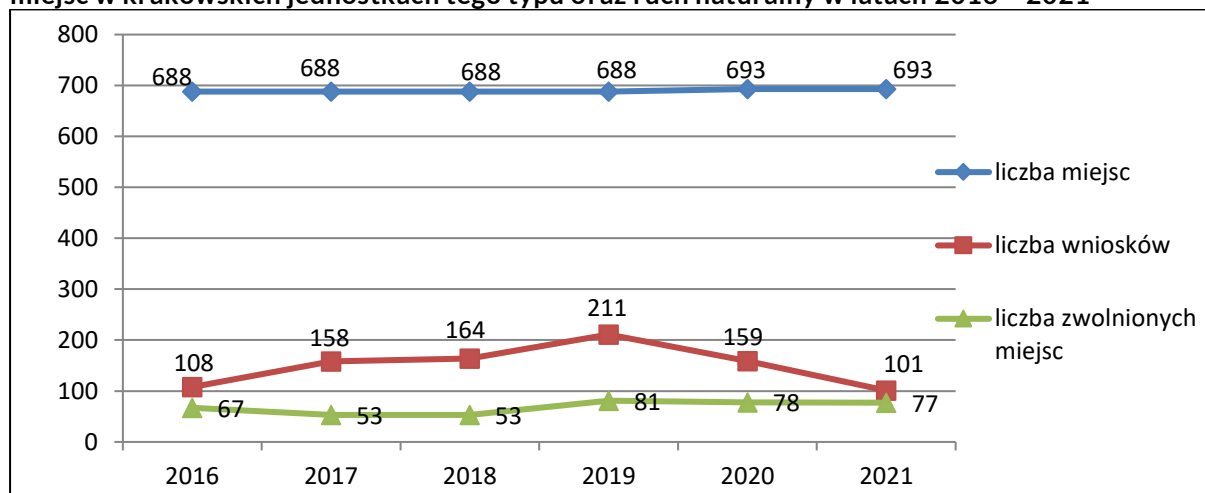
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Na podstawie analizy rozpatrzonych pozytywnie wniosków o przyznanie pomocy w formie umieszczenia w DPS należy stwierdzić, że osoby przewlekle psychicznie chore nadal stanowią drugą co do wielkości grupę wymagającą zapewnienia całodobowej opieki w warunkach domu pomocy społecznej. W roku 2021 wpłynęło 101 wniosków co stanowi 20% wszystkich

wniosek osób ubiegających się o umieszczenie w DPS-ach. Kolejną znaczną grupą są osoby uzależnione od alkoholu. W roku 2021 wpłynęło 67 (13%) wniosków osób wymagających wsparcia w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu lub pijące szkodliwie. W roku 2021 dps dla osób przewlekle psychicznie chorych opuściło 77 osób natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu 33 osoby. Na jedno zwolnione miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych w roku 2021 przypadało 1,3 nowych wniosków natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu 2,03. Osoby przyjęte do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu stanowiły w 2021 roku 12% ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

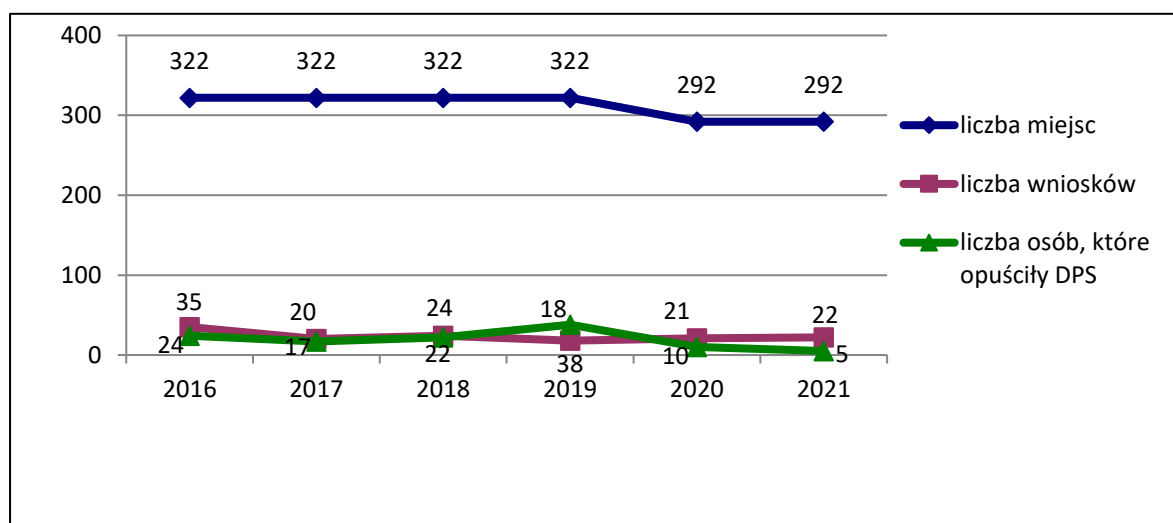
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby przyjęte do domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (dzieci, młodzieży i dorosłych) stanowiły w 2021 roku 1,6% ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2016 – 2021

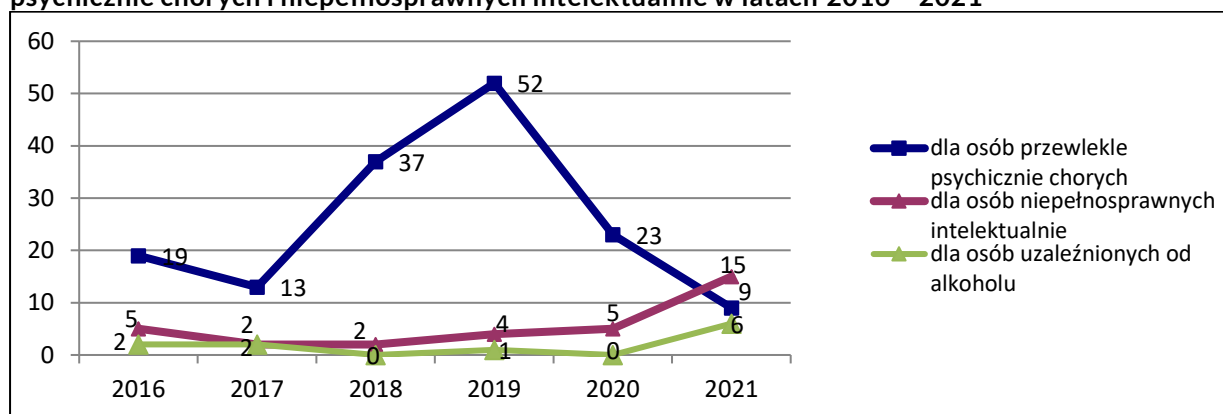

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W roku latach 2016-2017 liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych nie przekracza 20 osób. Natomiast od roku 2018 zauważalny był wzrost liczby osób oczekujących na miejsce w tych domach. Wg stanu na dzień 31.12.2019 r. na umieszczenie w DPS tego typu oczekiwały 52 osoby. Wg stanu na 31.12.2020 r. na umieszczenie czekały 23 osoby, natomiast w roku 2021 na umieszczenie oczekiwało 9 osób.

Liczba osób niepełnosprawnych intelektualnie oczekujących na umieszczenie w latach 2016 -2020 utrzymywała się na podobnym poziomie średnio 4 osoby. W roku 2021 nastąpił znaczny wzrost liczby osób oczekujących. Wg stanu na 31.12.2021 r. na umieszczenie oczekiwało 15 osób. Podobna sytuacja wystąpiła w dps dla osób uzależnionych od alkoholu gdzie w roku 2021 odnotowano wzrost liczby osób oczekujących.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Średni czas oczekiwania na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych wyniósł zarówno dla kobiet jak i mężczyzn 3 miesiące. Z kolei czas oczekiwania dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie bez względu na płeć wzrósł do 12 miesięcy. W przypadku domu dla osób uzależnionych od alkoholu osoby umieszczane są na bieżąco

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2016 - 2021 wg typów

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2016 r.		2017 r.		2018 r.		2019 r.		2020 r.		2021 r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób przewlekle psychicznie chorych	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	6 miesiące	10 miesięcy	10 miesięcy	0 miesięcy	5 miesięcy	3 miesiące	3 miesiące
dla dorosłych niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	3 miesiące	3 miesiące	1 miesiąc	3 miesiące	1 miesiąc	3 miesiące	3 miesiące	3 miesiące	6 miesięcy	6 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy

dla osób uzależnionych od alkoholu	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco
------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2021 zadanie realizowały wyłącznie jednostki publiczne.

7.2.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było 837 pracowników (w ramach 812,59 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31.12.2021 r.). Wszystkie jednostki spełniają wymagany standardem wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo – terapeutycznego, który dla DPS przeznaczonych dla osób przewlekle psychicznie chorych, osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz uzależnionych od alkoholu – 0,5 natomiast dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie wynosi nie mniej niż 0,6 na jednego mieszkańca.

7.2.5.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekle psychicznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej posłużono się danymi z próby 74 osób⁶³, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2021 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych było 54% kobiet. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Ponad 94% analizowanej grupy prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet najwięcej jest panien 40% oraz wdów 37,5%, a wśród mężczyzn kawalerów – 64,7%. Brak rodziny oznacza, że główny ciężar opieki nad osobami przewlekle psychicznie chorymi, zwłaszcza w poprodukcyjnej fazie życia, spoczywa na Gminie.

W ogólnym rozkładzie kobiet i mężczyzn wg poziomu wykształcenia największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym – 31,1%. Najbardziej liczną grupą osób skierowanych do DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych ma powyżej 60 lat – 56,8%. Głównym źródłem utrzymania dla 72% rodzin jest emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych według cech demograficzno – społecznych

Cechy demograficzno – społeczne osób przewlekle psychicznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 30 r. ż.	0,0%	17,6%	8,1%
30–39	5,0%	2,9%	4,1%
40–49	5,0%	26,5%	14,8%
50–59	7,5%	26,5%	16,2%

⁶³ Źródło: Pomost Std.

60-69	30,0%	8,8%	20,3%
70-79	30,0%	17,7%	24,3%
80 i więcej	22,5%	0,0%	12,2%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	25,0%	29,4%	27,0%
zasadnicze zawodowe	25,0%	14,7%	20,3%
średnie ogólne i zawodowe	25,0%	38,2%	31,1%
policealne	5,0%	0,0%	2,7%
wyższe	12,5%	8,8%	10,8%
nieustalony poziom wykształcenia	7,5%	8,9%	8,1%
stan cywilny			
panna/kawaler	40,0%	64,7%	51,4%
rozwidziona/rozwidziony	15,0%	11,8%	13,5%
separowana/separowany	0,0%	2,9%	1,3%
wdowa/wdowiec	37,5%	11,8%	25,7%
zamężna/żonaty	7,5%	8,8%	8,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Na tle innych świadczeniobiorców pomocy społecznej, analizowana grupa jest stosunkowo dobrze sytuowana. Miesięczny dochód na osobę w przypadku 48,6% badanych przekracza 1 500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych (w zł)

brak dochodu*	10,8%
500-999	16,2%
1000-1499	24,4%
1500 i powyżej	48,6%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Z uwagi na małą liczebność próby nie dokonano szczegółowej charakterystyki dzieci, młodzieży i dorosłych skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, ustalono jedynie najbardziej charakterystyczne cechy tej grupy świadczeniobiorców.

W grupie osób niepełnosprawnych intelektualnie, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej było 62% mężczyzn. Ponad 90% osób było stanu wolnego i prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe.

7.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi wyniosły:

- w 2016 r.: 52 803 386 zł (kwota łączna z zadaniami Dzielnic) w tym 40 105 761 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 12 697 625 zł to środki pochodzące z budżetu państwa;
- w 2017 r.: 58 038 175,67 zł (kwota łączna z zadaniami Dzielnic) w tym 44 396 893,96 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 13 641 281,71 zł to środki pochodzące z budżetu państwa;

- w 2018 r.: 64 572 740,57 zł, w tym 50 639 333,78 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 13 933 406,79 zł to środki pochodzące z budżetu państwa.
- w 2019 r.: 67 688 084,64 zł, w tym 53 352 040,64 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 14 336 044 zł to środki pochodzące z budżetu państwa;
- w 2020 r.: 69 315 593,88 zł, w tym 55 631 093,31 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 13 684 500,57 zł to środki pochodzące z budżetu państwa.
- w 2021 r.: 78 231 592,52 zł, w tym 64 576 358,95 zł to środki Gminy Miejskiej Kraków, a 13 655 233,57 zł to środki pochodzące z budżetu państwa.

Ponadto w roku 2021 wydatkowano środki na walkę z chorobą COVID-19 (szerzej zob. podrozdział 6.2.4).

7.2.5.6 Wnioski

Na podstawie analizy rozpatrzonych pozytywnie wniosków o przyznanie pomocy w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej należy stwierdzić, że osoby przewlekle psychiczne chore nadal stanowią drugą co do wielkości grupę wymagającą zapewnienia całodobowej opieki w warunkach domu pomocy społecznej mimo spadku liczby wniosków w porównaniu do lat ubiegłych. Natomiast z uwagi na wzrastający odsetek osób starszych wśród mieszkańców Krakowa, jak również prognozy liczby ludności wskazujące na trwałość tendencji związanej ze wzrostem populacji osób starszych, należy spodziewać się, że w najbliższych latach wzrośnie liczebność osób z zaburzeniami psychicznymi, uwarunkowanymi podeszłym wiekiem. W związku z powyższym, koniecznym staje się rozszerzenie infrastruktury domów pomocy społecznej osób przewlekle psychicznie chorych, ze szczególnym uwzględnieniem osób cierpiących na schorzenia psychogeriatryczne.

Ponadto ze względu na rosnącą liczbę osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oczekujących na umieszczenie całodobowej placówce zasadnym jest rozwój infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, w tym osób ze spektrum autyzmu wymagający całodobowej opieki oraz ich opiekunów.

7.2.6 Warsztaty terapii zajęciowej

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością jest uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej należy do zadań powiatu. Warsztat Terapii Zajęciowej oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Uczestnikami Warsztatów mogą być osoby z niepełnosprawnością, ze wskazaniem do terapii zajęciowej.

Celem funkcjonowania WTZ jest zdobycie samodzielności, umiejętności i kwalifikacji umożliwiających w efekcie podjęcie pracy przez korzystających z terapii uczestników.

W 2021 roku MOPS podpisał 3 aneksy z warsztatami terapii zajęciowej w związku z realizacją programu „Zajęcia Klubowe w WTZ”.

Celem zajęć klubowych jest wsparcie osób z niepełnosprawnością w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez warsztaty terapii zajęciowej dodatkowych zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji dla osób, które opuściły Warsztat i weszły na rynek pracy oraz osób z niepełnosprawnością przed rozpoczęciem procesu rehabilitacji w WTZ. W 2021 roku aneksy zostały zawarte na realizację zadania od 1 lutego 2021r. do 31 stycznia 2022 r.

W ramach programu objętych wsparciem zostało 26 osób z niepełnosprawnością: 6 w WTZ ul. Królowej Jadwigi 81; 4 w WTZ ul. Łanowa 43 oraz 16 w WTZ ul. Podchorążych 3. Miesięczna stawka na jednego uczestnika wynosiła 450 zł. Łączna kwota środków finansowych

przeznaczona na realizację programu w 2021 roku wynosiła 133 200 zł. W październiku 2021 roku ogłoszony był nabór na kontynuację programu w 2022 roku. Do MOPS wpłynęły trzy wnioski złożone przez warsztaty. 2 wnioski dotyczyły kontynuacji programu przez warsztaty, które już prowadziły Zajęcia Klubowe w 2021 roku, natomiast 1 wniosek został złożony przez WTZ, który planował rozpocząć realizację programu.

W 2021 roku Miasto Kraków przeznaczyło kwotę 19 886,38 zł na pokrywanie kosztów rehabilitacji w WTZ dla osób z niepełnosprawnością, mieszkańców Krakowa poza GMK. W tym zakresie zostało podpisane porozumienie w sprawie pokrywania kosztów rehabilitacji uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Konarach oraz Rzozowie działających na terenie Powiatu Krakowskiego dla osób z niepełnosprawnością będących mieszkańcami Gminy Miejskiej Kraków w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Ze wsparcia skorzystało w sumie 9 osób.

7.2.6.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w roku 2021 roku funkcjonowało 14 warsztatów terapii zajęciowej: 3 publiczne oraz 11 niepublicznych prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

Z dniem 22 września 2021 r. nastąpiło rozszerzenie działalności WTZ przy ul. Cechowej 142 o 52 miejsca z nową lokalizacją przy ul. Kamieńskiego 51. Dotychczasowy publiczny WTZ prowadzony dla 35 uczestników przez Dom Pomocy Społecznej ul. Łanowa 41 powiększył tym samym liczbę uczestników do 87. Uczestnikami Warsztatu zostali podopieczni zlikwidowanych WTZ przy ul. Łanowej 43 (24 uczestników) i ul. Za Torem 22 (28 uczestników).

Tabela: Wykaz warsztatów terapii zajęciowej funkcjonujących w Gminie Miejskiej Kraków w latach 2016 – 2021

Lp.	Adres Warsztatu Terapii Zajęciowej	Liczba miejsc w poszczególnych latach:					
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
1	WTZ ul. Miodowa 9	75	75	75	75	75	75
2	WTZ os. Górali 19	70	70	70	70	70	70
3	WTZ ul. Basztowa 3	40	40	40	40	40	40
4	WTZ ul. Babińskiego 29*	40	40	40	40	40	40
5	WTZ os. Wandy 18	38	38	38	38	38	38
6	WTZ ul. Królowej Jadwigi 81	35	35	35	35	35	35
7	WTZ ul. Rondo Mogiłskie 1	35	35	35	35	35	35
8	WTZ os. Dywizjonu 303 nr 65	35	35	35	35	35	35
9	WTZ os. Centrum C 7	35	35	35	35	35	35
10	WTZ ul. Cechowa 142**	35	35	35	35	35	35/87
11	WTZ ul. Za Torem 22***	28	28	28	28	28	28/0
12	WTZ ul. Truskawkowa 4	25	25	25	25	25	25

13	WTZ ul. Łanowa 43****	24	24	24	24	24	24/0
14	WTZ ul. Podchorążych	28	28	48	48	48	48
Łączna liczba miejsc		560	563	563	563	563	563

*WTZ przy Szpitalu Klinicznym im. dr Józefa Babińskiego

**WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 41, rozszerzenie liczby miejsc od 22.09.2021 r.

***WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 43, WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

**** WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2021 roku Gmina Miejska Kraków dofinansowała prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej, które były prowadzone przez następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Kraków Nowa Huta, Stowarzyszenie Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych „EMAUS”, Fundacja im. Brata Alberta, Duszpasterskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Stowarzyszenie „Dobrej Nadziei”, Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA”.

7.2.6.3 Kadra

W realizację zadania zaangażowanych było 177 pracowników (w ramach 148,75 etatu), w tym 144 pracowników (w ramach 118 etatów) WTZ w organizacjach pozarządowych oraz 33 pracowników (w ramach 30,75 etatu) WTZ prowadzonych przez jednostki publiczne (Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego i Domy Pomocy Społecznej przy ul. Łanowej 41- stan na 31.12.2021 r.).

Koordinacją zadania z ramienia MOPS zajmowało się dwóch pracowników (w ramach 2 etatów).

W zależności od profilu warsztatu bezpośrednią opiekę nad uczestnikami sprawuje kadra WTZ, której rodzaj kwalifikacji zawodowych jest zgodny z danym profilem. Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 roku w sprawie warsztatów terapii zajęciowej, na jedną osobę pracującą bezpośrednio z uczestnikami nie może przypadać więcej niż pięciu uczestników warsztatu.

W warsztatach muszą znaleźć zatrudnienie kierownik warsztatu, specjaliści do spraw rehabilitacji lub rewalidacji, instruktorzy terapii zajęciowej oraz psycholog. Działalność WTZ podlega corocznej kontroli. W ramach kontroli przeprowadzanej przez pracowników MOPS, weryfikowane są m.in. kwalifikacje pracowników WTZ wskazane w umowie z podmiotem struktura zatrudnienia, kwalifikacje nowoprzyjętych pracowników, kwalifikacja kandydatów na uczestników WTZ, frekwencja uczestników, Regulamin Organizacyjny WTZ.

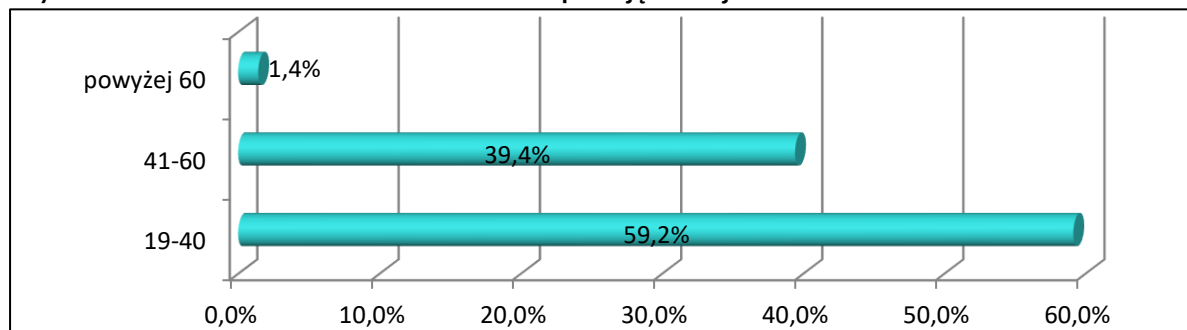
W 2021 roku prowadzone były także kontrole doraźne dotyczące warunków sanitarno-epidemiologicznych panujących w placówce, liczby uczestników biorących udział w terapii, a także dyscypliny w WTZ.

7.2.6.4 Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej

Łączna liczba miejsc przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnością, posiadających wskazanie do uczestnictwa w WTZ w GMK w 2021 roku wynosiła 563. W zajęciach w sumie uczestniczyło 601 osób z niepełnosprawnością.

Największy odsetek uczestników warsztatów terapii zajęciowej 59,15% stanowią osoby w wieku 19-40 lat. Drugą co do wielkości grupą są osoby w wieku od 41 do 60 roku życia, stanowią oni 39,43% uczestników warsztatów. Najmniej liczną grupę 1,42% stanowią uczestnicy powyżej 60 roku życia (kobiety). W WTZ na terenie GMK nie ma uczestników poniżej 19 roku życia.

Wykres: Wiek uczestników warsztatów terapii zajęciowej

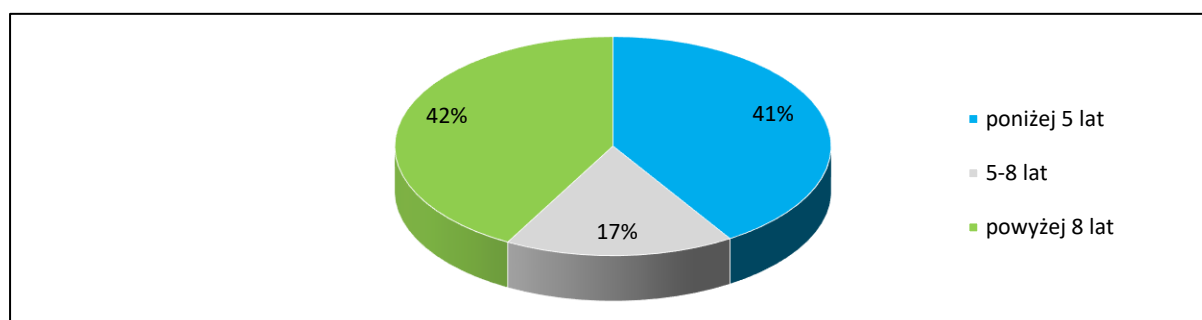

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Największą grupę 42% uczestników stanowią osoby uczestniczące w zajęciach WTZ – powyżej 8 lat. Z jednej strony zjawisko to może być odbierane negatywnie jako sprzeczne z ideą funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej jako narzędzia aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Z drugiej jednak strony pokazuje, jak ważne jest to miejsce dla osoby z niepełnosprawnością oraz jej najbliższego otoczenia. Terapia, która jest realizowana w pracowniach warsztatów wpływa na poczucie podniesienia ich własnej wartości, a w konsekwencji jest czynnikiem zapobiegającym wykluczeniu społecznemu.

Równie duża grupa 41% uczestników to osoby korzystające z terapii zajęciowej poniżej 5 lat, co wskazuje na rotację uczestnictwa w WTZ. Rotacja spowodowana jest zmianą WTZ, rezygnacją z terapii, celem skorzystania z innej formy wsparcia środowiskowego lub co jest celem WTZ tj. wejściem lub powrotem na rynek pracy.

Wykres: Czas pobytu uczestników w WTZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.6.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Środki finansowe przyznane przez PFRON i GMK na działalność warsztatów w danym roku wynosiły:

Rok	Środki PFRON przyznane wg algorytmu	Środki należne PFRON	Środki należne GMK	Razem PFRON i GMK
2016	9 005 748 zł	8 936 804 zł	992 686 zł	9 929 490 zł
2017	9 005 748 zł	8 961 695 zł	1 215 147 zł	10 176 842 zł
2018	9 343 548 zł	9 297 909 zł	1 565 907 zł	10 863 816 zł
2019	10 019 148 zł	10 138 284 zł	1 709 304 zł	11 847 588 zł
2020	11 539 248 zł	11 482 882 zł	1 853 676 zł	13 336 558 zł
2021	12 214 848 zł	12 171 559 zł	2 095 095 zł	14 266 654 zł

Kwota przyznanych środków przez PFRON w 2021 roku i w latach wcześniejszych nie była wykorzystywana w 100% z uwagi na konieczność pomniejszenia dotacji dla WTZ ze względu na uczestniczenie w nim osób z niepełnosprawnością, które na co dzień przebywają w jednostce organizacyjnej (w domu pomocy społecznej), która zapewnia w ramach jej funkcjonowania terapię zajęciową (podstawa prawna §17 Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej). Z tego m.in. względu dokonano zmian w funkcjonowaniu WTZ w 2021 roku – likwidując m.in. WTZ, który znajdował się w budynku DPS.

Kwota dofinansowania ze środków PFRON rocznego pobytu uczestników w Warsztatach Terapii Zajęciowej obliczana jest na podstawie iloczynu liczby uczestników w WTZ według stanu na 31 grudnia roku poprzedniego oraz kwoty wskazanej w Rozporządzeniu w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym. Kwota dofinansowania Gminy musi stanowić co najmniej 10% łącznych kosztów działalności WTZ w danym roku.

W 2021 roku kwota ta stanowiła średnio 14,67% łącznych kosztów działalności WTZ (publicznych pomiędzy 13,69%, a 28,35 % i niepublicznych 13,69%).

7.2.6.6 Wnioski

Warto zwrócić uwagę na potrzebę zmian legislacyjnych umożliwiających zwiększenie dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej, poprzez kierowanie nowych osób na miejsca uczestników długotrwale nieobecnych w WTZ.

Alternatywne rozwiązanie zostało wprowadzone w umowach z jednostkami, celem uzyskania przez podmiot mechanizmu umożliwiającego wykreślenie z listy uczestników osób długotrwale nieobecnych. Dzięki temu następuje większa rotacja uczestników w WTZ i umożliwia się innym osobom z niepełnosprawnością korzystanie z terapii.

Analiza danych z lat 2014–2021 pokazuje wzrost liczby osób, które są zainteresowane uczestnictwem w terapii w warsztatach. Należy zauważyć, iż pomimo sytuacji epidemii oraz izolacji społecznej, która często negatywnie wpływa na stan zdrowia osób z niepełnosprawnością, 6 uczestników warsztatów podjęło w 2021 roku zatrudnienie zarówno na otwartym rynku jak i w zakładach aktywności zawodowej oraz zakładach pracy chronionej. Główny cel warsztatów w stosunku do ww. osób został osiągnięty, a uczestnicy zostali przygotowani do funkcjonowania w czasie pandemii.

8 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnością

8.1 Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa

W definiowaniu niepełnosprawności wyróżnia się model medyczny i społeczny. W modelu medycznym uznaje się niepełnosprawność za bezpośrednią konsekwencję choroby czy uszkodzenia, natomiast zgodnie z modelem społecznym niepełnosprawność powstaje wskutek ograniczeń, których doświadczają osoby nią dotknięte w różnych obszarach życia.

Termin „niepełnosprawność” jest różnorodnie rozumiany i definiowany ze względu na fakt, iż do grupy osób z niepełnosprawnościami zalicza się jednostki o bardzo różnych zaburzeniach i różnym stopniu upośledzenia funkcji bio – psychospołecznych⁶⁴. Wykorzystując elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych przyjęto, że osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

Dane uzyskane w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku⁶⁵ wykazały, że osoby z niepełnosprawnością stanowiły 12,2% ludności kraju (4 697 tys. osób z niepełnosprawnością). W porównaniu do przeprowadzonego w 2002 roku spisu – liczba osób z niepełnosprawnością zmniejszyła się o 759,7 tys., tj. o 13,9%.

Należy jednak podkreślić, iż w związku z deklaratywnym charakterem pytań dotyczących niepełnosprawności ponad 1,3 mln respondentów odmówiło udzielenia odpowiedzi na wszystkie pytania z tego obszaru. Można przypuszczać, że w tej zbiorowości znajdują się osoby niepełnosprawne. Odmowy odpowiedzi, jak i braki danych mogą rzutować na uzyskaną w spisie strukturę osób z niepełnosprawnością. Bardzo liczną grupą ludności, o której nie zebrano bardziej szczegółowych danych, są przede wszystkim osoby przebywające za granicą 12 miesięcy lub dłużej.

Według wyników spisu w 2011 roku wśród ogółu osób z niepełnosprawnością nadal przeważały kobiety (53,9% wobec 46,1% mężczyzn), natomiast w 2002 roku udział kobiet z niepełnosprawnością był nieco niższy (52,9%).

Istotne zmiany można zauważyć analizując poszczególne kategorie osób z niepełnosprawnością. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2011 r. wyniosła 3 131,5 tys. i zmniejszyła się w stosunku do 2002 r. o blisko 30%. Tak znaczne zmniejszenie się udziału osób posiadających potwierdzenie prawne niepełnosprawności świadczyć może o zaostrzeniu kryteriów przez organy uprawnione do przyznawania świadczeń rentowych i uprawnień pozarentowych dla osób starających się o nie, jak również o rezygnacji ze starania się o uprawnienia po ukończeniu aktywności zawodowej. Z kolei należy zwrócić uwagę na fakt, że zwiększyła się istotnie (o ponad 55,5%) – w stosunku do wyników spisu 2002 – liczba osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie, tj. takich, które nie posiadają orzeczenia prawnego, natomiast odczuwają ograniczenia sprawności (1 565,6 tys.).

W 2011 r. osoby z niepełnosprawnością w województwie małopolskim stanowili 11,8% z ogółu Małopolan z czego 55,1% stanowiły kobiety z niepełnosprawnością⁶⁶.

W województwie małopolskim świadczenie z pomocy społecznej w 2020 r. z tytułu niepełnosprawności otrzymało 25 517 osób. Natomiast, liczba osób którym przyznano decyzją

⁶⁴ Załącznik do uchwały Nr XVI/323/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 maja 2019 r. *Powiatowy Program Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2019-2022*, Zespół Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego oraz Utilitia Sp. z o.o., Urząd Miasta Krakowa, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia – Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami, Kraków 2019 r.

⁶⁵ GUS, *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i Struktura społeczno-ekonomiczna*, Cześć I. *Ludność NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013.

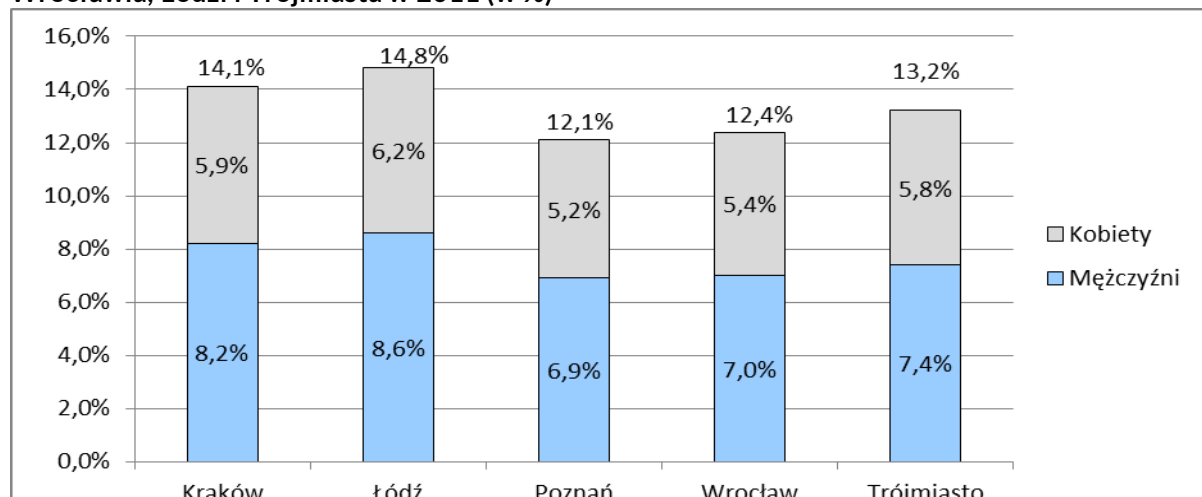
⁶⁶ Urząd Statystyczny w Krakowie, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie małopolskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna NSP Ludności i mieszkań 2011*, Kraków 2014.

wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przez sąd wynosi 956 osób. Zgodnie z danymi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w województwie małopolskim z końcem 2019 r. było 292 987 osób z niepełnosprawnością (dane wskazują na niepełnosprawność prawną, czyli osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności). W ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnością 12 152 to dzieci w wieku od 0-14 lat, a pozostała część osób z niepełnosprawnością (wynosząca 280 835 osób) to niepełnosprawni w wieku powyżej 15 roku życia. Największa częstość występowania niepełnosprawności w Małopolsce to główne aglomeracje miejskie województwa: Kraków, Tarnów oraz Nowy Sącz. Obserwowana w ostatnich latach częstość występowania niepełnosprawności województwie małopolskim (wynosząca ok. 11,9%) jest niższa niż od średniej krajowej (wynoszącej 12,2%)⁶⁷.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku populacja osób z niepełnosprawnością w Krakowie liczyła 107 460 osób tj. 14% ogólnej liczby mieszkańców Krakowa. Na 100 mieszkańców Krakowa przypadało więc 14 mieszkańców z niepełnosprawnością. W porównaniu z wynikami z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002, liczba osób z niepełnosprawnością w Krakowie zmalała. W 2002 roku populacja osób z niepełnosprawnością stanowiła około 19% ogólnej liczby mieszkańców Krakowa. Sytuacja ta, może mieć wpływ na wysokość środków przeznaczonych przez PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Środki te wyliczane są na podstawie algorytmu, który obejmuje między innymi liczebność populacji osób z niepełnosprawnością w powiecie.

Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby osób z niepełnosprawnością w stosunku do ogólnej liczby ludności, Kraków plasuje się na drugim miejscu (po Łodzi) na tle miast o liczbie ludności powyżej 500 tys. mieszkańców. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę oraz strukturę osób z niepełnosprawnością wg płci, najbardziej zbliżona do krakowskiej charakterystyka populacji niepełnosprawnych występuje w Łodzi.

Wykres: Liczba osób z niepełnosprawnością w populacji mieszkańców Krakowa, Poznania, Wrocławia, Łodzi i Trójmiasta w 2011 (w %)

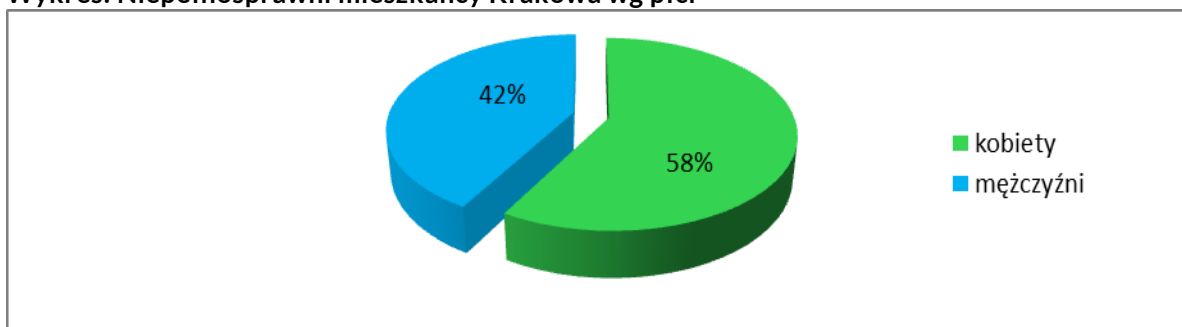

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość wśród mieszkańców Krakowa z niepełnosprawnością stanowiły kobiety.

⁶⁷ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2020, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2021 r., strona 199.

Wykres: Niepełnosprawni mieszkańcy Krakowa wg płci

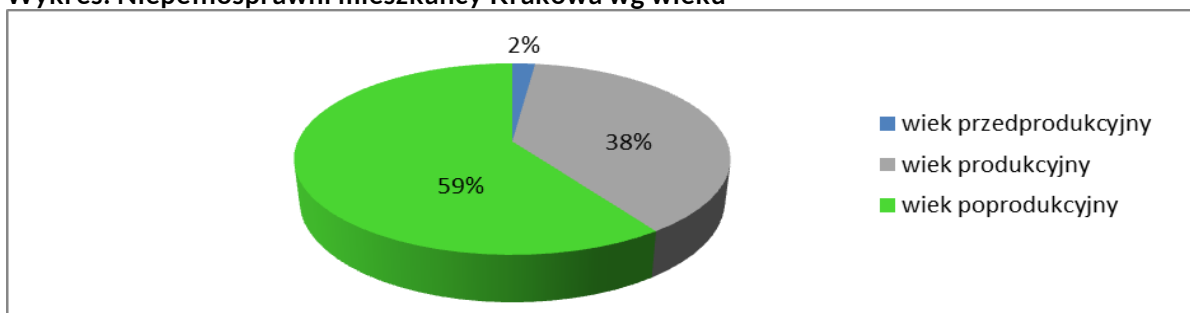
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

U około 76% niepełnosprawność została potwierdzona przez uprawniony organ, pozostała grupa obejmuje osoby niepełnosprawne biologicznie tj. nie posiadające orzeczenia o niepełnosprawności, odczuwające ograniczenie sprawności w wykonywaniu podstawowych dla swojego wieku czynności.

Osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności było 1 557, co stanowi 1% ogółu osób z niepełnosprawnością w Krakowie.

Wśród mieszkańców Krakowa z niepełnosprawnością 59% stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym.

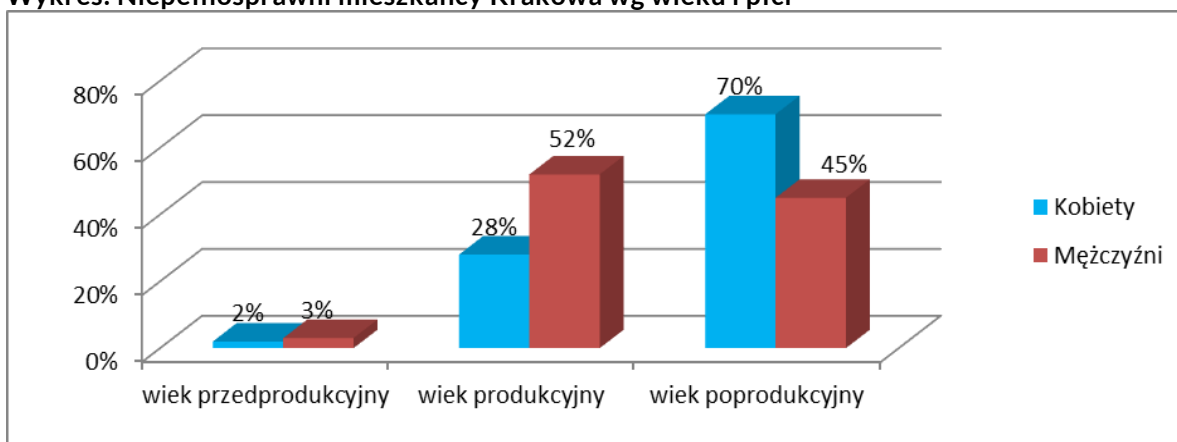
Wykres: Niepełnosprawni mieszkańcy Krakowa wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród mężczyzn z niepełnosprawnością dominowały osoby w wieku produkcyjnym 52%, a wśród kobiet w wieku poprodukcyjnym – 70%.

Wykres: Niepełnosprawni mieszkańcy Krakowa wg wieku i płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie sprawozdań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie można natomiast stwierdzić, że do roku 2015 systematycznie wzrastała liczba

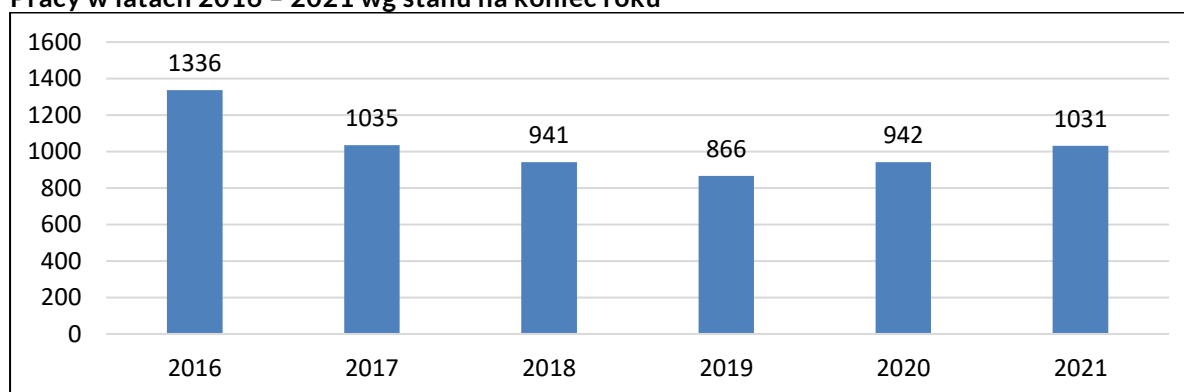
wydawanych orzeczeń z określonym stopniem niepełnosprawności: z niespełna 7 000 w roku 2005 do ponad 9 000 na koniec dekady. W 2014 roku takich orzeczeń wydano 9 615, a w 2015 r. – 12 739 (w tym o zaliczeniu do stopnia lekkiego 2 459, do stopnia umiarkowanego 8 565 i do stopnia znacznego 1 715). W 2016 roku nastąpił znaczny spadek w stosunku do roku 2015 liczby wydanych orzeczeń – o ponad 42% (7 307 w tym: o zaliczeniu do stopnia lekkiego 1 794, do stopnia umiarkowanego 4 239 i do stopnia znacznego 1 274).

W 2021 roku wydano 6 373 orzeczeń, w tym: 1 427 o zaliczeniu do stopnia lekkiego, 3 551 do stopnia umiarkowanego, 1 395 do stopnia znacznego (osoby powyżej 16 roku życia). Można zaobserwować dalszy spadek liczby wydanych orzeczeń – o 1,5% w stosunku do roku 2020.

W 2021 r. wydano 988 orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnością (dot. osób które nie ukończyły 16 roku życia), jest to o 16,5% więcej niż w roku 2020.

Znaczącym problemem osób z niepełnosprawnością jest pozostawanie bez pracy. Na dzień 31 grudnia 2021 r. liczba osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy uległa podwyższeniu o prawie 9,4% tj. o 89 osób w stosunku do roku 2020.

Wykres: Liczebność osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy w latach 2016 – 2021 wg stanu na koniec roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Naturalną konsekwencją postępującego procesu starzenia się jest pojawiająca się z czasem niepełnosprawność. Wraz z wiekiem nasilają się procesy degeneracyjne i chorobowe, które skutkują ograniczeniem funkcji organizmu. Po osiągnięciu wieku starszego wraz z dalszym upływem czasu występuje nieuchronnie wcześniej czy później utrata sprawności⁶⁸.

Postępujący proces starzenia się społeczności Krakowa przy uwzględnieniu towarzyszących tej fazie życia deficytów różnego typu, pozwala postawić tezę, że odsetek mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z niepełnosprawnością w najbliższych latach będzie wzrastał. Należy liczyć się z poważnym narastaniem problemu samodzielnej egzystencji wśród osób starszych, a szczególnie wśród seniorów wymagających pomocy – opieki, leczenia i rehabilitacji.

8.2 Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością

8.2.1 Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest niepełnosprawność. Celem działań w tym obszarze jest dążenie do stanu, w którym osoba z niepełnosprawnością jest zdolna do samodzielnej egzystencji. Dotyczy to funkcjonowania w warunkach domowych, społecznych i w dziedzinach składających się na całość ludzkiego działania.

⁶⁸ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2020, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2021 r., 49 strona.

8.2.2 Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej

W 2021 r. po raz kolejny Gmina Miejska Kraków przystąpiła do realizacji Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2021. Program, finansowany ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, zapewniał usługę asystenta osobistego mającą na celu pomoc osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz dzieciom w wieku do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem określonymi w Programie w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Asystenci między innymi towarzyszyli w działaniach wspierających proces leczenia, rehabilitacji, pomagali w dotarciu do placówek ochrony zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych, zakupie leków, wspierali w uzyskaniu zatrudnienia. Asystenturą osobistą w 2021 roku zostało objętych 200 osób z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu przynajmniej umiarkowanym oraz dzieci w wieku do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności. Osoby z niepełnosprawnością nie ponosiły żadnych kosztów w związku z realizacją usługi.

8.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.2.2 Kadra

W 2021 r. w okresie od stycznia do kwietnia zawarto umowy zlecenia z 42 asystentami osobistymi, natomiast w lipcu podpisano umowę z firmą zewnętrzną, która realizowała usługi asystenckie do końca roku. Firma ta do realizacji zadania skierowała 71 asystentów.

8.2.2.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2020 roku łącznie 259 073,30 zł ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w 2021 roku łącznie 1 231 001,01 zł, w tym ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych 1 146 001,01 zł.

8.2.2.4 Wnioski

Asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, pomaganie przy załatwianiu spraw urzędowych, kształtowanie właściwych relacji interpersonalnych efektywnie przyczynia się do przywrócenia możliwości funkcjonowania społecznego osoby z niepełnosprawnością. Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej stanowi ważną formę wsparcia, a rosnące zainteresowanie ze strony odbiorców wskazuje na potrzebę rozwijania pomocy w tej formie.

8.2.3 Mieszkanie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi

W ramach projekt pn.: „Sami – dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” zostało uruchomione w 2020 r. mieszkanie treningowe, gdzie osoby w nim przebywające przygotowywane są pod opieką specjalistów do prowadzenia samodzielnego życia. Szczegółowe informacje dotyczące projektu znajdują się w rozdziale 16.

8.2.3.1 Infrastruktura

Mieszkanie wspomagane funkcjonuje w budynku przy ul. Ludwisarzy 12. Zgodnie z wymogami projektu budynek jest pozbawiony barier architektonicznych. Warunki lokalowe umożliwiają zapewnienie pobytu dla maksymalnie 5 osób.

8.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Działania w ramach projektu nie są realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.3.3 Kadra

Pracownicy mieszkania wspomagane - 4 osoby (w ramach 3,5 etatu).

8.2.3.4 Beneficjenci projektu

Projekt skierowany jest do osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Wsparciem programu obejmowani są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

Pierwsi uczestnicy zostali objęci wsparciem w mieszkaniu przy ul. Ludwisarzy 12 w dniu 10 marca 2020 r. Od początku realizacji projektu objęto wsparciem 28 osób - 12 w ramach mieszkania wspomagane oraz 16 w ramach mieszkań własnych. W roku 2021 r. z pomocy skorzystało 10 osób w mieszkaniu wspomagany i 10 osób w mieszkaniach własnych.

8.2.3.5 Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami - Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu:

- w 2020 r. wyniosła 358 792,75 zł;
- W 2021 r. wyniosła 422 678,35 zł.

8.2.3.6 Wnioski

Uruchomienie mieszkania wspomagane przeznaczone jest dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Osoby te otrzymają w mieszkaniu wsparcie, pomoc prawną, psychologiczną, terapeutyczną i socjalną. Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi będą świadczone również w mieszkaniach tych osób. Interdyscyplinarność wsparcia umożliwi tym osobom funkcjonowanie w środowisku lokalnym i zmniejszy koszty opieki instytucjonalnej.

Rozwój wsparcia w formie mieszkań chronionych dla osób w podeszłym wieku jest odpowiedzią na wyzwania wynikające z przemian demograficznych, w wyniku których rośnie zapotrzebowanie na wsparcie dla osób w wieku senioralnym. Osoby, które ze względu na wiek lub chorobę potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu otrzymują w mieszkaniach chronionych specjalistyczne wsparcie.

8.2.4 Zasiłek stały

Wypłacanie zasiłków stałych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek stały przysługuje:

- a) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- b) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 719 zł miesięcznie (w 2021 r. kwota ta wynosiła 645 zł);
- b) w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie. W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje⁶⁹.

8.2.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.4.2 Kadra

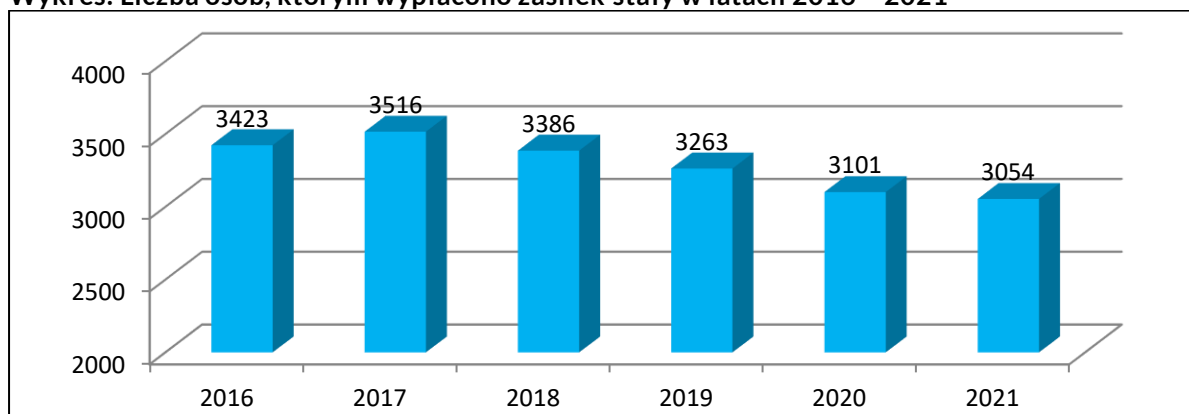
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.2.4.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W perspektywie wieloletniej, liczbę świadczeniobiorców zasiłku stałego cechuje tendencja spadkowa. Wyjątkiem jest tu rok 2017, gdzie w związku z wejściem w życie od 1 października 2017 r. ustawy, która przywróciła obniżony wiek emerytalny, kilka roczników uzyskało uprawnienie do emerytury / do zasiłku stałego z tytułu wieku.

W 2021 r. nastąpił dalszy spadek liczby świadczeniobiorców do poziomu najniższego od 2010 r., a w stosunku do roku poprzedniego o 1,5%. W 2021 r. spadek liczby osób w stosunku do roku poprzedniego jest niższy niż odnotowany w 2020 r. W 2020 r. liczba osób w stosunku do roku poprzedniego spadła o 5 %.

Wykres: Liczba osób, którym wypłacono zasiłek stały w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

⁶⁹ Art. 17 ust. 1 pkt 19, art. 37 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

Cechy demograficzno – społeczne tej grupy biorców rok do roku nie ulegają znaczącym zmianom, co wynika bezpośrednio ze specyfiki świadczenia (długiego okresu korzystania z tej formy pomocy).

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych

Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–24	0,5%	0,8%	0,7%
25–34	3,9%	4,2%	4,1%
35–44	11,4%	10,0%	10,4%
45–59	37,7%	31,8%	33,6%
60–64	19,3%	24,1%	22,7%
65 i więcej	27,2%	29,1%	28,5%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	10,5%	7,3%	8,2%
gimnazjalne i poniżej	30,0%	29,0%	29,3%
zasadnicze zawodowe	20,5%	36,0%	31,4%
średnie ogólne i zawodowe	27,2%	21,6%	23,3%
policealne	2,0%	0,7%	1,1%
wyższe	9,8%	5,4%	6,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	35,7%	46,6%	43,3%
konkubina/konkubent	0,5%	0,0%	0,2%
rozwidziona/rozwidziony	31,3%	35,2%	34,1%
separowana/separowany	2,6%	2,4%	2,5%
wdowa/wdowiec	13,4%	4,4%	7,0%
zamężna/żonaty	16,5%	11,4%	12,9%

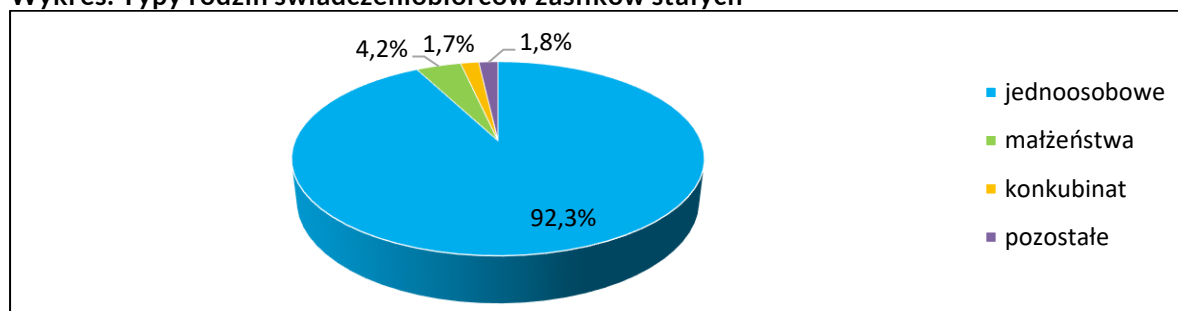
Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych (z próby 2983 osób) to przede wszystkim mężczyźni stanowiący 70% ogółu osób. Najliczniejszą grupę odbiorców, zarówno wśród kobiet jak i wśród mężczyzn, reprezentują osoby w wieku między 45 a 59 lat. Kobiety w wieku 45-59 lat stanowią 37,7%, natomiast mężczyźni 31,8%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców 31,4% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 29,3% gimnazjalne i poniżej. Odsetek osób z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym wynosi 23,3%, a łącznie policealnym i wyższym 7,8%.

Pod względem stanu cywilnego wśród kobiet dominują: panny 35,7% oraz osoby po rozwodzie 31,3%. W przypadku mężczyzn: kawalerowie 46,6% oraz osoby po rozwodzie 35,2%.

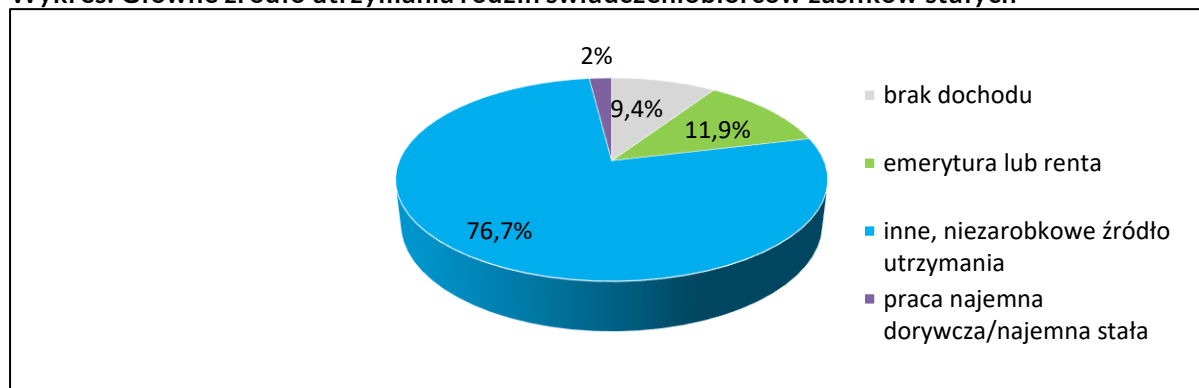
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych to przede wszystkim osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe – 92,3% ogółu świadczeniobiorców. Osoby pozostające w rodzinach stanowią 7,7% ogółu świadczeniobiorców, w tym małżeństwa – 4,2%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych pochodzą najczęściej z gospodarstw domowych których dochody pochodzą z niezarobkowych źródeł utrzymania – 76,7% lub utrzymują się ze świadczeń emerytalno-rentowych – 11,9%. 9,4% nie posiada żadnego własnego dochodu. Prawie 18% osób osiąga dochód nieprzekraczający 500 zł.

Poza niepełnosprawnością i długotrwałą ciężko chorobą głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków stałych są kolejno: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność i alkoholizm.

8.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano następujące środki z budżetu państwa:

- w 2016 r.: 17 397 611 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 505 zł;
- w 2017 r.: 17 044 351 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 495 zł;
- w 2018 r.: 16 669 734,61 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 498 zł;
- w 2019 r.: 17 203 879,20 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 520 zł;
- w 2020 r.: 16 902 190,29 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 524 zł;
- w 2021 r. – 16 372 331,41 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 526 zł.

8.2.4.5 Wnioski

W Gminie Miejskiej Kraków notowana jest tendencja spadkowa liczby osób objętych pomocą w formie zasiłku stałego.

Szacuje się, że na liczbę świadczeniobiorców zasiłków stałych w kolejnych latach będą wpływać następujące czynniki:

- skala uzyskiwania przez świadczeniobiorców kontynuacji uprawnień wynikających z posiadanych orzeczeń o niepełnosprawności w zakresie stopnia niepełnosprawności. W grupie osób pobierających zasiłek stały mniej niż połowa świadczeniobiorców legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności wydanym na czas nieokreślony.
- sytuacja demograficzna Gminy Miejskiej Kraków, głównie znaczący wzrost odsetka gospodarstw jednoosobowych w skali zbiorowości oraz wydłużanie się średniej

długości życia. Prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku. Znajduje to odzwierciedlenie w populacji świadczeniobiorców zasiłków stałych, którymi w zdecydowanej większości są osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Ponadto wydłuża się przeciętne dalsze trwanie życia w związku z czym liczba osób starszych, osób z niepełnosprawnością w populacji będzie wzrastać;

- skala aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością, rozumiana jako odpływ świadczeniobiorców, zaktywizowanych zawodowo z powodu uzyskania własnego źródła dochodu z tytułu pracy zarobkowej.

Przewiduje się również, że koszty udzielania świadczeń w formie zasiłków stałych w roku 2022 będą wyższe niż w 2021 r. Wynika, to że od 1 stycznia 2022 r. podniesione zostały kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej. Szacuje się, że w roku 2022 nakłady finansowe na realizację zadania będą oscylować około 18 milionów złotych.

8.2.5 Turnusy rehabilitacyjne

Formą wsparcia adresowaną do osób z niepełnosprawnością jest udział w turnusie rehabilitacyjnym. Turnus oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także poprzez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusów wynosi co najmniej 14 dni. Osoba z niepełnosprawnością, której przyznano dofinansowanie, dokonuje wyboru turnusu sama, zgodnie z zaleceniami lekarza zawartymi we wniosku lekarskim.

8.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.5.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez jeden pracownik MOPS (w ramach 1 etatu).

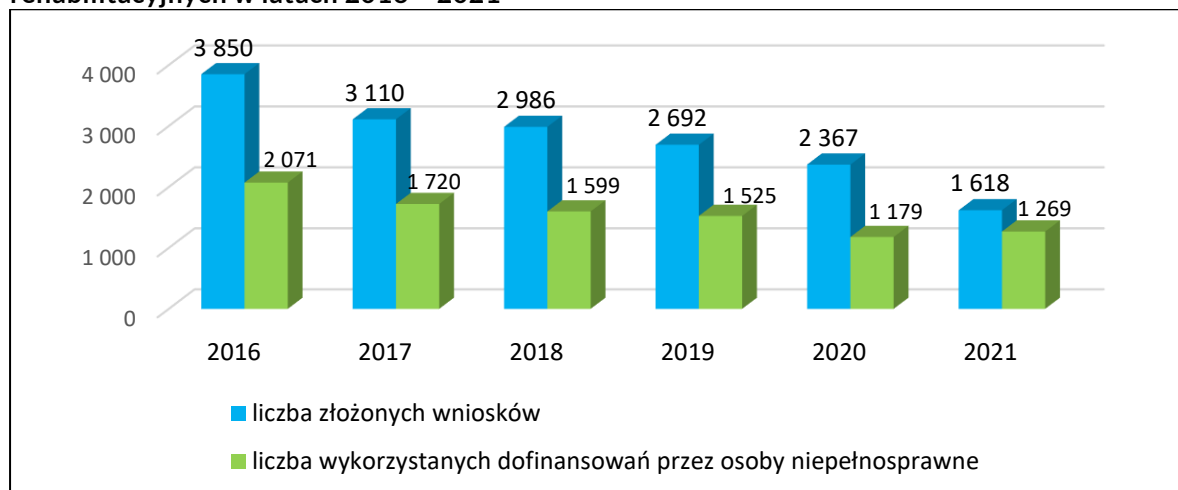
8.2.5.3 Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Analiza danych z lat 2016 – 2021 pokazuje zróżnicowaną liczbę osób ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym.

Od roku 2016 odnotowuje się spadek liczby złożonych wniosków. W 2021 r. wpłynęło 1 618 wniosków, tj. 749 mniej niż w roku 2020.

Dofinansowanie otrzymało łącznie 1 269 osób z niepełnosprawnością, w tym 1 083 dorosłych i 186 dzieci i młodzieży (plus 486 opiekunów). Suma wypłaconych dofinansowań wyniosła 2 385 022 zł. Średnie dofinansowanie przypadające na osobę z niepełnosprawnością wyniosło 1 879 zł i było większe o około 320 zł od roku poprzedniego.

Wykres: Wnioski osób z niepełnosprawnością o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wyniosła:

- w 2016 r.: 2 096 482 zł;
- w 2017 r.: 1 799 116 zł;
- w 2018 r.: 1 799 999 zł;
- w 2019 r.: 1 849 462 zł;
- w 2020 r.: 1 349 161 zł;
- w 2021 r.: 2 385 022 zł.

W 2021 roku z uwagi na duże zainteresowanie tą formą wsparcia przeznaczono o ponad 1 milion złotych więcej środków finansowych w stosunku do roku poprzedniego.

8.2.5.5 Wnioski

Liczba przyznanych dofinansowań do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym zasadniczo uzależniona jest od wysokości środków przekazanych na realizację zadania przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Spośród osób, które złożyły wnioski o dofinansowanie: w roku 2016 z turnusów rehabilitacyjnych skorzystało 53,7%, w roku 2017 – 55,3%, w roku 2018 – 53,5%, w roku 2019 – 56,6%, w roku 2020 – 49,8%, a w roku 2021 znacznie więcej - 78,3%.

Aby zapewnić możliwość udziału w turnusie co roku innej grupie osób, Ośrodek określa szczegółowe zasady przyznawania dofinansowania wg hierarchii dotyczącej stopnia niepełnosprawności uwzględniając przy tym ostatni rok przyznanego dofinansowania ze środków PFRON, przy czym dzieci dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych mogą otrzymać co roku.

Ze względu na ogłoszony stan epidemii w 2021 roku wnioskodawcy złożyli 195 rezygnacji z przyznanego dofinansowania.

8.2.6 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i jego elementach zewnętrznych, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub zmniejszają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnością. Likwidacja barier w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością ma na celu umożliwienie jej lub w znacznym stopniu ułatwienie wykonywania podstawowych, codziennych czynności, a przede wszystkim poruszania się w miejscu zamieszkania.

W ramach tego zadania najczęściej Ośrodek przyznaje dofinansowanie do budowy:

- pochylni dla osób z niepełnosprawnością ruchową umożliwiające samodzielne poruszanie się,
- zakupu i montażu podnośników,
- platform schodowych,
- dostosowania łazienki i innych pomieszczeń pod indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnością, z uwzględnieniem m.in. wolnego miejsca kąpielowego, uchwytów, krzeselka, dostosowanej umywalki oraz wc.,
- wyrównywania powierzchni podłogowej w celu polepszenia warunków samodzielnego funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnością swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności przedmiotów lub urządzeń.

Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

W ramach tych 2 zadań najczęściej Ośrodek przyznaje dofinansowanie do:

- oprogramowania do komunikacji wspomagającej i alternatywnej MÓWik,
- programów logopedycznych,
- programów wspierających rozwój,
- specjalistycznych myszek,
- oprogramowania do komunikacji za pomocą wzroku,
- komputerów,
- krzesel toaletowych,
- wózków toaletowych,
- schodołazów,
- podnośników wannowo kąpielowych,
- uchwytów wspomagających,
- słuchawek wzmacniających słuch.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

8.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.6.2 Kadra

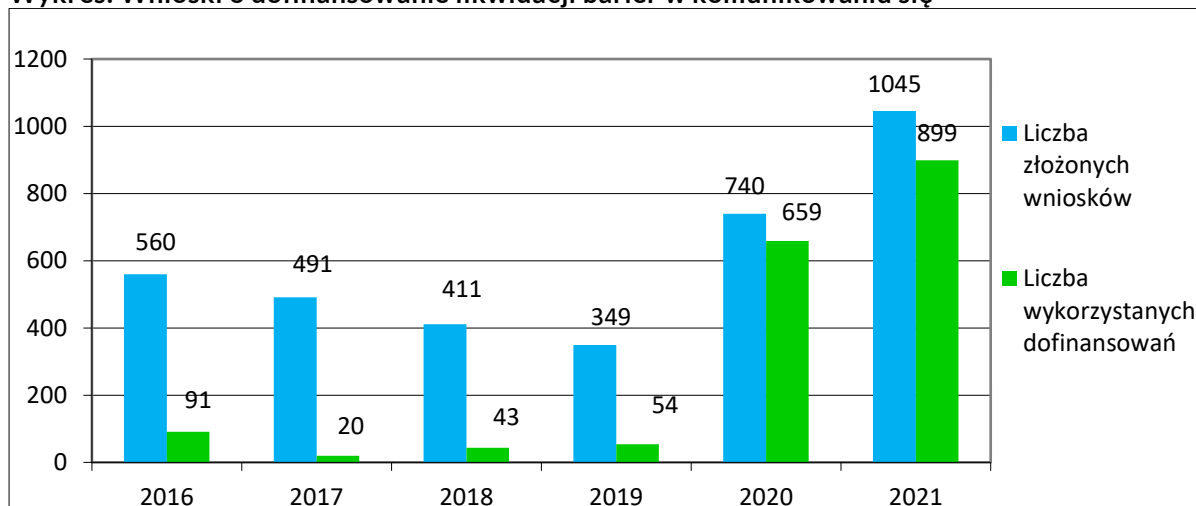
Zadanie realizowało 2 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 2 etatów).

8.2.6.3 Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

W roku 2021 liczba złożonych wniosków w ramach dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych wyniosła 1 498. W związku z ograniczonymi środkami na realizację zadania dofinansowanie otrzymały 1 193 osoby.

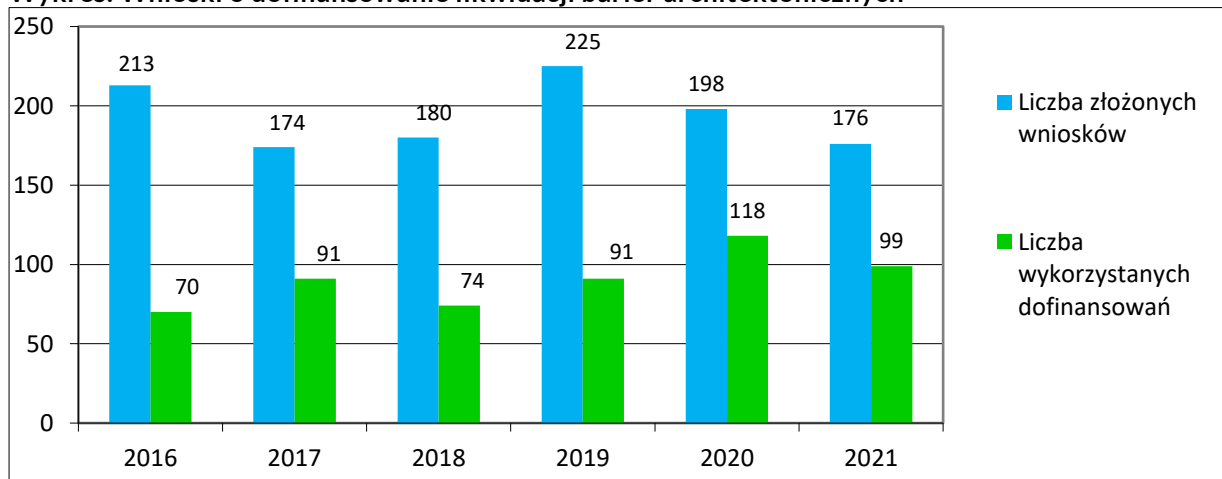
Najwięcej składanych wniosków z zakresu likwidacji barier dotyczyło barier w komunikowaniu się.

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się

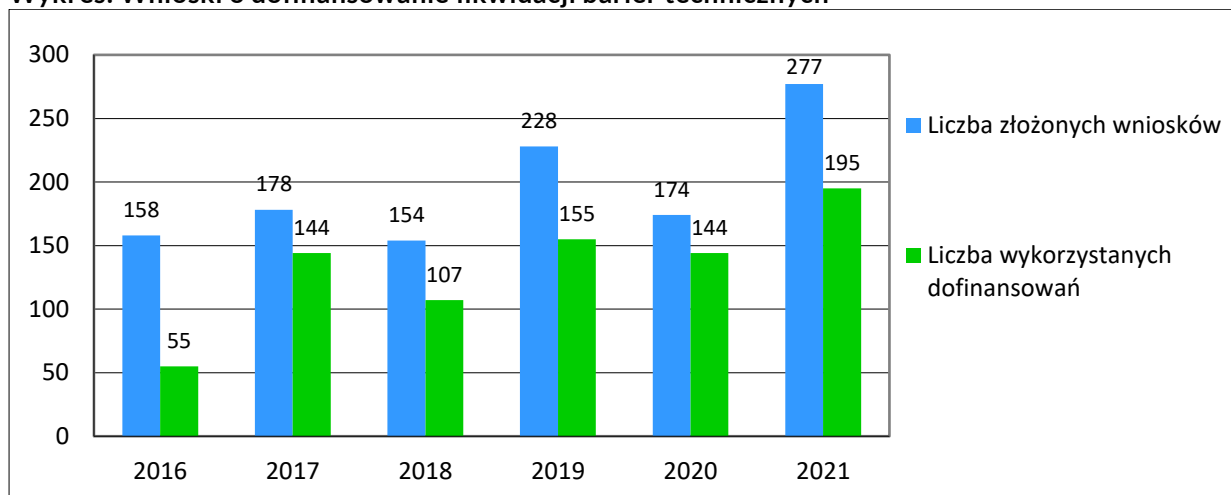

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier technicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość przeznaczonych środków na dofinansowania do likwidacji barier wyniosła:

rok	likwidacja barier architektonicznych	likwidacja barier w komunikowaniu się	likwidacja barier technicznych	Razem
2016	1 141 986,00 zł	224 151,00 zł	432 157,00 zł	1 798 294,00 zł
2017	1 289 425,00 zł	77 516,00 zł	639 425,00 zł	2 006 366,00 zł
2018	1 417 576,00 zł	75 556,00 zł	569 905,00 zł	2 063 037,00 zł
2019	1 327 235,86 zł	78 378,75 zł	594 385,39 zł	2 000 000,00 zł
2020	1 612 749,00 zł	1 284 485,00 zł	768 766,00 zł	3 666 000,00 zł
2021	1 629 430,00 zł	2 545 854,00 zł	752 329,00 zł	4 927 613,00 zł

8.2.6.5 Wnioski

Dofinansowanie w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy. W latach 2016-2019 przeznaczone środki stanowiły około 2 miliony złotych, w latach 2020 i 2021 znacznie wzrosły kwoty przeznaczone na dofinansowanie. W 2021 roku kwota wydatkowana na likwidację barier była wyższa o 1 261 613,00 zł niż w roku poprzednim (wzrost o 34,4%). W 2021 roku największy wzrost wydatkowanej kwoty dotyczył likwidacji barier w komunikowaniu się, co związane było z uwzględnieniem sytuacji pandemicznej i większą potrzebą likwidacji bariery komunikowanie się. Z uwagi na analizę procesów demograficznych można wnioskować, że grupa osób z niepełnosprawnością i starszych, wymagających przyznania tej formy pomocy będzie systematycznie wzrastać, niezależnie od sytuacji pandemicznej w kraju.

8.2.7 Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością

8.2.7.1 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Osoba z niepełnosprawnością może ubiegać się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 65% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – w przypadku osoby samotnej;
- 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym oraz zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu danego sprzętu.

Wysokość dofinansowania wynosiła do 80% kosztów zakupu sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Minimum 20% kosztów ponosił sam zainteresowany.

MOPS proponując wnioskodawcy kwotę dofinansowania, uwzględniał średnie ceny rynkowe sprzętu, będącego w powszechnej sprzedaży. Dofinansowanie nie mogło obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

8.2.7.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.7.1.2 Kadra

Zadanie realizował pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który w ramach 1 etatu zajmuje się również dofinansowaniem do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (po 0,5 etatu).

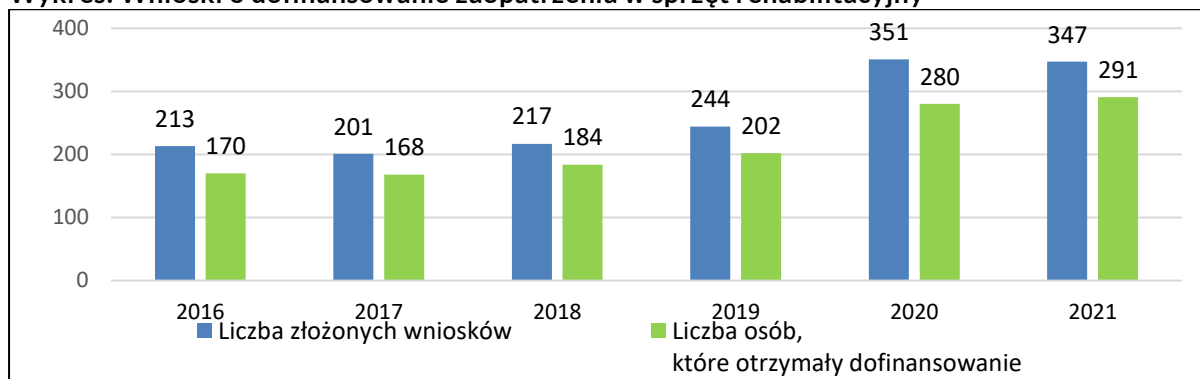
8.2.7.1.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

W 2021 r. złożono 347 wniosków. Dofinansowanie otrzymało 291 osób, w tym 264 to dorosłe osoby z niepełnosprawnością, a 27 dzieci i młodzież. W ramach dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny – instytucje złożyły 2 wnioski i 2 uzyskały dofinansowanie.

Osoby z niepełnosprawnością w ramach zadania otrzymały między innymi dofinansowanie do zakupu: łóżek rehabilitacyjnych wraz z wyposażeniem, rowerów rehabilitacyjnych, rotorów, urządzenia typu orbitrek, mat masujących, drobnego sprzętu do wykonywania ćwiczeń i rehabilitacji w warunkach domowych (poduszki, linki, taśmy, kliny, piłki rehabilitacyjne itp.).

Wykres: Wnioski o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.7.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON wyniosła:

- w roku 2016: 332 247 zł;
- w roku 2017: 287 098 zł;
- w roku 2018: 379 390 zł;
- w roku 2019: 350 000 zł;
- w roku 2020: 585 830 zł;
- w roku 2021: 729 314 zł.

Łączna kwota dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wyniosła 737 068 zł w tym 729 314 zł przeznaczono na dofinansowania dla osób indywidualnych. Średnia wartość dofinansowania wynosiła 2 506 zł na osobę z niepełnosprawnością.

8.2.7.1.5 Wnioski

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy. W 2021 roku kwota wydatkowana na zadanie jest wyższa o prawie 145 tys. w porównaniu z rokiem 2020, co stanowi 25% wzrost. W związku z stanem pandemii oraz czasowym zamknięciem ośrodków rehabilitacyjnych, zainteresowanie rehabilitacją prowadzoną w warunkach domowych wzrosło w ostatnich latach, co obrazuje zwiększona liczba złożonych wniosków. Biorąc pod uwagę występujące procesy demograficzne zauważa się, że grupa osób z niepełnosprawnością i starszych, wymagających przyznania pomocy w formie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny systematycznie wzrasta.

8.2.7.2 Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika

W roku 2021 nie złożono żadnego wniosku w ramach dofinansowania usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika.

8.2.7.3 Program „Aktywny Samorząd”

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2021 r. kontynuował realizację pilotażowego programu pn. „Aktywny Samorząd”, finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji poprzez:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych, umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,
- poprawa szans beneficjentów programu w rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.

Do dnia 31 grudnia 2021 r. MOPS zawarł 406 umów na łączną kwotę 1 932 228 zł w następujących zadaniach:

Lp.	Zadanie	Kwota wydatkowana	Liczba osób objętych wsparciem
1.	pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	121 949 zł	27
2.	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy	16 422 zł	8
3.	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	530 613 zł	73
4.	dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach Programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	18 000 zł	8
5.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach Programu	2 217 zł	2
6.	pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	106 800 zł	8
7.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	14 299 zł	5
8.	pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	331 324 zł	13
9.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	10 800 zł	1
10.	pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego	85 899 zł	12
11.	opieka nad dzieckiem (opłata za pobyt dziecka w żłobku lub przedszkolu albo inny koszt zapewnienia opieki nad dzieckiem)	74 465 zł	47
12.	uzyskanie wykształcenia na poziomie wyższym	619 440 zł	202
Suma		1 932 228 zł	406*

* w ramach 406 umów wsparcia udzielono 343 osobom

Wykonanie na dzień 31.12.2021 r. Ostateczne rozliczenie Programu „Aktywny Samorząd” nastąpi po zakończeniu programu, tj. do 15.04.2022 r.

W 2021 r. złożono łącznie 685 wniosków, podpisano 406 umów. Dofinansowaniem objęto 343 osoby. Na realizację programu „Aktywny Samorząd” wydatkowano łącznie kwotę: 1 932 228 zł⁷⁰.

8.2.7.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.7.3.2 Kadra

Zadanie realizuje 3 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 3 etatów).

⁷⁰ Wykonanie na dzień 31.12.2021 r. Ostateczne zakończenie programu 15.04.2022 r.

8.2.7.3.3 Nakłady finansowe

Na realizację programu „Aktywny Samorząd” MOPS wykorzystał dotację PFRON w następujących wysokościach:

- w 2016 r.: 2 408 005 zł;
- w 2017 r.: 1 974 917 zł;
- w 2018 r.: 1 923 297 zł;
- w 2019 r.: 2 698 281 zł;
- w 2020 r.: 2 374 892 zł;
- w 2021 r.: 1 932 228 zł (stan na 31.12.2021 r.).

8.2.7.3.4 Wnioski

Program Aktywny Samorząd realizowany jest od 2012 roku. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” przyczynia się do ograniczania skutków niepełnosprawności poprzez aktywizację osób z niepełnosprawnością. Konsekwentnie prowadzi do zmniejszenia się liczby osób, które z powodu wielu barier mają trudności: z pozyskaniem pracy, osiągnięciem życiowej samodzielności oraz z dostępem do edukacji.

Co roku najliczniejsze grono beneficjentów ma Moduł II programu tj. dofinansowanie do uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym. W 2021 roku znaczącą grupę w ramach Modułu I programu stanowiły osoby z dysfunkcją wzroku i słuchu, które skorzystały z dofinansowania do zakupu sprzętu elektronicznego, jego elementów oraz oprogramowania.

8.2.7.4 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością

W 2021 roku podpisano 28 umów na dofinansowanie ze środków PFRON przedsięwzięć organizowanych przez organizacje pozarządowe, ale głównie z powodu pandemii zrealizowano 25 z nich. W dofinansowanych przedsięwzięciach wzięło udział 1 062 osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Wnioski na realizację powyższych przedsięwzięć zostały złożone w MOPS do 30 listopada 2020 roku.

Natomiast na realizację zadania w 2021 r. organizacje pozarządowe złożyły 36 wniosków, które będą realizowane w 2022 roku.

8.2.7.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.7.4.2 Kadra

Zadanie realizuje jeden pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach etatu obsługującego również inne zadania m.in. program „Aktywny Samorząd”.

8.2.7.4.3 Nakłady finansowe

Wysokość środków finansowych PFRON przeznaczonych na dofinansowanie wynosiła:

- w roku 2016: 196 853 zł,
- w roku 2017: 173 581 zł,
- w roku 2018: 137 881 zł,
- w roku 2019: 134 000 zł;
- w roku 2020: 81 513 zł;
- w roku 2021: 162 844 zł.

8.2.7.4.4 Wnioski

Analiza danych wskazuje na powrót w 2021 roku do średniego poziomu finansowania zadania z lat 2016-2019. W 2021 roku kwota wydatkowana na zadanie jest wyższa o 81 331 zł w porównaniu z rokiem 2020.

8.2.7.5 Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”

W 2021 roku MOPS zakończył realizację programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”. Wsparciem w ramach programu mogły zostać objęte osoby z niepełnosprawnością, które na skutek wystąpienia zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii utraciły w okresie od 9 marca do 16 listopada 2020 r. możliwość korzystania (przez okres co najmniej pięciu kolejno następujących dni roboczych) z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej.

W 2021 r. wypłacono dofinansowanie 21 osobom na kwotę 25 000 zł.

8.2.7.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.7.5.2 Kadra

Program realizował jeden pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.2.7.5.3 Nakłady finansowe

Wysokość środków finansowych PFRON przeznaczonych na dofinansowanie wynosiła 25 000 zł.

8.2.7.5.4 Wnioski

W ramach programu w 2020 roku zostało złożonych 2 741 wniosków. Łącznie na dofinansowania przeznaczono kwotę 3 164 500 zł, z czego 25 000 zł w 2021 roku.

Beneficjenci programu otrzymali dofinansowanie do kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych.

8.2.7.6 System Obsługi Wsparcia

Za pośrednictwem systemu obsługi wsparcia (SOW) w 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyjmował wnioski o dofinansowanie ze środków PFRON do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, a także w ramach programu „Aktywny Samorząd”.

SOW to platforma, za pomocą której osoby z niepełnosprawnością mogą elektronicznie składać wnioski o wsparcie finansowane ze środków PFRON. Realizatorem tego wsparcia są jednostki samorządu terytorialnego.

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków z możliwości złożenia wniosków przez SOW przy pomocy podpisu elektronicznego skorzystało w 2021 roku 695 osób z niepełnosprawnością w tym 58 osób złożyło wniosek na dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, 70 osób na turnus rehabilitacyjny a 567 osób w programie „Aktywny Samorząd”.

Pracownicy MOPS zaangażowani w prace związane z obsługą systemu przesyłali szereg uwag do PFRON dotyczących prawidłowego działania systemu.

9 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy rodzinom z dziećmi

9.1 Praca socjalna z rodzinami z dziećmi

W ramach pracy socjalnej podejmowane są działania na rzecz rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Pracownicy socjalni inicjują działania ukierunkowane na wzmocnienie lub odzyskanie zdolności rodziny do zapewniania dzieciom prawidłowych warunków rozwojowych, dążą do uzyskania przez rodzinę wsparcia adekwatnego do identyfikowanych potrzeb. W 2021 roku odnotowano 309 pozytywnych rezultatów oddziaływań pracowników socjalnych podejmowanych na rzecz podniesienia kompetencji rodzicielskich i poprawy sytuacji życiowej rodzin z dziećmi.

Informację na temat pracy socjalnej zawiera rozdział: „Zasoby Pomocy Społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna”.

9.2 Rodziny wspierające

W 2021 roku nie udało się pozyskać rodzin wspierających, na co determinujący wpływ miała specyfika utrzymującego się stanu epidemii ograniczającego nawiązywanie interakcji społecznych, a zwłaszcza relacji międzypokoleniowych. W celu tworzenia warunków sprzyjających promocji tej formy wsparcia oraz wyłanianiu kandydatów do pełnienia roli rodziny wspierającej były podejmowane działania implementujące nowe rozwiązania umożliwiające realizację zadania.

9.3 Usługa „Pomoc w domu”

Usługa „Pomoc w domu” dedykowana jest opiekunom osób z orzeczoną znaczną stopniem niepełnosprawności oraz rodzinom, w których wychowywane jest dziecko z niepełnosprawnością charakteryzującą się wskazaniami dotyczącymi konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Realizacja usługi wynika z Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, a jej celem, obok udzielania wsparcia rodzicom i opiekunom osób z niepełnosprawnością w realizacji codziennych obowiązków domowych, jest aktywizacja osób bezrobotnych wykonujących usługę w ramach prac społecznie użytecznych. W 2021 r. usługa została zrealizowana w łącznym wymiarze 639 godzin. Z pomocy skorzystały 3 rodziny, w tym 2 z dziećmi do lat 18.

9.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.3.2 Kadra

Usługę wykonywało 4 uczestników Klubu Integracji Społecznej w ramach prac społecznie użytecznych.

9.3.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2017 r.: 891 zł. Koszt jednej godziny usługi wyniósł 8,10 zł. W 2017 roku usługa była realizowana przez 3 uczestników KIS MOPS w ramach prac społecznie użytecznych dla 3 rodzin. W 2017 roku zrealizowano 110 godzin usług. Podana wartość przedstawia łączny koszt wydatków poniesionych na realizację usługi, w całości refundowanych

przez GUP na podstawie Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;

- w 2018 r.: 5 033,30 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z 4 września 2017 roku dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2019 r.: 10 265,90 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2020 r.: 2 193,50 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2021: 5 691,00 zł. – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

9.3.4 Wnioski

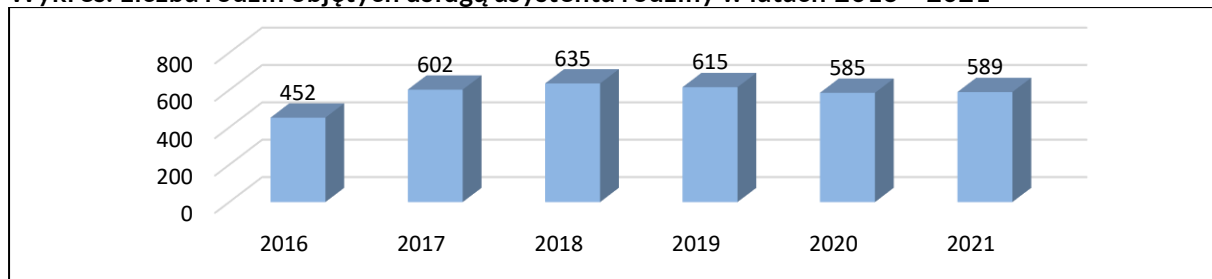
Usługa „Pomoc w domu” poprzez ułatwianie radzenia sobie z codziennymi obowiązkami domowymi pełni uzupełniającą rolę oferty pomocowej. Na wymiar jej realizacji w 2021 roku miał wpływ stan epidemii i ryzyko narażenia osób z niepełnosprawnością na zakażenie koronawirusem.

9.4 Usługa asystenta rodziny

Asystenci rodziny realizują zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Asystentura rodzinna stanowi cenną pomoc dla całej rodziny w procesie przezwyciężania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Asystenci pomagają także tym rodzicom, którzy dążą do powrotu swoich dzieci pod ich bezpośrednią opiekę. Wspierają i koordynują różnorodne usługi dedykowane kobietom w ciąży, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej, rodzinom dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie, nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą ich zdrowiu i życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka albo w czasie porodu.

W 2021 r. asystenturą rodzinną zostało objętych 589 rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego, w tym 6 rodzin skorzystało z tej formy pomocy w ramach ustawy „Za Życiem”.

Wykres: Liczba rodzin objętych usługą asystenta rodziny w latach 2016 – 2021

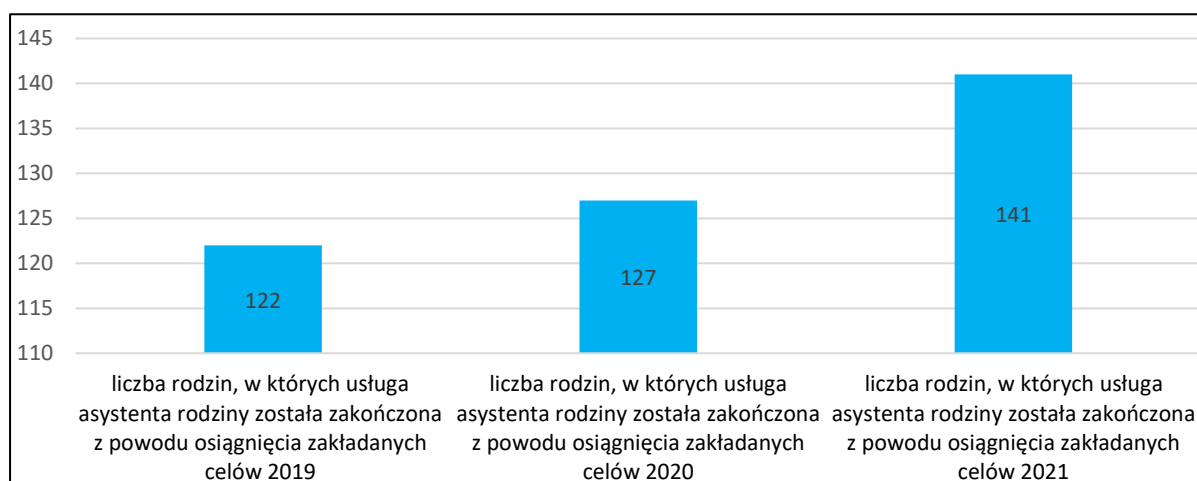

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W celu poznania opinii na temat asystentury rodzinnej, stopnia satysfakcji odbiorców usługi, w 2021 r. rozpoczęto badanie ankietowe o charakterze jakościowym. Konstrukcja kwestionariusza ankiety uwzględniała również ocenę realizacji asystentury z perspektywy doświadczeń związanych z pandemią COVID-19 i okresami społecznej izolacji. W badaniu wzięło udział 118 respondentów, z których ponad 59% zadeklarowało samotne wychowywanie dziecka. Najczęściej były to rodziny z dwojgiem dzieci – 41%. Respondenci zaobserwowali, że pandemia COVID-19 i wynikające stąd zmiany organizacji życia rodziny powodowały pojawianie się wielu różnych trudności. Najczęściej dotyczyły one zachowania dzieci, organizacji nauki zdalnej i powrotu dzieci do nauki w szkole, motywowania do nauki, organizacji czasu wolnego. Respondenci deklarowali również obawę o zdrowie rodziny, poczucie lęku, bezradności, pogorszenie sytuacji bytowej i utratę pracy. W ocenie 76% badanych pomoc asystenta rodziny była przydatna w pokonywaniu tych trudności i spełniła ich oczekiwania.

W 2021 roku, w przypadku 141 rodzin usługa została zakończona ze względu na osiągnięcie zakładanych celów. Poniższy wykres prezentuje wskaźniki ilościowe odzwierciedlające poziom efektywności asystentury rodzinnej na przestrzeni ostatnich trzech lat:

Wykres: Liczba rodzin, w których usługa asystenta została zakończona z powodu osiągnięcia zakładanych celów w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.4.2 Kadra

Usługa realizowana jest przez pracowników MOPS.

9.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2016 roku ze środków budżetu państwa 236 978,00 zł, ze środków Unii Europejskiej 125 395,42 zł (dodatkowo 1 021,77 zł–koszty biletów lub/i ryczałtu), ze środków Gminy Miejskiej Kraków 713 041,65 zł;
- w 2017 roku ze środków budżetu państwa 159 470,49 zł, ze środków Funduszu Pracy (środki poza budżetowe) 323 375,87 zł, ze środków Unii Europejskiej 236 239,49 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 945 386,02 zł;

- w 2018 roku ze środków budżetu państwa 299 158,08 zł, ze środków Funduszu Pracy (środki pozabudżetowe) 117 651,35 zł, ze środków Unii Europejskiej 189 461,47 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 272 893,08 zł;
- w 2019 roku łącznie 1 866 205,39, w tym dotacja MUW w ramach programu 422 000 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 400 706,75, ze środków Unii Europejskiej 43 498,64 zł;
- w 2020 roku łącznie 1 965 871,23 zł w tym. dotacja MUW w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny 2020” 37 586,28 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 772 048,60 zł , ze środków Unii Europejskiej 156 236,35 zł;
- w 2021 r. usługa była współfinansowana w ramach: projektu współfinansowanego ze środków europejskich pn. „Zawsze Rodzina”, programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2021”. Łącznie wydatkowano na ten cel 2 291 277,94 zł.

9.4.4 Wnioski

W 2021 roku obserwowalny jest niewielki wzrost liczby rodzin korzystających z asystentury rodzinnej (589 w roku 2021, 585 w roku 2020), natomiast wyraźna jest tendencja wzrostowa w zakresie liczby rodzin, w przypadku których usługa została zakończona ze względu na osiągnięcie zakładanych celów zobrazowany na powyższym wykresie. W związku z tym, biorąc pod uwagę również wyniki badań ankietowych o charakterze jakościowym, można stwierdzić, że asystentura rodzinna jest usługą przydatną i efektywną, co będzie przekładać się na wysoki poziom zapotrzebowania na tę formę pomocy.

9.5 Placówki wsparcia dziennego

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte nieodpłatną opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, prowadzonej w formie:

- opiekuńczej;
- specjalistycznej;
- pracy podwórkowej.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce i organizację czasu wolnego. Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej oprócz zapewnienia opieki i wychowania organizują również zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne oraz realizują indywidualne plany korekcyjne, programy psychoedukacyjne lub psychoprofilaktyczne, w tym terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Natomiast placówki prowadzone w formie pracy podwórkowej realizują działania animacyjne i socjoterapeutyczne. W zakresie realizowanych zadań, placówki wsparcia dziennego są zobowiązane do współpracy z rodzicami lub opiekunami dziecka oraz placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt w placówkach jest dobrowolny, z wyłączeniem przypadków gdy dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd rodzinny⁷¹. Podstawowym zadaniem realizowanym przez placówki wsparcia dziennego jest zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Placówki wsparcia dziennego zaspokajają niezbędne potrzeby dziecka: bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne. Proponując i ukazując właściwe postawy i wartości, których niejednokrotnie brakuje w rodzinie biologicznej dziecka, placówka zapobiega powielaniu negatywnych wzorców i tworzeniu pokoleniowej patologii. Zadaniem placówek jest nie tylko bezpośrednia praca z dzieckiem, ale

⁷¹ Art. 18 ust. 1, art. 23, art. 24 ust. 1–4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2020 poz. 821z późn. zm.).

również praca z rodzinami wychowanków. Dzieci uczestniczą w zajęciach edukacyjnych, specjalistycznych i rekreacyjnych, mają również zapewniony posiłek. Placówki organizują swoim wychowankom również wypoczynek letni oraz zimowy w formie np. wyjazdów kolonijnych, obozów sportowych, czy językowych. Placówki funkcjonują przez cały rok, we wszystkie dni robocze.

W związku z wystąpieniem stanu epidemii Rozporządzeniem Rady Ministrów placówki wsparcia dziennego w okresie do 12 lutego 2021 roku mogły realizować swoje zadania wyłącznie z wykorzystaniem metod i technik porozumienia się na odległość. Placówki wsparcia dziennego utrzymywały kontakt z dziećmi i rodzicami za pośrednictwem komunikatorów internetowych oraz kontaktów telefonicznych. Prowadzone były spotkania, warsztaty, zajęcia z wykorzystaniem narzędzi zdalnej komunikacji, mające zapewnić pomoc w nauce, rozwijaniu zainteresowań, a także aktywizacje wychowanków placówek. Pracownicy placówek wsparcia dziennego mieli możliwość szczepienia się przeciw COVID- 19 w ramach pierwszego etapu Narodowego Programu Szczepień. MOPS koordynował zgłoszenia pracowników placówek na szczepienia oraz terminy szczepień.

9.5.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r. funkcjonowały 32 placówki, w których liczba miejsc wyniosła 1 997 w tym: 24 placówki w formie opiekuńczej zapewniające 927 miejsc, 5 placówek w formie specjalistycznej zapewniające 950 miejsc oraz 3 placówki w formie podwórkowej zapewniające 120 miejsc. Placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Tabela: Charakterystyka placówek wsparcia dziennego prowadzonych na zlecenie GMK

Lp.	Typ placówki	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Środki finansowe wydatkowane na realizację zadania
1.	Placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	24	927	1 459	4 105 536,24 zł
2.	Placówki wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	5	950	1 257	5 134 138,18 zł
3.	Placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej	3	120	428	633 840,57 zł
Suma		32	1 997	3 144	9 873 514,99 zł

Ponadto w 2021 roku zgodnie z art. 19 i art. 20 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w oparciu o wydaną przez Prezydenta Miasta Krakowa prowadzonych było 19 placówek wsparcia dziennego. Jedna organizacja prowadziła 18 placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej, zapewniających 270 miejsc (15 miejsc każda placówka). Również jedna organizacja prowadziła placówkę wsparcia dziennego w formie opiekuńczo – specjalistycznej, zapewniającej 30 miejsc.

9.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek wsparcia dziennego na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski Krakowski, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, Stowarzyszenie Na Rzecz Integracji, Zgromadzenie SS św. Michała Archanioła, Salezjański Ruch Troski o Młodzież, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Parafia M.B. Częstochowskiej, Stowarzyszenie Siemacha, Parafia pw. św. Maksymiliana Kolbe, Fundacja Pomocy Rodzinie w Wychowaniu „Dom dla Dziecka”, Centrum Profilaktyki i Edukacji Społecznej Parasol, Fundacja Nowe

Centrum, Fundacja Ukryte Skrzydła, Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych Pro Familia.

9.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było ponad 240 osób w organizacjach pozarządowych posiadających kwalifikacje, o których mowa w art. 25 – 27 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dodatkowo przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz w wykonywaniu innych czynności w placówce pracę zatrudnionych pracowników wspierali wolontariusze.

9.5.4 Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba dzieci i młodzieży, które w 2021 skorzystały ze świadczeń oferowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej wynosiła 2 716. Około 10% uczestników placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie specjalistycznej to dzieci i młodzież z rodzin z problemem alkoholowym. Analogiczny odsetek dla placówek prowadzonych w formie opiekuńczej wynosi około 5%. Adresatami działań realizowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie podwórkowej są dzieci i młodzież do 18 roku życia – osoby spędzające czas w przestrzeni publicznej (podwórko, ulica, środowisko wirtualne – Internet). Przyczyną takiego trybu życia są często problemy w rodzinie, tj. mieszkaniowe, uzależnienia, przemoc, bezrobocie, brak wsparcia ze strony rodziców czy opiekunów. Opisywana grupa dzieci i młodzieży często alienuje się z otoczenia, doświadcza problemów szkolnych, emocjonalnych, jest zagrożona uzależnieniami, wchodzi w konflikt z prawem. W 2021 r. placówki podwórkowe objęły swoimi działaniami 428 dzieci.

9.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność placówek wsparcia dziennego w ramach środków Gminy Miejskie Kraków wyniosły:

- w 2016 r.: 7 911 599 zł;
- w 2017 r.: 9 189 530 zł;
- w 2018 r.: 9 700 687 zł;
- w 2019 r.: 9 883 276,21 zł;
- w 2020 r.: 9 208 163,04 zł;
- w 2021 r.: 9 873 514,99 zł.

9.5.6 Wnioski

Infrastruktura jednostek realizujących zadania wspierania rodziny powinna być sukcesywnie rozbudowywana z uwzględnieniem potrzeb wynikających między innymi z faktu powstawania nowych osiedli, w rejonie których nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego. Ważne jest aby podejmować działania informacyjne i promocyjne skierowane do społeczności lokalnej mającej na celu stworzenie realnego i pozytywnego obrazu placówki na zewnątrz.

Istotne jest również utrzymanie obecnej liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego w szczególności tych prowadzonych w formie specjalistycznej, mających na celu działania prewencyjno-profilaktyczne skierowane w szczególności do dzieci i młodzieży oraz rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Mogą one stanowić istotny czynnik ograniczający występowanie wśród krakowskiej młodzieży postaw społecznie nieakceptowanych lub zagrażających marginalizacją społeczną. Jest to szczególnie istotne mając na uwadze, iż izolacja społeczna, jaka wynika z zagrożenia COVID-19 może w dalszej perspektywie czasowej znacznie nasilić nie tylko zachowania aspołeczne, ale także pogłębić lęki, dysfunkcje

i nierówności społeczne. Czynnikiem ograniczającym występowanie tego typu postaw mogą być działania prowadzone przez placówki w formie pracy podwórkowej. Funkcjonowanie takich placówek może spowodować, iż większa liczba młodzieży stanie się odbiorcami działań profilaktycznych, zapobiegających wykluczeniu społecznemu.

9.6 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi⁷². Zadanie to jest realizowane z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób.

Ponadto na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizowane jest również zadanie w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i w ramach projektu unijnego „Zawsze Rodzina” pn. Specjalistyczne usługi dla rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością (patrz szerzej rozdz. 18 „Działania w ramach projektu Zawsze Rodzina”).

Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością przeznaczona jest dla rodzin zamieszkałych w Krakowie, w których wychowywane jest przynajmniej jedno dziecko niepełnosprawne i które w związku z niepełnosprawnością dziecka wymagają specjalistycznego wsparcia.

Celem przyznania tej formy pomocy jest ograniczenie negatywnego wpływu niepełnosprawności dziecka na kształtowanie wzajemnych relacji pomiędzy członkami rodziny oraz na funkcjonowanie rodziny w otoczeniu społecznym.

Adresatami pomocy są dzieci z niepełnosprawnością, które mają zdiagnozowane różnego rodzaju dysfunkcje, między innymi autyzm i inne zaburzenia zachowania i rozwoju, dziecięce porażenie mózgowe oraz inne choroby uwarunkowane genetycznie.

Specyfika opisywanej formy pomocy polega na tym, że usługi skierowane są nie tylko do dziecka z niepełnosprawnością, ale przede wszystkim – do całej jego rodziny (rodzice, rodzeństwo, także dziadkowie). Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością świadczone mogą być przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym, posiadające wykształcenie psychologa, pedagoga, logopedy, asystenta osoby niepełnosprawnej, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, pracownika socjalnego lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć wymagane usługi. Dobór opiekuna o określonych kwalifikacjach podyktowany jest zdiagnozowanymi potrzebami rodziny.

Zakres usług uzależniony jest od sytuacji rodziny, która ma zostać objęta pomocą, w tym w szczególności: liczby osób z niepełnosprawnością w rodzinie, stanu zdrowia osób z niepełnosprawnością oraz pozostałych członków rodziny, sytuacji zawodowej członków rodziny, a także innych czynników mogących mieć wpływ na zakres koniecznego wsparcia ze strony osób drugich. Maksymalny czas świadczenia usług wynosi 20 godzin tygodniowo, w szczególności uzasadnionych przypadkach może zostać wydłużony do 30 godzin.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone na terenie Gminy Miejskiej Kraków polegają w szczególności na:

- wspieraniu rodziny w uczeniu i rozwijaniu u dziecka z niepełnosprawnością umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia (kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania; motywowanie do aktywności, leczenia, rehabilitacji; prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych; wspieranie w codziennych czynnościach życiowych),
- interwencji i pomocy w życiu w środowisku i rodzinie (pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych; ułatwianie rodzinie dostępu do edukacji i kultury; doradztwo w zakresie możliwości uzyskania pomocy ze strony innych instytucji; pomoc

⁷² Art. 17 ust.1 pkt 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

w załatwianiu spraw urzędowych; kształtowanie pozytywnych relacji w rodzinie oraz odpowiednich postaw wobec dziecka z niepełnosprawnością),

- wspieraniu i treningu rodziny w zakresie wspomaganie procesu leczenia (treningi dotyczące pielęgnacji dziecka, podawania leków, zachowania terminów badań; pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych).

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością mogą być również świadczone poprzez przejęcie czasowej opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością w celu umożliwienia rodzicom załatwienia spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, spraw urzędowych, zadbania o własne zdrowie, a także celem umożliwienia rodzicom odpoczynku. Osoba świadcząca specjalistyczne usługi opiekuńcze może również przejąć czasową opiekę nad dzieckiem z niepełnosprawnością celem odprowadzenia bądź przyprowadzenia dziecka do/z przedszkola lub szkoły.

Za świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze rodzina ponosi odpłatność, której wysokość zależna jest od posiadanego dochodu. Szczegółowe zasady ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz tryb ich pobierania, a także zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat określa Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. (z późn. zm.). W przypadku rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 200% kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, usługi świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabelę odpłatności zamieszczoną w ww. uchwale.

W 2021 roku zrealizowano 1 589,5 godzin usług, w tym:

- 1 487,5 godziny usług po stawce 32 zł za godzinę,
- 102 godziny usług po stawce 30 zł za godzinę.

9.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2021 zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

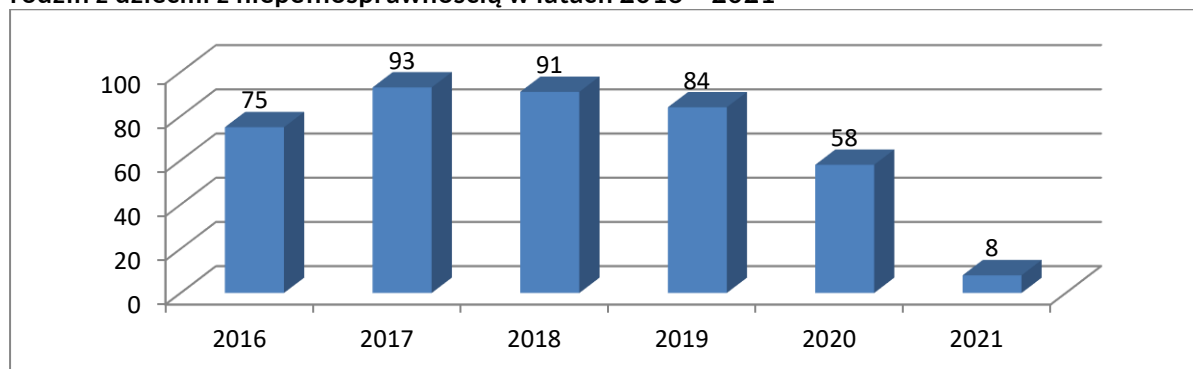
9.6.2 Kadra

W 2021 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością świadczyło 8 specjalistów.

9.6.3 Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Pomoc w powyższej formie adresowana jest do rodzin. W roku 2015 z pomocy skorzystało 59 rodzin, a w 2016 roku 75 rodzin. W latach 2017 – 2019 liczba rodzin korzystających z tej formy pomocy uległa zwiększeniu i wyniosła średnio 89 rodzin. W 2020 r. z uwagi na ogłoszony stan epidemii, liczba rodzin uległa znacznemu zmniejszeniu i wyniosła 58. W 2021 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone były dla 8 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością. Należy zaznaczyć, że w 2021 r. rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością do 18 roku życia, które miały problemy opiekuńczo-wychowawcze mogły również skorzystać ze wsparcia MOPS w formie specjalistycznych usług realizowanych w ramach projektu „Zawsze Rodzina”. Z tej formy pomocy skorzystało aż 116 rodzin (patrz szerzej rozdz. 18 „Działania w ramach projektu Zawsze Rodzina”).

Wykres: Liczba rodzin objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z uwagi na małą liczebność próby nie dokonano szczegółowej charakterystyki świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, ustalono jedynie najbardziej charakterystyczne cechy tej grupy świadczeniobiorców.

Z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością korzystają przede wszystkim rodziny pełne. Świadczeniobiorcy pomocy (w rozumieniu osób będących podmiotami decyzji przyznającej pomoc) legitymują się wykształceniem co najmniej średnim. Połowa rodzin korzystających z pomocy uzyskuje dochody pochodzące przede wszystkim z niezarobkowych źródeł utrzymania, które mieszczą się w przedziale do 1 500 zł.

9.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków przekazanej na realizację zadania wynosiła:

- w 2016 r.: 302 082 zł;
- w 2017 r.: 378 597 zł;
- w 2018 r.: 508 838 zł;
- w 2019 r.: 457 210 zł;
- w 2020 r.: 275 092,26 zł;
- w 2021 r.: 57 455,04 zł.

9.6.5 Wnioski

Świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze wpływają znacząco na poprawę jakości życia dzieci z niepełnosprawnością w rodzinach. Pozwalają na kształtowanie pozytywnych relacji pomiędzy członkami rodziny, odciążają rodziców/opiekunów dzieci z niepełnosprawnością, zwiększają samodzielność dzieci i pobudzają do aktywności, ponadto usprawniając funkcjonowanie w otoczeniu społecznym.

9.7 Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością

Realizacja zadania polegającego na świadczeniu usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością obejmuje w szczególności:

1. sprawowanie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością na czas nieobecności rodzica, obejmujące:
  - a) wykonywanie czynności opiekuńczych, tj. pomoc dziecku w skorzystaniu z posiłku, toalecie, przemieszczaniu się w obrębie miejsca zamieszkania, pomoc dziecku

- w dotarciu do podmiotów realizujących na jego rzecz działania w zakresie zdrowotnym, rehabilitacyjnym, edukacyjnym, opiekuńczym, aktywizującym, itp.,
- b) towarzyszenie dziecku w kontaktach z rówieśnikami,
  - c) towarzyszenie dziecku w trakcie zajęć edukacyjnych, rehabilitacyjnych w zastępstwie rodzica, który w tym czasie realizuje własne potrzeby zdrowotne, zawodowe, edukacyjne lub podejmuje sprawy urzędowe;
2. pomoc dziecku w nauce i/lub przyswojeniu podstawowych umiejętności życiowych i społecznych;
  3. towarzyszenie rodzicowi w czynnościach opiekuńczych, w kontaktach ze służbą zdrowia, czy też innymi podmiotami istotnymi dla rozwoju dziecka, o ile stan dziecka wymaga pomocy rodzica i drugiej osoby, lub rodzic jest w sytuacji zdrowotnej uzasadniającej pomoc osoby trzeciej;
  4. udzielanie informacji rodzicom w zakresie pozyskiwania wiedzy o formach i podmiotach mogących udzielić pomocy dziecku, np. zajęciach specjalistycznych, ośrodkach świadczących pomoc, itp.;
  5. udzielanie informacji rodzicom w zakresie możliwości samopomocy;
  6. realizację działań na rzecz rodziny takich, jak np. reprezentowanie ich interesów w instytucjach, działania związane z uzyskaniem dostępu do usług, z których rodziny mogłyby dodatkowo skorzystać.

Usługa świadczona jest w godzinach 7-19, siedem dni w tygodniu. Za świadczone usługi rodzina nie ponosi odpłatności.

W 2020 r. ze wsparcia asystentów skorzystało 35 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, a w roku 2021 – 34 rodziny.

9.7.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2021 r. zadanie realizowane było przez Fundację Sustinae. Podmiot wyłoniony zostały w ramach otwartego konkursu ofert.

9.7.2 Kadra

Na stanowisku asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością fundacja Sustinae zatrudniała w 2021 r. 17 osób w oparciu o umowę zlecenie. Ponadto w realizację zadania zaangażowanych było 5 wolontariuszy.

9.7.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania dotyczącego świadczenia usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wydatkowano:

- w 2019 r.: 30 067,65 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse”, 130 377,08 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: 168 081,13 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2021 r.: 179 804,81 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków.

9.7.4 Wnioski

Wsparcie jakie zapewniał asystent przynosi wymierne korzyści zarówno dla członków rodzin objętych wsparciem, jak i społeczności lokalnej. Odciążenie rodziców dzieci z niepełnosprawnością, daje bowiem możliwość wygospodarowania dodatkowych zasobów czasowych, a tym samym pozwala rodzicom na zwiększenie zakresu ich aktywności społecznej. Kształtowanie w rodzicach pozytywnych postaw aktywności społecznej pozwala z kolei na to, aby dzieci z niepełnosprawnością objęte wsparciem asystenta miały większą możliwość budowania własnej przestrzeni poza środowiskiem rodzinnym (nowe hobby, wyjścia do kina, wyjazdy na wycieczki bez rodzica) oraz nabywania umiejętności niezbędnych w życiu codziennym (np. samodzielne zakupy, gotowanie).

Dzięki zwiększeniu aktywności społecznej rodzin dzieci z niepełnosprawnością, a co za tym idzie również wzroście stopnia udziału w aktywnościach społecznych (również samych dzieci z niepełnosprawnością), wzrasta świadomość w zakresie niepełnosprawności i możliwości aktywnego współuczestniczenia osób z niepełnosprawnością w życiu społeczeństwa.

Dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wskazują na potrzebę kontynuacji realizacji zadania. Jest to uzasadnione zarówno zainteresowaniem rodzin możliwością korzystania z tej formy wsparcia, jak również dalszą potrzebą utrwalania pozytywnych wzorców i przełamywania barier w świadomości społecznej.

9.8 Rodzinna Piecza Zastępcza

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest MOPS.

Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa forma opieki nad dzieckiem. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. W zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka umieszcza się szczególnie dzieci do 10 roku życia. Formy rodzinnej pieczy zastępczej to:

- rodziny zastępcze spokrewnione,
- rodziny zastępcze niezawodowe,
- zawodowe rodziny zastępcze w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz typu specjalistycznego,
- rodzinne domy dziecka.

Tabela: Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej realizowane przez MOPS w 2021 r.

Wybrane działania o charakterze indywidualnym		
Udzielanie rodzinom zastępczym pomocy w wypełnianiu ich funkcji	Liczba rodzin zastępczych objętych pomocą koordynatorów	324
	Liczba konsultacji ze specjalistami	2822
	Liczba wizyt u rodzin zastępczych	2657
	Liczba posiedzeń ds. oceny sytuacji dziecka	782
	Liczba pism do sądów rodzinnych w sprawie dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej	1405
	Liczba opracowanych planów i modyfikacji planów pomocy dziecku	582
	Liczba rodzin pomocowych	22
	Liczba dzieci objętych pomocą wolontariuszy	49
Zapewnienie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, zapewnienie badań psychologicznych osobom sprawującym pieczę	Liczba dzieci objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	429
	Liczba rodzin objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	356
	Liczba porad psychologicznych	2715
	Liczba testów psychologicznych	121
	Liczba osób skierowanych do ośrodków poradnictwa i terapii	19

	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy prawnej w MOPS	67
Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba indywidualnych planów usamodzielnienia oraz ich modyfikacji	116
	Liczba wizyt u wychowanków	171
	Liczba działań mających na celu motywowanie wychowanków do kontynuowania nauki	96
	Liczba działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej	29
Kwalifikowanie kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przeprowadzonych procedur kwalifikacyjnych	66
Wybrane działania o charakterze grupowym		
Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych	Liczba grup wsparcia/ liczba spotkań grup wsparcia	1/4
	Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia	23
Szkolenia dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba zrealizowanych godzin szkoleniowych w roku	195
Wybrane działania skierowane do społeczności lokalnej		
Nabór osób do sprawowania funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, promocja rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przedsięwzięć promujących idee rodzicielstwa zastępczego	20
	Liczba rozpropagowanych ulotek	263
	Liczba publikacji prasowych/ internetowych/ materiałów radiowych/ telewizyjnych/ spotkań	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

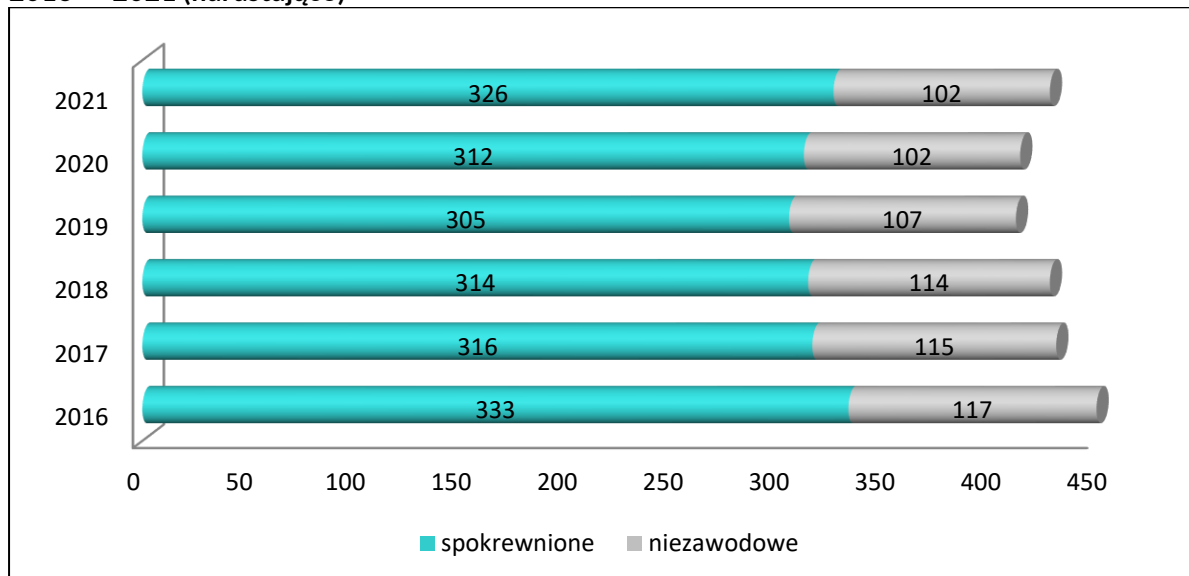
9.8.1 Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem

Rodziny zastępcze spokrewnione, tworzą wyłącznie wstępni lub rodzeństwo dziecka, natomiast w rodzinach zastępczych niezawodowych opiekunami są dalsi krewni lub osoby niespokrewnione z dzieckiem⁷³.

⁷³ Art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn zm.).

Wykres: Spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze objęte pomocą Ośrodka w latach 2016 - 2021 (narastająco)

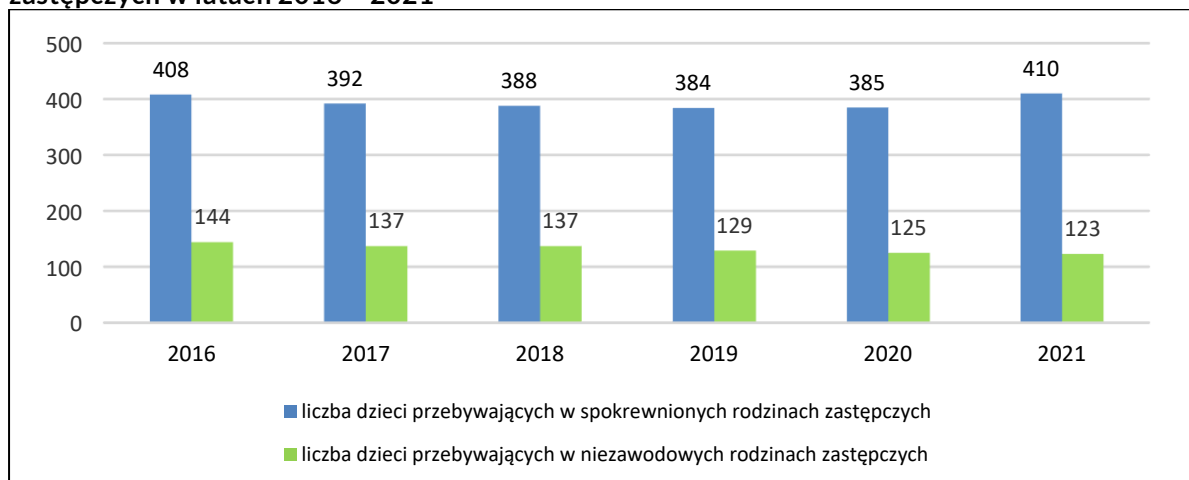

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 roku 533 (410 w spokrewnionych i 123 w niezawodowych- narastająco) małoletnich dzieci i osób, które ukończyły pełnoletność przebywało pod opieką spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W 2021 roku 59 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych, a 18 w rodzinach zastępczych niezawodowych. Na mocy obowiązujących przepisów dziecko może pozostawać w rodzinie zastępczej do 18 roku życia lub do zakończenia nauki – nie dłużej niż do 25 roku życia. Powody opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej przed osiągnięciem pełnoletności to: powrót do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie adopcyjnej lub w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

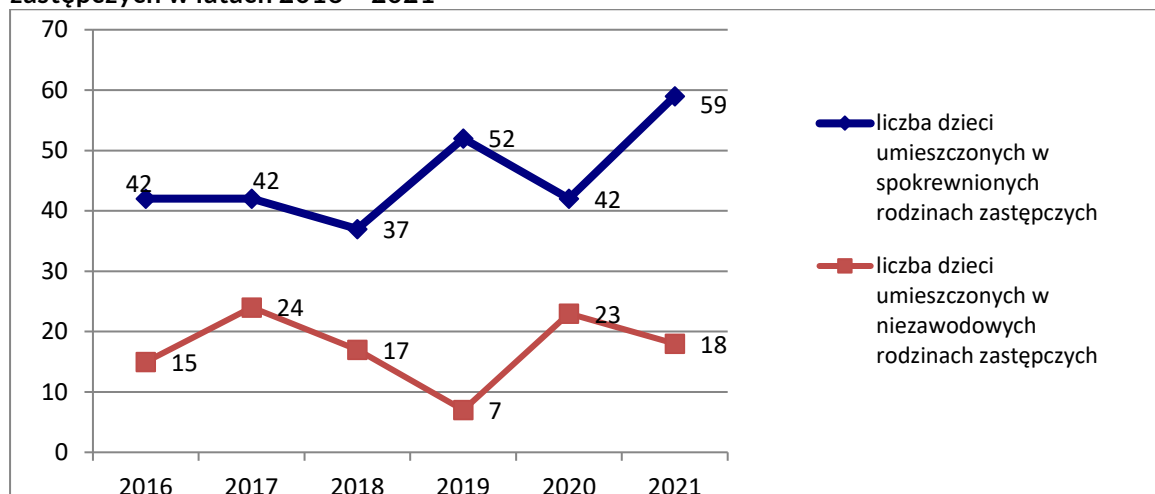
W okresie od 2011 r. do 2021 r. 36 rodzin zastępczych wyprowadziło się z Krakowa co było podyktowane poprawą warunków mieszkaniowych. W 2021 roku 2 rodziny zastępcze wyprowadziły się z Krakowa do powiatu ościennego.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Liczba dzieci umieszczonych w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wszystkie rodziny zastępcze objęte są wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który na mocy Zarządzenia z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 2918/2011 Prezydenta Miasta Krakowa został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

9.8.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

MOPS w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pieczy zastępczej realizował w 2021 r. umowę z:

- Fundacją Nowe Centrum o wsparcie realizacji zadania publicznego na prowadzenie Programu Aktywności Lokalnej dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków.

Dodatkowo w 2021 r. w ramach wsparcia dla rodzin zastępczych nawiązana została współpraca z:

- Fundacją Robinson Crusoe w ramach projektu „Wehikuł Usamodzielnienia”,
- Fundacją Sarigato z projektem edukacyjnym – Szkoła 3.0,
- Fundacją Praesterno – grupa socjoterapeutyczna,
- Fundacją Jacka i Piotra Michalskich w zakresie szkoleń dla rodzin zastępczych,
- Fundacją Ruperta Mayera Dzieło Pomocy Dzieciom w sprawie realizacji pomocy wolontaryjnej na rzecz dzieci przebywających w rodzinach zastępczych,
- Krakowskim Biurem Festiwalowym oraz Grupą Network celem przygotowania prezentów świątecznych dla rodzin zastępczych.

9.8.1.2 Kadra

W 2021 r. 35 pracowników MOPS realizowało zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, mające na celu zapewnienie warunków sprzyjających funkcjonowaniu istniejących i tworzeniu nowych rodzin zastępczych.

9.8.1.3 Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z opracowań własnych MOPS wynika, że wiek wychowanków w rodzinach zastępczych spokrewnionych wg. stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. przedstawia się następująco: dzieci do 13 roku życia stanowią 46% ogółu dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 29% dzieci jest w wieku 14 – 17 lat, a 25% dzieci w wieku 18 lat i powyżej. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych niezawodowych kształtował się

następująco: dzieci w wieku do 13 roku życia stanowią 46% dzieci przebywających w niezawodowych rodzinach zastępczych, 25% dzieci jest w wieku 14 – 17 lat, a dzieci w wieku 18 lat i więcej stanowią 29%.

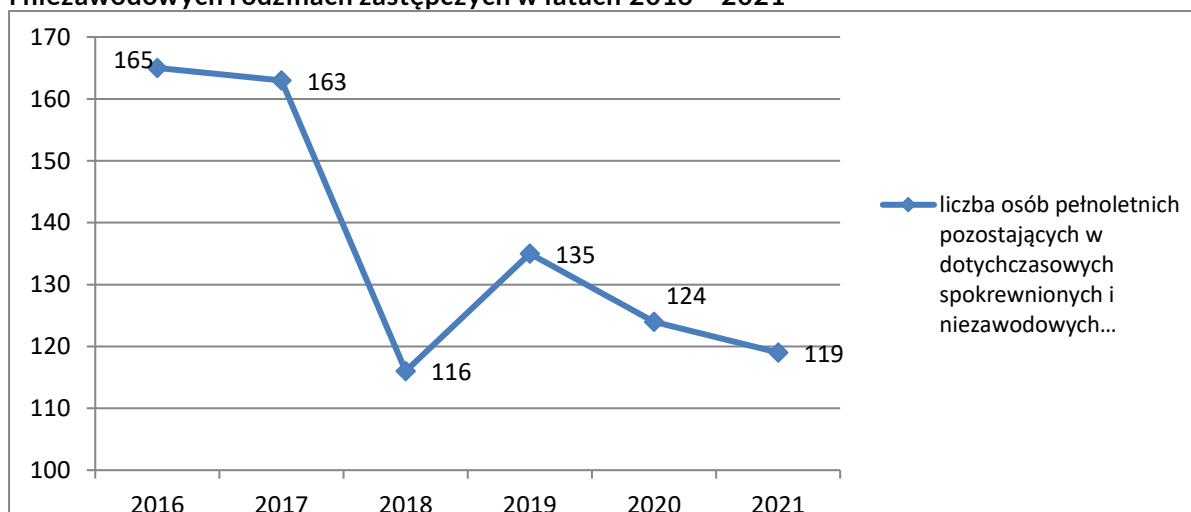
Tabela: Osoby pozostające w rodzinach zastępczych, a świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania w latach 2016 – 2021

Lata		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Dzieci w rodzinach zastępczych -razem	Liczba dzieci	543	529	626	641	640	663
	Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci	4542 030,34 zł	4 441390,59 zł	5430738,51zł	5353247,56 zł	5769509,15 zł	5969757 zł
Pełnoletni pozostający w dotychczasowych rodzinach zastępczych	Liczba osób pełnoletnich	165	163	116	135	124	119
	Świadczenia na pokrycie utrzymania osób pełnoletnich	1313539,48 zł	1286336,81 zł	1230416,86 zł	1025403,26 zł	1123317,66 zł	1075217,91 zł
Osoby usamodzielniające się z rodzin zastępczych	Liczba osób usamodzielniających się	170	177	141	131	110	89
	Pomoc na kontynuowa-nie nauki	727 159,24 zł	638 450,26 zł	569 622,94 zł	471 310,07 zł	358 306,76 zł	347 282 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do 2016 roku corocznie wzrastał łączny koszt utrzymania osób pełnoletnich w dotychczasowych rodzinach zastępczych, co wynikało ze zwiększenia liczby osób pozostających po osiągnięciu pełnoletności w dotychczasowych rodzinach zastępczych. Tendencja ta w roku 2017 uległa zahamowaniu i obserwowana jest również w kolejnych latach. W roku 2021 liczba pełnoletnich wychowanków pozostających w dotychczasowych rodzinach zastępczych zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres: Liczba osób pełnoletnich pozostających w dotychczasowych spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.8.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowity koszt świadczeń przyznanych spokrewnionym i niezawodowym rodzinom zastępczym wyniósł:

- w 2016 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 731 798,12 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 1 645 530,67 zł;
- w 2017 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 631 200,01zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 150 127,05 zł.
- w 2018 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 767 942 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 105 810 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry Start”: 100 800 zł.

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano:

- świadczenie „Dobry start” dla dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych: 84.
- świadczenie „Dobry start” dla dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych: 252.
- w 2019 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 474 431,50 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 001 262,50 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry Start”: 96 300 zł.

Przyznano:

- świadczenie „Dobry start” dla 71 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
- świadczenie „Dobry start” dla 250 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.
- w 2020 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 567 768,53 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 038 081,78 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry Start”: 98 700,00 zł.

Przyznano:

- świadczenie „Dobry start” dla 68 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
- świadczenie „Dobry start” dla 261 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.

Ponadto w ramach projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” przekazano 190 sztuk sprzętu komputerowego o wartości 510 215,70 zł dla 336 rodzin zastępczych oraz do 2 rodzinnych domów dziecka.

- w 2021 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 610 537,40 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 2 019 542,56 zł w tym na dodatek wychowawczy: 1 989 023,09 zł.

9.8.1.5 Wnioski

Charakteryzując rodzinną pieczę zastępczą w zakresie rodzin spokrewnionych i niezawodowych należy przeanalizować wiele czynników. Jednym z nich jest aspekt związany z powodami umieszczenia dzieci w pieczy rodzinnej. Należy zaznaczyć, iż umieszczenie dziecka w pieczy rodzinnej nie wynika tylko z jednego powodu. Przyczyny mogą być trudne do jednoznacznego określenia, gdyż są ze sobą powiązane i wzajemnie się przenikają. Najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, dalej - uzależnienie rodziców oraz pólsieroctwo i sieroctwo.

Kolejnym istotnym czynnikiem wartym omówienia są trudności występujące w związku ze sprawowaną opieką. Na podstawie danych własnych MOPS można stwierdzić, iż trudności uzależnione są od typu rodziny zastępczej. W rodzinach zastępczych spokrewnionych i niezawodowych występują głównie problemy wynikające z różnicy pokoleń, niepełnosprawności, kłopotów zdrowotnych, braku sił fizycznych i obniżonej sprawności

psychicznej związanej ze starszym wiekiem. Innego rodzaju trudności mogą się pojawić, kiedy funkcję rodziny zastępczej pełni rodzeństwo. W tym przypadku różnica wieku jest często nieznaczna, opiekunowie są osobami bardzo młodymi, nie posiadającymi doświadczenia pozwalającego na bycie autorytetem dla młodszego rodzeństwa.

Mając na uwadze przedstawioną powyżej charakterystykę rodzinnych form pieczy zastępczej, można stwierdzić, iż w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz optymalnego zaspokojenia potrzeb dzieci, niezbędne jest funkcjonowanie systemu, który będzie udzielał wsparcia zarówno wychowankom, jak i osobom sprawującym pieczę.

9.8.2 Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka

Rodziny zastępcze zawodowe, to rodziny niebędące krewnymi dziecka, z którymi została zawarta umowa o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. W ramach rodzin zawodowych wyróżniamy: rodzinę zastępczą zawodową, w tym zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego i zawodową specjalistyczną;

- rodzina zastępcza zawodowa;

W której umieszcza się dzieci na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności, lub osoby pełnoletnie jeżeli kontynuują naukę, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,

- rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna;

W ww. rodzinie umieszcza się w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi.

- rodzina zastępcza zawodową o charakterze pogotowia rodzinnego;

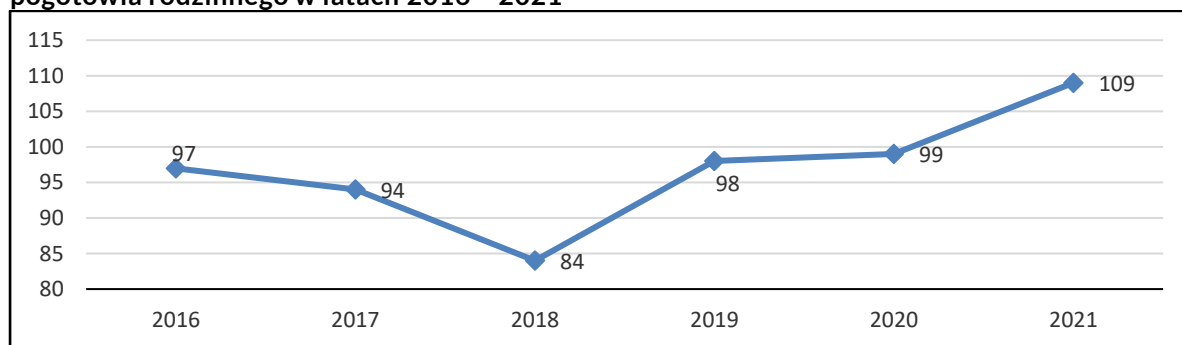
W tej formie dzieci przebywają do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego.

Odrębną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim. W powyższej formie sprawowana jest opieka nad łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osobami, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują zawodowe rodziny zastępcze w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz typu specjalistycznego.

W roku 2021 w Krakowie funkcjonowało łącznie 39 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. – 35), dysponujących 68 miejscami. Według stanu na ostatni dzień okresu sprawozdawczego przebywało w nich 65 dzieci, z tego 7 rodzin zapewniało miejsce dla 1 dziecka, 17 rodzin – dla 2 dzieci, oraz 8 rodzin dla 3 dzieci, ponadto 2 rodziny pozostawała w gotowości do przyjęcia dziecka, 1 na urlopie rodzicielskim. W roku 2021 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 109 dzieci.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza to forma rodzinnej pieczy zastępczej, której zadaniem jest zapewnienie opieki szczególnej grupie dzieci. Umieszcza się w nich dzieci z różnego typu problemami, w tym:

- dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- małoletnie matki z dziećmi⁷⁴.

W roku 2021 funkcjonowało 17 zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych (stan na dzień 31 grudnia 2021 r.: 17 rodzin) zapewniających 25 miejsc. Spośród zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych 10 rodzin sprawuje opiekę nad 1 dzieckiem, 6 rodzin ma pod opieką 2 dzieci, natomiast 1 rodzina ma pod opieką 3 dzieci. W powyższej formie pieczy zastępczej przebywały dzieci z problemami zdrowotnymi, wymagające szczególnej opieki i pielęgnacji (m. in. Dzieci zespołem Downa, Zespołem Alkoholowym Płodu). W roku 2021 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 25 dzieci.

W roku 2021 funkcjonowała 4 zawodowe rodziny zastępcze (stan na dzień 31 grudnia 2021 r.: 2 rodziny zapewniają opiekę dla 3 dzieci). W roku 2021 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 8 dzieci.

W roku 2021 funkcjonowały 2 rodzinne domy dziecka, w których przebywało łącznie 14 dzieci.

9.8.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia dla rodzin zastępczych. Szczegółowe informacje znajdują się w podrozdziale 9.8.1.1.

9.8.2.2 Kadra

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w ramach Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej realizuje 35 pracowników zatrudnionych w MOPS. Przy czym wsparcie dla rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka realizowane jest przez 5 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 2 pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz 3 psychologów. Dodatkowo do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zatrudniona była 1 osoba.

9.8.2.3 Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

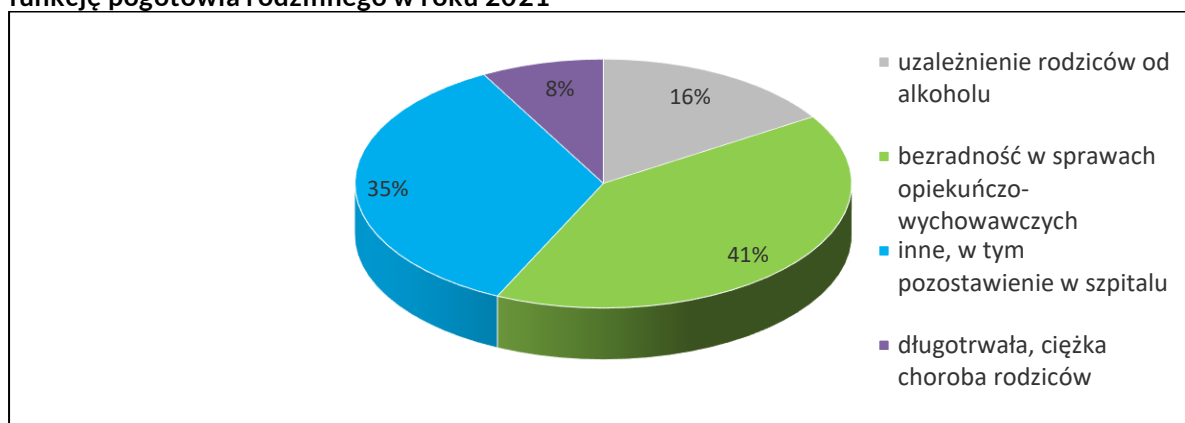
Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. 68% dzieci przebywających w pogotowiach rodzinnych miało od 0-3 lat, natomiast 27% dzieci zawiera się w przedziale pomiędzy 4-6 lat, a 5% dzieci w przedziale 7-13 lat.

Umieszczenie dziecka w zawodowej rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego spowodowane jest głównie: bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych skutkującą zaistnieniem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu dziecka, pozostawieniem noworodka przez matkę w szpitalu, uzależnieniem rodziców od alkoholu oraz ciężką i długotrwałą chorobą rodziców uniemożliwiającą sprawowanie opieki nad dzieckiem.

---

⁷⁴Art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn zm.).

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w roku 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań wydanych w roku 2021

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2021 r. w zawodowych specjalistycznych rodzinach zastępczych 20% było w wieku od 0-3 lat, 8% było w wieku od 4-6 lat, 48% stanowiły dzieci w wieku 7-13 lat, 16% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14-17 oraz 8% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 18 lat i powyżej.

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2021 r. w zawodowych rodzinach zastępczych 34% było w wieku od 0-3 lat, 33% stanowiły dzieci w wieku 7-13 lat, oraz 33% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14-17.

9.8.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków wydatkowanych przez Gminę Miejską Kraków na funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka wyniosła łącznie:

- w roku 2016: 1 294 741 zł w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków, w ramach dotacji z budżetu państwa: 294 569 zł, w tym w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 284 531,72 zł;
- w roku 2017: 1 145 461,21 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 42 183,47 zł oraz w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 354 445,77 zł;

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 105 dzieci, w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 11 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 10 dzieci.

- w roku 2018: 1 785 696 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 39 366 zł, w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 377 977 zł oraz w ramach świadczenia „Dobry Strat”: 3 300 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 105 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 15 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 8 dzieci.

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano świadczenie dla 11 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych.

- w roku 2019: 2 088 941 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 28 625,04 zł, w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 445 285,97 zł oraz w ramach świadczenia „Dobry Strat”: 2 700 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 130 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 18 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 10 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 9 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych.

- w roku 2020: 2 485 378,40 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 549 103,92 zł (nie uwzględniono wydatków na dzieci przebywające w rodzinie pomocowej nie będącej jednocześnie rodziną zawodową) oraz w ramach świadczenia „Dobry Start”: 5 100,00 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 132 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 24 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 14 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 17 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka.

- w roku 2021: 2 687 786,10 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 601 355,20 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 147 dzieci, w tym: w przypadku rodzin specjalistycznych dla 23, w przypadku rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego dla 108 dzieci, w przypadku zawodowych rodzin zastępczych dla 8 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka dla 12 dzieci.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych 3 582 215,83 zł, w tym: w ramach dotacji 21 657,08 zł.

9.8.2.5 Wnioski

Zgodnie z aktualnym stanem prawnym ustawodawca zakłada rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w miejsce pieczy instytucjonalnej. Zgodnie z tym założeniem, wszystkie dzieci do 10 roku życia, które nie mogą pozostawać w rodzinach biologicznych winny być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Dlatego też konieczne jest prowadzenie ciągłych działań propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego w celu pozyskania kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a tym samym zwiększania ich liczby. Mimo prowadzonych działań promocyjnych potrzeby w tym zakresie są niezmiennie, gdyż rodziny z racji osiągnięcia wieku emerytalnego rozwiązują umowy z Gminą Miejską Kraków, a corocznie pojawiają się nowe dzieci, które winny być objęte pieczą rodzinną. W 2021 roku podpisano umowę z 1 rodziną zastępczą specjalistyczną dla 2 dzieci oraz 3 rodzinami zastępczymi zawodowymi dla 5 dzieci.

9.9 Placówki opiekuńczo – wychowawcze

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, może zostać umieszczone w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu:

- interwencyjnego,
- rodzinnego,
- socjalizacyjnego,
- specjalistyczno – terapeutycznego.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze zobowiązane są do zapewnienia dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajania niezbędnych potrzeb w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych⁷⁵.

---

⁷⁵ Art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn zm.).

9.9.1 Infrastruktura

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w Krakowie funkcjonowało łącznie 39 placówek opiekuńczo - wychowawczych, zapewniających 415 miejsc. 21 placówek prowadzonych było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizacje pozarządowe, a 18 placówek funkcjonowało jako jednostki publiczne.

W roku 2021 krakowski system instytucjonalnej pieczy zastępczej tworzyły 44 placówki:

- 5 placówek typu interwencyjnego, zapewniające doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki – do czasu wydania przez sąd postanowienia o umieszczeniu dziecka w placówce, rodzinie zastępczej, adopcyjnej lub powrocie do rodziny biologicznej. W placówkach tego typu w roku 2021 przebywało łącznie 123 dzieci;
- 21 placówek typu socjalizacyjnego, zapewniające opiekę łącznie 240 dzieciom;
- 6 placówek typu rodzinnego, w których w 2021 roku przebywało łącznie 47 dzieci;
- 12 placówek typu specjalistyczno - terapeutycznego zapewniających opiekę nad dziećmi o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności; wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. W placówkach tego typu w roku 2021 przebywało łącznie 102 dzieci.

W roku 2021 placówki opiekuńczo - wychowawcze łącznie zapewniły opiekę i wychowanie 510 dzieciom.

Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2020 r. poz. 821 z późn.zm.), w placówce opiekuńczo - wychowawczej nie powinno przebywać więcej niż 14 dzieci. W wyniku podejmowanych w latach 2016 - 2021 działań mających na celu dostosowanie placówek do obowiązujących przepisów standard liczby miejsc został osiągnięty w wszystkich 39 placówkach funkcjonujących w dniu 31.12.2021 r.

9.9.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2021 roku zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek opiekuńczo - wychowawczych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. W. a Paulo, Towarzystwo „Nasz Dom”, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św Jana Chrzciciela z siedzibą w Krakowie, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św Jana Chrzciciela w Pasierbcu, Krakowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Młodzieży „Nowa Droga”, Stowarzyszenie „SIEMACHA”, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Projekt ROZ, Prowincja Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego, Fundacja im. Św. Scholastyki, Fundacja Rodzina Plus, Fundacja im. Jacka i Piotra Michalskich.

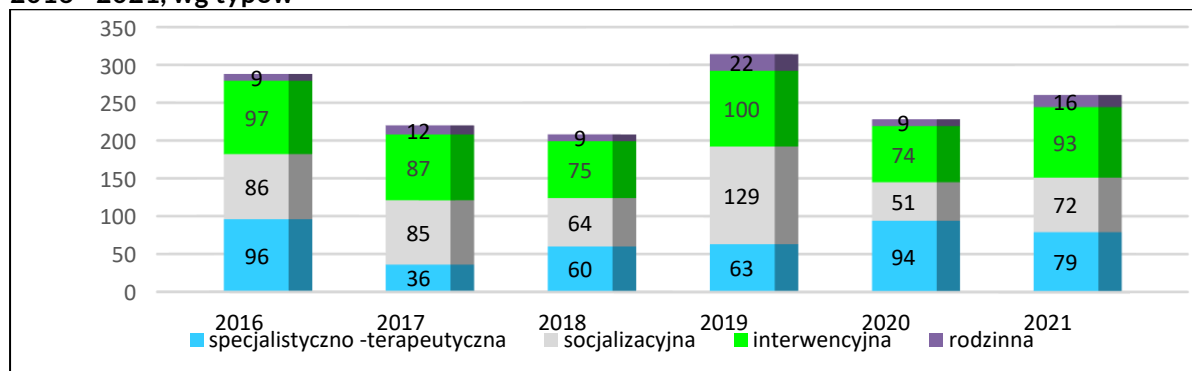
9.9.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania (praca z dzieckiem) na dzień 31 grudnia 2021 r. zaangażowane było 136 osób w organizacjach pozarządowych i 141 pracowników jednostek budżetowych.

9.9.4 Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo - wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2021 liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej wynosiła 510 i spadła w stosunku do roku 2020 o 14 osób.

Wykres: Liczba skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych wydanych w latach 2016– 2021, wg typów

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych

Spośród wszystkich dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na dzień 31 grudnia 2021 r.: 51% stanowiły dzieci w wieku 14-17 lat, 34% w wieku 7-13 lat, 2% to dzieci w wieku 4-6 lat, 4% stanowią dzieci poniżej 3 roku życia, dzieci powyżej 18 lat stanowią prawie 9%.

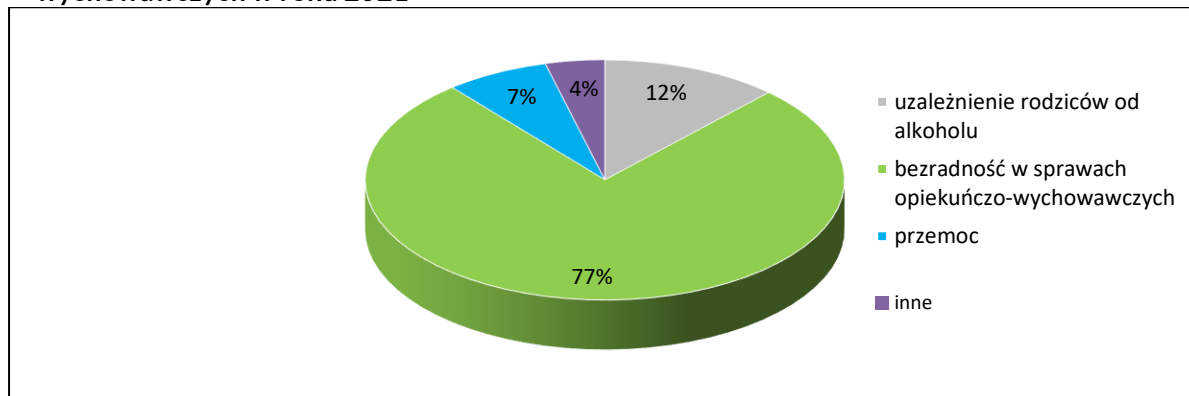
Tabela: Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na dzień 31 grudnia 2021 r.

Wyszczególnienie	w placówkach opiekuńczo – wychowawczych				
	ogółem	typu socjalizacyjnego	typu interwencyjnego	typu specjalistyczno-terapeutycznego	typu rodzinnego
Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	356	173	25	117	41
poniżej 1 roku	5	-	-	5	-
od 1 roku – 3 lat	8	-	1	6	1
4 – 6 lat	9	1	2	1	5
7 – 13 lat	123	62	10	37	14
14 – 17 lat	180	94	12	59	15
18 – 24 lat	31	16	-	9	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych

Na podstawie analizy przyczyn z powodu których małe dzieci przebywają w placówkach opiekuńczo – wychowawczych należy stwierdzić, że największą grupę 77% stanowią dzieci i młodzież z rodzin, które wykazują bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, skutkującą często nierealizowaniem obowiązku szkolnego. Kolejne pod względem liczebności są dzieci z rodzin z problemem alkoholowym 12%. W przypadku 7% dzieci i młodzieży przemoc w rodzinie jest powodem umieszczenia w pieczy.

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w całodobowych placówkach opiekuńczo – wychowawczych w roku 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych wydanych w roku 2021

9.9.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo – wychowawczych wyniosły:

- w roku 2016: 26 036 136 zł, w tym: w ramach środków GMK: 25 640 762 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa: 395 374 zł;
- w roku 2017: 26 993 019 zł, w tym: w ramach środków GMK: 26 543 856 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa: 449 163 zł;
- w roku 2018: 30 314 104 zł, w tym: w ramach środków GMK: 29 895 714 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa: 418 390 zł.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195), osobom prowadzącym placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego przysługuje dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego na każde umieszczone dziecko, które nie ukończyło 18 roku życia. Pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w tego typu placówkach objęto 44 wychowanków. Wypłacono 437 świadczeń na kwotę 208 375 zł.

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano świadczenie „Dobry start” dla 289 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 86 700 zł.

- w roku 2019: 29 552 874,82 zł, z czego 15 190 591,44 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. Pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w tego typu placówkach objęto 331 wychowanków. Wypłacono 522 świadczeń na kwotę 250 327 zł. Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 318 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 95 400 zł.
- w roku 2020: 30 434 450,85 zł, z czego 17 148 700,86 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty objęto 48 wychowanków. Wypłacono 491 świadczeń na kwotę 229 897,09 zł.

W placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego objęto 443 wychowanków. Przyznano 3 605 świadczeń na kwotę 1 709 574,49 zł.

Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 315 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 94 500,00 zł.

Ponadto w roku 2020 placówki opiekuńczo – wychowawcze skorzystały z możliwości dofinansowania działań mających na celu niwelowanie skutków stanu epidemii i pozyskały środki zewnętrzne w ramach projektu pn. „Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom”. Kwota dofinansowania wyniosła 159 578,13 zł oraz 23 936,87 zł

z budżetu Gminy Miejskiej Kraków, stanowiące wkład własny do projektu. Łącznie na przeciwdziałanie skutkom epidemii placówki opiekuńczo – wychowawcze przeznaczyły 236 201,72 zł.

- w roku 2021: 30 191 772,33 zł, z czego 18 934 547,90 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty objęto 38 wychowanków. Wypłacono 389 świadczeń na kwotę 183 744 zł.

W placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno – terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego objęto 360 wychowanków. Przyznano 3 265 świadczeń na kwotę 1 433 725 zł.

9.9.6 Wnioski

Mając na uwadze założenia ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, główne działania w zakresie zapewniania dzieciom i młodzieży opieki w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej powinny skupiać się na sukcesywnym zmniejszaniu liczby dzieci poniżej 10 roku życia umieszczanych w pieczy instytucjonalnej. Ponadto przekształcenia systemu powinny zostać ukierunkowane na zwiększanie liczby placówek typu specjalistyczno – terapeutycznego, aby możliwe było zapewnienie opieki i wychowania rosnącej liczbie dzieci, wykazujących szerokie spektrum zaburzeń.

9.10 Pomoc dla osób usamodzielnianych

Osoby opuszczające, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą, a także m.in. młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze lub zakłady poprawcze obejmuje się pomocą mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie. Osoby usamodzielniane wymagają pomocy w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, w szczególności w obszarze kwalifikacji zawodowych i wykształcenia, sytuacji mieszkaniowej i bytowej (w tym uzyskania uprawnień do przysługujących świadczeń). Szczegółowe cele i działania służące ich realizacji, są określone w indywidualnym programie usamodzielnienia opracowywanym przez osobę usamodzielnianą, opiekuna usamodzielnienia oraz pracownika socjalnego lub koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Działania prowadzone przez pracowników MOPS w obszarze edukacji i zdobycia kwalifikacji zawodowych przez osoby usamodzielniane to m.in. motywowanie do kontynuowania nauki, weryfikacja frekwencji na zajęciach szkolnych, osobiste rozmowy z pracownikami szkół (rzecznictwo), skierowanie do doradcy zawodowego lub na warsztaty autoprezentacji.

Pomoc w zakresie poprawy sytuacji mieszkaniowej osób usamodzielnianych jest realizowana m.in. poprzez: pomoc w sporządzeniu wniosku o najem lokalu z zasobów gminy i zgromadzeniu wymaganej dokumentacji, pisma popierające wniosek do UMK, rzecznictwo w sprawach o spłatę zaległości mieszkaniowych, skierowanie po poradę prawną.

Jedną z form pomocy dla usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych jest mieszkanie chronione. Głównym celem pobytu w mieszkaniach chronionych jest doprowadzenie do pełnej samodzielności wychowanków we wszystkich sferach dotyczących życia społecznego, rodzinnego i zawodowego. Wsparcie dla mieszkańców stanowią prowadzone treningi psychoedukacyjne, mające na celu rozwijanie umiejętności społecznych i przygotowanie do samodzielnego, dorosłego życia. Poprzez treningi wychowankowie uczą się m. in. jak prowadzić gospodarstwo domowe i gospodarować budżetem domowym.

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym korzysta średniorocznie 17 usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych.

Osoby usamodzielniane otrzymują comiesięczną pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, która w przypadku osób usamodzielnianych na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest niezależna od dochodu osiąganego przez świadczeniobiorcę oraz pomoc na zagospodarowanie i po zakończeniu nauki – pomoc na usamodzielnienie.

9.10.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowały w 2021 roku trzy mieszkania chronione dla 17 usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych. Z tej formy pomocy w roku 2021 skorzystało 19 osób.

9.10.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Pomoc w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej realizowana była we współpracy z Fundacją „Ukryte Skrzydła” oraz Krakowskim Stowarzyszeniem Na Rzecz Młodzieży „Nowa Droga”.

9.10.3 Kadra

W zakresie pomocy finansowej i rzeczowej dla osób usamodzielnianych zadanie realizowali pracownicy MOPS. W realizację zadania w roku 2021 zaangażowanych było 3 pracowników (w ramach 3 etatów). W realizację pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym zaangażowany był personel zatrudniony w organizacjach pozarządowych (3 osoby zatrudnione).

9.10.4 Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

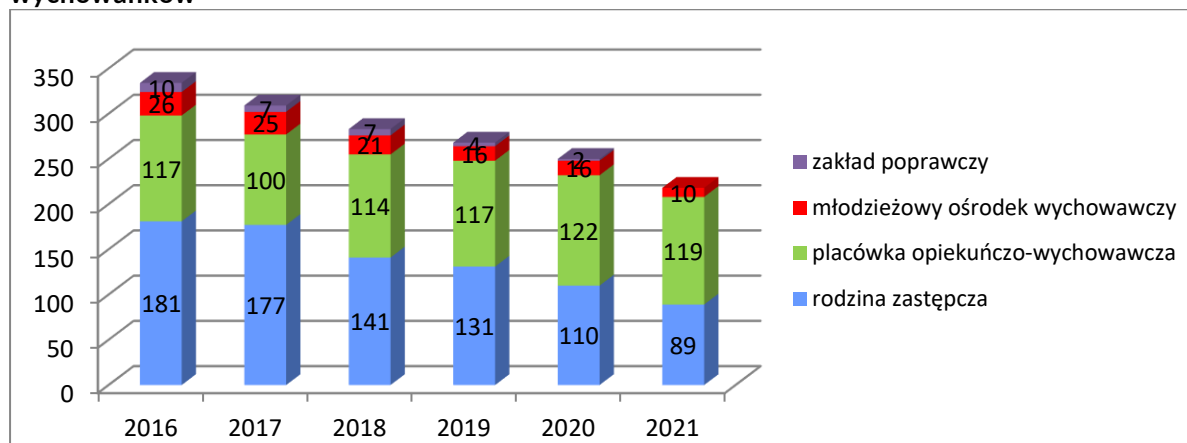
W roku 2021 udzielono pomocy finansowej i rzeczowej związanej z usamodzielnieniem dla 218 wychowanków rodzin zastępczych oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze, a także młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Tabela: Usamodzielnianie wychowanków rodzin zastępczych i placówek

Lp.	Podstawa przyznawania pomocy	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2021 r.
1.	Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	208
2.	Na zasadach ustawy o pomocy społecznej (przepisy przejściowe z ustawy o wspieraniu rodziny)	0
3.	Ustawy o pomocy społecznej	10
Suma		218
	Miejsce pobytu osoby usamodzielnianej przed usamodzielnieniem	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2021 r.
1.	Rodziny zastępcze	89
2.	Placówki opiekuńczo – wychowawcze	119
3.	Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	10
4.	Specjalny ośrodek szkolno – wychowawczy	0
5.	Schronisko dla nieletnich i zakład poprawczy	0
6.	Zakłady poprawcze	0
Suma		218

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Wykres: Liczba osób usamodzielnionych w latach 2016 –2021 wg miejsca poprzedniego pobytu wychowanków

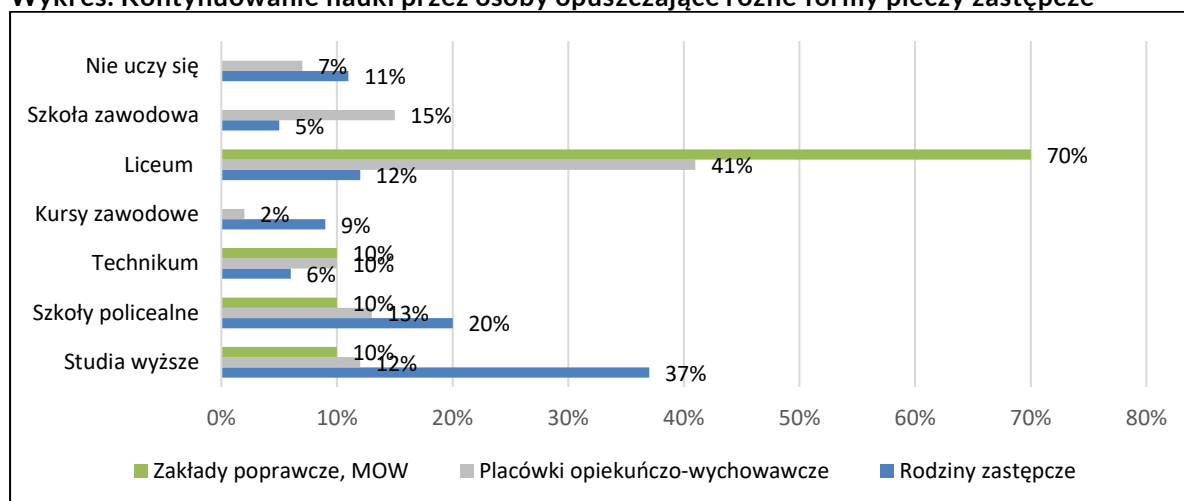
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby usamodzielniane to przede wszystkim wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych, którzy stanowią 55% ogółu oraz wychowankowie rodzin zastępczych, którzy stanowią 41% ogółu. Najmniejszy odsetek wychowanków objętych pomocą na usamodzielnienie to osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Aspiracje edukacyjne osób usamodzielnianych z rodzin zastępczych są znacznie wyższe niż opuszczających instytucjonalne formy pieczy zastępczej, młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich – 37% wychowanków rodzin zastępczych kontynuuje naukę na studiach. Natomiast spośród osób, które opuściły instytucjonalne formy pieczy zastępczej zaledwie 12% jest słuchaczami wyższych uczelni. 10% z pośród osób opuszczających zakłady poprawcze i młodzieżowe ośrodki wychowawcze uczy się w uczelni wyższej, natomiast 70% z nich uczy się w liceum. Należy jednocześnie zauważyć, że 7% osób opuszczających placówki opiekuńcze i 11% osób opuszczających rodziny zastępcze zaprzestało kontynuacji nauki.

Poziom edukacji, na którym kontynuują naukę osoby usamodzielniane jest zróżnicowany ze względu na formy pieczy zastępczej, w której osoby te przebywały – ilustruje to poniższy wykres.

Wykres: Kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające różne formy pieczy zastępcze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Sytuacja osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej różni się również pod względem posiadanych przez te osoby zasobów mieszkaniowych. 33% wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze ma uregulowaną sytuację mieszkaniową, to znaczy są najemcami lub

właścicielami mieszkania lub figurują w umowie najmu jako osoby uprawnione do zamieszkiwania w lokalu. W takiej sytuacji jest 27% wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych. 23% opuszczających rodziny zastępcze wynajmuje lokal na wolnym rynku oraz 34% osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze jest w takiej samej sytuacji. 37% wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej mieszka nadal u rodziny, natomiast 28% wychowanków po opuszczeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej zamieszkuje u rodzin biologicznych.

Spośród osób usamodzielnianych 7% wychowanków rodzin zastępczych i 11% osób opuszczających placówki mieszka w internacie, mieszkaniu chronionym, lokalu zajmowanym bez tytułu prawnego lub po wyroku eksmisyjnym.

Tabela: Sytuacja mieszkaniowa osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej

Sytuacja mieszkaniowa	Osoby, które opuściły placówki opiekuńczo – wychowawcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.	Osoby, które opuściły rodziny zastępcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.
Zamieszkiwanie u rodziny (biologicznej lub dotychczasowej rodziny zastępczej)	28%	37%
Wynajmowanie mieszkania /pokoju na wolnym rynku	34%	23%
Uregulowana sytuacja mieszkaniowa – posiadające własny lokal/zamieszkuje w lokalu, którego są najemcą	27%	33%
Inne w tym: Internat, bursa, lokal komunalny bez tytułu prawnego, lokal komunalny po wyroku eksmisyjnym	6%	4%
Przebywające w mieszkaniu chronionym	5%	3%

Źródło: opracowanie własne MOPS na podstawie danych za 2021 r. Dane dotyczą wychowanków, którzy po opuszczeniu pieczy zastępczej oraz MOW pozostają w kontakcie z pracownikami MOPS.

9.10.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowite koszty pomocy na rzecz usamodzielniających się wychowanków wynosiły:

- w 2016 roku łącznie 1 623 073,10 zł (w tym: 114 465,21 zł na funkcjonowanie i wyposażenie mieszkań chronionych);
- w 2017 roku łącznie 1 566 489,13 zł (w tym: 88 400 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych – kwota przekazana podmiotom).
- w 2018 roku łącznie 1 546 995 zł (w tym: 125 820 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych – kwota przekazana podmiotom).

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano:

- świadczenie dobry start dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych: 20;
- świadczenie dobry start dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych: 2. Wyplacono kwotę 6 600 zł.
- w 2019 roku łącznie 1 394 728 zł (w tym: 128 520 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych – kwota przekazana podmiotom).

Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 36 usamodzielnianych wychowanków. Wyplacono kwotę 10 800 zł.

- w 2020 roku łącznie 1 421 178,08 zł (w tym: 128 199,51 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 33 usamodzielnianych wychowanków.
Wypłacono kwotę 9 900 zł.
- w 2021 roku łącznie 1 236 258,40 zł (w tym: 137 589,40 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).
Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 1 usamodzielnianego wychowanka.
Wypłacono kwotę 300 zł.

9.10.6 Wnioski

Analiza dotycząca sytuacji osób usamodzielnianych pozwala na wskazanie dwóch najważniejszych obszarów, w których osoby te wymagają wsparcia: jest to pomoc w uzyskaniu wykształcenia i kwalifikacji pozwalających na podjęcie pracy zawodowej oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

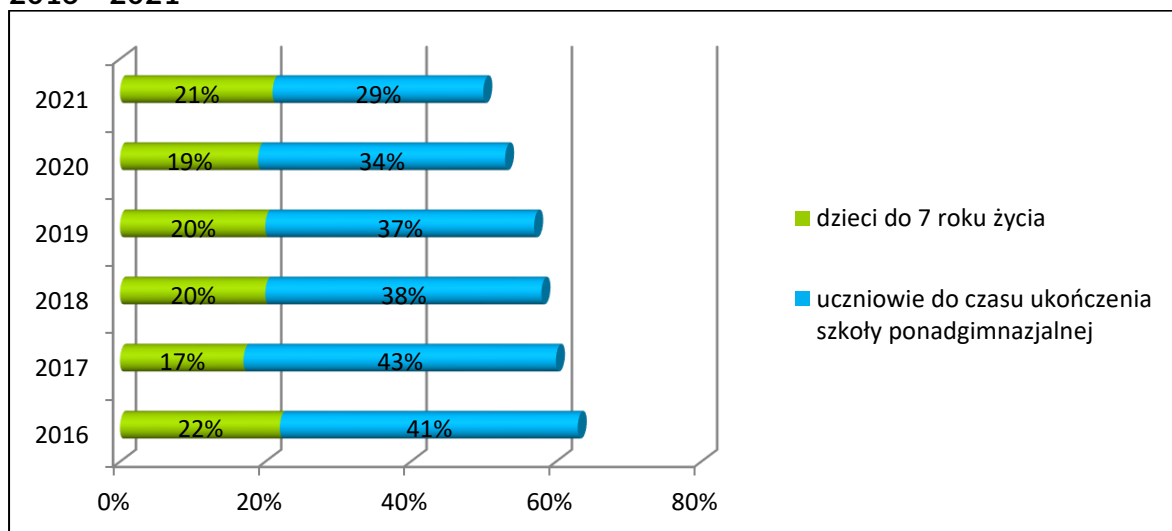
9.11 Pozostałe formy pomocy na rzecz rodzin z dziećmi

9.11.1 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Wskazana forma pomocy została opisana w rozdziale 12 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach, podrozdział 12.2.3.

Należy podkreślić, że szczególną grupą odbiorców Programu dożywiania są dzieci i młodzież⁷⁶. Udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób otrzymujących pomoc w formie posiłku wyniósł 50% w skali roku (2 186 osób). Dzieci do 7 r.ż. stanowiły 21% świadczeniobiorców, natomiast odsetek uczniów w wieku od lat 7 do ukończenia szkoły ponadpodstawowej, w ogólnej liczbie świadczeniobiorców wyniósł około 29%. W 2021 roku udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków był niższy niż w latach ubiegłych.

Wykres: Udział dzieci w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

⁷⁶Dzieci do 7 roku życia oraz uczniowie do ukończenia szkoły ponadpodstawowej stanowią 32% wszystkich osób korzystających z Programu.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego w szkole lub przedszkolu wyraża chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola udziela pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka, o udzieleniu pomocy. Przyznanie pomocy, o której mowa powyżej, nie wymaga ustalania sytuacji rodziny w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania przez ośrodek pomocy społecznej decyzji administracyjnej. Środki na zakup posiłku, są przekazywane przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie sporządzonej listy uczniów lub dzieci oraz liczby spożytych posiłków w przyjętym okresie rozliczeniowym. W 2021 r. z posiłków przyznawanych na podstawie decyzji dyrektora szkoły skorzystało 564 dzieci i uczniów.

9.11.1.1 Wnioski

Analiza danych dotyczących realizacji programu osłonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania za lata 2012 – 2021 wskazuje, że dzieci do 7 roku życia oraz uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej stanowią znaczącą, bo około 32% grupę odbiorców Programu. W 2021 r. ze względu na utrzymujący się stan epidemii i ograniczenia w funkcjonowaniu m.in. placówek oświatowych i opiekuńczych oraz gastronomicznych z posiłków skorzystała mniejsza liczba osób. W przypadku dzieci i uczniów za okres, w którym nie funkcjonowały stołówki szkolne lub dziecko nie mogło skorzystać z posiłków wypłacane były zasiłki celowe na zakup posiłku lub żywności.

9.11.2 Kluby Rodziców

W 2021 roku w ramach Programów Aktywności Lokalnej MOPS funkcjonowały dwa Kluby Rodziców – przy ul. Dąbrówki 7/4 oraz na os. Na Skarpie 35. Celem działań Klubów było wzmocnienie więzi i kształtowanie pozytywnych relacji rodziców i dzieci oraz podnoszenie kompetencji rodzicielskich. Kluby tworzyły otwartą i przyjazną przestrzeń dla rodziców, którzy szukali możliwości wymiany doświadczeń i zdobycia nowych umiejętności, bazując na wiedzy innych rodziców bądź specjalistów działających w ramach Klubu.

W 2021 roku zrealizowano 178 godzin zajęć, w których wzięło udział 67 dzieci oraz 266 rodziców. Z uwagi na sytuację epidemiologiczną część z zajęć była prowadzona on-line. Oferta Klubu Rodziców obejmowała m.in: masaż Shantala, zajęcia muzyczne rodzic i dziecko, spotkania edukacyjne z położną oraz warsztaty dotyczące takich tematów jak: pozytywna dyscyplina, pierwsza pomoc, potrzeby matek.

Środki finansowe przeznaczone na realizację działań w ramach Klubów wyniosły w 2021 roku 22 997,77 zł.

9.11.3 Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne

W 2021 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizował zadanie polegające na przyznawaniu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zgodnie z Uchwałą Nr LVIII/1238/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2016 r. poz. 7695). Pomoc materialna o charakterze socjalnym przyznawana jest w formie stypendium szkolnego oraz zasiłku szkolnego.

Pomoc w formie stypendium szkolnego adresowana była do uczniów z rodzin, w których miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie nie przekraczała kwoty, o której mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W 2021 r. wysokość tego kryterium wynosiła: 528 zł.

W 2021 r. wypłacono łącznie 1053 świadczenia w formie stypendiów szkolnych.

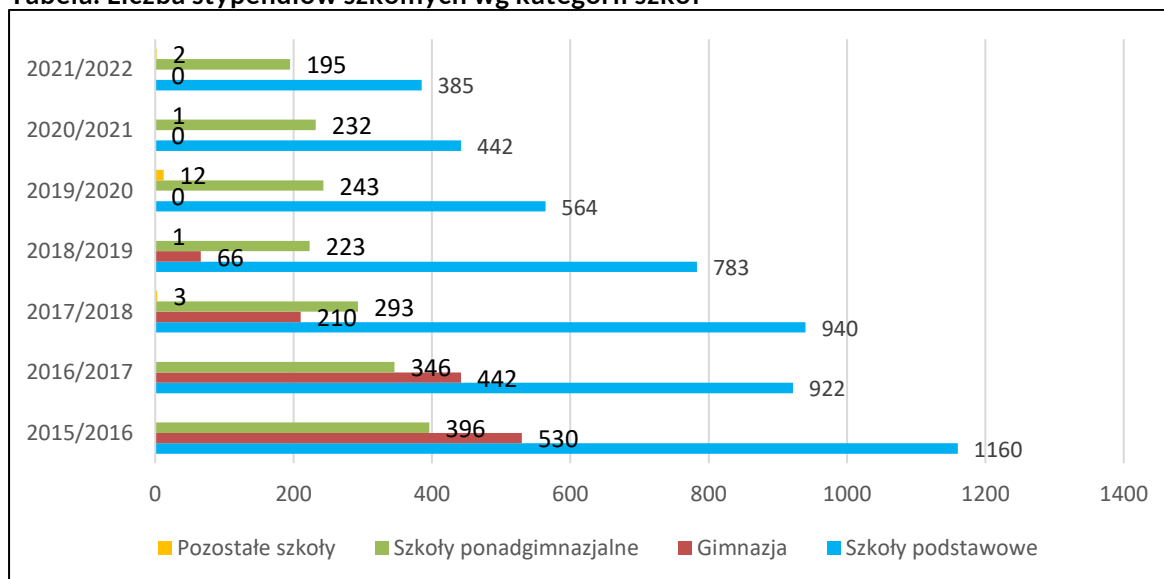
Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono stypendia szkolne w I semestrze roku szkolnego, 2015/2016 i 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022

I semestr roku szkolnego	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2015/2016	1 160	530	396	2	2 088
2016/2017	922	442	346	0	1 710
2017/2018	940	210	293	3	1 446
2018/2019	783	66	223	1	1 073
2019/2020	564	0	243	12	819
2020/2021	442	0	232	1	675
2021/2022	385	0	195	2	582

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z zebranych danych wynika, że w 2021 r. (I semestr roku szkolnego 2021/2022) nastąpił spadek liczby uczniów, którym wypłacono świadczenie w formie stypendium szkolnego, w stosunku do lat ubiegłych. Największą grupę osób objętych tą formą wsparcia w 2021 r. stanowili uczniowie szkół podstawowych (66% ogólnej liczby uczniów).

Tabela: Liczba stypendiów szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Drugim ze świadczeń w formie pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów jest zasiłek szkolny. Może on zostać przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego, niezależnego od wnioskodawcy, które wywoła przynajmniej przejściową trudną sytuację materialną rodziny ucznia.

W 2021 r. wypłacono łącznie 45 świadczeń w postaci zasiłku szkolnego.

Szczegółowe dane w podziale na rodzaje szkół, do których uczęszczały osoby objęte pomocą w formie zasiłku szkolnego, przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

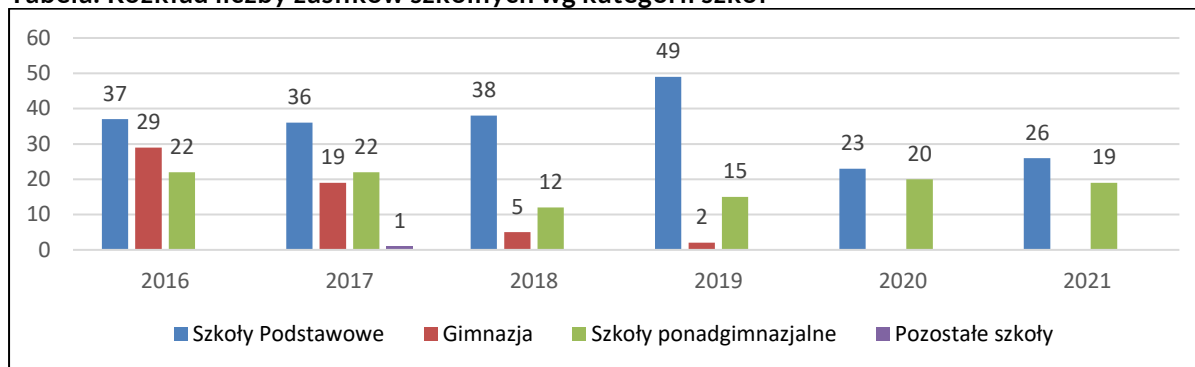
Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono zasiłki szkolne w latach 2016 – 2021

Rok	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2016	37	29	22	0	88
2017	36	19	22	0	78
2018	38	5	12	0	55
2019	49	2	15	0	66
2020	23	0	20	0	43
2021	26	0	19	0	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 r. w stosunku do 2020 r. liczba osób objętych pomocą zwiększyła się o 2 osoby..

Tabela: Rozkład liczby zasiłków szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.11.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.11.3.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

9.11.3.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania przeznaczono:

- w 2016 r.: 2 379 212,22 zł; w tym ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 531 697,73 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 847 514,49 zł;
- w 2017 r.: 2 079 141,21 zł; w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 424 510,21 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 654 631 zł;
- w 2018 r.: 1 637 949,69 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 336 460,00 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 301 489,69 zł;
- w 2019 r.: 1 304 171,61 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 275 667,81 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 028 503,80 zł;
- w 2020 r.: 946 786,20 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 200 784,65 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 746 001,55 zł.;
- w 2021 r.: 817 498,67 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 173 287,62 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 644 211,05 zł.

9.11.3.4 Wnioski

Dokonując analizy ilości wypłaconych świadczeń w postaci stypendium szkolnego w ostatnich latach wnioskować można, iż tendencja spadkowa może utrzymać się w kolejnych latach. Może być to powiązane ze zmieniającą się sytuacją społeczną, na którą wpływ mają takie czynniki, jak np. zmiana poziomu życia rodzin z dziećmi po uzyskaniu świadczenia wychowawczego, wprowadzenie jednorazowego świadczenia „300+”. Jednakże wpływ na ewentualne zmniejszenia lub zwiększenia może mieć również sytuacja na rynku pracy związana z epidemią koronawirusa.

Zakres udzielanej pomocy w kolejnych latach w formie zasiłku szkolnego jest również trudny do oszacowania. Wynika to z faktu uwarunkowania wypłaty świadczenia wystąpieniem zdarzenia losowego, co jest niemożliwe do przewidzenia.

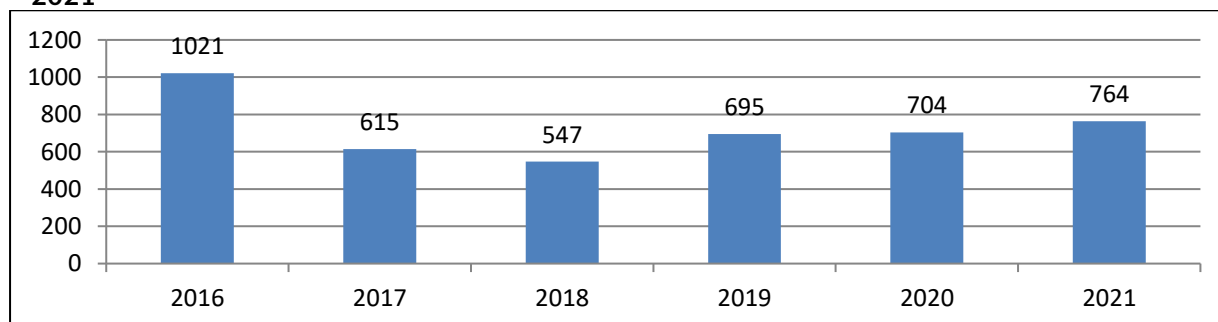
9.11.4 Realizacja rządowego program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022

W ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w 2021 r. udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych do kształcenia ogólnego, w tym do kształcenia specjalnego lub do kształcenia w zawodach wyłącznie dla uczniów niepełnosprawnych, którzy posiadali orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczali w roku szkolnym 2021/2022 do szkół ponadpodstawowych.

Wnioski o przyznanie pomocy na zakup podręczników i materiałów składane były w szkołach przez rodziców, opiekunów prawnych ucznia lub pełnoletnich uczniów. Po weryfikacji wniosków, Dyrektorzy szkół przekazali do MOPS listy uczniów zakwalifikowanych do objęcia pomocą w ramach programu. Na podstawie tych list MOPS przekazał środki finansowe szkołom z przeznaczeniem na wypłatę świadczeń. W przypadku szkół prowadzonych przez inne podmioty niż GMK wypłaty pomocy dokonywał, na podstawie posiadanego pełnomocnictwa PMK, bezpośrednio MOPS. W ramach programu uczniowie mogli ubiegać się o dofinansowanie wahające się w zależności od typu szkoły i typu niepełnosprawności pomiędzy 225,00 zł a 445,00 zł. Ostateczna kwota dofinansowania była uzależniona od przedłożonych dokumentów potwierdzających poniesione wydatki za zakup podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych.

Pomoc finansową w ramach programu przyznano łącznie dla 764 uczniów uczęszczających do 65 szkół na terenie Krakowa, w łącznej wysokości 227 517,58 zł.

Tabela: Liczba uczniów, którzy otrzymali pomoc w ramach programu rządowego w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba świadczeń w stosunku do roku ubiegłego utrzymała się na podobnym poziomie. Jest to związane z określeniem podobnej grupy uczniów, która była uprawniona do otrzymania pomocy w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w 2021 r.

Udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, podobnie jak w roku ubiegłym, udzielana pomoc w ramach programu dotyczyła wyłącznie uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

9.11.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.11.4.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

9.11.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację programu przeznaczono w ramach środków z budżetu państwa:

- w 2016 r. kwotę: 262 483 zł;
- w 2017 r. kwotę: 149 517 zł;
- w 2018 r. kwotę: 132 868 zł;
- w 2019 r. kwotę: 195 355,19 zł;
- w 2020 r. kwotę: 201 376,93 zł;
- w 2021 r. kwotę 227 517,58 zł.

9.11.4.4 Wnioski

Pomoc na zakup podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych dla uczniów realizowana jest w oparciu o program rządowy. W 2021 r. możliwość otrzymania pomocy na dofinansowanie podręczników i materiałów edukacyjnych mieli wyłącznie uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczający do szkół ponadpodstawowych. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022 (Dz. U z 2020 r., poz.1227), w następnych latach pomoc w zakresie Rządowego programu pomocy uczniom – „Wyprawka szkolna” będzie dotyczyła nadal wyłącznie dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczają do szkół ponadpodstawowych.

10 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie przeciwdziałania przemocy

10.1 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”, a także w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków.

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2021 – 2027 został przyjęty uchwałą nr LX/1778/21 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 czerwca 2021 r. W realizację Programu zaangażowani zostali członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz przedstawiciele instytucji reprezentowanych w Zespole.

Funkcjonujący od 2011 roku Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zajmuje się realizacją działań zarówno na poziomie ogólnomiejskim – Zespół Strategiczny, jak i na poziomie dzielnic – dziewięć Zespołów ds. działań lokalnych, których obszar działania pokrywa się z rejonami poszczególnych Filii MOPS.

W przypadku sytuacji podejrzenia, że osoba doświadcza przemocy w rodzinie, przedstawiciel jednej z pięciu instytucji, tj. policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia lub komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, zobowiązanych do realizacji procedury „Niebieskie Karty”, wszczyna procedurę. Jest to początek bezpośredniej pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą, która ma na celu przerwanie przemocy w rodzinie oraz udzielenie stosownej pomocy członkom danej rodziny. Działania te realizują członkowie grup roboczych, w skład których wchodzi przedstawiciele instytucji będący w bezpośrednim kontakcie z rodziną, m.in. przedstawiciele MOPS, policji, oświaty, ochrony zdrowia, a także kuratorzy i psycholodzy. Dla kobiet

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2021 roku odbywała się poprzez:

- zapewnienie wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- prowadzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- udzielanie poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- podejmowanie działań informacyjno – edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzenie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- organizację szkoleń oraz superwizji dla pracowników instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Kraków.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie miały możliwość korzystania z dostępnych na terenie Krakowa form wsparcia, terapii i poradnictwa.

W stosunku do osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie podejmowane oddziaływania polegały m.in. na wizytach pracowników socjalnych w miejscu zamieszkania rodziny, motywowaniu osób stosujących przemoc w rodzinie do zmiany zachowania wobec najbliższych oraz do uczestnictwa w spotkaniach grupy korekcyjno – edukacyjnej. W sytuacjach przemocy w rodzinie, gdzie dochodziło do zachowań noszących znamiona przestępstwa, składane były zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Rodzinom, w których wystąpił problem przemocy, udzielono również pomocy finansowej i rzeczowej. W 2021 roku MOPS na podstawie decyzji administracyjnych przyznał pomoc dla 297 rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” (Interwencja kryzysowa zob. podrozdział 5.2).

10.1.1 Infrastruktura

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków w zakresie realizacji przez MOPS odbywa się we własnych zasobach lokalowych Ośrodka.

10.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z instytucjami działającymi na terenie Krakowa oraz z organizacjami pozarządowymi w zakresie przewidzianym ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty”.

10.1.3 Kadra

Pracownicy MOPS oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie Krakowa.

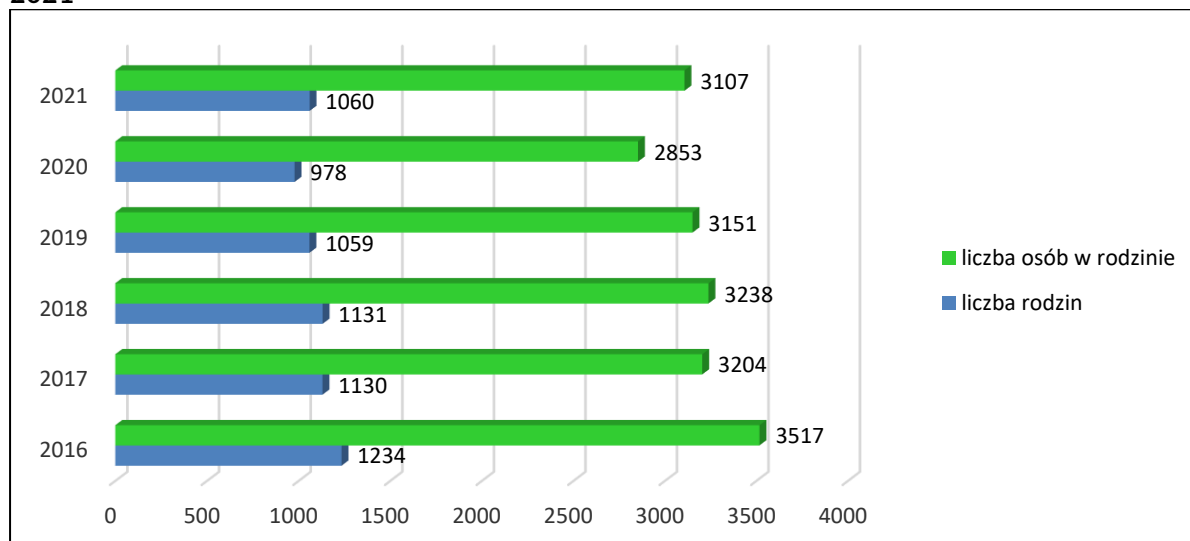
10.1.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Formularze Niebieska Karta – A po wszczęciu procedury przez uprawnione do tego instytucje (policja, jednostki pomocy społecznej, oświata, ochrona zdrowia, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych) są przekazywane do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W Gminie Miejskiej Kraków osobami upoważnionymi przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakresie przyjmowania formularzy Niebieska Karta – A są Przewodniczący Zespołów ds. działań lokalnych. Procedurę wszczyna się w sytuacji powzięcia podejrzenia o zaistnieniu przemocy w rodzinie, a następnie działania realizują członkowie grup roboczych powoływanych w przypadku poszczególnych sytuacji przemocy w rodzinie. W pierwszych latach od wejścia w życie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty” (2013 – 2015) skala wszczynanych procedur corocznie zwiększała się. W ostatnich latach (2016 – 2020) zauważamy spadek liczby wszczynanych procedur, co obrazują poniższe dane: 2013 r. – 697 wszczętych procedur Niebieskie Karty, 2014 r. – 883, 2015 r. – 940, 2016 r. – 880, 2017 r. – 850, 2018 r. – 831, 2019 r. – 809, 2020 r. – 732 Niebieskie Karty. W 2021 r. wszczęto natomiast 813 procedur.

W związku z zaistnieniem podejrzenia przemocy w rodzinie oraz realizacją procedury Niebieskie Karty, w 2021 r. pomocą objęto 1 060 rodzin, w tym 3 107 osób.

Część z rodzin, w których doszło do zaistnienia przemocy, oprócz pomocy prawnej i psychologicznej otrzymuje również pomoc finansową. W 2021 r. Ośrodek przyznał pomoc finansową z uwagi na występowanie zjawiska przemocy w rodzinie dla 77 rodzin, natomiast spośród rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” pomoc otrzymywało 297 rodzin.

Wykres: Liczba rodzin i osób objętych pomocą w sytuacji przemocy w rodzinie w latach 2016 – 2021

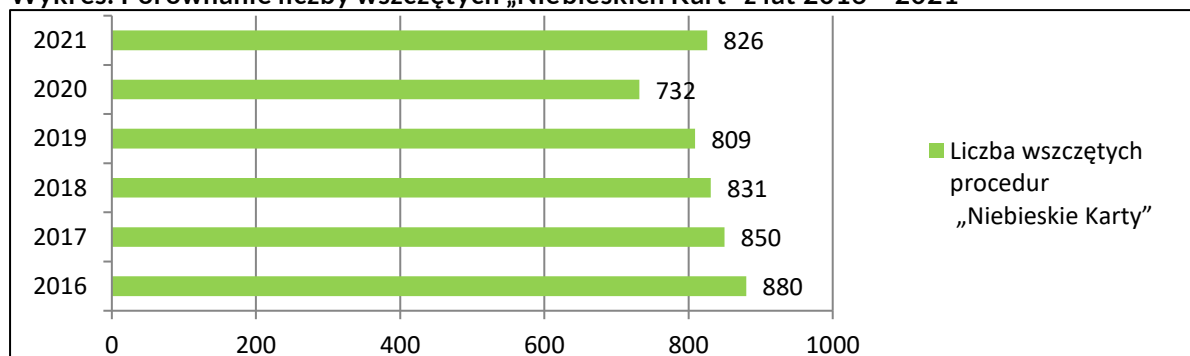
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 roku pracownicy socjalni wszczęli 301 procedur „Niebieskie Karty”, a z innych instytucji zobowiązanych do wszczęcia procedury do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło 525 „Niebieskich Kart” w tym: 458 – Policja, 43 – oświata, 21 – ochrona zdrowia, 3 – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, co w łącznej liczbie stanowi 826 „Niebieskich Kart”.

W 2021 r. realizowane było 1 187 procedur „Niebieskie Karty” obejmujących procedury wszczęte w 2021 r. oraz kontynuowane z lat poprzednich. Zakończono realizację 837 „Niebieskich Kart”.

Poniższy wykres obrazuje liczbę wszczętych „Niebieskich Kart”, w oparciu o które udzielana była pomoc rodzinom dotkniętym przemocą w 2021 roku i w latach ubiegłych.

Wykres: Porównanie liczby wszczętych „Niebieskich Kart” z lat 2016 – 2021

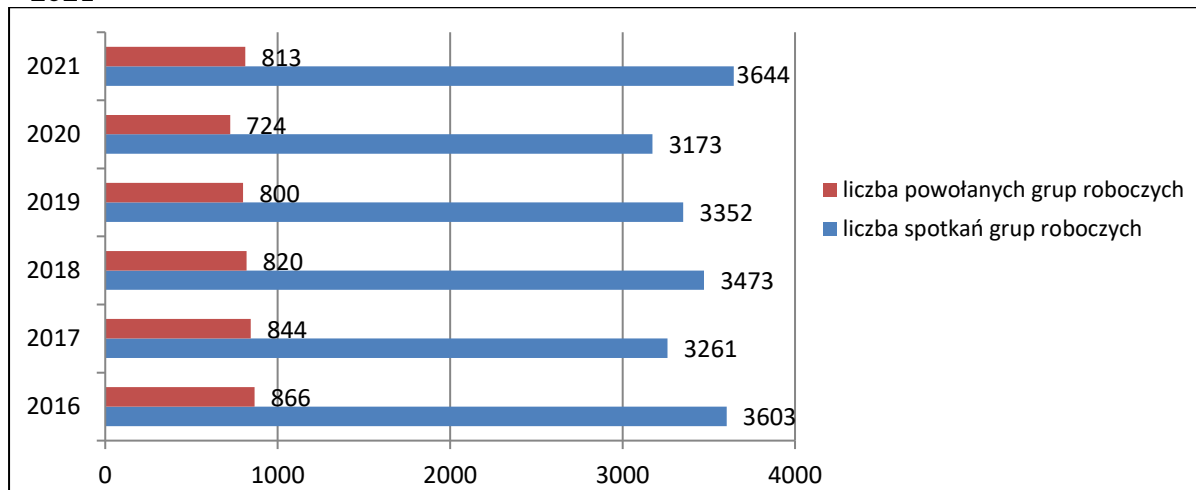

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 r. powołano 813 nowych grup roboczych. Natomiast łączna liczba grup roboczych realizujących swoje działania w 2021 r. wyniosła 1 204, w tym 391 grup roboczych powołanych w roku poprzednim. Członkowie grup roboczych spotykali się 3 644 razy na posiedzeniach w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Wykres: Liczba powołanych grup roboczych oraz liczba zrealizowanych spotkań w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

10.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2016 roku koszt realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wyniósł 1 224 658,52 zł w tym: 1 136 682,94 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, 20 975,58 zł – dotacja z budżetu Wojewody na realizację programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie), dotacja Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na realizację projektu „Aktywnie przeciw przemocy II” w wys. 37 000 zł, środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w wys. 30 000 zł.
- w 2017 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 232 017,41 zł, które stanowią: 1 210 964,91 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w wys. 73 747,20 zł. Ponadto z budżetu Wojewody na zadanie realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR została przyznana dotacja w wys. 21 052,50 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie).
- w 2018 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 172 022,33 zł, w tym: 58 149,91 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 22 828,24 zł (od 1 stycznia 2016r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie) oraz sfinansowana została supervizja dla prowadzących grupę korekcyjno – edukacyjną w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na kwotę 3 000 zł;
- w 2019 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 276 155,49 zł. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego

dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 16 920 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie), natomiast ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków sfinansowana została superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno – edukacyjną jak również wynagrodzenie dla współprowadzącego oddziaływania, łącznie wyniosło to 28 310,42 zł.

- w 2020 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 852 880,30 zł, w tym: 46 745,70 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno–edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 18 989,34 zł. Część kosztów realizacji programu w tym superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno – edukacyjną została zrealizowana ze środków w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na kwotę 20 470 zł;
- w 2021 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 2 101 194,50 zł, w tym: 141 000 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące dodatkowe środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno–edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 12 000 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie).

10.1.6 Wnioski

Skala ujawnianych sytuacji przemocy w rodzinie oraz zakres realizowanych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wymaga zaangażowania instytucji przeciwdziałających przemocy w rodzinie, w tym MOPS, który pełni rolę organizacyjno – techniczną w odniesieniu do prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie oraz prac grup roboczych. W zakresie bezpośredniej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą swoje zadania realizują pracownicy MOPS powołani do grup roboczych.

Infrastrukturę służącą zapewnieniu specjalistycznej pomocy oraz schronienia dla osób doświadczających przemocy i pomocy udzielanej w toku realizacji procedury „Niebieskie Karty” należy ocenić jako wystarczającą wobec istniejącego w środowisku zapotrzebowania, a zakres udzielanej pomocy jest sukcesywnie rozszerzany w odniesieniu do diagnozowanego poziomu potrzeb.

10.2 Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia

Od 1 grudnia 2018 r. w miejsce dotychczas prowadzonego Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą, os. Krakowiaków 46 został uruchomiony Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Krakowie.

Ośrodek jest całodobową placówką udzielającą specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, w tym zapewnia 25 miejsc schronienia na okres do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach. W Ośrodku zapewniona jest pomoc psychologiczna, prawna, pedagogiczna oraz pomoc pracownika

socjalnego dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Prowadzone są grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, wsparcie grupowe dla dzieci, a także terapia indywidualna ukierunkowana na wsparcie osoby doświadczającej przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie.

Do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie mogą zgłaszać się osoby doświadczające przemocy z terenu całego kraju. Nie jest wymagane skierowanie, nie są w tym zakresie wydawane decyzje administracyjne. Pomoc jest udzielana bezpłatnie. Zadanie jest finansowane z budżetu Państwa. Prowadzenie Ośrodka przez podmiot niepubliczny zlecone zostało po przeprowadzonym otwartym konkursie ofert, w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r.

10.2.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonuje jedna placówka udzielająca schronienia osobom doświadczającym przemocy prowadzona na zlecenie gminy przez organizację pozarządową.

Tabela: Liczba miejsc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia

Nazwa i adres jednostki	liczba miejsc 2018*	liczba miejsc 2019**	liczba miejsc 2020**	liczba miejsc 2021**
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia os. Krakowiaków 46	25	25	25	25

*Od 1 grudnia 2018 r. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

** wg danych na 31 grudnia danego roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

10.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie był prowadzony na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

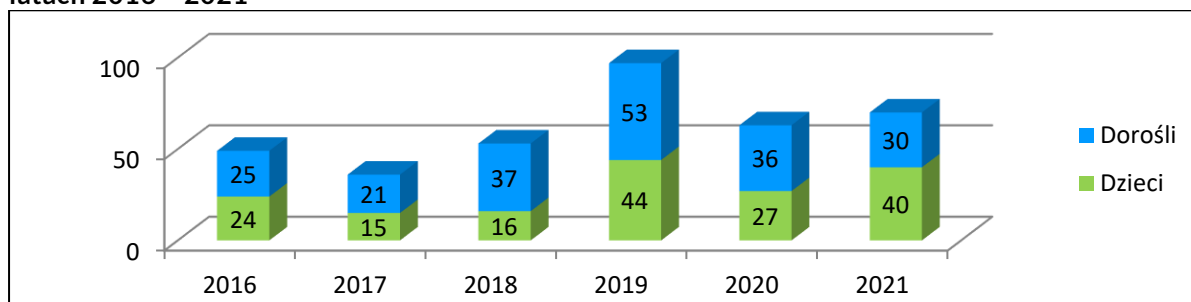
10.2.3 Kadra

W realizację zadania w 2021 roku zaangażowane były 4 osoby.

10.2.4 Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia

W roku 2021 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia udzielił schronienia 70 osobom, w tym 30 dorosłym i 40 dzieciom. Z pomocy w formie ambulatoryjnej skorzystało 476 osób.

Wykres: Liczba osób objętych schronieniem w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (do 30 listopada 2018 r. w Ośrodku dla Osób Dotkniętych Przemocą) w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

10.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2019 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 420 000 zł;
- w 2020 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 490 000 zł.
- w 2021 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 480 000 zł. Dodatkowo ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatковано 41582,61 zł na doposażenie ośrodka.

10.2.6 Wnioski

Zakres udzielanego wsparcia i liczba miejsc schronienia w SOW jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb mieszkańców GMK w zakresie pomocy specjalistycznej i udzielenia schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie.

10.3 Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi

W 2021 r. zadanie pod nazwą mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi realizuje MOPS. Mieszkanie chronione jest przeznaczone w szczególności dla osób opuszczających Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia, które po wykorzystaniu trzymiesięcznego okresu schronienia w ramach interwencji kryzysowej potrzebują dalszego wsparcia, pomocy i wzmocnienia w powrocie do funkcjonowania w środowisku bez przemocy.

10.3.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują 4 mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi zapewniające 29 miejsc.

10.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi w 2021 r. były prowadzone przez pracowników MOPS.

10.3.3 Kadra

W realizacji zadania w 2021 r. zaangażowani byli pracownicy MOPS.

10.3.4 Osoby i rodziny korzystające z mieszkań chronionych treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi

Z pomocy w tej formie

- w roku 2020 skorzystało 36 osób, w tym 16 osób dorosłych i 20 dzieci
- w roku 2021 skorzystało 42 osoby, w tym 19 osób dorosłych i 23 dzieci.

10.3.5 Nakłady finansowe

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu mieszkania chronionego dla kobiet i kobiet z dziećmi wydatkowano:

- w 2019 r.: 150 000 zł na okres styczeń – październik 2019 roku, koszt realizacji zadania przez okres listopad – grudzień 2019 roku wyniósł 15 258,90 zł;
- w 2020 r.: 158 335,99 zł;
- w 2021 r.: 219 098,47 zł.

10.3.6 Wnioski

Prowadzone mieszkania chronione dla kobiet i kobiet z dziećmi umożliwiają osobom, które potrzebują wsparcia oraz konieczności zapewnienia schronienia, w tym kobietom uprzednio korzystającym ze schronienia w ramach interwencji kryzysowej oraz w SOW, podjęcie próby usamodzielnienia w wychodzeniu z trudnej sytuacji. Obecnie zapewniona liczba 29 miejsc w mieszkaniach chronionych jest wystarczająca i zabezpiecza potrzeby mieszkańców GMK w tym zakresie. Zasadna jest dalsza realizacja zadania w obecnym zakresie.

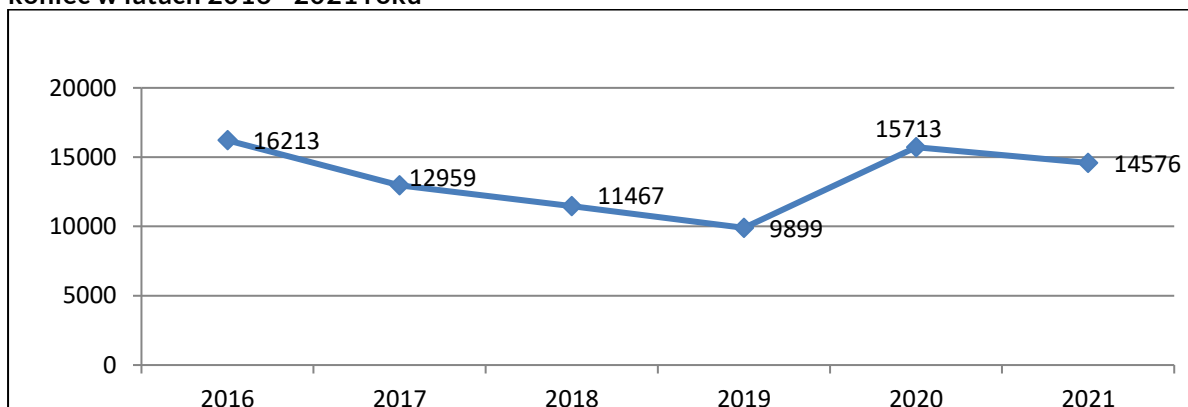
11 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom bezrobotnym

11.1 Bezrobocie w Krakowie

W 2021 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wyniosła 14 576 osób. Osoby z prawem do zasiłku dla bezrobotnych stanowiły 10% ogółu bezrobotnych. Stopa bezrobocia w Krakowie wynosiła na dzień 31 grudnia 2021 r. – 2,9%, dla Małopolski – 4,5%, dla Polski – 5,4%⁷⁷.

W stosunku do roku poprzedniego ilość osób bezrobotnych w Krakowie zmalała o 1 137 osób. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o ponad 7%. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych pod względem płci 53% stanowią mężczyźni.

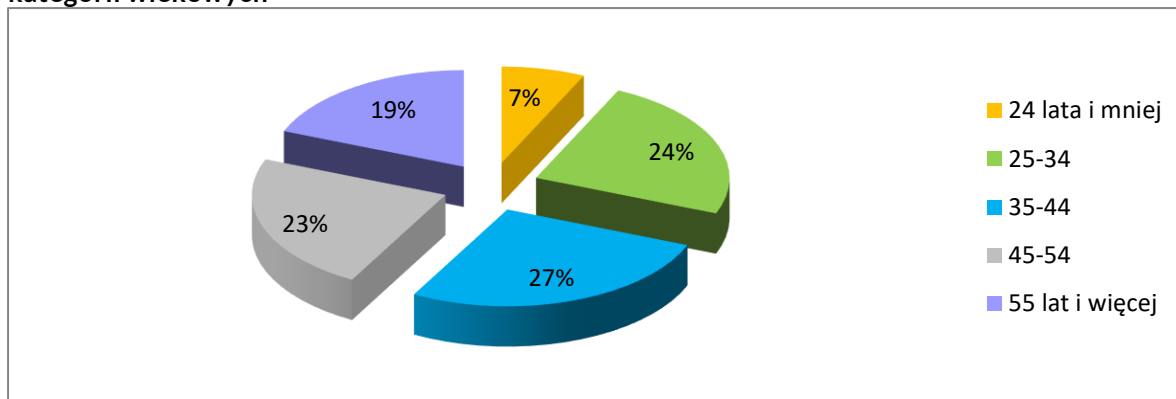
Wykres: Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wg danych na koniec w latach 2016– 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Biorąc pod uwagę strukturę osób bezrobotnych wg wieku należy stwierdzić, że w ostatnich kilkunastu latach zaznacza się wzrost odsetka osób bezrobotnych w wieku 55 i więcej lat, a więc szczególnie narażonych na bezrobocie długotrwałe. W roku 2000 krakowscy bezrobotni w tej grupie wiekowej stanowili – 1,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w roku 2010 już – 13%, a w roku 2021 – 19%. Największy odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby w wieku 35-44 lat, w stosunku do ogółu bezrobotnych to 27%. W ujęciu rocznym nie odnotowano wyraźnych zmian w strukturze wieku bezrobotnych w porównaniu do roku 2020.

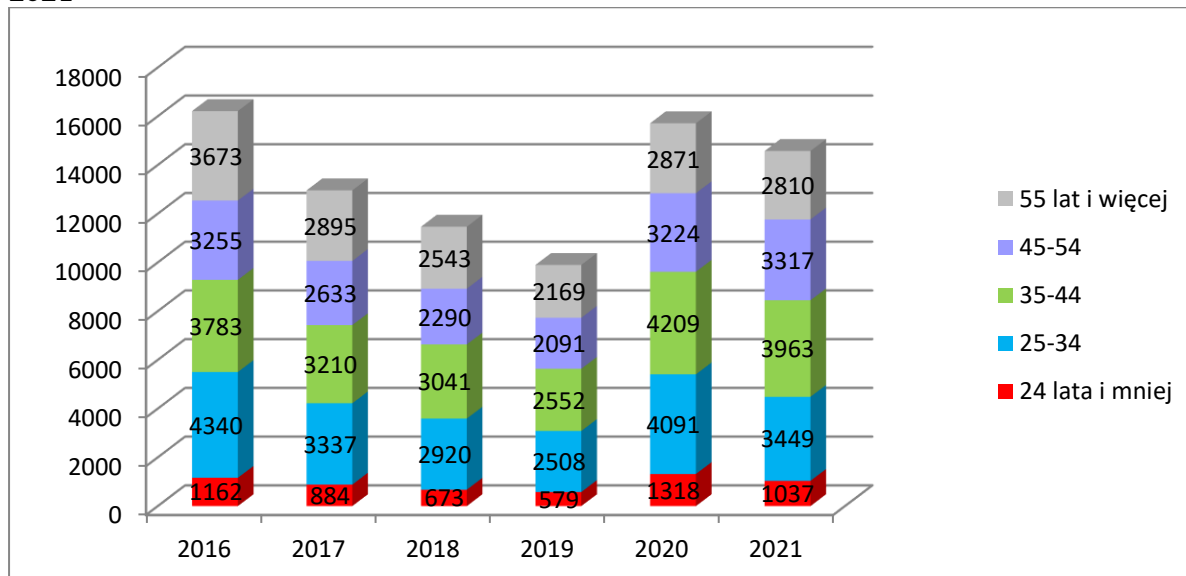
Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie w roku 2021 – procentowy udział kategorii wiekowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

⁷⁷ <https://gupkrakow.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia-w-krakowie>

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg kategorii wiekowych w latach 2016-2021

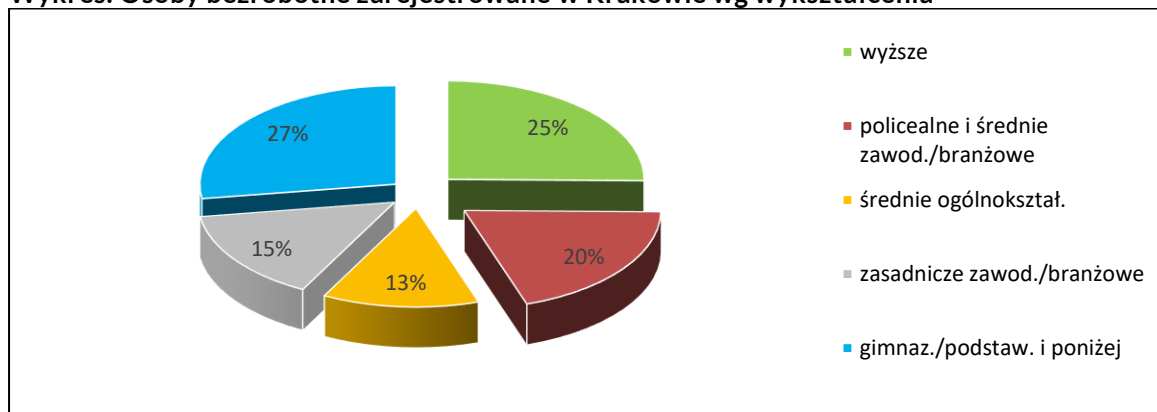

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Znaczącym zmianom podlega struktura osób bezrobotnych wg wykształcenia. W roku 2000 największy odsetek bezrobotnych legitymował się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (łącznie 56,7%). Bezrobotni z wykształceniem wyższym stanowili jedynie 9,1% ogółu. Jednak już dziesięć lat później wśród krakowskich bezrobotnych dominowały osoby najlepiej wykształcone – z wykształceniem wyższym 23,7% i policealnym oraz średnim zawodowym 23,8%.

W 2021 roku osoby z wykształceniem wyższym i policealnym oraz średnim zawodowym stanowiły w sumie 45% bezrobotnych. Najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych niezmiennie posiada wykształcenie średnie ogólnokształcące. Powodem tego jest prawdopodobnie fakt, iż młodzież po ukończeniu nauki w szkołach ogólnokształcących kontynuuje w trybie zaocznym edukację na poziomie wyższym. W porównaniu do roku 2020 nieznacznie wzrosła liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i poniżej o 2%, a obniżyła się o 3% liczba bezrobotnych z wykształceniem wyższym.

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg wykształcenia

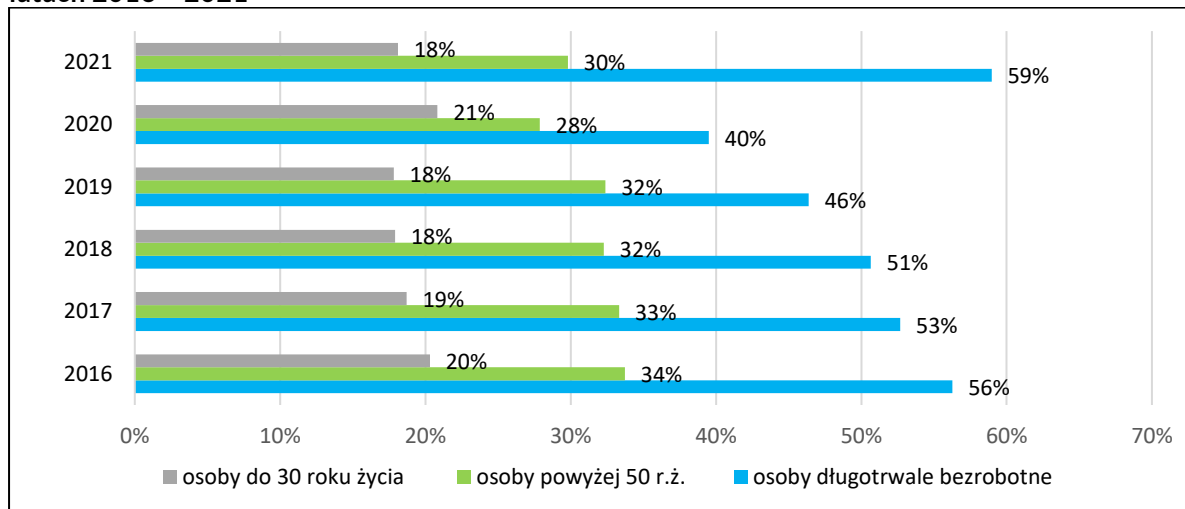
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Dla zobrazowania struktury osób bezrobotnych należy także dodać charakterystykę osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, do których zaliczają się: osoby do 30 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50 roku życia, osoby korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, osoby posiadające co najmniej jedno dziecko

do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18 roku życia oraz osoby z niepełnosprawnością. Niska aktywność zawodowa tych osób rodzi szereg negatywnych konsekwencji, zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa.

Wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy największy odsetek stanowią: osoby do 30 roku życia osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50 roku życia.

Wykres: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Jak wskazuje powyższy wykres, poza osobami długotrwale bezrobotnymi, duży odsetek bezrobotnych stanowią osoby powyżej 50 roku życia. Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, szczególnie te będące już w wieku produkcyjnym niemobilnym, mają najmniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia. Jedną z przyczyn przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwale bezrobotnych jest także brak kwalifikacji zawodowych, doświadczenia zawodowego lub wykształcenia średniego. Z danych GUP wynika, że osoby długotrwale bezrobotne stanowiły w 2021 r. 59% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, natomiast osoby powyżej 50 roku życia – 30%.

Z uwagi na długość pozostawania bez pracy, najliczniejszą grupę w 2021 roku stanowili bezrobotni pozostający bez pracy przez okres 12-24 miesięcy – 4 388 osób, tj. 30% wszystkich bezrobotnych oraz bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy – 3 493osób, tj. prawie 24% wszystkich bezrobotnych.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych ze względu na staż pracy stanowili bezrobotni ze stażem pracy 1-5 lat – 3 005 osób, tj. ponad 20% oraz bezrobotni bez żadnego stażu 2 558 tj. 17,5%.

Wśród osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy należy zwrócić uwagę na grupę osób z niepełnosprawnością. Kategorię bezrobotnych z niepełnosprawnością opisano w podrozdziale 8.1: Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa. Grupa ta wymaga szczególnej uwagi – bezrobotni z niepełnosprawnością bardzo silnie odczuwają trudności związane z pozyskaniem, wykonywaniem i utrzymaniem pracy.

11.2 Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych

11.2.1 Praca socjalna z osobami bezrobotnymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest praca, przy czym obejmuje on także działania związane z faktem pozostawania bez zatrudnienia.

11.2.2 Zatrudnienie socjalne

W odniesieniu do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym MOPS, poza zadaniami wynikającymi z przepisów zawartych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej realizuje również zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej wynikające z ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne przez co należy rozumieć zapewnienie osobom wymienionym poniżej możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej oraz zatrudnieniu wspieranym. Zadania te adresowane są w szczególności do osób:

- 1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 2) uzależnionych od alkoholu,
- 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
- 4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 8) niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

MOPS realizuje zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, w ramach klubów integracji społecznej oraz centrów integracji społecznej.

11.2.2.1 Kluby Integracji Społecznej (KIS)

Klub Integracji Społecznej może być prowadzony przez gminę lub organizację pozarządową. W ramach klubu można organizować w szczególności:

- 1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;
- 2) prace społecznie użyteczne;
- 3) roboty publiczne;
- 4) poradnictwo prawne;
- 5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych;
- 6) staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

11.2.2.1.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2021 roku funkcjonował:

- Klub Integracji Społecznej będący w strukturze organizacyjnej MOPS
- Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością.

11.2.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością prowadzony był w 2021 r. przez Fundację Sustinae.

11.2.2.1.3 Kadra

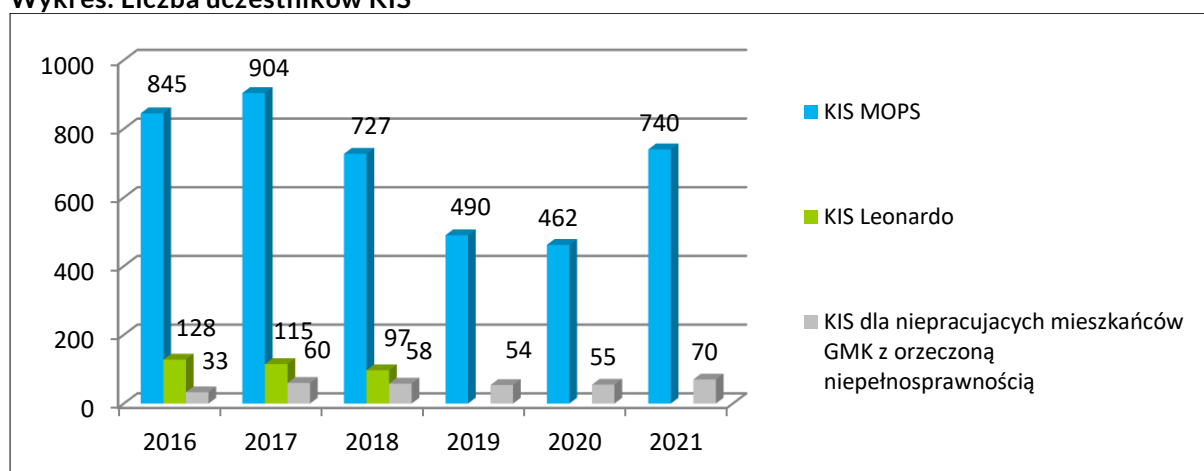
W KIS działającym w strukturze MOPS w 2021 r. zadania na rzecz mieszkańców Miasta Krakowa realizowało 27 pracowników. W KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zadania realizowało 14 specjalistów (w tym umowy o pracę, umowy zlecenie, umowy o świadczenie usług, wolontariat).

11.2.2.1.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2021 r. w zajęciach KIS w strukturze MOPS uczestniczyło 740 osób, w tym 257 osób rozpoczęło uczestnictwo w 2020 roku. Ponad połowę uczestników stanowili mężczyźni – 59%. Kobiety stanowiły natomiast 41%. Liczba uczestników korzystających ze wsparcia w 2021 roku zwiększyła się w stosunku do 2020 roku o 60%. W wyniku udzielonego wsparcia zatrudnienie podjęto łącznie 146 osób - 20% ogółu osób uczestniczących w KIS MOPS w 2021 r.

W zajęciach KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w 2021 r. wzięło udział 70 uczestników, spośród których 13 osób podjęto zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Liczba uczestników zwiększyła się w stosunku do roku 2020 o 27%.

Wykres: Liczba uczestników KIS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

KIS MOPS realizował następujące zadania:

1. Reintegracja społeczna, której celem jest odbudowa i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w KIS umiejętności udziału w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.
Reintegracja społeczna realizowana była poprzez:
  - wsparcie i poradnictwo indywidualne: warunkiem uczestnictwa w KIS jest realizacja zawartego kontraktu socjalnego. Wszyscy uczestnicy byli objęci wsparciem indywidualnym pracowników socjalnych oraz poradnictwem specjalistycznym, w ramach którego psycholog i prawnik, terapeuta uzależnień udzielili 2 043 porady.
2. Reintegracja zawodowa, której celem jest odbudowa i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w KIS zdolności do świadczenia pracy na rynku pracy.

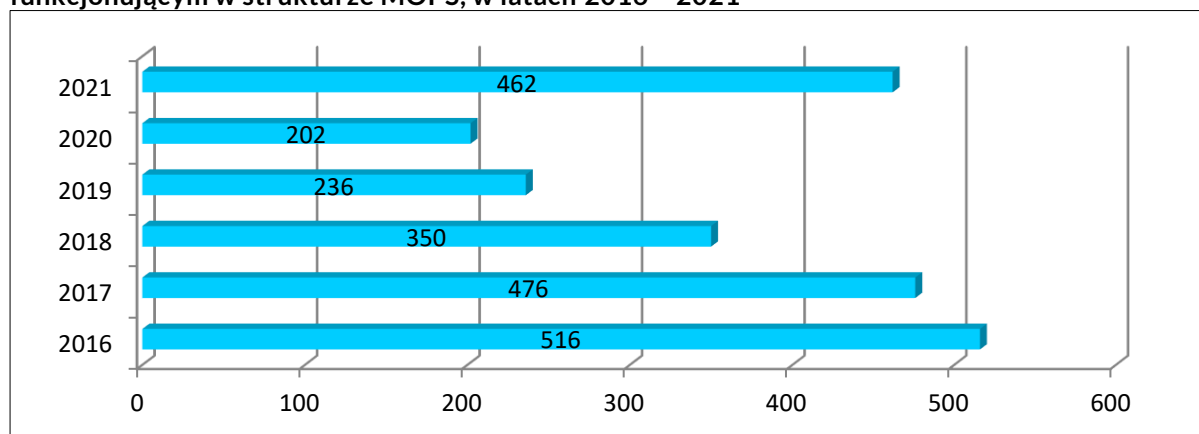
Reintegracja zawodowa realizowana była poprzez:

- doradztwo zawodowe - z wsparcia doradcy zawodowego skorzystało 191 osób (udzielono łącznie 905 porad).
- organizacja działań o charakterze zatrudnieniowym:

prac społecznie użytecznych - są to prace wykonywane przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające z pomocy społecznej. Prace są organizowane przez Gminę Miejską Kraków w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Czas pracy w ciągu tygodnia nie może przekroczyć 10 godzin. Świadczenie dla osób wykonujących prace społecznie użyteczne wypłacane jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r. w pierwszym półroczu w kwocie 8,70 zł, natomiast w drugim półroczu w kwocie 9 zł za godzinę, z czego 60 % świadczenia refundowane jest z Funduszu Pracy. MOPS proponuje osoby, które mogłyby być skierowane do poszczególnych rodzajów prac oraz wypłaca im świadczenia.

W 2021 r. w 48 podmiotach w tym m.in. w Urzędzie Miasta Krakowa, domach pomocy społecznej, szkołach, przedszkolach oraz stowarzyszeniach (m.in. Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Bank Żywności, Graal, Gaudium et Spes, TKKF) wykonywano m.in.: prace gospodarcze, biurowe, opiekuńcze, porządkowe. Prace społecznie użyteczne realizowały łącznie 462 osoby. Liczba ta w porównaniu do roku 2020 zwiększyła się o prawie 130%.

Wykres: Liczba osób wykonujących prace społecznie użyteczne w Klubie Integracji Społecznej funkcjonującym w strukturze MOPS, w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach realizowanych działań w KIS uczestnicy mieli możliwość udziału w następujących programach i projektach:

1. Program Oddłużenie

Program realizowany jest poprzez wsparcie indywidualne i grupowe świadczone przez pracowników KIS ukierunkowane na reintegrację społeczną i zawodową. Uczestnicy otrzymują możliwość wykonywania prostych prac na terenie nieruchomości fortecznych, dzięki którym z zarobionych pieniędzy i pozyskanych świadczeń spłacają istniejące zobowiązania wobec Zarządu Budynków Komunalnych.

W 2021 r. w programie uczestniczyło 25 osób zadłużonych. Kwota spłaconego na rzecz gminy zadłużenia wyniosła 60 380,40 zł, w tym 13 819,20 zł spłacone przez wykonujących prace społecznie użyteczne oraz 46 561,20 zł spłacone przez osoby, które pracowały w ramach umowy o pracę.

Dla Gminy Miejskiej Kraków realizacja Programu, poza efektami ekonomicznymi, przynosi efekty społeczne w postaci zmiany postaw osób zadłużonych, które stają się aktywne w dążeniu do poprawy swojej sytuacji. Osobom kończącym udział w programie przekazywane są oferty pracy na wolnym rynku.

2. Usługa „Pomoc w domu”

Usługa realizowana w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W 2021 r. w ramach w/w programu z usług realizowanych w ramach prac społecznie użytecznych skorzystały łącznie 3 rodziny, w tym 2 z dziećmi do lat 18 oraz 1 to opiekun dorosłych osób z niepełnosprawnością. łącznie pracę „Pomoc w domu” wykonywało 4 uczestników KIS, którzy wypracowali łącznie 639 godzin usług.

Łączna wysokość kosztów poniesionych na realizację usługi to 5 691 zł (szerzej zob. podrozdział 9.3).

3. Realizacja programu „Złota Rączka”

Program „Złota Rączka” realizowany jest od 18 czerwca 2018 r. Celem programu jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy seniorom w drobnych domowych naprawach. Program dedykowany jest osobom w wieku powyżej 60 roku życia, w pierwszej kolejności samotnym z niepełnosprawnością, prowadzącym jednoosobowe gospodarstwo domowe, zamieszkującym na terenie Krakowa.

Zakres pomocy obejmuje drobne naprawy. Prace realizowane są wyłącznie w lokalu zamieszkiwanym przez osobę ubiegającą się o pomoc. Materiały potrzebne do wykonania prac (np. uszczelki, nowe zawiasy/zamki, farbę) zapewnia osoba ubiegająca się o pomoc. Narzędzia do wykonania prac zapewnia MOPS. W szczególnych przypadkach osoby skierowane do wykonania ww. usług towarzyszą seniorom w zakupie niezbędnych materiałów.

W 2021 r. z usług skorzystało 253 seniorów, wykonano łącznie 1 259 usług, w tym 215 usług elektrycznych (m.in. wymiana żarówek, wyłączników, naprawa lamp), 360 usług hydraulicznych (m.in. wymiana uszczelki w przeciekających kranach, udrożnienie odpływów), 171 usług ślusarskich (m.in. montaż i wymiana zamków, zawiasów), 121 usług stolarskich (m.in. naprawa zepsutych krzesel), 22 usług malarskich (m.in. podmalowanie małych powierzchni z zaszpachlowaniem drobnych ubytków), 370 innych usług (m.in. wymiana karniszy, powieszenie obrazów, uszczelnianie okien i drzwi, wieszanie półek).

Prace wykonywały dwie osoby zatrudnione w ramach umowy zlecenia, wypracowując łącznie 2 383 godzin.

4. Projekt „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

Projekt realizowany jest przez MOPS od 1 maja 2019 r., współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt kierowany jest do osób zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków, które ukończyły 15 lat, a ich wiodącymi problemami są bezdomność, niepełnosprawność, bezrobocie, trudności wychowawcze, zaburzenia psychiczne lub uzależnienia.

KIS w ramach projektu realizuje usługi o charakterze zawodowym, tj. poradnictwo zawodowe – pomoc w odnalezieniu właściwej ścieżki zawodowej; kursy kompetencyjne; opieka trenera zatrudnienia wspieranego w aktywizacji zawodowej, adaptacji na stanowisku pracy oraz w kontaktach z pracodawcą; zatrudnienie subsydiowane.

W roku 2021 w ramach zatrudnienia subsydiowanego pracę realizowało 51 osób na stanowiskach: robotnik, sprzątaczką, opiekun, pomoc biurowa. 10 osób ukończyło kursy kompetencyjne (szerzej zob. rozdział nr 17).

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zapewnia uczestnikom możliwość skorzystania ze wsparcia w postaci usługi pracy socjalnej, doradztwa zawodowego, poradnictwa prawnego, treningów umiejętności psychospołecznych i zawodowych, szkoleń zawodowych i budujących kompetencje uczestnika oraz staży. W okresie pandemii fundacja zapewniła uczestnikom możliwość korzystania ze wsparcia w formie zdalnej.

11.2.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność Klubu Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w ramach projektu współfinansowanego ze środków unijnych pn. „Bariery zamieniamy na szanse” wydatkowano:

- w 2016 roku: 129 291,56 zł;

- w 2017 roku : 352 393,11 zł;
- w 2018 roku: 418 140,24 zł;
- w 2019 roku: 106 532,71 zł.

Na realizację powyższego zadania w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 r. - 229 727,24zł;
- w 2020 r. - 359 844,37 zł;
- w 2021 r.-366 883,29 zł.

11.2.2.2 Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej (CIS) realizują zadania związane z reintegracją zawodową i społeczną poprzez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych, dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

11.2.2.2.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków 2021 roku funkcjonowało:

- Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków
- Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy.

11.2.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków było prowadzone:

- w okresie od 1 stycznia do 31 czerwca 2021 r. przez Galicyjską Fundację „Wsparcie, Integracja, Rozwój”
- w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2021 r. przez Fundację „Przestrzeń Rozwoju”

Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością było prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

11.2.2.2.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków zaangażowanych było:

- w okresie od 1 stycznia do 31 czerwca 2021 r., w Galicyjskiej Fundacji „Wsparcie, Integracja, Rozwój” - 13 pracowników;
- w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2021 r., w Fundacji Przestrzeń Rozwoju - 13 pracowników.

W Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością zadanie realizowało 8 osób (ok. 3 etatów) oraz 4 współpracujących wolontariuszy.

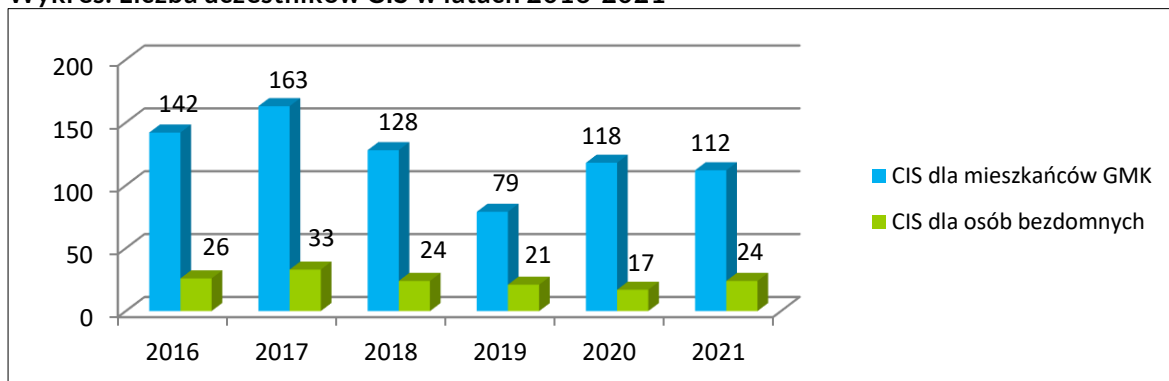
11.2.2.2.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze wsparcia Centrum Integracji Społecznej prowadzonego przez Galicyjską Fundację „Wsparcie, Integracja, Rozwój” w 2021 r. skorzystało 66 osób, spośród których 5 podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

Ze wsparcia Centrum Integracji Społecznej prowadzonego przez Fundację Przestrzeń Rozwoju 2021 r. skorzystało 46 nowych osób, spośród których 1 podjęła zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

W 2021 r. w zajęciach Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością uczestniczyło 24 osoby, z których 6 podjęło zatrudnienie.

Wykres: Liczba uczestników CIS w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Przedstawione powyżej dane wskazują na to, że od 2017 r. do 2019 r. liczba uczestników Centrów Integracji Społecznej systematycznie spadała. W roku 2020 odnotowano wzrost o 35%. W 2021 roku liczba osób korzystających z pomocy Centrów Integracji Społecznej pozostała na podobnym poziomie jak w 2020 r.

Podczas uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, beneficjenci korzystali ze wsparcia w ramach integracji społecznej, w tym m.in. z konsultacji indywidualnych prowadzonych przez pracownika socjalnego, psychologa, doradcę zawodowego.

Tabela: Liczba porad udzielonych uczestnikom CIS dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w roku 2021

Indywidualne konsultacje, w tym:	Liczba godzin konsultacji
psychologiczne	354
socjalne	496
zawodowe	364
suma	1 214

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach reintegracji społecznej uczestnicy CIS brali również udział w zajęciach grupowych prowadzonych przez ww. specjalistów, jak i dodatkowych formach wsparcia, wśród których wymienić można:

- warsztaty grupowe prowadzone przez doradcę zawodowego, psychologa i pracownika socjalnego;
- zajęcia i wyjścia integracyjne;

- konsultacje indywidualne i warsztaty grupowe z radcą prawnym;
- konsultacje indywidualne z doradcą finansowym.

Reintegracja zawodowa zapewniła uczestnikom możliwość skorzystania z zajęć praktycznych przygotowujących ich do podjęcia pracy. W 2021 r. zajęcia te odbywały się u pracodawców, jak np. w domach pomocy społecznej, MPO, hotelach, przedsiębiorstwach prywatnych i innych podmiotach, które zadeklarowały chęć współpracy z fundacją. W zakresie tej formy wsparcia uczestnicy mieli możliwość zdobywania nowych lub wzmacniania posiadanych kompetencji zawodowych, co odbywało się poprzez udział w warsztatach takich, jak np.: remontowo-porządkowy, pielęgnacji terenów zielonych, opiekuńczo-porządkowy, administracyjno-biurowy, portier, pakowacz. Możliwość realizacji zajęć dostosowywana była na bieżąco do pojawiających się obostrzeń sanitarnych, jak i decyzji Wojewody, w zakresie prowadzenia działalności CIS w okresie pandemii.

Centrum Integracji Społecznej prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio zapewniło w 2021 r. 10 miejsc dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy. W ramach zadania prowadzone były usługi z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej. Celem podejmowanych działań było odbudowanie i podtrzymanie u uczestników Centrum zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy m.in. poprzez przyuczenie do wykonywania zawodu, podwyższanie kwalifikacji oraz prowadzenie zajęć praktycznych u pracodawców. Uczestnicy realizujący Indywidualne Programy Zatrudnienia Socjalnego 4 razy w tygodniu biorą udział w zajęciach reintegracji zawodowej realizowanych w zakładach pracy współpracujących z CIS oraz raz w tygodniu w zajęciach reintegracji społecznej realizowanych bezpośrednio w siedzibie CIS.

W ciągu roku 2021 z uczestnikami CIS zrealizowano 486 godzin konsultacji indywidualnych, w tym:

- 157 konsultacji socjalnych,
- 265 konsultacji zawodowych,
- 64 konsultacji psychologicznych.

W ramach zajęć reintegracji społecznej zrealizowano 201 spotkań grupowych, które łącznie trwały 396 godzin.

11.2.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków przeznaczonych na sfinansowanie zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej:

- w roku 2016: wyniosła 748 400 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2017 r.: wyniosła 721 195,26 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2018: wyniosła 464 925,94 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;

W roku 2019 przekazano dotację w kwocie 508 955,00 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;

W roku 2020 przekazano dotację w kwocie 496 625,00 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków.;

W roku 2021 wydatkowano kwotę 485 700,97 zł.

Na realizację zadania na prowadzenie Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych prowadzonego w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” z dotacji wydatkowano:

- w 2016 r.: 61 845,87 zł;
- w 2017 r.: 187 143,96 zł;
- w 2018 r.: 164 405,20 zł;
- w 2019 r.: 53 945,90 zł.

Natomiast na kontynuację zadania w postaci Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 roku z dotacji 46 580,00 zł (roczny koszt to 53 430 zł, w tym 6 850 zł za grudzień 2019 r. wypłacone w styczniu 2020 r.),
- w 2020 roku z dotacji 93 160,00 zł (roczny koszt to 94 530 zł, w tym 8 220 zł za grudzień 2020 r. wypłacone w styczniu 2021 r.),
- w 2021 roku kwotę w wysokości 97 365,79 zł.

11.2.2.3 Wnioski

Obserwacja zadań realizowanych przez Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, jak i Klubu Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością, wskazuje na zmieniający się profil trudności uczestników korzystających ze wsparcia. Aktualnie, w wielu wypadkach, dominującym problemem nie jest samo bezrobocie, lecz będące jego przyczyną inne problemy (np. zdrowotne, uzależnienia, wiek przedemerytalny), które stanowią poważną barierę w zakresie możliwości podjęcia zatrudnienia. W 2021 r. dodatkowym negatywnym czynnikiem wpływającym na sposób funkcjonowania uczestników był stan utrzymującej się pandemii. Spowodował on powstanie nowego rodzaju trudności w zakresie radzenia sobie uczestników z codziennymi problemami, w tym poszerzającą się izolacją społeczną. Sytuacja ta stanowi nowe wyzwanie dla specjalistów KIS i CIS.

Aktualne okoliczności utwierdzają zasadność dalszego funkcjonowania KIS i CIS, które swoim uczestnikom pomagają nie tylko przetrwać obecną, trudną sytuację, ale i wspierają ich w radzeniu sobie z pogłębiającymi się problemami zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

W przypadku osób bezdomnych analiza wskazuje, że mając na uwadze niski poziom bezrobocia i łatwość znalezienia zatrudnienia w okresie ostatnich kilku lat, a z drugiej strony pojawiające się problemy zdrowotne, szczególnie u osób bezdomnych powyżej 45 roku życia, które uniemożliwiają aktywność zawodową, zmniejsza się liczba chętnych do udziału w CIS. W związku z tym od 1 maja 2019 roku zlecono kontynuację usługi, ale w mniejszym zakresie, tj. CIS dla osób bezdomnych na 10 zamiast 20 miejsc. Analizując przebieg rekrutacji i podpisywania nowych IPZS w ciągu roku 2020 i 2021 uznać należy, że taka liczba miejsc jest wystarczająca. W 2021 roku liczba uczestników w porównaniu z rokiem 2020 pozostała bez zmian, a zwalniane się w Centrum miejsca są zajmowane przez kandydatów przygotowywanych wcześniej w ramach Centrum do podjęcia zajęć. Śladem ubiegłych lat, celem na 2022 rok jest utrzymanie na wysokim poziomie standardu realizowanych usług.

12 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach

12.1 Ubóstwo

Ubóstwem określamy sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi pozwalającymi na zaspokojenie swoich podstawowych potrzeb. Ubóstwo jest złożonym zjawiskiem społecznym, uwarunkowanym przez czynniki społeczno – ekonomiczne i demograficzne, a w szczególności przez problem bezrobocia, liczbę rodzin wielodzietnych i niepełnych, wskaźnik rodzin żyjących z osobą z niepełnosprawnością lub długotrwale chorą, podeszły wiek oraz bezdomność. Ubóstwo jest więc wspólnym problemem, który w całej swej rozciągłości dotyka praktycznie wszystkie grupy społeczne oraz większość kategorii osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Dla potrzeb niniejszego opracowania w części tej omówiono wyłącznie pomoc w formie świadczeń finansowych i w naturze.

12.2 Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach

12.2.1 Zasiłek okresowy

Wypłacanie zasiłków okresowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy jest świadczeniem obligatoryjnym i podstawowym narzędziem pomocy społecznej ograniczającym zakres i głębokość ubóstwa.

12.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.1.2 Kadra

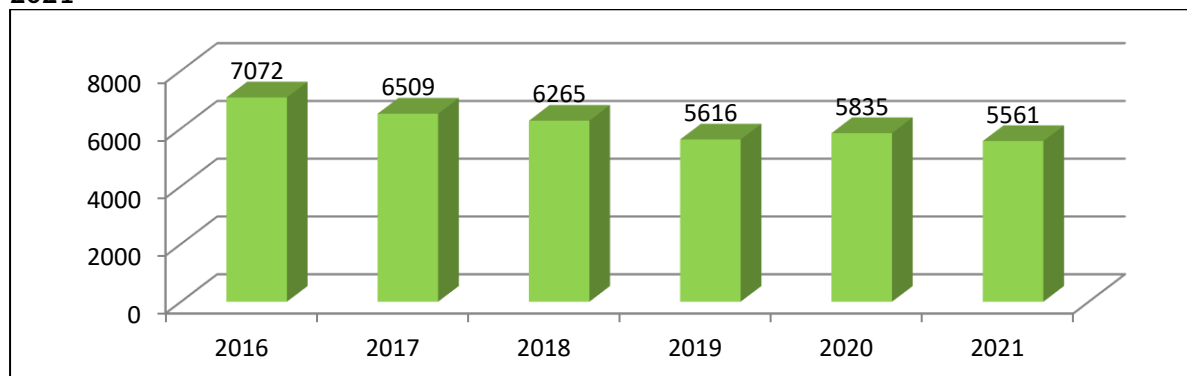
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.1.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Na liczbę gospodarstw domowych (rozumianych jako osoby samotnie gospodarujące oraz rodziny) otrzymujących pomoc w formie zasiłku okresowego wpływa przede wszystkim wysokość kryteriów dochodowych obowiązujących w danym roku kalendarzowym, a następnie pozostałe czynniki wpływu jak np. sytuacja na rynku pracy. W 2021 r. nastąpił spadek liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2020 r.

W roku 2021 liczba gospodarstw domowych wymagających wsparcia z powodu ubóstwa spadła o 4,7% w stosunku do roku 2020. Wartość ta jest najniższa licząc od 2010 r.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono zasiłek okresowy w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analiza powodów przyznawania pomocy w formie zasiłku okresowego do roku 2013 wskazywała tendencję wzrostową liczby gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc w związku z występowaniem bezrobocia (z 2 819 w 2009 r. do 4 320 w 2013 r.).

Od roku 2014 w wyniku poprawy sytuacji na rynku pracy i zmniejszenia stopy bezrobocia, liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z tego tytułu spadła o 57,6% (z 4 320 w 2013 r. do 1 834 w 2019 r.). W 2021 r. podobnie jak w 2020 r. nie utrzymała się ta tendencja. W 2021 r. nastąpił ponowny wzrost liczby rodzin otrzymujących zasiłek okresowy z powodu bezrobocia w stosunku do 2020 r. o 4 % a w stosunku do 2019 o 30%. Liczba ta wzrosła to poziomu z 2018 r.

Analiza wykazuje również 6% spadek liczby gospodarstw otrzymujących zasiłek z powodu niepełnosprawności – z 1 855 w 2020 r. do 1 745 w roku 2021.

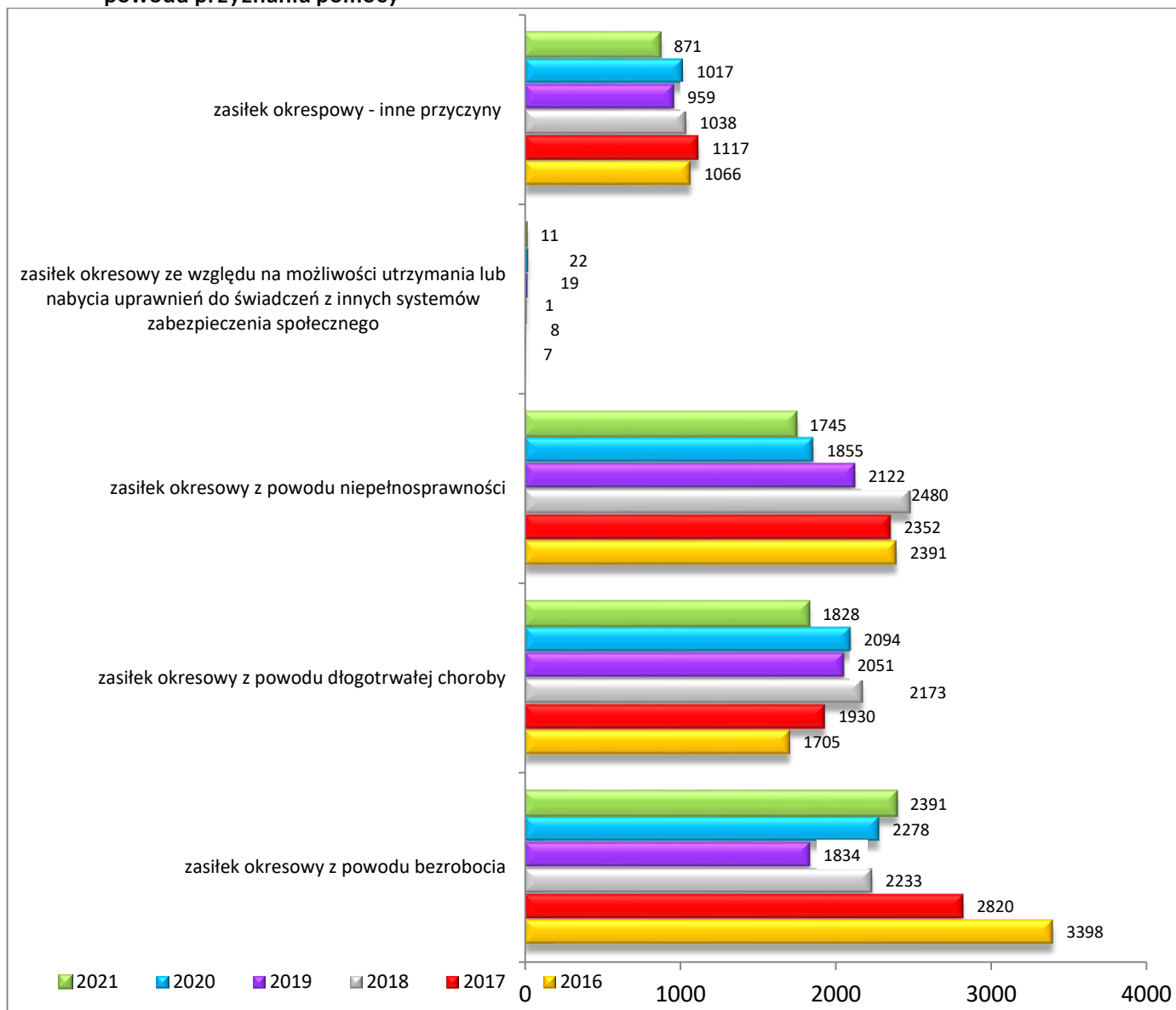
Natomiast w 2021 r. w stosunku do 2020 r. nastąpił spadek liczby rodzin którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej choroby o 13 %. Poziom z 2021 r. odpowiada w tym przypadku poziomowi liczby rodzin objętych pomocą w latach 2016-2017.

Znikoma jest liczba gospodarstw, które kwalifikują się do zasiłku okresowego z uwagi na możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego (w latach 2016-2021 od 1 do 22 osób rocznie).

Liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z innych powodów utrzymuje się na zbliżonym poziomie (w latach 2016-2021 wynosiła od 871 do 1 117).

Należy mieć na uwadze, że prezentowane dane liczbowe nie są rozłączne tzn. w trakcie roku jedno gospodarstwo domowe mogło otrzymać zasiłek okresowy z każdego, z wyżej wymienionych powodów.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek okresowy z uwzględnieniem powodu przyznania pomocy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W 2021 roku spośród podmiotów decyzji (5 393 osób), którym przyznano zasiłek okresowy 58% stanowili mężczyźni.

Tabela: Cechy demograficzno - społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Cechy demograficzno - społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
Wiek			
0-24	3,9%	1,6%	2,6%
25-34	19,3%	7,1%	12,4%
35-44	29,4%	16,3%	21,8%
45-59	37,6%	40,6%	39,3%
60-64	5,3%	23,0%	15,5%
65 i więcej	4,5%	11,4%	8,4%
Wykształcenie			

nieustalony poziom wykształcenia	4,0%	4,9%	4,5%
gimnazjalne i poniżej	28,6%	28,2%	28,4%
zasadnicze zawodowe	25,7%	38,6%	33,2%
średnie ogólne i zawodowe	30,3%	22,1%	25,6%
policealne	2,5%	0,7%	1,4%
wyższe	8,9%	5,4%	6,9%
Stan cywilny			
panna/kawaler	39,3%	50,5%	45,8%
konkubina/konkubent	0,7%	0,2%	0,4%
rozwidziona/rozwidziony	24,0%	32,2%	28,7%
separowana/separowany	1,8%	2,1%	2,0%
wdowa/wdowiec	6,4%	3,1%	4,5%
zamężna/żonaty	27,6%	11,9%	18,5%

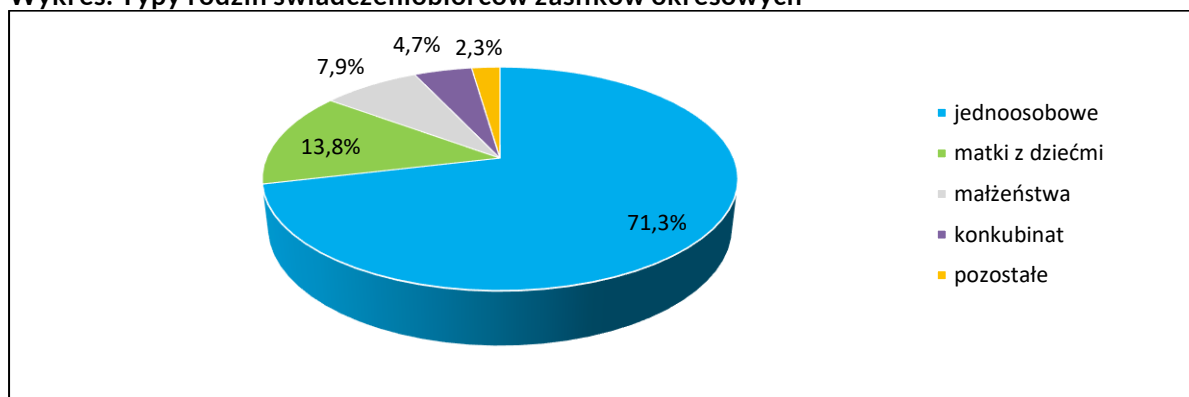
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największą grupę odbiorców tj. 39,3%, zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn, reprezentują osoby w wieku między 45 a 59 lat. Kobiety w tym wieku stanowią 37,6%, natomiast mężczyźni 40,6%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców 33,2% legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym, a 28,4% posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Odsetek osób z wykształceniem średnim wynosi 25,6%.

Pod względem stanu cywilnego zarówno wśród kobiet i mężczyzn najczęściej jest osób stanu wolnego, kobiet 39,3%, a mężczyzn 50,5%.

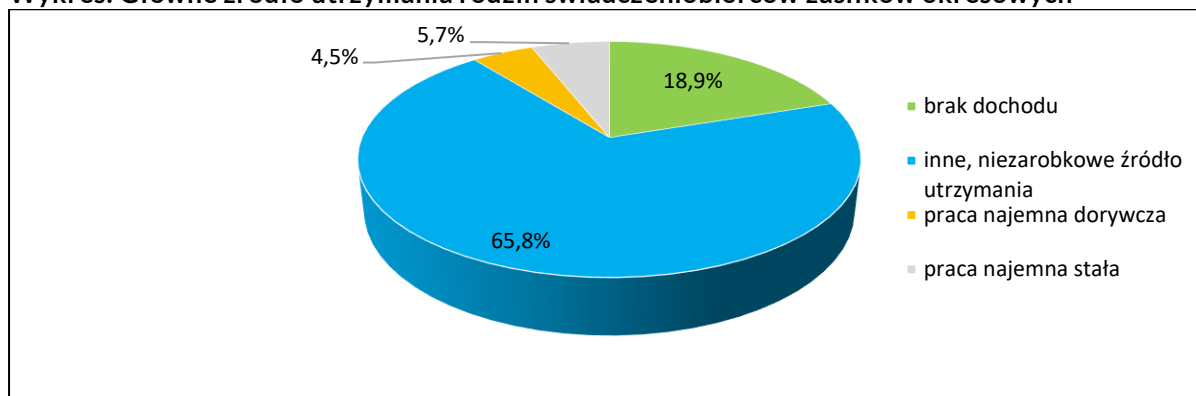
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy w formie zasiłków okresowych to w przeważającej części gospodarstwa jednoosobowe – 71,3%. Wśród rodzin korzystających z tych zasiłków małżeństwa stanowią 7,9%, a rodziny matek wychowujących dzieci 13,8%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków okresowych należą przede wszystkim do rodzin, których dochody pochodzą z niezarobkowych źródeł utrzymania – 65,8%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych	
bez dochodu*	17,7%
1-499	17,0%
500 i powyżej	65,3%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

34,7% gospodarstw domowych nie wykazuje żadnych dochodów lub ich dochód nie przekracza 499 zł. 65,3% osiąga dochód powyżej 500 i powyżej.

Głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków okresowych są kolejno: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezdomność i alkoholizm. Zaznaczyć należy, że w jednej rodzinie występuje zwykle kilka powodów trudnej sytuacji.

12.2.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Zgodnie z art. 147 pkt. 7 ustawy o pomocy społecznej, gminy otrzymują dotację celową na pokrycie wydatków na zasiłki okresowe w części określonej w art. 38 ust. 3 ustawy, to jest w wysokości 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, a w przypadku rodziny – między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Ponieważ finansowanie pozostałej części zasiłku leży w gestii gminy, w celu zapewnienia pełnej skuteczności udzielania pomocy w tej formie, która zgodnie z celem ustawodawcy ma wyrównywać dochody do kryterium dochodowego, konieczne jest współfinansowanie pozostałej części zasiłku.

Na realizację zadania wydatkowano środki finansowe w następującej wysokości:

- 2016 r. 13 877 353 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 10 715 342 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 200 zł;
- 2017 r. 12 906 811 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 9 321 855 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 188 zł;
- 2018 r. 12 507 739,01 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 460 696,16 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 188 zł;

- 2019 r. 12 285 129,31, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 256 021,99 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 196 zł;
- 2020 r. 13 583 296,96 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 9 361 787,61 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł;
- 2021 r. 13 417 641,07 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 991 778,79 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł.

12.2.1.5 Wnioski

Liczba rodzin objętych świadczeniem w formie zasiłku okresowego w danym roku jest w głównej mierze wypadkową:

- obowiązujących wysokości kryteriów dochodowych (art. 8 ustawy o pomocy społecznej),
- dynamiki zmian stopy bezrobocia (w tym okresowych przyptyków i odpływów osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy),
- dynamiki zmian uprawnień do świadczenia z powodów innych niż bezrobocie (głównie spadku liczby osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz wzrostu liczby osób długotrwale lub ciężko chorych),
- dynamiki zmian dochodów gospodarstw domowych związanej ze zmianami przepisów prawa np. wprowadzeniem nowych świadczeń (np. świadczenie wychowawcze) i regulacji (np. podniesienie wysokości minimalnego wynagrodzenia, obniżenie wieku emerytalnego).

Szacuje się, że na ogólną liczbę świadczeniobiorców zasiłków okresowych w kolejnych latach będą wpływać:

- stopa bezrobocia i warunki na rynku pracy wynikające z pandemii koronawirusa;
- zmiana struktury wiekowej mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. Zgodnie z prognozami GUS Kraków za kilka lat osiągnie jeden z najwyższych udziałów mieszkańców powyżej 65 roku życia w województwie. W ostatnich latach systematycznie wzrasta liczba zasiłków przyznawanych z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby.

Tendencje dotyczące kosztów zasiłków okresowych:

- wzrost nakładów finansowych w części finansowanej z budżetu państwa na realizację zadania w związku z waloryzacją kryteriów dochodowych oraz przewidywanym wzrostem stopy bezrobocia,
- największy jednostkowy koszt świadczenia w części obligatoryjnej dotyczy zasiłków przyznanych z powodu bezrobocia – w 2021 r. średnia wysokość świadczenia z tego tytułu wynosiła ok. 335 zł (średnio 2 osoby w 1 rodzinie). Kolejno średnia wysokość zasiłku, którego powodem przyznania były:
  - inne problemy określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej w tym bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, przemoc w rodzinie, alkoholizm i bezdomność wynosiła ok. 286 zł (średnio 2,3 os./rodzinę),
  - długotrwała lub ciężka choroba wynosiła ok. 227 zł (średnio 1,4 os./rodzinę),
  - niepełnosprawność wynosiła ok. 67 zł (średnio 1,3 os./rodzinę).

Z uwagi na skalę udzielanej pomocy, przede wszystkim dynamiczne zmiany w zakresie liczby gospodarstw domowych z problemem bezrobocia, znacząco wpływają na ogólną roczną kwotę przyznanych świadczeń.

Ponieważ łączny udział kosztów Gminy w całkowitym koszcie zasiłków okresowych w poprzednich latach ulegał marginalizacji a tym samym spadała skuteczność pomocy, aby zapewnić osobom i rodzinom objętym tym świadczeniem skuteczniejsze wsparcie polegające na wyrównywaniu wysokości dochodu do kryterium dochodowego pomocy społecznej, zwiększono poziom nakładów finansowych (z 522 785 zł w 2015 r. do 4 425 862,28 zł w 2021 r.).

12.2.2 Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy

Wypłacanie zasiłków celowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek celowy przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, m.in. na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu. Zasiłek przyznawany jest osobie lub rodzinie, której dochód nie przekracza kryterium dochodowego. Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 776 zł (w 2021 r. wynosiło 701 zł), natomiast dla osoby w rodzinie wynosi 600 zł (w 2021 r. wynosiło 528 zł; kryterium dochodowe rodziny to iloczyn liczby osób we wspólnym gospodarstwie domowym i kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie).

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi⁷⁸.

12.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi⁷⁹.

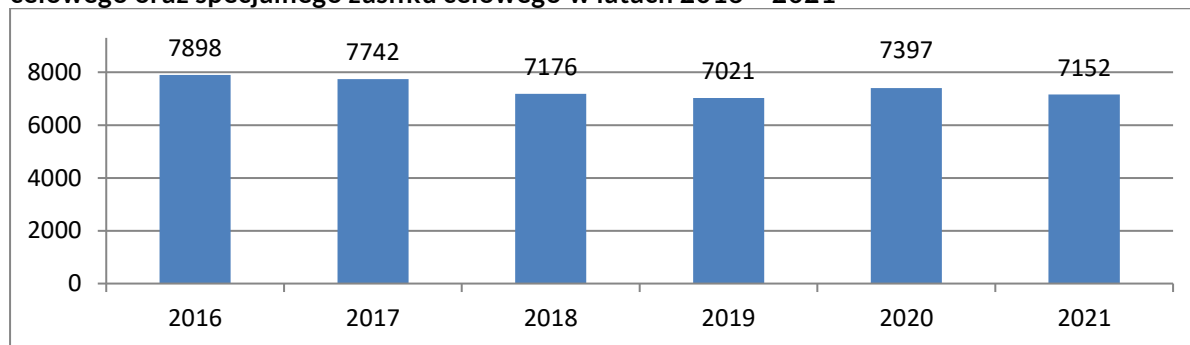
12.2.2.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.2.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy⁸⁰

Od 2016 roku do 2019 roku następował spadek liczby gospodarstw domowych, którym wypłacano świadczenie w formie zasiłku celowego. W roku 2020 nastąpił wzrost liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2019 o 5,3 % (z 7 021 do 7 397). W 2021 r. nastąpił ponowny spadek rodzin objętych pomocą w stosunku do 2020 r. o 3,3 %.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono świadczenie w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analizując cele, na jakie przyznawane są zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe stwierdzić można, że w latach 2016 - 2021 najwięcej osób otrzymywało zasiłki z przeznaczeniem na

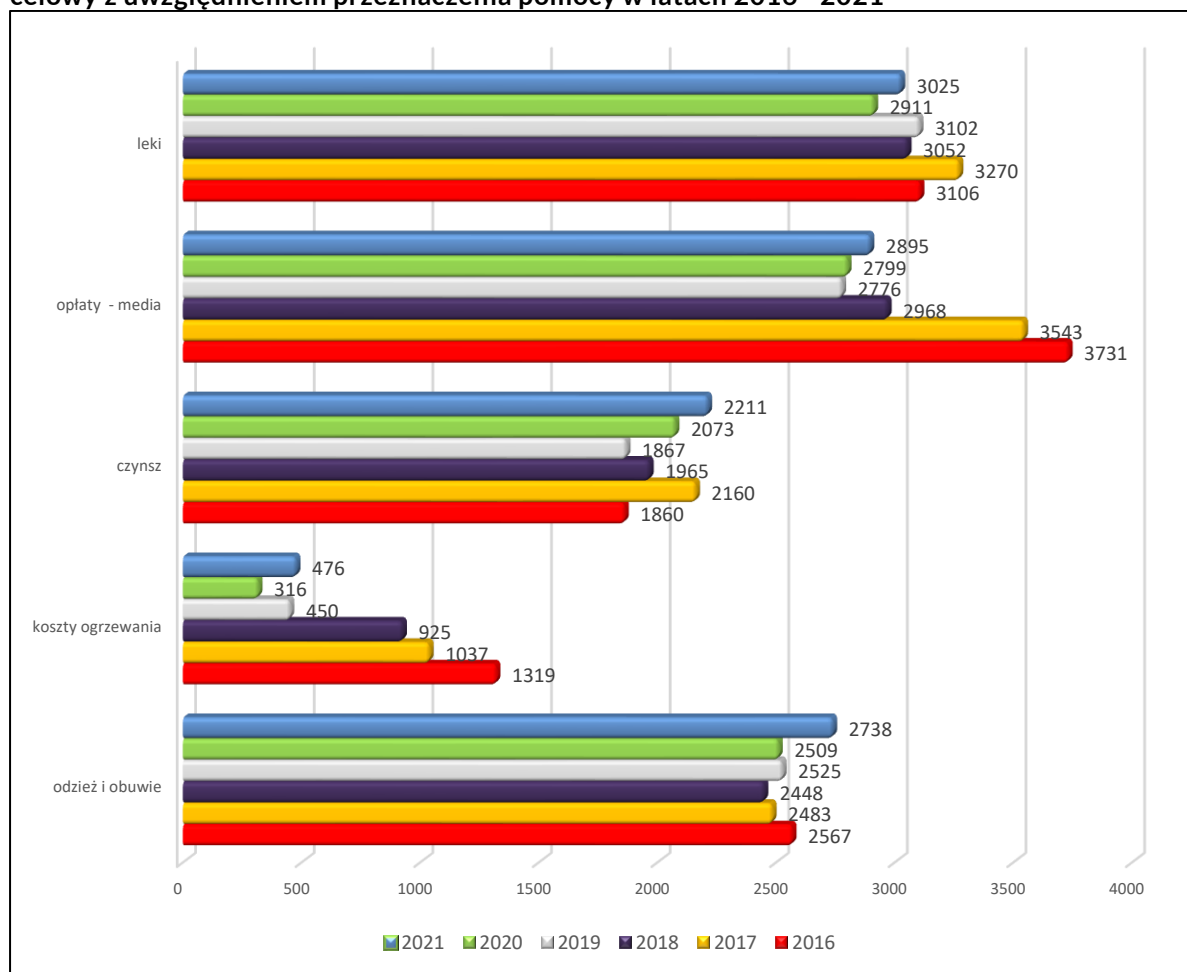
⁷⁸ Art. 17 ust. 1 pkt 5, art. 39 ust. 1-2, art. 41 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁷⁹ Art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁸⁰ Prezentowane dane nie obejmują informacji o Lokalnym Programie Ostońowym dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych, który został opisany w podrozdziale. 12.2.5.

opłaty mieszkaniowe – media. Znaczna część osób korzystała również z pomocy finansowej na leki, odzież i obuwie oraz czynsz. Należy zaznaczyć, że jedna osoba mogła w ciągu roku otrzymać każdy rodzaj zasiłku.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy z uwzględnieniem przeznaczenia pomocy w latach 2016– 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 r. spośród podmiotów decyzji, którym przyznano pomoc w formie zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego kobiety i mężczyźni stanowili podobny procent odbiorców tych świadczeń.

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–24	4,4%	3,4%	3,9%
25–34	12,2%	4,9%	8,6%
35–44	21,4%	13,1%	17,3%
45–59	28,4%	36,8%	32,5%
60–64	9,5%	22,1%	15,7%
65 i więcej	24,1%	19,7%	22,0%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,8%	5,8%	5,9%

gimnazjalne i poniżej	27,9%	28,5%	28,2%
zasadnicze zawodowe	24,3%	36,3%	30,1%
średnie ogólne i zawodowe	31,6%	22,8%	27,3%
policealne	2,0%	0,6%	1,3%
wyższe	8,4%	6,0%	7,2%
stan cywilny			
panna/kawaler	35,3%	47,8%	41,4%
konkubina/konkubent	0,4%	0,3%	0,4%
rozwidziona/rozwidziony	23,1%	31,4%	27,1%
separowana/separowany	1,9%	2,1%	2,0%
wdowa/wdowiec	14,9%	4,4%	9,8%
zamężna/zonaty	24,4%	14,0%	19,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

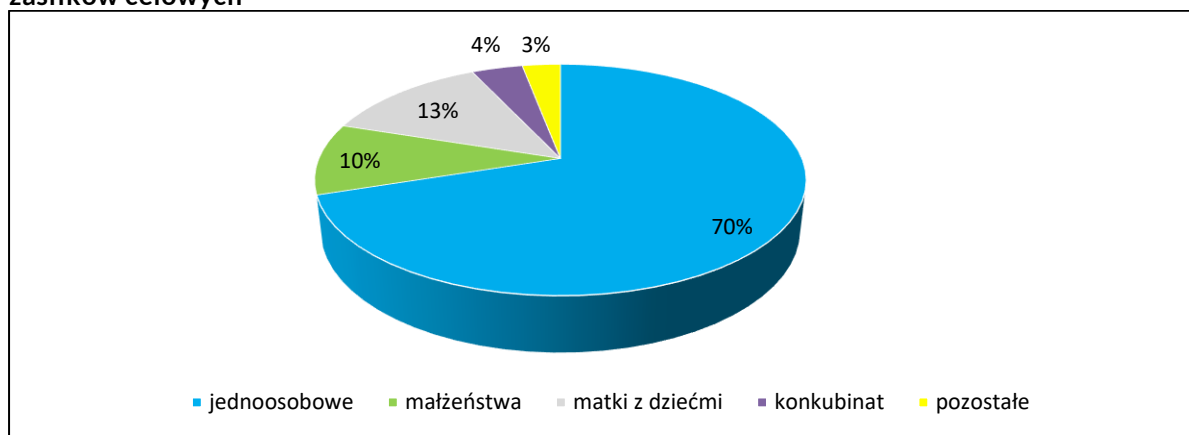
Największą grupę odbiorców 32,5%, reprezentują osoby w wieku między 45-59 rokiem życia. Kobiety wieku 45-59 lat stanowią 28,4%, natomiast mężczyźni 36,8%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców najwięcej jest osób z wykształceniem: zasadniczym zawodowym – 30,1%, oraz gimnazjalnym i poniżej – 28,2%.

Pod względem stanu cywilnego, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn najwięcej jest osób stanu wolnego: panien – 35,3%, kawalerów – 47,8%.

W porównaniu z rokiem 2020 cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych pozostają na podobnym poziomie.

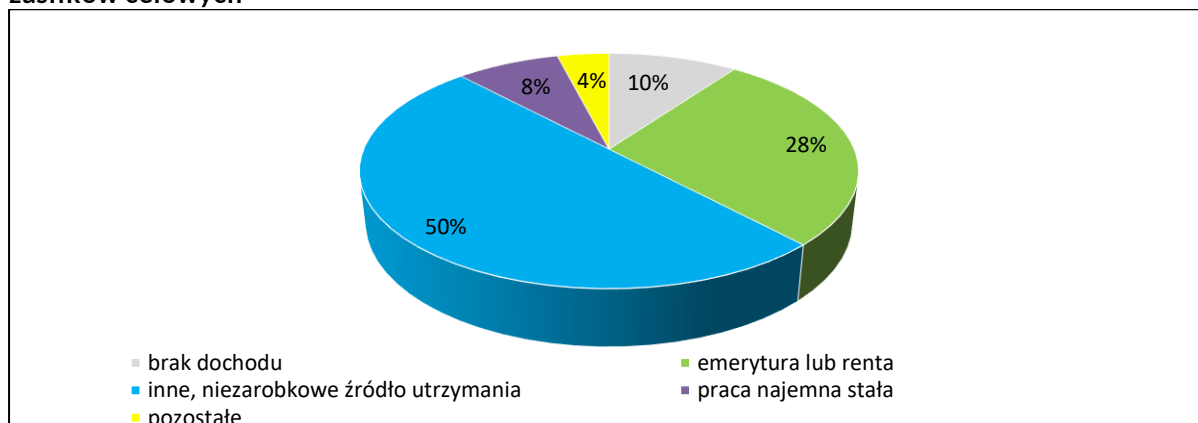
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród gospodarstw domowych korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych 70% stanowią gospodarstwa jednoosobowe. Wśród rodzin największą grupę reprezentują matki samotnie wychowujące dzieci – 13% oraz małżeństwa – 10%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych najczęściej osiągają głównie dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania 50% lub świadczeń emerytalno – rentowych 28%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
bez dochodu*	9%
1-499	11%
500 i powyżej	80%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

80% gospodarstw domowych korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych osiąga dochód na osobę w rodzinie przekraczający kwotę 500 zł. Ponad 9% to gospodarstwa bez własnego dochodu.

Do najistotniejszych problemów występujących w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych należą: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezdomność. Należy zaznaczyć, że w jednej rodzinie może równocześnie występować kilka problemów.

12.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na wypłatę zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano kwotę:

- w 2016 r. – 6 414 364 zł;
- w 2017 r. – 7 229 341 zł;
- w 2018 r. – 6 678 781 zł;
- w 2019 r. – 7 014 800 zł;
- w 2020 r. – 7 110 206,71 zł;
- w 2021 r. – 8 003 808,49 zł.

12.2.2.5 Wnioski

W roku 2021 wypłacono około 11,2 tys. świadczeń z przeznaczeniem na dofinansowanie do uregulowania opłat mieszkaniowych (mediów), około 12,8 tys. Świadczeń na dofinansowanie do zakupu leków i leczenia, około 12,5 tys. świadczeń na zaspokojenie innych potrzeb (np. zakup środków czystości), około 11 tys. świadczeń na dofinansowanie do czynszu, około 5,1 tys. świadczeń na dofinansowanie do zakupu odzieży i obuwia oraz około 0,7 tys. świadczeń na dofinansowanie do ogrzewania.

Szacuje się, że w 2022 roku w ogólnej skali udzielanej pomocy największy udział będą miały, jak dotychczas, wydatki związane z utrzymaniem mieszkania, to jest opłatami za czynsz i media.

Zauważyć należy, że 48% gospodarstw domowych korzystających z tej formy pomocy jest nią objęta z powodu ubóstwa, a więc są to rodziny o szczególnie trudnej sytuacji bytowej. Udzielanie świadczeń w formie zasiłków celowych specjalnych umożliwi natomiast pomoc finansową tej grupie odbiorców, która pomimo przekroczenia kryteriów dochodowych znajduje się w trudnej sytuacji życiowej, wynikającej z braku możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb z powodu ograniczeń związanych najczęściej z niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą i bezrobociem w rodzinie.

12.2.3 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy zapewnienie posiłku⁸¹. Zadanie to jest realizowane na podstawie Uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu ośtonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania (tekst jedn. Dz. Urz. Woj. Małop. z 2021 r. poz. 4958). Uchwała Rady Miasta Krakowa powstała z uwzględnieniem Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. 15 października 2018 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023, który od 1 stycznia 2019 r. zastąpił dotychczas obowiązujący wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Zakres pomocy przewidziany w krakowskim programie ośtonowym jest szerszy, niż przewiduje to program rządowy.

Uchwała Rady Ministrów dopuszcza udzielenie pomocy w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, jeżeli dochód na osobę nie przekracza kwoty 150% kryterium dochodowego tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1051,50 zł, a w przypadku rodzin kwoty 792 zł.

Gmina Miejska Kraków, na podstawie Uchwały Rady Miasta Krakowa, zwiększyła dostępność do pomocy w formie posiłków poprzez podniesienie odpowiednio górnej granicy kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania wsparcia. Osoby i rodziny, których dochód lub dochód na osobę w rodzinie przekraczał 150%, a jednocześnie nie przekraczał 200% kryterium dochodowego, tj. odpowiednio kwoty 1402 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1056 zł dla osoby w rodzinie, otrzymywały pomoc w formie posiłku za odpłatnością w wysokości 25% kosztu posiłku. W przypadku uczniów, korzystających ze zbiorowego żywienia w szkole, kryterium dochodowe uprawniające do nieodpłatnych posiłków zostało podniesione do 200% (tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1 402 zł, a dla osoby w rodzinie 1 056 zł). Natomiast uczniowie, których dochód lub dochód na osobę w rodzinie był wyższy niż 200%, lecz nie przekraczał 250% kryterium, (tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1 752,50 zł, a dla osoby w rodzinie 1 320 zł), mogli zostać objęci pomocą w formie posiłku pod warunkiem zwrotu 50% kosztów świadczenia.

Ponadto na podstawie § 8 uchwały RMK, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego

⁸¹ Art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

w szkole lub przedszkolu, wyrażało chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola mógł udzielić pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka o udzieleniu pomocy. Pomoc przyznawana była bez konieczności ustalania sytuacji materialnej rodziny ucznia.

Program osłonowy dotyczący udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania, z uwagi na skalę realizacji, jest ważnym elementem wsparcia finansowego osób i rodzin w środowisku lokalnym.

Gospodarstwom domowym nieobjętym programem osłonowym w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem, a wymagającym dodatkowego wsparcia, MOPS udzielał pomocy finansowej w formie zasiłku na zakup żywności lub posiłku poza programem osłonowym. Pomocą objęto 1 829 gospodarstw domowych na łączną kwotę 756 823,92 zł, średnia roczna wartość pomocy na gospodarstwo wyniosła 429 zł.

12.2.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.3.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.3.3 Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

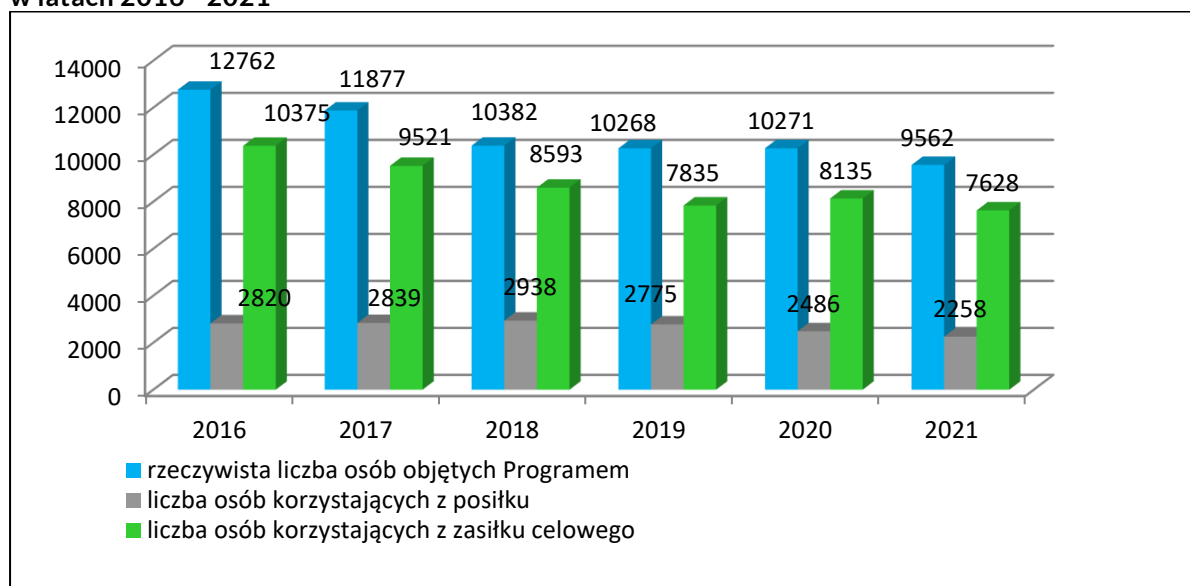
W roku 2021 w stosunku do 2020 liczba osób objętych pomocą w ramach Programu (z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów, którą scharakteryzowano w rozdziale 9.11.1 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku) spadła o ponad 700 osób⁸². Spadek odnotowano zarówno wśród osób otrzymujących pomoc finansową w formie zasiłku celowego na żywność, jak i osób objętych pomocą w formie posiłku.

Obserwując tendencje w zakresie liczby osób objętych pomocą w postaci dożywiania można zauważyć, że od 2016 r. ma miejsce cykliczny spadek beneficjentów programu. Spadek liczebności osób objętych pomocą można powiązać z poprawą sytuacji mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków m. in. zmniejszeniem stopy bezrobocia, wzrostem uzyskiwanych dochodów, a także od 2016 r. wprowadzeniem Programu „Rodzina 500 +”.

---

⁸² Osoby objęte pomocą w ramach Programu z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów do ukończenia szkoły ponadpodstawowej stanowią 68% wszystkich osób korzystających z Programu.

Wykres: Liczba osób korzystających z pomocy w ramach Programu z wyłączeniem dzieci do 7 roku życia oraz uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej⁸³ (liczby nie sumują się) w latach 2016- 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 r. struktura populacji ze względu na płeć wykazuje na przewagę mężczyzn – 55% w stosunku do kobiet – 45% objętych pomocą w formie dożywiania.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Cechy demograficzno-społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu	kobieta	mężczyzna	ogółem
wiek			
18-24	7,1%	5,3%	6,1%
25-34	16,4%	9,4%	12,6%
35-44	24,1%	18,6%	21,1%
45-59	29,6%	35,6%	32,8%
60-64	9,0%	18,9%	14,5%
65 i więcej	13,8%	12,2%	12,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	37,4%	47,7%	43,0%
konkubina/konkubent	0,7%	0,6%	0,6%
rozwidziona/rozwidziony	22,6%	26,6%	24,8%
separowana/separowany	1,6%	1,7%	1,7%
wdowa/wdowiec	10,1%	3,1%	6,3%
zamężna/zonaty	27,6%	20,3%	23,6%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,5%	6,0%	5,8%
podstawowe i poniżej	28,8%	30,0%	29,4%
zasadnicze zawodowe	24,8%	36,4%	31,2%
średnie ogólne i zawodowe	30,1%	21,7%	25,5%

⁸³ Źródło: Pomost Std.

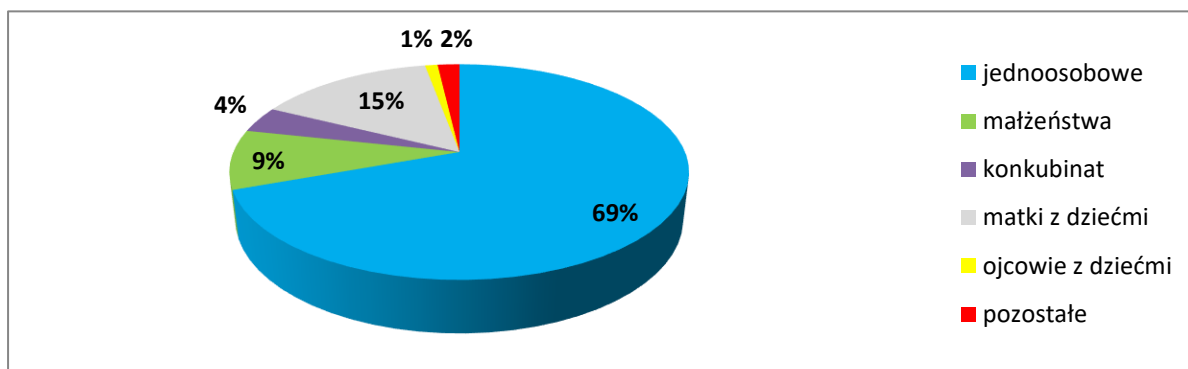
policealne	2,1%	0,7%	1,3%
wyższe	8,7%	5,2%	6,8%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotny	36,9%	36,2%	36,5%
bierny zawodowo	48,3%	52,7%	50,7%
pracujący	14,8%	11,1%	12,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania największą grupę odbiorców, tj. blisko 33% stanowią osoby w wieku między 45 a 59 lat. W przedziale wiekowym 45–59 lat kobiety stanowią 29,6%, natomiast mężczyźni 35,6%. Wysoki jest również odsetek osób w przedziale wiekowym 18 – 44 lat, które stanowią 40% ogółu. Ponad 31% badanej populacji legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Wykształcenie podstawowe lub poniżej posiada 29,4% świadczeniobiorców. Uwzględniając stan cywilny, wśród kobiet panny stanowią 37,4%, natomiast osoby pozostające w związku małżeńskim 27,6%. Z kolei w przypadku mężczyzn największą grupą otrzymującą pomoc w ramach Programu są kawalerowie – 47,7% oraz osoby rozwiedzione – 26,6%. Wśród świadczeniobiorców pomocy w ramach programu 50,7% to osoby bierne zawodowo. Jest to dominująca pozycja na rynku pracy zarówno w odniesieniu do kobiet (48,3%) jak i do mężczyzn (52,7%). Kolejną grupą świadczeniobiorców są osoby bezrobotne. Odsetek osób bezrobotnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie tj. około 36% wśród mężczyzn i wśród kobiet. Najmniej liczną grupę stanowią osoby pracujące – około 13%.

W przypadku świadczeniobiorców pomocy udzielanej w zakresie dożywiania, osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe stanowią 69% ogółu świadczeniobiorców. Wśród rodzin korzystających z pomocy w ramach programu dominują rodziny niepełne, które stanowią 16% oraz małżeństwa stanowiące 9% ogółu. Rodziny niepełne to najczęściej matki samotnie wychowujące jedno dziecko, natomiast w przypadku małżeństw z dziećmi najwięcej jest rodziców z dwojgiem lub z trojgiem dzieci.

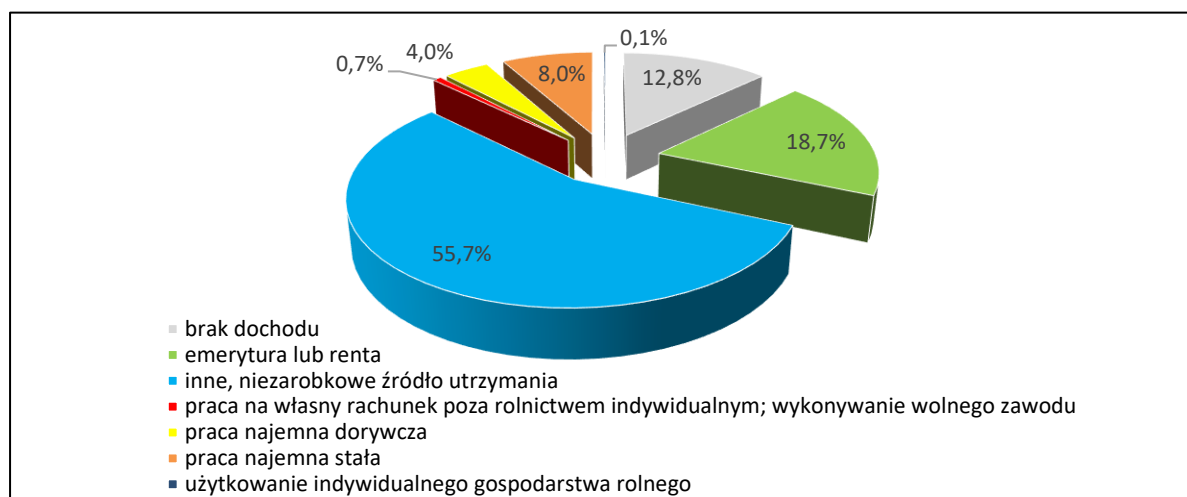
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W omawianej zbiorowości największy odsetek świadczeniobiorców pochodzi z rodzin, w których głównym źródłem utrzymania są dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania – 55,7%. Rodziny utrzymujące się przede wszystkim z renty lub emerytury stanowią – 18,7% ogółu. Osoby bez dochodu stanowią 12,8%. Dla 8% rodzin głównym źródłem utrzymania jest praca najemna stała.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodziny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu rekrutuje się z rodzin wykazujących dochód w przedziale 501 zł-1 000 zł – 52,5% oraz z rodzin z dochodem z przedziału od 1 zł-500 zł – 24,2%, osoby bez dochodu stanowią 12,7% ogólnej liczby świadczeniobiorców tej formy pomocy. W stosunku do roku 2020 nastąpił wzrost liczby rodzin z dochodem powyżej 500 zł, a spadek liczby rodzin z dochodem poniżej 500 zł.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu(w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
brak dochodu	12,7%
1 - 500	24,2%
501 - 1 000	52,5%
1 001 i więcej	10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Do najistotniejszych problemów występujących w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu należą długotrwała lub ciężka choroba (61%), ubóstwo (44%), niepełnosprawność (36%) oraz bezrobocie (37%). Należy mieć na uwadze, że w jednej rodzinie może wstępować jednocześnie kilka problemów.

Tabela: Główne problemy występujące w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu

Główne problemy występujące w rodzinach	
Ubóstwo	44%
Długotrwała lub ciężka choroba	61%
Niepełnosprawność	36%
Bezrobocie	37%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	16%
Uzależnienia	10%
Bezdomność	11%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

12.2.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady poniesione na realizację Programu dożywiania w latach 2015–2019 przedstawia poniższa tabela:

Rok	Pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności lub posiłku	Pomoc w formie posiłku	Łączna wartość udzielonej pomocy		
			Środki własne gminy	Dotacja budżetu państwa	Razem
2016	14 318 663 zł	8 428 348 zł	10 295 011 zł	12 452 000 zł	22 747 011 zł
2017	15 482 108 zł	8 109 885 zł	10 842 993 zł	12 749 000 zł	23 591 993 zł
2018	14 341 816 zł	8 168 387 zł	10 560 203 zł	11 950 000 zł	22 510 203 zł
2019	14 446 676 zł	8 076 829 zł	10 523 505 zł	12 000 000 zł	22 523 505 zł
2020	16 878 548 zł	5 371 411 zł	10 209 959 zł	12 040 000 zł	22 249 959 zł
2021	16 305 283 zł	6 379 809 zł	10 405 092 zł	12 280 000 zł	22 685 092 zł

Ponadto w 2021 r. wydatkowano kwotę 756 823,92 zł na pomoc poza programem ostonowym. Pomoc ta realizowana była w postaci zasiłków celowych przyznawanych gospodarstwom domowym nieobjętym programem ostonowym w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem, a wymagającym dodatkowego wsparcia.

12.2.3.5 Wnioski

Dokonując analizy zasobów pomocy społecznej w kontekście realizacji pomocy w formie dożywiania należy mieć na względzie specyfikę realizacji zadania. Możliwość stosowania tej formy pomocy uzależniona jest w znacznej mierze od wysokości środków pozyskiwanych z budżetu państwa.

Pomoc jest udzielana na podstawie uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu ostonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania powstałej z uwzględnieniem uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. 15 października 2018 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023, który od 1 stycznia 2019 r. zastąpił dotychczas obowiązujący wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Rok 2021, był kolejnym, w którym obowiązywał stan epidemii spowodowany wirusem SARS-CoV-2, co miało również wpływ na realizację programu dożywiania. Ze względu na ograniczenia w funkcjonowaniu placówek oświatowych i opiekuńczych z posiłków skorzystała mniejsza liczba osób. W przypadku dzieci i uczniów za okres, w którym dziecko nie mogło skorzystać z posiłków wyptacane były zasiłki celowe na zakup posiłku lub żywności. Stąd też struktura wydatków kształtowała się podobnie jak w 2020 r., tj. utrzymał się wysoki udział wydatków na pomoc w postaci zasiłków celowych na zakup posiłku lub żywności w stosunku do wydatków na posiłki.

12.2.4 Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Żywnościowego dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej

W 2021 r. MOPS współpracował z Bankiem Żywności, Polskim Komitetem Pomocy Społecznej oraz Caritas Archidiecezji Krakowskiej. Organizacje dystrybuowały żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Zgodnie z wytycznymi

Instytucji Zarządzającej ośrodek kwalifikował osoby i rodziny do uzyskania pomocy biorąc pod uwagę ich sytuację osobistą, a w szczególności posiadany dochód. Pomoc żywnościowa w ramach FEAD przyczyniła się do poszerzenia zakresu wsparcia dla osób i rodzin znajdujących w trudnej sytuacji finansowej. Rodziny otrzymywały cyklicznie paczki żywnościowe, w których znajdowały się następujące produkty: artykuły warzywne i owocowe (grostek z marchewką, fasola biała, koncentrat pomidorowy, buraczki, powidła śliwkowe, sok jabłkowy), artykuły skrobiowe (makaron jajeczny, makaron kukurydziany bezglutenowy, ryż, kasza gryczana, herbatniki maślane), artykuły mleczne (mleko UHT, ser), artykuły mięsne i rybne (szynka drobiowa, pasztet wieprzowy, filet z makreli), cukier biały, tłuszcze – olej rzepakowy, dania główne (gołąbki w sosie pomidorowym). Ponadto osoby uczestniczyły w różnego typu warsztatach kulinarno – żywieniowych dotyczących edukacji ekonomicznej i przeciwdziałaniu marnowania żywności. W 2021 r. w okresie od stycznia do października realizowany był Podprogram 2020, natomiast rozpoczęcie realizacji Podprogramu 2021 zostało opóźnione i przesunięte na styczeń/luty 2022 roku. W okresie listopad - grudzień 2021 podmioty dystrybuujące żywność przekazywały głównie artykuły spożywcze z krótkim terminem przydatności do spożycia oraz pozyskaną od darczyńców.

W związku z koniecznością dostarczania żywności do miejsc zamieszkania, dodatkowo było realizowane przez Bank Żywności na zlecenie GMK zadanie publiczne polegające na dostarczaniu żywności potrzebującym mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków, w tym osobom przebywającym na kwarantannie, w izolacji oraz osobom niesamodzielnym.

W okresie trwania pandemii Bank Żywności dowoził do osób przebywających w kwarantannie lub objętych izolacją domową, paczki z żywnością bezpośrednio do miejsc zamieszkania tych osób. Paczki były dostarczane przez pracowników i wolontariuszy Banku Żywności lub pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Łącznie w 2021 r. organizacje dystrybuujące żywność przekazały 1 096 523,28 kg żywności do blisko 12 500 osób. W 2021 roku Gmina Miejska Kraków, na podstawie zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności przekazała łącznie 250 000 zł. Natomiast na realizację zadania przez Bank Żywności polegającego na dostarczaniu żywności potrzebującym mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków, w tym osobom przebywającym na kwarantannie, w izolacji oraz osobom niesamodzielnym dodatkowo przekazano w 2021 r. kwotę 60 000 zł.

12.2.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na dystrybucji żywności dla potrzebujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r., na podstawie zawartych umów z GMK, było realizowane przez: Bank Żywności w Krakowie, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

12.2.4.2 Kadra

Łącznie w realizację zadania polegającego na redystrybucji żywności oraz zadania polegającego na dostarczaniu żywności do miejsca zamieszkania było zaangażowanych łącznie 30 pracowników (14 etatów). Ponadto Bank Żywności przy realizacji zadań w 2021 r. nawiązał współpracę z 14 wolontariuszami, natomiast Polski Komitet Pomocy Społecznej z 4, zaś Caritas z 3.

12.2.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano:

- w roku 2016: 150 000 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2017: 160 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2018: 160 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków;

- w roku 2019: 154 388,89 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków (przekazane środki 157 000 zł, ale nastąpił zwrot niewykorzystanych środków przez PKPS w wysokości 2 611,11 zł);
- w roku 2020: 153 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków. Na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazała 5 000 zł;
- w roku 2021 roku: Gmina Miejska Kraków, na podstawie 3 zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności przekazała łącznie 250 000 zł, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazała do Banku Żywności 60 000 zł.

12.2.5 Lokalny Program Osłonowy dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2021 r. kontynuował realizację Lokalnego Programu Osłonowego dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych. Pomoc w ramach Programu przyznawana jest począwszy od 1 stycznia 2014 r., początkowo w oparciu o przepisy uchwały NR XC/1354/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 listopada 2013 r., a następnie od dnia 14 sierpnia 2015 r. na podstawie uchwały NR XVIII/317/15 Rady Miasta Krakowa z dnia 24 czerwca 2015 r. przyjmującej Lokalny Program Osłonowy w nowym brzmieniu. Realizacja Programu stanowi także wypełnienie zadań wynikających z uchwały w sprawie kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa w celu poprawy stanu jakości powietrza (uchwała Nr LXXXIII/1274/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 września 2013 r., z późn. zm., która przewiduje m.in. przygotowanie i realizację socjalnego pakietu osłonowego dla osób, które zakaz palenia węglem może dotknąć finansowo). Realizacja Lokalnego Programu Osłonowego, zgodnie z treścią obowiązującej uchwały Rady Miasta Krakowa, została przewidziana do 2022 r.

W ramach lokalnego programu osłonowego na podstawie decyzji administracyjnej przyznaje się świadczenie pieniężne w postaci zasiłku celowego, określające wysokość pomocy i sposób jej realizacji. Pomoc przyznawana jest na dany rok kalendarzowy. W trakcie postępowania administracyjnego ustala się sytuację osoby i rodziny na podstawie wniosku i załączanych do niego, bądź pozyskiwanych w toku postępowania, dokumentów. Dopuszczalna jest kontrola w lokalu, dokonywana przez Wydział ds. Jakości Powietrza, celem ustalenia braku czynnych kotłowni i palenisk węglowych. Jedną z przesłanek do uzyskania pomocy w ramach powyższego programu jest kryterium dochodowe, które w przypadku osoby samotnie gospodarującej nie może przekroczyć 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. ustawy o pomocy społecznej, a w przypadku rodziny 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt. 3 ustawy o pomocy społecznej.

O pomoc mogą ubiegać się osoby i rodziny, które nie wcześniej niż przed dniem 14 września 2011 r. i nie później niż 10 października 2019 r. (w okresie obowiązywania Programu Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa /PONE/) dokonały trwałej zmiany systemu ogrzewania z ogrzewania opartego na paliwie stałym na ogrzewanie gazowe, elektryczne, olejowe (lekki olej opałowy), bądź polegające na podłączeniu do miejskiej sieci ciepłowniczej. Beneficjenci programu muszą wykazać zobowiązanie do regulowania opłat na rzecz dostawcy energii cieplnej służącej ogrzaniu lokalu oraz faktycznie zamieszkiwać w lokalu przed i po dokonaniu trwałej zmiany systemu ogrzewania.

12.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące projekt

Zadanie nie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

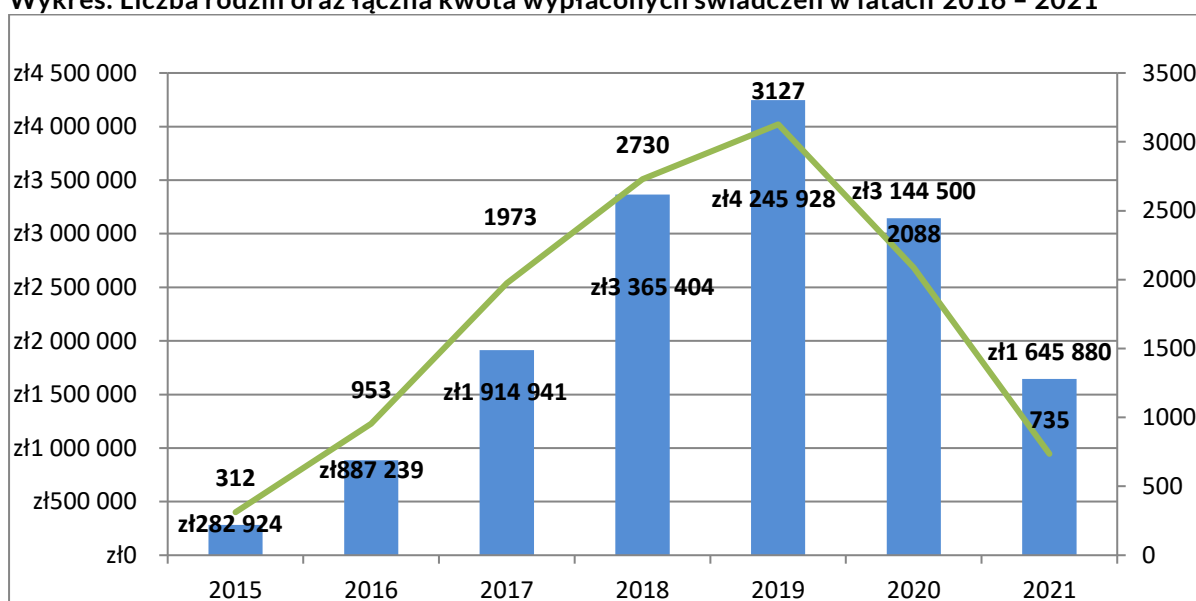
12.2.5.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.5.3 Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu osłonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2021 roku do MOPS wpłynęły 817 wniosków o przyznanie pomocy w ramach Programu. Świadczenie wypłacono 735 rodzinom na łączną kwotę 1 645 880 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy dla jednego gospodarstwa domowego wyniosła 2 239 zł.

Wykres: Liczba rodzin oraz łączna kwota wypłaconych świadczeń w latach 2016 – 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w ramach lokalnego programu osłonowego wykorzystano próbę 299 osób⁸⁴, które były podmiotami decyzji, a ich świadczenie zostało zrealizowane w 2021 roku. Osoby te należą do klientów pomocy społecznej. U pozostałych świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego nie były przeprowadzane wywiady środowiskowe, stąd brak szczegółowych informacji o ich cechach demograficzno – społecznych.

Wśród świadczeniobiorców będących klientami Ośrodka kobiety i mężczyźni stanowili pobobny odsetek.

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego

Cechy demograficzno – społeczne świadczeniobiorców programu osłonowego	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 24	1,3%	0,7%	1,0%
25-34	7,5%	2,7%	5,0%
35-44	17,7%	10,5%	14,0%

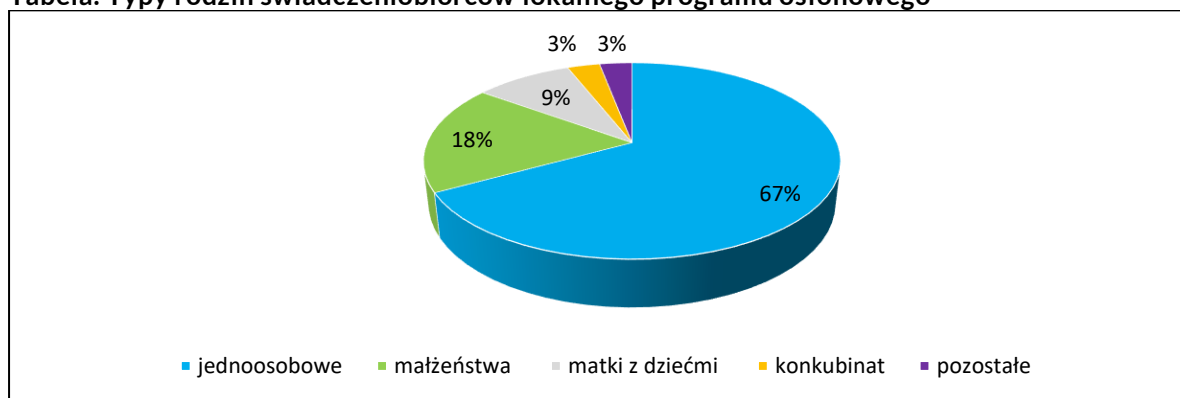
⁸⁴ Źródło: Pomost Std.

45-59	29,9%	28,9%	29,4%
60- 64	14,3%	28,3%	21,4%
65 i więcej	29,3%	28,9%	29,2%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	23,8%	28,9%	26,5%
zasadnicze zawodowe	28,6%	38,9%	33,8%
średnie ogólne i zawodowe	29,3%	20,4%	24,7%
policealne	4,1%	0,0%	2,0%
wyższe	8,1%	3,9%	6,0%
nieustalony poziom wykształcenia	6,1%	7,9%	7,0%
stan cywilny			
panna/kawaler	27,9%	50,0%	39,1%
rozwidziona/rozwidziony	12,9%	25,0%	19,1%
separowana/separowany	2,0%	3,3%	2,7%
wdowiec/wdowa	19,8%	4,6%	12,0%
zamężna/żonaty	37,4%	17,1%	27,1%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	21,8%	24,3%	23,1%
bierni zawodowo	61,9%	65,2%	63,5%
pracujący	16,3%	10,5%	13,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy świadczeniobiorców należą osoby w wieku 45-59: 29,4% oraz w wieku 65 i więcej lat: 29,2%. Osoby korzystające ze świadczenia w ramach lokalnego programu ośłonowego to przede wszystkim panny i kawalerowie 39, 1% oraz będące w związkach małżeńskich 27,1%. W populacji świadczeniobiorców największą grupę tworzą osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym 33,8% oraz osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym 26,5%. 63,5% świadczeniobiorców to osoby biernie zawodowo. Większość osób korzystających z pomocy w ramach programu to osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe 67% oraz pozostające w związkach małżeńskich 18%.

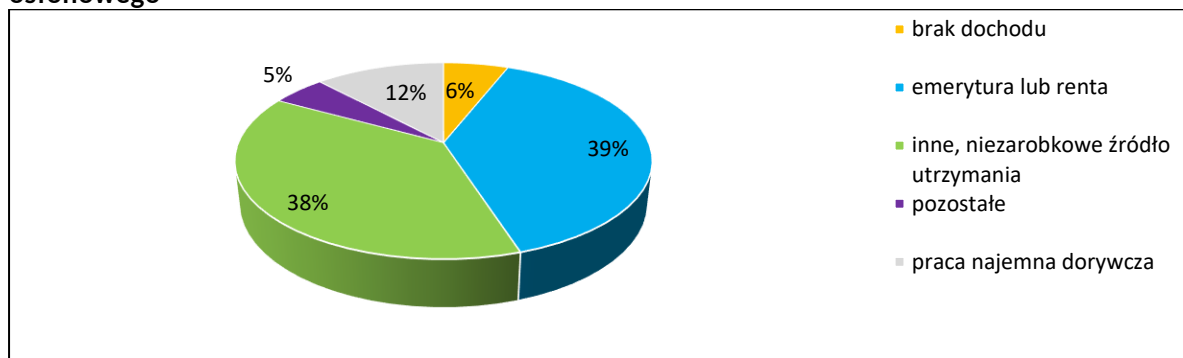
Tabela: Typy rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Głównym źródłem utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego jest emerytura lub renta – 39% oraz inne, niezarobkowe źródło utrzymania - 38%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

76% osób korzystających z programu osiąga dochód od 500-1499 zł. Do najczęstszych problemów występujących wśród świadczeniobiorców LPO należała długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Tabela: Wysokość dochodu osób (w zł)

0*	6%
1-499	15%
500-999	55%
1000-1499	21%
1500 i powyżej	3%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

12.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

W ramach lokalnego programu ośłonowego dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych wypłacono świadczenie rodzinom na łączną kwotę:

- w roku 2016: 887 239 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 930 zł;
- w roku 2017: 1 914 941 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 971 zł;
- w roku 2018: 3 635 404 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 1 332 zł;
- w roku 2019: 4 245 928,45 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 1 358 zł;
- w roku 2020: 3 144 500 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 1 505,99 zł;
- w roku 2021: 1 645 880 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy wyniosła 2 239 zł.

12.2.5.5 Wnioski

Zapewnianie możliwości otrzymania wsparcia finansowego w ponoszeniu zwiększonych kosztów grzewczych związanych z trwałą zmianą systemu ogrzewania, wpisuje się w działania mające na celu poprawę stanu jakości powietrza na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

13 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom bezdomnym

13.1 Osoby bezdomne w społeczności Miasta Krakowa

Osobą bezdomną, zgodnie z definicją sformułowaną na gruncie ustawy o pomocy społecznej, jest osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania⁸⁵.

Stan bezdomności to proces, na który składają się zarówno czynniki obiektywne tj. niezależne od woli człowieka, jak czynniki subiektywne – tj. współtworzone przez daną osobę. Proces ten rozłożony jest w czasie, a jego dynamika jest uzależniona od indywidualnych cech osoby i jej losów. Trzeba jednak zauważyć, że rzadko jedna przyczyna wyjaśnia sytuację osoby bezdomnej. Najczęściej przyczyny przeplatają się i wzajemnie warunkują⁸⁶.

Według raportu opracowanego przez Zespół Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej pt. „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne” na bezdomność mają wpływ „...takie czynniki jak: trudna sytuacja mieszkaniowa, utrudniony dostęp do rynku pracy, w tym długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, pozbawienie mieszkania (eksmisja), brak miejsca do mieszkania po opuszczeniu różnego typu instytucji (np. po powrocie z zakładu karnego, opuszczeniu domu dziecka, po powrocie ze szpitala psychiatrycznego) połączony z brakiem lub niewystarczającą integracją społeczną. Do krytycznych sytuacji życiowych, które mogą wpływać na sytuację zagrożenia bezdomnością, zaliczyć należy również rozpad rodziny i patologie życia rodzinnego (często związane z przemocą domową)”⁸⁷.

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, do najczęściej wymienianych przyczyn bezdomności należało: „wypędzenie” z mieszkania przez rodzinę lub współlokatorów (19,3%), wymeldowanie decyzją administracyjną (15%), pozostawienie mieszkania rodzinie z własnej inicjatywy (11,5%), eksmisja (11%) i bezrobocie (9%)⁸⁸. Analizując przyczyny bezdomności należy zwrócić uwagę, że badanie NSP objęło wyłącznie osoby zaliczone do bezdomnych „bez dachu nad głową”⁸⁹. Spośród ankietowanych 31% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o przyczynę bezdomności. Może to świadczyć o niechęci udzielania na to pytanie odpowiedzi lub niemożności uzyskania przez ankietera tej informacji od respondentów, niż o braku występowania takich przesłanek.

O randze bezdomności wśród problemów społecznych decydują nie tylko trudne do uchwycenia parametry ilościowe, ale również dynamika zjawiska i zmiany w strukturze populacji. Jest to grupa bardzo mobilna, częściej niż inne grupy przemieszczająca się po kraju, bądź nie korzystająca z oferowanych oficjalnie form pomocy, co dodatkowo utrudnia ewidencję osób bezdomnych.

W nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. przeprowadzono po raz piąty ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych, którego realizacja koordynowana była przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Badania liczby osób bezdomnych odbywają się co dwa lata. Ze względu na sytuację epidemiczną planowane badanie nie odbyło się w 2021 r. Informacje zbierane podczas badań są danymi szacunkowymi. Na podstawie opublikowanego przez Ministerstwo

⁸⁵ Art. 6 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁸⁶ *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013 r.

⁸⁷ „*Wykluczenie społeczne w Małopolsce-strategie przeciwdziałania. Osoby bezdomne*”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, Kraków 2013 r.

⁸⁸ *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013 r.

⁸⁹ Kategoria ta obejmuje osoby żyjące na ulicy, w przestrzeni publicznej bez schronienia, które mogłyby zostać uznane za pomieszczenie mieszkalne. Do kategorii tej należą przede wszystkim osoby, które wieczór i noc w krytycznym momencie spisu spędzają poza jakąkolwiek instytucją funkcjonującą całonocowo. Miejsca przebywania tych osób to: dworce kolejowe i autobusowe oraz ich okolice, kanały i węzły ciepłownicze, ulice, plaże, bunkry, lasy i parki, miejsca na cmentarzach, centra handlowe, parkingi, opuszczone samochody, przyczepy kempingowe, klatki schodowe, zsypy, piwnice, strychy, śmietniki, ziemianki, wagony i bocznice kolejowe, ogrzewalnie, itd.

Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Sprawozdania z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2018” oraz wyników „Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (13/14 lutego 2019 r.)”, w momencie realizacji badania – zdiagnozowano 30 330 osób bezdomnych, w tym 24 323 (80,2%) osoby przebywały w placówkach instytucjonalnych, a 6 007 (19,8%) osób przebywało poza nimi. Spośród wszystkich bezdomnych osób aż 82,1% stanowili mężczyźni, 14,6% kobiety oraz 3,3% dzieci. W porównaniu do danych z Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych przeprowadzonego 2017 r. liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%, tj. o 3 078 osób mniej.

W województwie małopolskim przebywały 1 893 osoby bezdomne (spadek o 7,84% w porównaniu z badaniem z 2017 r.), w tym 1 468 osób przebywało w placówkach instytucjonalnych (spadek o 9%), a 425 osób przebywało poza placówkami instytucjonalnymi (spadek o 5%). Spośród 1 893 bezdomnych osób 86,8% stanowili mężczyźni (1 632 osób, spadek o 7%), 13,1% kobiety (236 osób, spadek o 15%) oraz 1,3% dzieci (25 osób, wzrost o 4%). Dzieci przebywały przede wszystkim w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz w schroniskach dla osób bezdomnych.

Z badań w 2019 roku wynika, że najwięcej osób bezdomnych przebywa w województwie; mazowieckim (4 278 osób), śląskim (4 255 osoby) i pomorskim (3 014 osób). Najmniej w województwie podlaskim (646 osoby), świętokrzyskim (794 osoby) oraz lubuskim (812 osób). We wszystkich województwach można zaobserwować spadek liczby osób bezdomnych, jedynie w województwie świętokrzyskim jest ich nieznacznie więcej w porównaniu do poprzedniej edycji badania (wzrost o 32 osoby).

Jako główną przyczynę swojej sytuacji życiowej osoby bezdomne podają konflikt rodzinny – 32,2%, zaraz po nim wskazywano uzależnienie – niespełna 28%. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja, wymeldowanie – 26,3%, a następnie rozpad związku – 18,4%.

Z przeprowadzonego w lutym 2019 roku badania liczby osób bezdomnych wynika, że w Krakowie w ciągu jednej nocy przebywały 1 062 osoby bezdomne: 171 kobiet, 873 mężczyzn oraz 18 dzieci. Wśród krakowskich bezdomnych 769 osób przebywało w placówkach instytucjonalnych, 293 osoby znajdowały się poza placówkami instytucjonalnymi, z czego 171 w miejscach niemieszkalnych (klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice itp.) Z przeprowadzonego badania wynika, że w porównaniu z rokiem 2017 nastąpił spadek ogólnej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa o 11,2% (w latach 2013–2015 odnotowano wzrost o 16%, a 2015–2017 wzrost o 13%).

W 2019 roku w porównaniu z rokiem 2017 odnotowano spadek liczby osób przebywających z placówek o 15,77% (2013 r. – 767 osób, 2015 r. – 882 osób, 2017 r. – 913 osób, 2019 r. – 769 osób). Pomimo spadku ogólnej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa, nastąpił wzrost liczby osób przebywających poza placówkami instytucjonalnymi (o 10 osób względem 2017 roku).

W opublikowanym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2020” uwzględnione zostały najistotniejsze kwestie związane z pomocą osobom doświadczającym bezdomności w czasie epidemii na przestrzeni całego 2020 roku. Na podstawie zebranych danych ustalono, iż w 2020 roku gminy i powiaty ze wszystkich województw opłaciły pobyt w placówkach udzielających tymczasowego schronienia w sumie 23 086 osobom doświadczającym bezdomności. Wśród nich było 3 241 kobiet i 19 845 mężczyzn⁹⁰. W województwie małopolskim liczba osób w kryzysie bezdomności, którym gmina/powiat opłaciły pobyt w placówkach udzielających tymczasowego schronienia wyniosła 1 723 (w tym 183 kobiet, 1 540 mężczyzn).

Na tej podstawie szacuje się, że w ciągu roku w Krakowie liczba osób bezdomnych oscyluje wokół ok. 2,3 tysięcy osób w skali roku (narastająco), a jednorazowo (w danym dniu) przebywa w Krakowie ok. 1,3 tys. osób bezdomnych, w tym ok. 700 – 800 osób zamieszkuje w różnego rodzaju placówkach noclegowych.

⁹⁰ „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2020”, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Warszawa grudzień 2021 r.

W roku 2021 MOPS objął pomocą 1 882 gospodarstw domowych osób bezdomnych (1 946 osoby), w tym 222 rodzin (227 osoby) skorzystały z pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej lub innego wsparcia świadczonego przez pracowników socjalnych, o którym mowa w art. 119 ustawy o pomocy społecznej.

Głównymi miejscami pobytu osób bezdomnych są miejsca zakwaterowania przeznaczone dla osób bezdomnych tj. schroniska, schroniska z usługami opiekuńczymi, noclegownie, ogrzewalnie, mieszkania chronione lub inne podobnego charakteru.

Natomiast w przestrzeni publicznej osoby bezdomne zazwyczaj przebywają na klatkach schodowych, w altanach działkowych i śmietnikowych, barakach, pustostanach, węzłach ciepłowniczych i aktualnie bardzo rzadko na dworcach. Ze względu na zmienne warunki atmosferyczne oraz prowizoryczność schronienia „w terenie”, osoby bezdomne często zmieniają swoje miejsca pobytu. Z drugiej strony istnieje grupa osób bezdomnych zamieszkująca altany działkowe, które mają charakter domów i nie jest zainteresowana zmianą miejsca zamieszkania. Ponadto ustalono, że osoby bezdomne nie skupiają się w jednej części Miasta lub Dzielnicy Krakowa, choć zauważono, że osoby bezdomne funkcjonujące w przestrzeni publicznej, w ciągu dnia przebywają w centrum Krakowa.

Jak wynika z definicji bezdomności, głównym problemem jest brak odpowiedniego miejsca noclegowego. Poza tym, z powodu braku dostępu do lokalu mieszkalnego osoby bezdomne mają niezaspokojone potrzeby higieniczne, nie mają możliwości przygotowania i spożycia posiłków, przechowywania rzeczy osobistych i odzieży. Ponadto ich funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, nadużywanie alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, nieodpowiednie odżywianie powodują, że osoby te często zapadają na różnego rodzaju choroby: infekcje, choroby skórne i zakaźne.

W 2021 r. kwalifikowanie osób do pomocy mieszkaniowej w Krakowie odbyło się w trybie uchwały Nr XXX/794/19 RMK z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń. Zgodnie z powołaną uchwałą, osoby starające się o pomoc mieszkaniową uprawnione są do ubiegania się o zawarcie umowy najmu socjalnego lokalu w przypadku braku tytułu prawnego do lokalu oraz udokumentowania faktu osiągania niskich dochodów. Osoby wnioskujące o pomoc mieszkaniową mają również udokumentować fakt posiadania „centrum życiowego” w Krakowie, czyli faktycznie zamieszkiwania na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Poniżej przedstawione są dane liczbowe Wydziału Mieszkalnictwa UMK (stan na dzień 31 grudnia 2021 r.) dotyczące rodzin podejmujących starania o pomoc mieszkaniową na zasadach ogólnych oraz w ramach realizacji wyroku sądu orzekającego eksmisję :

- liczba rodzin wstępnie zakwalifikowanych w 2021 r. do ubiegania się o pomoc mieszkaniową na zasadach ogólnych (brak tytułu prawnego do lokalu oraz osiągnięcie niskich dochodów) – 350
- liczba wyroków orzekających eksmisję z prawem do lokalu socjalnego – 134
- liczba wyroków orzekających eksmisję bez prawa do lokalu socjalnego – 61

Na propozycję zawarcia umowy najmu oczekuje :

- w związku z objęciem ostateczną liczbą mieszkaniową (brak tytułu prawnego do lokalu oraz osiągnięcie niskich dochodów) – 300 rodzin
- w ramach realizacji wyroku sądu orzekającego eksmisję z lokalu, z prawem do najmu socjalnego lokalu – 330 rodzin
- w ramach realizacji wyroku sądu orzekającego eksmisję z lokalu , bez prawa do najmu socjalnego lokalu (tj. uprawniających do przyznania pomieszczenia tymczasowego) – 773 rodziny.

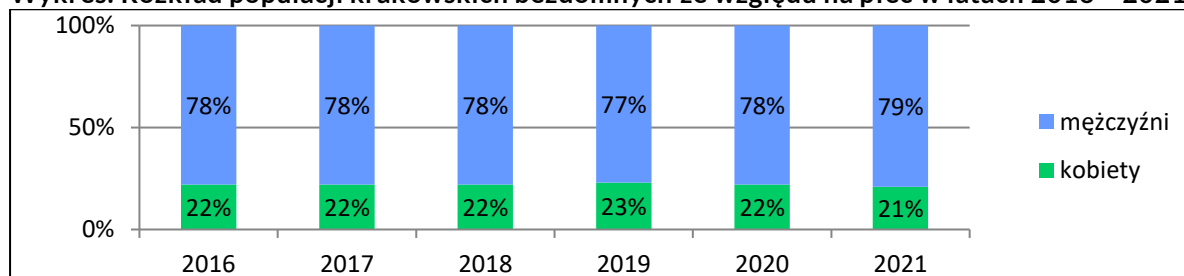
Spośród próby 1 519 osób bezdomnych⁹¹ objętych pomocą społeczną w 2021 r., pod względem płci dominują mężczyźni, których jest ponad 79%. Ze względu na zmienną niezależną jaką jest płeć nie zaobserwowano żadnych znaczących różnic w zbiorowości osób bezdomnych w latach 2016 – 2021.

---

⁹¹ Źródło: Pomost Std.

Wykres: Rozkład populacji krakowskich bezdomnych ze względu na płeć w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

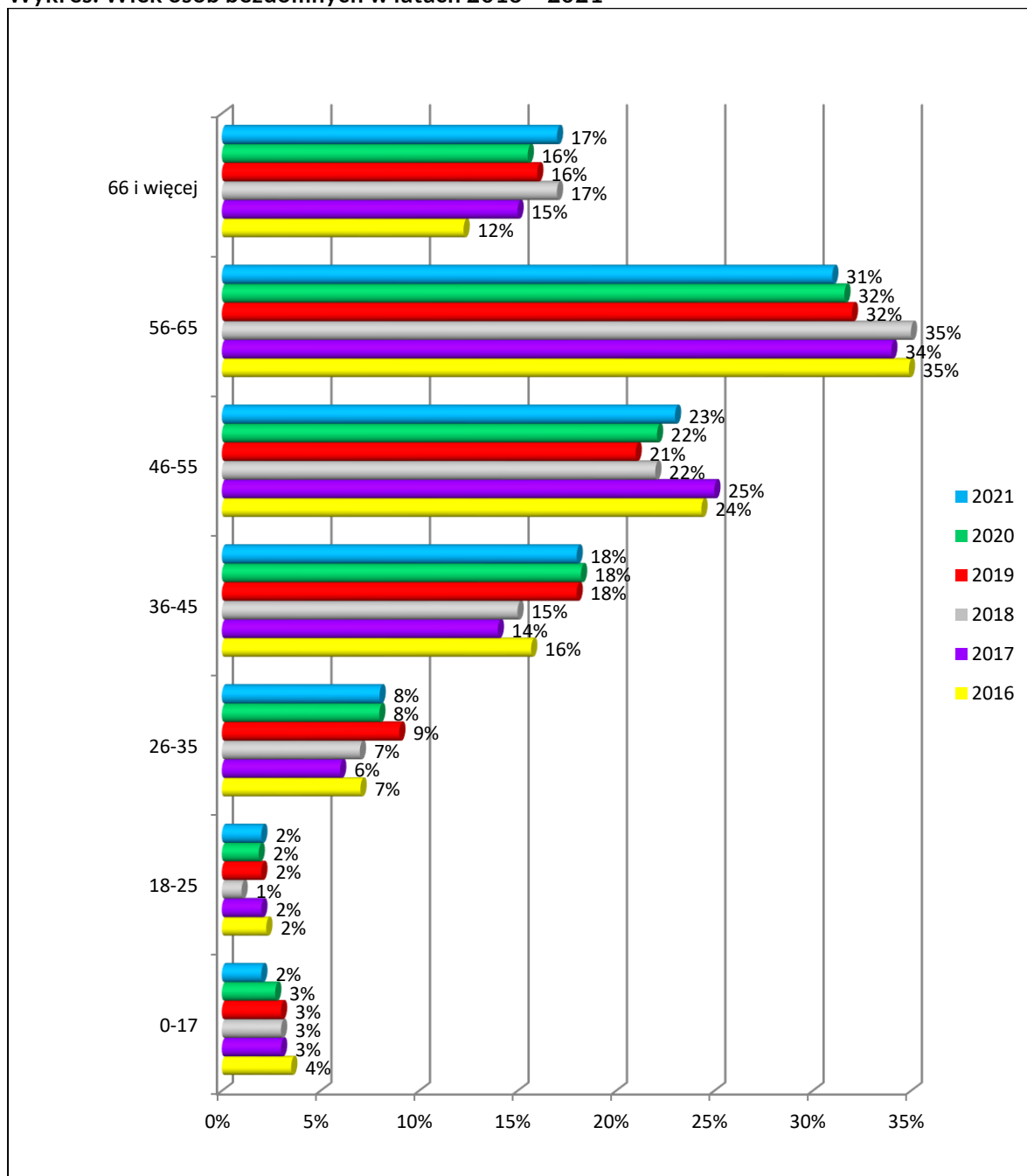
Procesem zachodzącym w zbiorowości osób bezdomnych jest jej starzenie się. Ponad 70% to osoby w wieku powyżej 45 lat, a wśród mężczyzn prawie 74%. Fakt ten jest o tyle istotny, że wraz z upływem kolejnych lat w Krakowie będziemy mieli do czynienia prawdopodobnie z pogarszaniem się stanu zdrowia osób bezdomnych, a w konsekwencji ich mniejszą aktywnością zawodową. Oznacza to, że w najbliższym czasie należy się spodziewać, że odbiorcą pomocy kierowanej przez ośrodki pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe do osób bezdomnych w dużej mierze staną się osoby w podeszłym wieku oraz w pogarszającym się stanie zdrowia.

Tabela: Cechy demograficzno – społeczne osób bezdomnych w Krakowie

Cechy demograficzno – społeczne osób bezdomnych w Krakowie	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–17	3,8%	1,3%	1,8%
18–25	3,8%	1,4%	1,9%
26–35	13,1%	6,8%	8,1%
36–45	22,0%	16,6%	17,7%
46–55	23,2%	23,1%	23,1%
56–65	20,1%	33,2%	30,5%
66 i więcej	14,0%	17,6%	16,9%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	39,2%	30,9%	32,6%
zasadnicze zawodowe	26,8%	42,3%	39,1%
średnie ogólne i zawodowe	25,8%	20,5%	21,6%
policealne	0,6%	0,3%	0,4%
wyższe	5,4%	3,7%	4,0%
nieustalony poziom wykształcenia	2,2%	2,3%	2,3%
stan cywilny			
panna/kawaler	42,4%	45,1%	44,6%
rozwidziona/rozwidziony	31,5%	39,9%	38,2%
separowana/separowany	0,3%	1,4%	1,2%
wdowiec/wdowa	10,2%	4,7%	5,7%
zamężna/żonaty	15,3%	8,9%	10,2%
konkubinat	0,3%	0,0%	0,1%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	32,5%	31,7%	31,8%
bierni zawodowo	60,2%	64,6%	63,7%
pracujący	7,3%	3,7%	4,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Wykres: Wiek osób bezdomnych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Bezdomne kobiety to przede wszystkim panny – stanowią 42,4% ogółu bezdomnych kobiet, rozwiedzione 31,5%, zamężne 15,3%. W odniesieniu do mężczyzn sytuacja kształtuje się następująco: najwięcej jest kawalerów 45,1% oraz osób po rozwodzie 39,9%. Analizując stan cywilny osób bezdomnych na przestrzeni na lat 2016 – 2021 wartości te są podobne.

Jednorodność populacji osób bezdomnych przejawia się również w poziomie wykształcenia. Jest to zbiorowość osób posiadających niski poziom wykształcenia. Wykształcenie osób bezdomnych to przede wszystkim wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe reprezentowane przez ponad 70% populacji. W 2021 roku największą zbiorowość pod względem wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

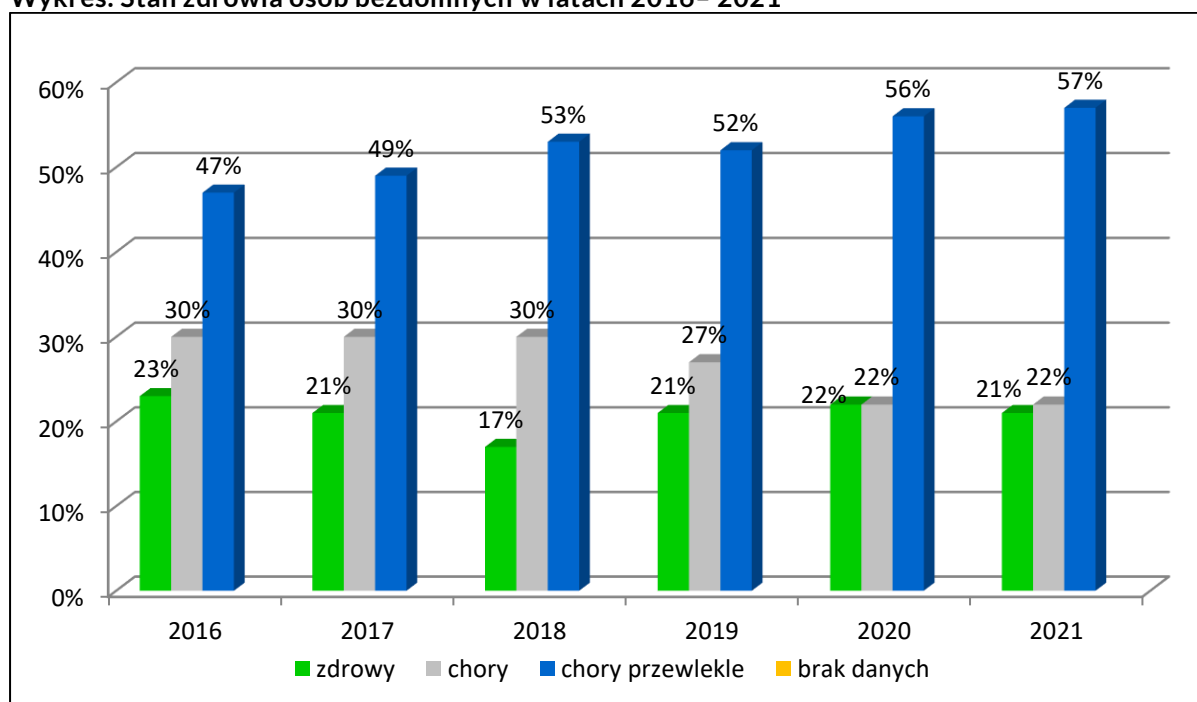
Tabela: Poziom wykształcenia osób bezdomnych w latach 2016 – 2021

wykształcenie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
nieustalony poziom wykształcenia	3%	4%	4%	5%	2%	2%
gimnazjalne i poniżej	34%	35%	34%	33%	34%	33%
zasadnicze zawodowe	39%	38%	38%	36%	38%	39%
średnie ogólne i zawodowe	20%	19%	20%	21%	21%	22%
policealne	0%	0%	1%	1%	1%	0%
wyższe	4%	3%	3%	4%	4%	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Analizując stan zdrowia osób bezdomnych w Krakowie można zauważyć wzrost osób bezdomnych chorych przewlekle od 2016 r. Osoby chore i przewlekle chore w 2021 roku stanowiły 79% osób bezdomnych.

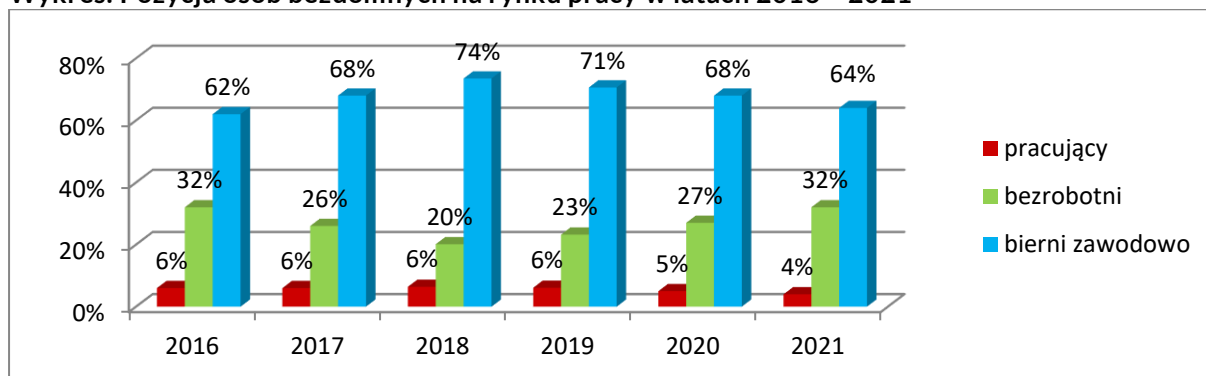
Wykres: Stan zdrowia osób bezdomnych w latach 2016– 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Zły stan zdrowia osób bezdomnych coraz bardziej utrudnia im również podejmowanie pracy. Odsetek osób pracujących w ogólnej populacji osób bezdomnych w Krakowie jest generalnie bardzo mały, w 2021 roku wyniósł 4%. Najliczniejszą grupą osób bezdomnych są osoby biernie zawodowo, stanowili oni w latach 2016 – 2021 średnio 68% ogółu.

Wykres: Pozycja osób bezdomnych na rynku pracy w latach 2016 – 2021

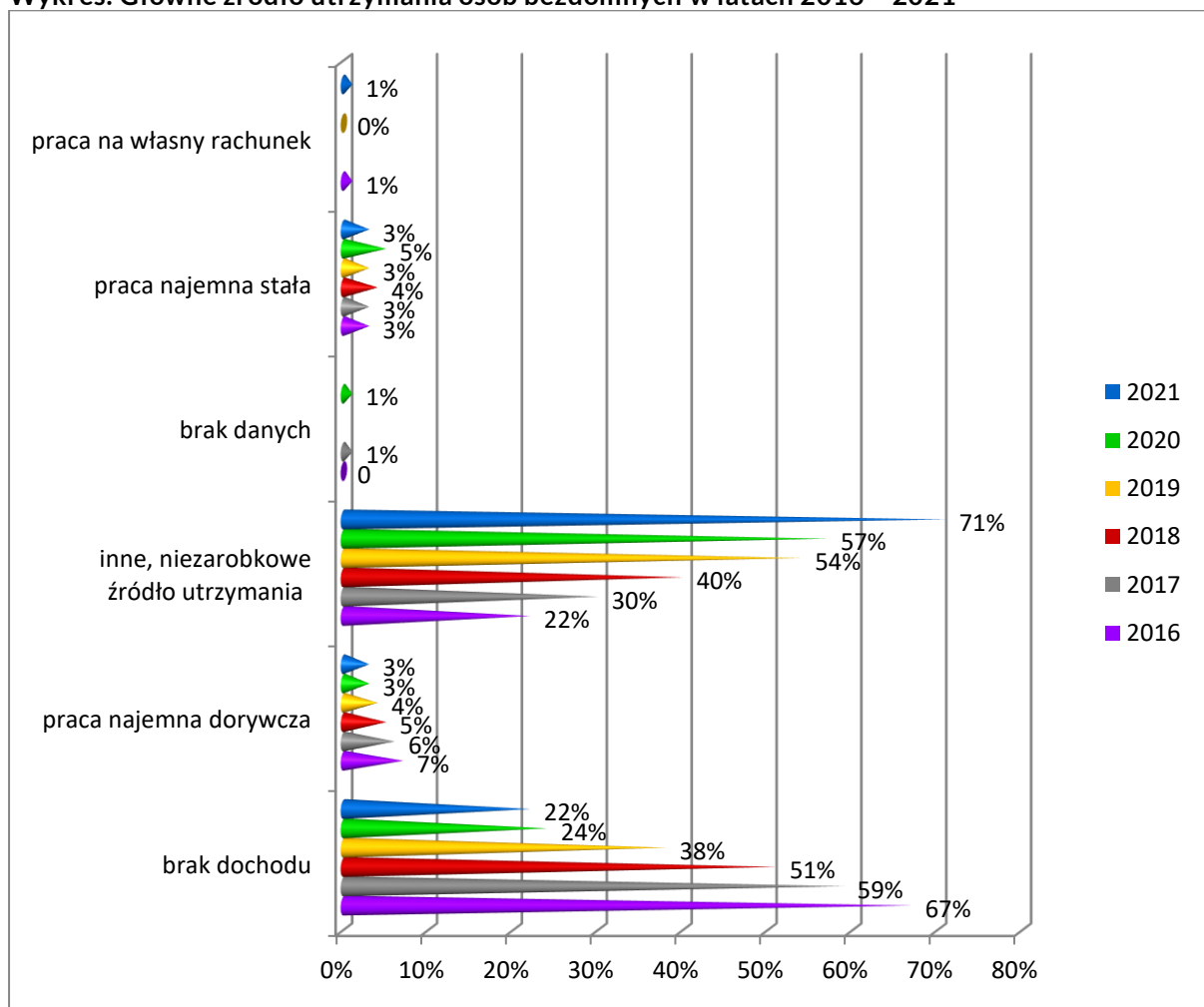

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby bezdomne to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe (90%). Osoby bezdomne zazwyczaj nie posiadają własnego źródła dochodu, zatem utrzymują się głównie z pomocy społecznej.

W przypadku posiadania jakiegokolwiek dochodu, zauważano, że osoby bezdomne to przede wszystkim osoby utrzymujące się z innych, niezarobkowych źródeł utrzymania – 71% oraz pozostające bez własnego źródła dochodu – 22%. W porównaniu do roku 2020 zwiększyła się liczba osób bezdomnych utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł utrzymania, a pomniejszyła liczba osób pozostająca bez dochodu.

Wykres: Główne źródło utrzymania osób bezdomnych w latach 2016 – 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

13.2 Świadczenia na rzecz osób bezdomnych

13.2.1 Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym

Udzielenie tymczasowego schronienia należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi lub w formie ogrzewalni⁹².

13.2.1.1 Infrastruktura

Pomoc w formie tymczasowego schronienia realizowana jako zadanie z zakresu pomocy społecznej

Gmina Miejska Kraków w roku 2021 zlecała podmiotom niepublicznym prowadzenie 2 placówek zapewniających tymczasowe schronienie dla osób bezdomnych:

- 1) **Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c w Krakowie** – przeznaczone dla pełnoletnich bezdomnych kobiet oraz dzieci. Schronisko dysponuje 50 miejscami, w tym 44 miejscami schroniskowymi i 6 miejscami z usługami opiekuńczymi. W 2021 r. z placówki przy ul. Sołtysowskiej skorzystało 101 osób, w tym z miejsc z usługami opiekuńczymi 8. Na funkcjonowanie placówki w roku 2021 przekazano dotację w wysokości 900 000 zł.
- 2) **Noclegownia i Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn, a następnie Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a w Krakowie** – przeznaczone dla pełnoletnich mężczyzn, bezdomnych lub czasowo pozbawionych schronienia. Do 30 czerwca 2021 r. placówka była prowadzona jako noclegownia i schronisko dla osób bezdomnych. Od 1 lipca 2021 r. funkcjonuje noclegownia i schronisko z usługami opiekuńczymi, zapewniające 180 miejsc, w tym 100 miejsc w części noclegowej i 80 miejsc w części schroniskowej, w tym 50 miejsc schroniskowych. W 2021 r. z pomocy schroniska z usługami opiekuńczymi skorzystało łącznie 160 osób (liczonych pojedynczo). Natomiast licząc wg. typów placówek z miejsc schroniskowych skorzystało 152 osoby, a z miejsc z usługami opiekuńczymi 31 osób. Z noclegowni skorzystało 463 osoby. W sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej, placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W roku 2021 r. placówka udzieliła 5461 dodatkowe osobonoclegi w ramach schroniska oraz 592 w ramach noclegowni. W placówce realizowany jest Program wspierania osób uzależnionych, finansowany w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. W ramach Programu w 2021 r. pomocą objęto 256 osób bezdomnych z problemem alkoholowym. Na bieżącą działalność placówki w roku 2021 wydatkowano dotację w wysokości 1 863 872 zł.

Dodatkowo Gmina Miejska Kraków wykupiła miejsca dla osób bezdomnych, dla których właściwą do udzielenia pomocy jest GMK, a przebywają poza terenem Krakowa.

- 3 miejsca w Schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi "Betsaida" Jankowice 38b w gminie Ożarów;
- 2 miejsc w Schronisku dla osób bezdomnych Przemienienia Pańskiego, Jankowice 38 w gminie Ożarów.

W 2021 r. z miejsc w ww. schroniskach skorzystały 3 osoby, w tym 2 osoby skorzystały z miejsc ze schroniska z usługami opiekuńczymi. Łączne koszty pobytu osób w w/w schroniskach wyniosły 70 154,84 zł.

⁹² Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3, art. 48a ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

Ponadto MOPS prowadził w 2021 r. dwie Ogrzewalnie dla Bezdomnych Mężczyzn (budynek A i budynek B) przy ul. Księcia Józefa 52 w Krakowie. W okresie styczeń – kwiecień 2021 r. funkcjonowała jedna ogrzewalnia zapewniająca 40 miejsc, natomiast od października 2021 r. zostały uruchomione 2 ogrzewalnie zapewniające łącznie 78 miejsc.

W okresie występowania niskich temperatur uruchamiano również interwencyjne miejsca dodatkowe. W 2021 r. z ogrzewalni - Budynek A skorzystało 56 osób, a z ogrzewalni - budynek B - 436 osób. Koszty prowadzenia placówek w 2021 r. wyniosły 605 024,34 zł.

W ramach zadań z zakresu interwencji kryzysowej w lokalizacji na os. Krakowiaków 46, prowadzonych jest 10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur. W 2021 r. łącznie z tej formy pomocy skorzystały 27 osób.

Tabela: Placówki udzielające pomocy w formie schronienia prowadzone na zlecenie GMK w ramach w ramach pomocy społecznej

Placówka	Liczba miejsc w placówce w poszczególnych latach					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dom Matki i Dziecka ul. Żywiecka 16	45	40	40	40	40*	0
Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Makuszyńskiego 19 a	200	180	180	180	180	180
Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c	53	55	55	55	55/50**	50
Schronisko dla osób bezdomnych – starszych i niepełnosprawnych przy ul. Koprowej 4	12	16	16	16	0	0
Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi „Betsaida” Jankowice 38B, Ożarów oraz Schronisko dla osób bezdomnych "Przemienienia Pańskiego" Jankowice 38, Ożarów	0	0	0	0	5	5
suma	310	291	291	291	275/270	235

* Dom Matki i Dziecka w Krakowie – Schronisko dla kobiet z dziećmi funkcjonowało do 31.03.2020 r.

**Schronisko dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c funkcjonowało do 31.03.2020r. zapewniając 55 miejsc, a od 1.04.2020 r. zostało przekształcone w Schronisko z usługami opiekuńczymi dla bezdomnych kobiet zapewniające 50 miejsc.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Pomoc w formie schronienia realizowana w ramach wspierania działalności charytatywnej w zakresie pomocy bezdomnym

Gmina Miejska Kraków wspiera organizacje pozarządowe, które w ramach działalności charytatywnej prowadzą placówki zapewniające noclegi osobom bezdomnym.

W ramach tej działalności w 2021 r. funkcjonowały 4 placówki wspierające osoby bezdomne, które udzieliły schronienia 539 osobom. Wsparcie w łącznej wysokości 532 000 zł otrzymały:

- 1) Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” przy ul. Nowogródzkiej 8 w Krakowie – ośrodek całodobowego pobytu, zapewniający 35 miejsc noclegowych. W 2021 r. placówka udzieliła schronienia 85 osobom bezdomnym. Na funkcjonowanie placówki w 2021 r. wydatkowano dotację w wysokości 92 400 zł.
- 2) Dom Św. Brata Alberta przy ul. Saskiej 9 a w Krakowie – placówka w formie mieszkania wspomaganego, zapewniająca schronienie dla 47 bezdomnych mężczyzn wychodzących z bezdomności. W 2021 r. placówka udzieliła schronienia 59 osobom bezdomnym. Na funkcjonowanie placówki w roku 2021 wydatkowano dotację w wysokości 37 600 zł.
- 3) Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Malborskiej 64 b w Krakowie – placówka zapewnia 62 miejsca noclegowe. W 2021 r. placówka udzieliła schronienia 112 bezdomnym kobietom. Na funkcjonowanie placówki w roku 2021 wydatkowano dotację w wysokości 192 000 zł.
- 4) Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Skawińskiej 6 w Krakowie – placówka zapewnia 80 miejsc noclegowych, w tym 10 miejsc dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych, niewymagających opieki oraz 6 miejsc dla przyjęć prewencyjnych – do

dyspozycji dyżuru nocnego policji, straży miejskiej i pogotowia ratunkowego. W 2021 r. placówka udzieliła schronienia 283 bezdomnym mężczyznom. Na funkcjonowanie placówki w 2021 r. wydatkowano dotację w wysokości 210 000 zł.

Ponadto na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jedna z organizacji realizowała w okresie od 1 lipca 2021 r. do 20 września 2021 r. „Program promocji i edukacji zdrowego stylu życia oraz reintegracji społecznej osób zagrożonych bezdomnością opuszczających zakłady karne”, w domu pomocy postpenitencjarnej Centrum Integracji Pro Domo przy ul. Rzepakowej 4 w Krakowie. W ramach zadania zapewniono całodobowe schronienie dla osób opuszczających zakłady karne zagrożonych bezdomnością, z którego skorzystało 19 osób. Ponadto udzielono wsparcia 30 mężczyznom opuszczającym jednostki penitencjarne z terenu Krakowa w społecznej readaptacji rozumianej jako pomoc w utrzymywaniu abstynencji od substancji psychoaktywnych i powstrzymywanie się od czynności nałogowych oraz powrót na rynek pracy i powstrzymywanie się od zachowania przestępczego. Na funkcjonowanie placówki w 2021 r. przekazano dotację w wysokości 10 000 zł.

W 2021 r. Gmina Miejska Kraków realizowała również zadanie polegające na zapewnieniu pomocy interwencyjnej osobom bezdomnym należącym do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację. Zadanie na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków realizowane było przez organizację pozarządową, która w 2021 r. objęła wsparciem 28 beneficjentów. Odbiorcy, poza uzyskaniem schronienia, mieli możliwość skorzystania z indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem oraz ze wsparcia psychospołecznego (np. w zakresie poszukiwania zatrudnienia, pozyskania lokalu socjalnego, świadomej nauki dbania o kondycję psychofizyczną). Udzielona pomoc specjalistyczna ukierunkowana była na wyjście z bezdomności, odzyskanie równowagi życiowej i powrót do samodzielnego funkcjonowania w środowisku społecznym. W 2021 r. na realizację zadania przeznaczono dotację w kwocie 84 000 zł.

Tabela: Placówki zlecone przez GMK w ramach działalności charytatywnej udzielające schronienia osobom bezdomnym w latach 2016 – 2021

Placówka	Liczba miejsc w 2016 r.	Liczba miejsc w 2017 r.	Liczba miejsc w 2018 r.	Liczba miejsc w 2019 r.	Liczba miejsc w 2020 r.	Liczba miejsc w 2021 r.
Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” ul. Nowogródzka 8	35	35	35	35	35	35
Dom Św. Brata Alberta ul. Saska 9a	47	47	47	47	47	47
Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Skawińska 4 i 6, od 1 lipca 2015 r.	80	80	80	80	80	80
Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet ul. Malborska 64 b	62	62	62	62	62	62
Schronisko dla 20 bezdomnych mężczyzn, ul. Nad Fosą 32 (zadanie realizowane od dnia 1 lutego do 31 marca 2016 r.)	20	0	0	0	0	0
Świetlica Dzienna dla Osób Bezdomnych (zadanie realizowane od 13 stycznia do 11 kwietnia 2020 r.)	0	0	30	20	20	0
Centrum Integracji Pro Domo ul. Rzepakowa 4 (zadanie realizowane od 1 lipca do 20 września 2021 r.)	0	0	0	0	0	10
Schronienie dla osób bezdomnych należących do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację – Fundacja „Głos Serca”, os. Wandy 18/U5 (zadanie realizowane od 1 listopada 2019 r.)	0	0	0	12	12	12
suma	244	224	254	256	256	246

*Ogólna liczba miejsc noclegowych nie stanowi sumy miejsc we wszystkich placówkach, ponieważ w niektórych placówkach następowało przekształcenie i zmiana liczby miejsc w ciągu roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających tymczasowe schronienie osobom bezdomnym realizowane było przez Polski Komitet Pomocy Społecznej – Małopolski Zarząd Wojewódzki.

W ramach wspierania działalności charytatywnej polegającej na prowadzeniu placówek zapewniających schronienie osobom bezdomnych podmiotami prowadzącymi placówki było: Stowarzyszenie Dobroczynne „Betlejem”, Zgromadzenie Braci Albertynów, Zgromadzenie Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim – Dom Zakonny w Krakowie, Centrum Integracji Pro Domo, Fundacja „Głos Serca”.

Dodatkowo w 2021 r. Gmina Miejska Kraków zawarła umowę ze Stowarzyszeniem Wspólnota Chleb Życia z siedzibą w Warszawie na zapewnienie 3 miejsc w schronisku z usługami opiekuńczymi oraz 2 miejsc schroniskowych poza Gminą dla osób bezdomnych, których ostatnim miejscem zameldowania jest Gmina Miejska Kraków.

Ogrzewalnie dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 prowadzone były przez MOPS.

Zadanie z zakresu interwencji kryzysowej (10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur.) w okresie styczeń-marzec realizowane było przez podmiot niepubliczny w trybie artykułu 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Natomiast na okres listopad-grudzień 2021 r. zadanie zostało zleczone przez Gminę Miejską Kraków podmiotowi niepublicznemu, wyłonionemu w trybie otwartego konkursu ofert.

13.2.1.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających schronienie dla osób bezdomnych w 2021 roku zaangażowanych było około 54 pracowników (w ramach ok. 25 etatów) zatrudnionych na umowę o pracę i umowy cywilno- prawne. Dodatkowo zaangażowani byli wolontariusze i praktykanci.

W realizację zadania związanego z udzielaniem schronienia osobom bezdomnym w ramach wspierania działalności charytatywnej zaangażowanych było około 54 pracowników (w ramach ok. 25 etatów) w tym 44 wolontariuszy.

Dodatkowo zadanie pn. „Pomoc interwencyjna dla przebywających na terenie Gminy Miejskiej Kraków osób bezdomnych należących do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację” realizowane było przez 3 pracowników (1 – samozatrudnienie, 1 – umowa zlecenie, 1 – wolontariusz).

Do pracy w Ogrzewalniach przy ul. Księcia Józefa 52 zaangażowanych było 15 osób (w ramach ok. 3 etatów).

W miejscach interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur zadania realizowane były przez 6 osób.

Pracę socjalną wobec osób przebywających w placówkach prowadzonych w ramach wspierania działalności charytatywnej świadczyli pracownicy socjalni MOPS, natomiast w ośrodkach wsparcia funkcjonujących w ramach zlecenia zadań z zakresu pomocy społecznej praca socjalna i wsparcie było prowadzone głównie przez pracowników socjalnych zatrudnionych w placówkach przy współudziale innych specjalistów (np. pedagog, psycholog, terapeuta ds. uzależnień, prawnik). Pracownicy socjalni MOPS odpowiadali za przyznanie świadczeń i skierowanie do osób/rodzin bezdomnych odpowiednich usług z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej.

13.2.1.4 Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2021 z pomocy w formie schronienia (placówki z zakresu pomocy społecznej ogrzewalnia, noclegownia, schroniska) skorzystały 969 osób (964 gospodarstw domowych). W przypadku Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn

przy ul. Makuszyńskiego 19a w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W roku 2021 placówka udzieliła łącznie 6 053 dodatkowych osobonoclegów. Z placówek prowadzonych w ramach działalności charytatywnej skorzystało w ciągu roku łącznie 539 osób oraz 19 osób z Centrum Integracji Pro Domo. Danych osób korzystających ze schronienia w ramach pomocy społecznej i działalności charytatywnej nie można sumować, ponieważ mogą z nich korzystać te same osoby.

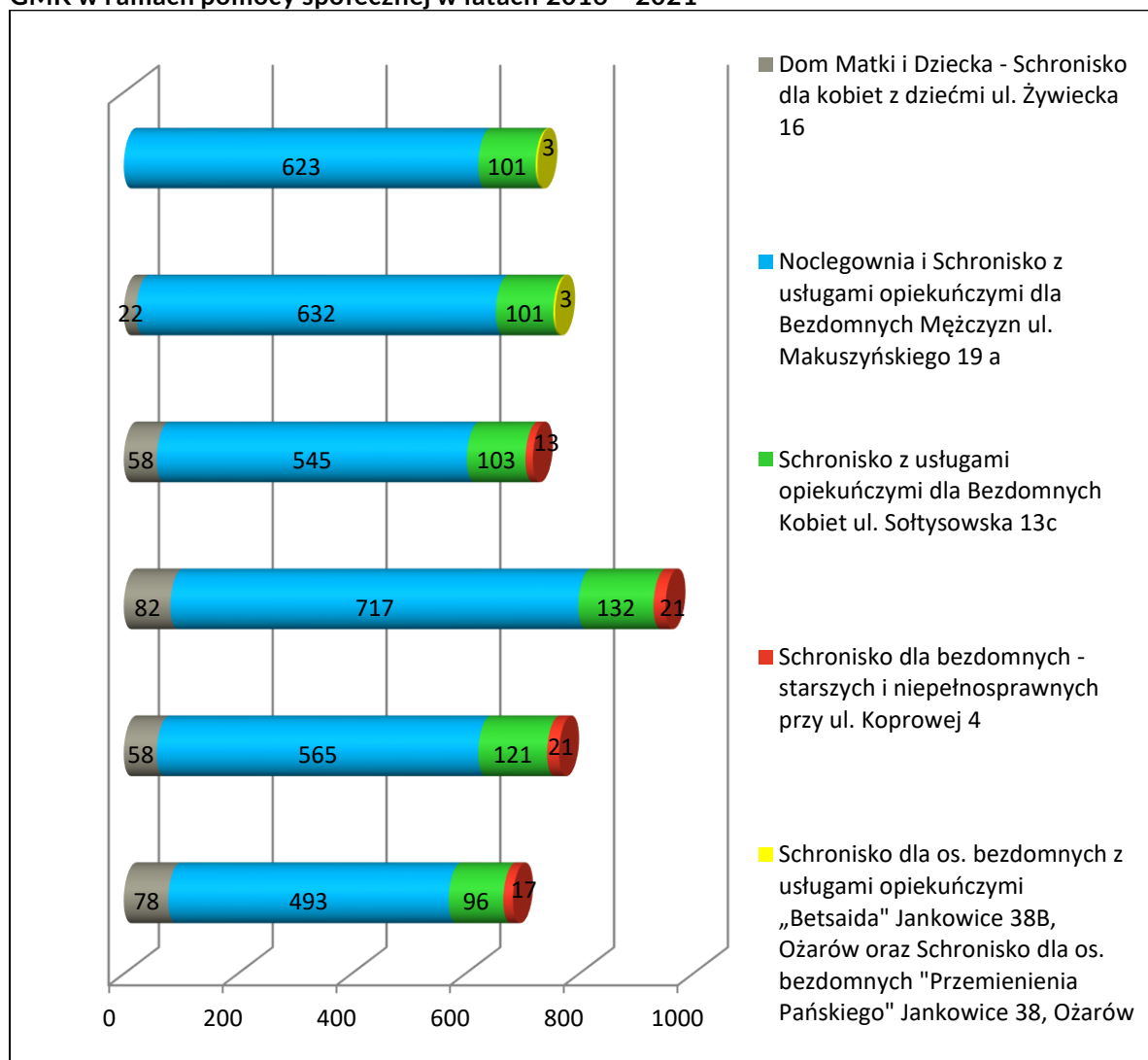
Ze Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c korzystają zarówno samotne kobiety i kobiety z dziećmi.

Zauważano, że osoby starsze (mężczyźni i kobiety), mające problemy zdrowotne częściej korzystają z pomocy w formie schronienia i ich okresy pobytu są dłuższe. Nadal wykorzystywane są miejsca z usługami opiekuńczymi.

W 2021 r. z ogrzewalni - Budynek A skorzystało 56 osób, a z ogrzewalni - budynek B - 436 osób. Osoby bezdomne chętnie korzystają z Ogrzewalni, przede wszystkim osoby przyjeżdżające do Krakowa z całej Polski, a także w przypadku konieczności opuszczenia placówki całonoclegowej lub noclegowni (złamanie regulaminu).

W placówkach niskoprogowych dla mężczyzn (ogrzewalnie, noclegownia) liczba osób zależy w dużej mierze od warunków atmosferycznych.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach prowadzonych na zlecenie GMK w ramach pomocy społecznej w latach 2016 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS-

Z noclegowni i schronisk prowadzonych na zlecenie GMK korzysta podobna liczba osób, co wskazuje, że liczba dotowanych miejsc jest w pełni wykorzystywana. Nie stwierdzono znaczących tendencji zmian.

Liczba osób korzystających ze schronienia w ramach działalności charytatywnej w niewielkim stopniu wzrosła porównując rok 2020 do 2021.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach w ramach działalności charytatywnej prowadzonych na zlecenie GMK w latach 2016– 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2021 roku do MOPS wpłynęły 2 wnioski (dotyczących łącznie 2 osób) w sprawie wskazania noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsce noclegowe dla dłużników, wobec których została orzeczona eksmisja bez prawa do lokalu socjalnego.

W 2021 roku osoby eksmitowane nie skorzystały z miejsc w proponowanych placówkach.

Populacja osób bezdomnych w Krakowie została szczegółowo scharakteryzowana w podrozdziale 13.1 „Osoby bezdomne w społeczności Miasta Krakowa” na podstawie bazy danych osób bezdomnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym również schronienia w placówkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. W związku z powyższym w niniejszym podrozdziale zostały omówione tylko najbardziej istotne cechy świadczeniobiorców.

Z analizy 649⁹³ osób, które otrzymały świadczenie w formie schroniska i noclegowni, jeśli w ich przypadku został przeprowadzony wywiad środowiskowy wynika, że ponad 87% to mężczyźni. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym powyżej 60 lat (36%) oraz 50-59 lat (26%). Osoby bezdomne korzystające z tej formy pomocy to przede wszystkim kawalerowie i panny – 49% oraz osoby po rozwodach – 36%. Prawie 95% prowadzi

⁹³ Źródło: Pomost Std

jednoosobowe gospodarstwa domowe. Najwięcej osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe – 42% oraz gimnazjalne i poniżej – 32%.

13.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania z zakresu prowadzenia placówek (powierzenie i wspieranie realizacji zadania) udzielających schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2016 r.: 1 980 337,12 zł;
- w 2017 r.: 2 660 174,10 zł;
- w 2018 r.: 2 929 522,00 zł;
- w 2019 r.: 2 830 384,00 zł;
- w 2020 r.: 2 635 020,16 zł;
- w 2021 r.: 3 010 954,84 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania dotyczącego wspierania działalności charytatywnej polegającej na zapewnieniu schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2016 r.: 468 700 zł;
- w 2017 r.: 460 200 zł;
- w 2018 r.: 470 200 zł;
- w 2019 r.: 513 800 zł;
- w 2020 r.: 638 000 zł;
- w 2021 r.: 542 000 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na prowadzenie Ogrzewalni:

- w 2019 r. wyniosła: 303 985,40 zł;
- w 2020 r. wyniosła: 370 329,02 zł;
- w 2021 r. wyniosła: 605 024,34 zł.

Ze środków Gminy Miejskiej Kraków na realizację zadania miejsca interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur przeznaczono:

- w 2019 r.: 7 993,55 zł (styczeń – październik 2019 r.), koszt realizacji zadania przez miesiąc listopad – grudzień 2019 r. wyniósł 4 801,81 zł.;
- w 2020 r.: 38 433,78 zł, w okresie listopad – grudzień koszt 8 500 zł.
- w 2021 r.: 29 520 zł.

13.2.1.6 Wnioski

Analiza danych dotyczących populacji osób bezdomnych w Krakowie oraz zakresu świadczonej przez Gminę pomocy w formie schronienia, wraz z liczbą osób korzystających, a także mając na uwadze wprowadzone standardy, określone w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni, wskazuje na deficyty w zakresie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc noclegowych.

Zauważono (już od 2013 r.), że większość osób bezdomnych chętnie korzysta z pomocy w formie schronienia, przebywa w placówkach dłużej i systematycznie (we wszystkie dni tygodnia) oraz że występuje mniejsza rotacja w placówkach. Przyczyną takiej sytuacji jest to, że z pomocy korzysta więcej osób starszych, chorych, które mają trudności ze znalezieniem własnego mieszkania na wolnym rynku. Sytuacja ta powoduje, że okresowo, nawet w okresie letnim, są problemy z zabezpieczeniem schronienia, w szczególności dla mężczyzn w formie całonocnego pobytu. W związku z tym uruchamia się miejsca interwencyjne w placówkach świadczących pomoc w formie tymczasowego schronienia.

Przeprowadzone przekształcenia placówek oraz wykonane remonty poprawiają jakość miejsc noclegowych. Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13 c spełnia wymagania wyznaczonych standardów obiektu oraz usług

określonych w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni. W 2019 roku w budynku Noclegowni i Schroniska przy ul. Makuszyńskiego 19a zakończono montaż windy oraz przeprowadzono kolejne prace modernizacyjno – remontowe przygotowały budynek do spełniania noclegownia oraz schroniska z usługami opiekuńczymi, które uruchomiono od 1 lipca 2021 r.

Podsumowując, aktualnie istotne jest kontynuowanie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w ogrzewalniach i noclegowniach dla osób bezdomnych oraz zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc i pomocy dla osób starszych i chorych w ośrodkach wsparcia – schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, z miejscami schroniskowymi.

System placówek dla osób bezdomnych uzupełniają mieszkania chronione, o czym mowa w podrozdziale 13.2.2.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują dodatkowo miejsca pomocy dla osób bezdomnych, finansowane ze źródeł innych niż budżet Gminy. Stanowią one istotne uzupełnienie oferty wsparcia dla osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością i ubóstwem oraz znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

13.2.2 Mieszkania chronione dla osób bezdomnych

Ogólne zasady przyznawania i charakterystykę pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym przedstawiono w podrozdziale 7.2.2: Mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dla osób bezdomnych funkcjonują mieszkania chronione treningowe. Adresatami tej formy wsparcia są osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością, zameldowane ostatnio na pobyt stały na terenie Krakowa, posiadający stałe źródło dochodu i podejmujący działania w kierunku wyjścia z bezdomności i uzależnień oraz uzyskania samodzielnego mieszkania. Grupie osób bezdomnych przebywających w mieszkaniach chronionych treningowych, w celu usamodzielnienia, zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną. Istotną charakterystyką tej formy pomocy jest fakt, że pobyt w mieszkaniu chronionym treningowym przyznawany jest wyłącznie na czas określony.

13.2.2.1 Infrastruktura

W 2021 roku w Krakowie funkcjonowało 6 mieszkań chronionych treningowych zapewniających 27 miejsc dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn i 5 miejsc dla bezdomnych kobiet, posiadających ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały na terenie Krakowa. 3 mieszkania chronione (dla 16 bezdomnych mężczyzn) prowadzone były przez organizację pozarządową, a 3 kolejne (w tym 2 dla bezdomnych mężczyzn z łączną liczbą 11 miejsc oraz 1 dla 5 bezdomnych kobiet) prowadzone były przez MOPS.

Tabela: Mieszkania chronione dla osób bezdomnych w latach 2016– 2021

Nazwa jednostki	Liczba miejsc w poszczególnych latach wg stanu na 31 grudnia danego roku					
	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Mieszkania chronione dla bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością mężczyzn	16	16	16	16	16	16
Mieszkania chronione dla bezdomnych kobiet i mężczyzn w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse”	16	16	16	0	0	0
Mieszkania chronione treningowe dla bezdomnych kobiet i mężczyzn prowadzone przez MOPS	-	-	-	16	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

3 mieszkania chronione treningowe dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn prowadzone były na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

13.2.2.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK 3 mieszkań chronionych treningowych dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn zaangażowane były 3 osoby (ok. 1,5 etatu), oraz 5 wolontariuszy.

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu 3 mieszkań chronionych treningowych dla bezdomnych kobiet i mężczyzn przez MOPS zaangażowane były 2 osoby (0,75 etatu).

13.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Szczegółowe informacje dotyczące osób bezdomnych zostały zamieszczone w podrozdziale 13.1. „Osoby bezdomne w społeczności Miasta Krakowa”, gdzie na ich podstawie została scharakteryzowana populacja osób bezdomnych w Krakowie. Zostały one przygotowane na podstawie bazy danych osób korzystających z pomocy społecznej, tym samym są one reprezentatywne również dla osób bezdomnych korzystających z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym.

W latach 2010 – 2015 z jedenastu miejsc w mieszkaniach chronionych korzystało średniorocznie 15 bezdomnych mężczyzn. W roku 2016 z 16 miejsc w ramach mieszkań chronionych skorzystało 25 osób, natomiast w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” z 16 miejsc skorzystało 15 osób. W 2017 roku z 32 miejsc w mieszkaniach chronionych skorzystało łącznie 40 osób (34 bezdomnych mężczyzn oraz 6 kobiet), w tym ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 20 osób, w tym 6 kobiet. W 2018 roku z miejsc w mieszkaniach chronionych treningowych skorzystały łącznie 42 osoby (37 bezdomnych mężczyzn oraz 5 kobiet), w tym w ramach projektu „Bariery zmieniamy na szanse” 17 osób (5 nowych oraz 12 kontynuujących uczestników projektu), w tym 5 kobiet. W 2019 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystały łącznie 44 osoby (8 kobiet i 36 mężczyzn), w tym w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 15 osób kontynuujących udział w projekcie z 2018 roku (4 kobiety i 11 mężczyzn). W 2020 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystało łącznie 39 osób (5 kobiet i 34 mężczyzn). W 2021 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystały łącznie 42 osoby (8 kobiet i 34 mężczyzn).

13.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność mieszkań chronionych dla bezdomnych osób, prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wynosiła:

- w roku 2016: 92 277 zł oraz na realizację zadania z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 24 975 zł;
- w roku 2017: 81 040 zł oraz na realizację zadania z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 86 400 zł;
- w roku 2018: 81 040 zł oraz na realizację zadania z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 86 400 zł;
- w roku 2019: 90 800 zł przekazanych w formie dotacji na prowadzenie 3 mieszkań chronionych, 28 800 zł przekazanych w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” oraz 62 988,60 zł środków własnych na prowadzenie 3 mieszkań chronionych treningowych przez MOPS.

Na realizację zadania w 2020 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 93 145,81 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała 98 000 zł z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków.

Na realizację zadania w 2021 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 99 916,33 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 100 560 zł.

W 2016 roku miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł około 413 zł, natomiast w ramach projektu wyniósł około 430 zł (nie uwzględniając kosztów wyposażenia mieszkań).

W 2017 roku miesięczny koszt utrzymania wyniósł 422 zł, natomiast w ramach projektu wyniósł około 450 zł.

W 2018 roku miesięczny koszt utrzymania wyniósł 422 zł, natomiast w ramach projektu wyniósł około 450 zł.

W 2019 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 473 zł, 450 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” i 492 zł w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS.

W 2020 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 510 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 485zł.

W 2021 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 523,75 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 520,39 zł.

13.2.2.6 Wnioski

Analiza potrzeb osób bezdomnych w Krakowie wskazuje na konieczność prowadzenia usługi wspierającej ich w wychodzeniu z bezdomności. Aktualnie funkcjonuje 6 mieszkań chronionych treningowych, które przygotowują osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością do samodzielnego życia. Mieszkanie chronione treningowe to forma wsparcia, która stwarza osobom bezdomnym najlepsze warunki do zwiększania własnej aktywności w zakresie zmiany sytuacji życiowej oraz usamodzielnienia się, zatem systematycznie zwiększa się liczba miejsc w mieszkaniach chronionych. Planuje się uruchamianie kolejnych mieszkań chronionych, o charakterze wspierającym oraz współpracę z organizacjami, które prowadzą mieszkania wspomagane, readaptacyjne w ramach własnej działalności lub działalności charytatywnej, dofinansowywanej przez gminę.

13.2.3 Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu

Pracownicy socjalni pracujący metodą streetwork obejmują pomocą osoby bezdomne przebywające w przestrzeni publicznej, niekorzystające ze wsparcia instytucjonalnego lub korzystające z niego w sposób nieregularny, z uwagi na swoje wykluczenie społeczne lub brak motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej. W 2021 r. pracownicy socjalni przeprowadzili 290 dyżurów w terenie, których celem było prowadzenie indywidualnej pracy socjalnej z osobami bezdomnymi, diagnozowanie nowych miejsc pobytu i nawiązywanie kontaktów z osobami bezdomnymi, które nie zostały jeszcze objęte pracą socjalną i udzielenie im informacji lub poradnictwa (nawiązano kontakt ze 224 osobami bezdomnymi). W trakcie wszystkich dyżurów nawiązano 1340 kontakty. Istotnym elementem pracy pracowników socjalnych pracujących metodą streetwork były interwencje w sprawie przebywających na terenie Gminy Miejskiej Kraków osób bezdomnych, podejmowane w odpowiedzi na zgłoszenia osób prywatnych, firm i instytucji. W 2021 roku pracownicy socjalni podjęli 203 interwencji. Streetworkerzy współpracowali z różnymi podmiotami, instytucjami działającymi na polu pomocy osobom bezdomnym, m.in. ze Strażą Miejską, Policją oraz Strażą Ochrony Kolei. W okresie zimowym podejmowano działania, których celem było zmniejszenie ryzyka zamarznięcia osób bezdomnych a w okresie letnim przeciwdziałające zjawisku żebractwa. Łącznie zrealizowano 59 wspólne dyżury terenowe. W 2021 osoby bezdomne miały możliwość skorzystania z konsultacji w 2 punktach konsultacyjnych w siedzibie streetwork przy

ul. Rakowickiej 21 oraz w jednej z ogrzewalni przy ul. Księcia Józefa 52. Z konsultacji skorzystało 60 osób.

13.2.3.1 Organizacje pozarządowe

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

13.2.3.2 Kadra

W MOPS zatrudnionych było w 2021 r. 4 pracowników socjalnych – streetworkerów (4 etaty).

13.2.3.3 Wnioski

Realizowanie pracy socjalnej metodą streetworkingu pozwala na dotarcie i udzielenie odpowiedniej pomocy osobom najbardziej wykluczonych społecznie, które odmawiają lub nie potrafią skorzystać z pomocy. Ważnym elementem pracy streetworkerów jest również współpraca ze Strażą Miejską i Policją oraz Służbą Ochrony Kolei. Zatem zasadne jest kontynuowanie tego typu wsparcia dla osób bezdomnych.

13.2.4 Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej polega na indywidualnym, dostosowanym do zdiagnozowanych potrzeb, wsparciu osoby bezdomnej w procesie pokonywania kryzysu bezdomności. Asystent towarzyszy osobie w jej codziennym życiu, motywuje do zmiany, wspiera. Zakres usługi asystenta osoby bezdomnej obejmuje, jedną lub więcej z niżej wymienionych form wsparcia: pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wsparcie w zakresie poprawy sytuacji finansowej (regulowanie zadłużeń, wyjaśnienie spraw alimentacyjnych), pomoc w aktywizacji zawodowej, wsparcie w próbie odbudowania więzi z najbliższymi, pomoc w dbaniu o zdrowie (doradztwo w kwestiach higieny, motywowanie do leczenia i rehabilitacji, uzyskania stopnia niepełnosprawności lub niezdolności do pracy), motywowanie do podejmowania leczenia uzależnień oraz wytrwania w abstynencji, naukę przestrzegania norm społecznych, dbania o siebie, higienę osobistą oraz miejsce aktualnego pobytu. Współpraca osoby w kryzysie bezdomności oraz wspierającego ją w tym asystenta prowadzić ma do podjęcia przez osobę bezdomną samodzielnego życia.

13.2.4.1 Infrastruktura

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizację pozarządową w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”. Założono, że usługą objętych zostanie 35 osób w okresie trwania projektu (1.05.2019 r. do 30.04.2022 r. - średnio 15 osób rocznie), wymiar wsparcia wyniesie: 150 godzin średniomiesięcznie, a przewidywany okres świadczenia wsparcia dla jednej osoby wyniesie średnio 12 miesięcy. W 2021 roku z usługi AOB w ramach w/w projektu skorzystały łącznie 24 osoby bezdomne.

Równocześnie usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana przez MOPS. Wsparciem objęto 32 osoby bezdomne.

13.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej oraz w ramach działalności MOPS przez pracowników MOPS.

13.2.4.3 Kadra

W 2021 r. Usługę Asystenta Osoby Bezdomnej realizowała w ramach zadania zleconego 2 osoby – 1 290,08 godziny, natomiast w ramach działalności MOPS 2 osoby (w ramach 1 etatu).

13.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania:

- w 2016 roku z dotacji w ramach projektu wydatkowano 20 250 zł;
- w 2017 roku z dotacji w ramach projektu wydatkowano 57 600 zł;
- w 2018 roku z dotacji w ramach projektu wydatkowano 59 400 zł;
- w 2019 roku z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” wydatkowano 20 400 zł, a w ramach projektu „Aktywni zawodowo – aktywni społecznie” wydatkowano 23 610,28 zł;
- w 2020 roku w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 177,72 zł;
- w 2021 roku w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 194,28 zł.

13.2.4.5 Wnioski

Wsparcie asystenta osoby bezdomnej stanowi istotne uzupełnienie systemu wsparcia osób bezdomnych i zasadne jest kontynuowanie.

13.2.5 Pomoc w formie gorącego posiłku

W ramach wsparcia realizacji zadania z zakresu działalności charytatywnej, polegającego na prowadzeniu kuchni w zasobach lokalowych oferenta na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2021 r. Gmina dofinansowywała 4 kuchnie, które wydają około 900 posiłków dziennie.

W 2021 r. liczba osób, które skorzystały z tego typu pomocy wyniosła ok 2 700, przy czym liczba jest zaniżona, ponieważ jedna z największych kuchni, aby ograniczyć czas kontaktu z klientami, a co za tym idzie zminimalizować ryzyko zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2, zrezygnowała czasowo z prowadzenia ewidencji osób korzystających z posiłku. Wszystkie kuchnie ewidencjonowały liczbę wydawanych porcji. Łączna liczba wydanych posiłków w 2021 r. wyniosła 245 623. Łączna kwota dotacji przekazana na realizację zadania to 157 600 zł.

Tabela: Liczba posiłków wydawanych w kuchniach w latach 2016 – 2021

Dane liczbowe z podziałem na lata	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021
Liczba osób korzystających z posiłków	4 344	4 445	4 777	4 746	3 588*	2 700*
Liczba wydanych posiłków	328 443	334 359	257 394	247 266	278 327	245 623

*Liczba może być zaniżona. Ze względu na ograniczenie czasu kontaktu z klientami podczas trwania stanu epidemii w części kuchni zawieszono czasowo prowadzenie ewidencji osób, a notowano jedynie liczbę wydanych porcji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.5.1 Infrastruktura

W roku 2021 realizacja zadania odbywała się w ramach wspierania działalności charytatywnej i obejmowała 4 kuchnie:

Nazwa placówki	Liczba osób korzystających zgodnie z ofertą
Kuchnia św. Brata Alberta – Caritas ul. Dietla 48	ok. 134 osoby dziennie
Kuchnia im. Św. Brata Alberta Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta ul. Reformacka 3	ok. 100 osób dziennie
Parafia Rzymskokatolicka pw. Miłosierdzia Bożego Pl. Prezydenta Edwarda Raczyńskiego 1	ok. 20 osób dziennie
Kuchnia – Fundacja Po Pierwsze Człowiek ul. Woronicza 3B	ok. 82 osoby dziennie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zgodnie z potrzebami, kuchnie wydają podwójne porcje zupy osobom.

Pomoc w formie ciepłego posiłku jest realizowana również przez inne podmioty i organizacje, które nie były dofinansowane przez GMK np. kuchnie przyparafialne lub kuchnie prowadzone przez zgromadzenia zakonne.

13.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez następujące podmioty: Fundację „Po Pierwsze Człowiek”, Parafię Rzymskokatolicką pw. Miłosierdzia Bożego, Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta, Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

13.2.5.3 Kadra

Za zasoby kadrowe odpowiedzialne są podmioty prowadzące kuchnie. Do działań w zakresie prowadzenia kuchni są również angażowani wolontariusze. Zgodnie z wymaganiami kadra ma obowiązek posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz badania wymagane przepisami. W realizację zadania zaangażowane były 63 osoby (ok. 9 etatów), w tym 56 wolontariuszy (ok. 7 etatów).

13.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Łącznie Gmina Miejska Kraków przekazała na realizację zadania:

- w 2016 r.: 150 000 zł;
- w 2017 r.: 150 000 zł;
- w 2018 r.: 190 620 zł;
- w 2019 r.: 197 500 zł;
- w 2020 r.: 187 520 zł;
- w 2021 r.: 157 600 zł.

13.2.5.5 Wnioski

Z posiłków w kuchniach społecznych prowadzonych przez ww. organizacje korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również rodziny, osoby bezrobotne oraz inne, które wymagają takiej formy pomocy. Rodzaje wydawanych posiłków są zróżnicowane w zależności od podmiotu prowadzącego kuchnię. Posiłki wydawane przez kuchnie stanowią uzupełnienie świadczeń przyznawanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. w formie jednego gorącego posiłku.

13.2.6 Łaźnia dla osób bezdomnych

Zapewnienie dostępu do usług higienicznych oraz możliwości wyprania i wymiany odzieży realizowane jest przez dwie organizacje: Dzieło Pomocy św. Ojca Pio w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4 oraz od 1 grudnia 2020 r. przez Zgromadzenie Braci Albertynów przy ul. Skawińskiej 4.

W ramach zadań funkcjonują łaźnie, pralnie oraz magazyny odzieży. Działania obejmują możliwość wykąpania się, wyprania ubrań lub zmiany odzieży, a także strzyżenie, golenie, oraz w razie konieczności odwyszawianie i wspomaganie leczenia przeciw świerzbowego.

Tabela: Liczba zabiegów w łaźni w latach 2016- 2021:

Dane liczbowe z podziałem na lata	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Liczba zabiegów higienicznych	6 525	7 400	6 896	7062	4714	10 062
Liczba usług w formie pralni	3 300	3 448	2 987	3124	1580	3 708
Liczba usług wymiany odzieży	6 112	8 641	7 067	6610	4340	9 476

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.6.1 Infrastruktura

Od 1 marca 2014 r. funkcjonuje łaźnia dla osób bezdomnych w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4. 1 grudnia 2020 r. została uruchomiona druga łaźnia przy ul. Skawińskiej 4.

13.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio oraz Zgromadzenie Braci Albertynów w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

13.2.6.3 Kadra

W 2021 r. w realizację powyższego zadania zaangażowanych było 16 osób (ok. 4 etatów) w tym 10 wolontariuszy (ok. 1 etatu).

13.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania pn. „Zapewnienie możliwości dokonywania zabiegów higienicznych dla osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej” wynosiła:

- w roku 2016: 40 000 zł;
- w roku 2017: 40 000 zł;
- w roku 2018: 55 000 zł;
- w roku 2019: 55 000 zł;
- w roku 2020: 59 583 zł;
- w roku 2021: 113 800 zł.

13.2.6.5 Wnioski

W ramach działalności łaźni osoby bezdomne przebywające w przestrzeni publicznej mają możliwość dokonania zabiegów higienicznych, wyprania lub wymiany odzieży. Z usług samej łaźni prowadzonej przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio korzystało średnio 35 osób dziennie, Zgromadzenia Braci Albertynów średnio 24 osoby dziennie. Osoby bezdomne chętnie korzystają również z pralni i magazynu odzieżowego. Realizacja tego typu działalności daje możliwość podniesienia higieny osób bezdomnych i obniżenia zagrożenia schorzeniami wynikającymi z niskiego poziomu higieny.

13.2.7 Zapewnienie pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych

Gmina dofinansowywała działalność charytatywną w formie Przychodni dla Osób Bezdomnych oraz Punktu Wydawania Leków, w ramach której udzielana jest doraźna pomoc przedmedyczna, pomoc lekarska i wydawanie leków. Lekarze w przychodni przyjmowali pacjentów z objawami chorób ostrych, przewlekłych, w tym również zakaźnych. Poprzez udzielenie pomocy przedmedycznej i lekarskiej udało się również zapobiec niebezpiecznym powikłaniom, szczególnie w przypadku przewlekłych schorzeń dermatologicznych. Wszystkie te działania przyczyniły się także do uświadomienia zasad profilaktyki i higieny osobistej. W 2021 roku w ramach zadania dodatkowo przeprowadzono akcję szczepienia przeciw Covid-19 w okresie od września do grudnia 2021 r. Łącznie zaszczepiono i wydano certyfikaty dla 106 osób.

Drugim zadaniem dofinansowanym przez Gminę w tej dziedzinie jest działalność Fundacji Przystań Medyczna, polegająca na zapewnieniu pomocy medycznej i przedmedycznej w formie dyżurów, osobom bezdomnym przebywającym w przestrzeni publicznej Gminy Miejskiej Kraków, a także w placówkach dla osób bezdomnych, tj. w i Noclegowni i Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a oraz Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c. Ze względu na rozprzestrzenianie się koronawirusa SARS-CoV-2 od dnia 16 marca 2020 r. zrezygnowano z organizacji dyżurów terenowych w formie stacjonarnej przy skwerze im. Andrzeja Wajdy na krakowskich Plantach, a zastąpiono je dyżurami w formie patroli karetką wokół krakowskich Plant oraz w miejscach przebywania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej.

Tabela: Liczba konsultacji lekarskich, opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarских oraz wydanych leków i materiałów opatrunkowych w latach 2016 – 2021

Dane liczbowe z podziałem na lata	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Liczba konsultacji lekarskich	2 694	2 126	2 873	4 737	5 109	4275
Liczba opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarских	2 196	2 124	2 417	3 611	4 925	4520
Liczba wydanych leków i materiałów opatrunkowych	11 066	7 585	9 535	9 824	9 940	10785

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.7.1 Infrastruktura

Przychodnia dla Osób Bezdomnych i Apteka Darów prowadzona była przez Stowarzyszenie Lekarzy Nadziei. Przychodnia znajduje się przy ul. Smoleńsk 4, a Apteka Darów na os. Dywizjonu 303, paw. 1.

Dyżury lekarskie zapewnione przez Fundację „Przystań Medyczna” odbywały się dwa razy w tygodniu w formie patroli karetką wokół krakowskich Plant oraz w miejscach przebywania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej, dwa/trzy razy w tygodniu na terenie placówki Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a oraz raz w miesiącu na terenie Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c.

13.2.7.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadania były realizowane przez Stowarzyszenie Lekarze Nadziei oraz Fundację Przystań Medyczna w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

13.2.7.3 Kadra

W 2021 r. w realizację powyższych zadań zaangażowane było 143 osoby (ok. 10 etatów) w tym 120 wolontariuszy (ok. 5 etatów).

13.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność charytatywną polegającą na świadczeniu pomocy przedmedycznej, lekarskiej i wydawaniu leków wynosiła:

- w roku 2016: 160 000 zł;
- w roku 2017: 170 000 zł;
- w roku 2018: 250 666,66 zł;
- w roku 2019: 320 000 zł;
- w roku 2020: 365 000 zł;
- w roku 2021: 410 000 zł.

13.2.7.5 Wnioski

Realizacja zadania publicznego obejmującego świadczenie pomocy przedmedycznej, lekarskiej i wydawaniu leków zabezpiecza potrzeby osób bezdomnych i ubogich w zakresie uzyskania doraźnej pomocy i poprawy zdrowia, a także jest formą profilaktyki przenoszenia chorób zakaźnych. Pozwala również zaopatrzyć osoby bezdomne, instytucje w podstawowe leki oraz materiały medyczne. Z pomocy w tej formie korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również inne osoby, które z różnych przyczyn nie mają możliwości skorzystania z publicznej służby zdrowia. Przychodnia współpracuje z łaźnią Dzieła Pomocy Św. Ojca Pio prowadzoną w tym samym budynku. Uzupełnieniem tej formy były konsultacje lekarskie i pielęgniarskie dla osób bezdomnych, przebywających w przestrzeni publicznej Miasta Krakowa oraz w placówkach, które mają trudności w skorzystaniu z pomocy świadczonej przez podmioty lecznicze.

Realizacja zadania na dotychczasowym poziomie jest wystarczająca, ponieważ zgodnie z przepisami, w tym ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, większość osób jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym lub ma przyznane prawo do korzystania z publicznej służby zdrowia. Istotne jest zapewnienie doraźnej pomocy medycznej i pielęgniarskiej osobom, które mają ograniczony dostęp w ramach opieki zdrowotnej.

13.2.8 Wigilia dla bezdomnych i samotnych

W 2021 roku ze względu na stan epidemii wydarzenie to nie mogło się odbyć w tradycyjnej formie wieczery wigilijnej. W związku z tym Caritas Archidiecezji Krakowskiej w ramach wigilii adresatom zadania wydał 700 paczek świątecznych, a w kuchni przy ul. Dietla wydawano gorącą zupę grzybową. Natomiast Fundacja Po Pierwsze Człowiek w ramach drugiej kuchni przy ul. Woronicza wydała 300 dwudaniowych posiłków wigilijnych wraz z drobnym upominkiem świątecznym.

13.2.8.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2021 dwie organizacje pozarządowe, Caritas Archidiecezji Krakowskiej oraz Fundacja Po pierwsze Człowiek realizowały zadanie publiczne polegające na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych w dniu 24 grudnia na terenie Gminy Miejskiej Kraków

Ponadto na terenie GMK, bez wsparcia finansowego Gminy, inne organizacje przygotowywały spotkania wigilijne i oraz paczki świąteczne dla osób bezdomnych.

13.2.8.2 Kadra

W realizację powyższego zadania zaangażowanych było 91 osób (ok. 1,27 etatu), w tym 84 wolontariuszy (ok. 0,33 etatu).

13.2.8.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania publicznego z zakresu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, polegającego na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków wyniosła:

- w 2016 roku: 10 000 zł;
- w 2017 roku: 30 000 zł;
- w 2018 roku: 30 000 zł;
- w 2019 roku: 30 000 zł;
- w 2020 roku: 30 000 zł;
- w 2021 roku: 40 000 zł.

13.2.8.4 Wnioski

Celem zadania jest reintegracja społeczna osób bezdomnych i samotnych poprzez uczestnictwo w Wigilii Świąt Bożego Narodzenia w dniu 24 grudnia oraz zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych – pożywienia.

Uczestnikami zadania były osoby bezdomne, samotne przebywające i mieszkające na terenie Krakowa. Realizacja zadania przyczynia się do odbudowywania oraz wzmocnienia umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym oraz pełnienia ról społecznych, dlatego zasadne jest jego kontynuowanie.

13.2.9 Streetbus dla osób bezdomnych

W okresie zimowym na terenie Gminy Miejskiej Kraków realizowana jest usługa skierowana do osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej, mająca na celu zapewnienie doraźnej pomocy żywieniowej oraz możliwości ogrzania się. W okresie od stycznia do marca oraz w grudniu 2021 r. każdego dnia, w godzinach wieczornych, autobus poruszający się po Krakowie zatrzymywał się na 3 ustalonych przystankach, na których osoby bezdomne i ubogie mogły otrzymać suchy prowiant w postaci kanapek, ciepłą kawę lub herbatę oraz otrzymać odzież, koce i inne przedmioty pomocne w przetrwaniu okresu zimowego, jak np. termosy. Podczas postoju możliwe również było ogrzanie się wewnątrz autobusu. W 2021 r. w ramach usługi wydano 5 615 pakietów żywnościowych. Zapewniony był poranny przewóz z ogrzewalni, a w I półroczu 2021 r. jeszcze wieczorny dowóz do ogrzewalni.

13.2.9.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane przez MOPS, w autobusie wynajętym w trybie zamówienia publicznego od prywatnej firmy transportowej. Dostawcą pakietu żywnościowego jest również prywatna firma cateringowa, której oferta została wybrana w przetargu.

13.2.9.2 Kadra

W realizację powyższego zadania było zatrudnionych przez MOPS 8 osób (ok. 1,5 etatu) na umowy zlecenia.

13.2.9.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania Streetbus

- w 2020 roku wyniosła 68 285,06 zł;
- w 2021 roku wyniosła 307 570,50 zł.

13.2.9.4 Wnioski

Streetbus jest formą zapewnienia osobom bezdomnym oraz ubogim przebywającym w przestrzeni publicznej ciepłego napoju i pomocy żywnościowej w autobusie poruszającym się na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a także umożliwia transport osób z ogrzewalni.

14 Działania w ramach projektu „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa IV Innowacje społeczne Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizuje w terminie od dnia 1 czerwca 2021 r. do dnia 31 sierpnia 2023 roku projekt partnerski „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży do 21 roku życia doświadczających kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych z dzielnic VIII-Dębniaki, IX-Łagiewniki - Borek Fałęcki oraz X – Swoszowice w podziale na 3 kategorie:

- dzieci poniżej 7 roku życia,
- dzieci i młodzież objętą obowiązkiem szkolnym nauki (od 7 – 18 lat),
- uczniów szkół ponadpodstawowych (max do ukończenia 21 roku życia).

Celem głównym projektu jest skalowanie innowacji społecznej tj. Modelu Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży (ŚCZPDiM) i jej implementacja poprzez uruchomienie i funkcjonowanie „Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży w Krakowie Południu świadczącego zintegrowane usługi medyczne, wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, społecznego oraz profilaktyki.

W ramach Centrum działają:

- Zespół Infolinii, organizowany i koordynowany przez MOPS w Krakowie, który odpowiedzialny jest za przyjmowanie zgłoszeń do Centrum oraz przeprowadzenie wywiadu diagnostycznego w celu oceny stopnia nasilenia kryzysu psychicznego i pilności podjęcia interwencji,
- Zespół Pierwszego Kontakt (ZPK) koordynowany przez Wydział Edukacji UMK, który po otrzymaniu zlecenia od Zespołu Infolinii podejmuje kontakt z osobą zgłaszającą problem (w przypadku osób nieletnich z ich opiekunami prawnymi) i sporządza wstępną diagnozę Uczestnika oraz Indywidualny Plan Zdrowienia.
- Zespół Koordynacji Międzyinstytucjonalnej (ZKM), który odpowiedzialny jest za stworzenie platformy współpracy instytucji udzielających pomocy, w tym z sektora zdrowia, oświaty i pomocy społecznej, której celem jest zbudowanie sieci wsparcia dla rodziny i dziecka będących w kryzysie psychicznym.

14.1 Organizacje współrealizujące projekt

Liderem projektu jest Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie, a partnerami Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz Wydział Edukacji Urzędu Miasta Krakowa.

14.2 Kadra

Pracownicy MOPS, Szpitala Klinicznego im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 3 w Krakowie.

14.3 Beneficjenci projektu

W okresie realizacji projektu od 1 czerwca 2021 r. do dnia 31 sierpnia 2023 r. zaplanowano udzielenie wsparcia dla 2 269 osób, w tym 1 052 dzieci i młodzieży oraz 1 217 ich rodziców, prawnych opiekunów, z dzielnic Dębniaki, Łagiewniki - Borek Fałęcki, Swoszowice miasta wojewódzkiego Kraków. Od października do grudnia 2021 r. do projektu przyjęto 173 zgłoszenia.

14.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”

Całkowita wartość projektu wynosi 13 302 409,81 zł. Kwota przeznaczona na dofinansowanie działań MOPS w Krakowie na lata 2021-2023 wynosi 722 925 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS w 2021 r. wydatkowano 121 713,57 zł.

14.5 Wnioski

„Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” to innowacyjne, modelowe rozwiązanie, którego funkcjonowanie i skuteczność jest testowane m.in. w Krakowie. Świadczenie usług jak najbliżej miejsc zamieszkania ich odbiorców ma pomóc ograniczyć liczbę potencjalnych hospitalizacji. Powodzenie realizacji wsparcia w sposób założony w ramach modelu stworzy możliwość udzielania pomocy większej liczby dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania i powszechnego wdrażania współpracy międzyinstytucjonalnej w udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży doświadczających kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych.

15 Działania w ramach projektu „W sile wieku 2”

W dniu 25 maja 2020 r. z Małopolskim Centrum Przedsiębiorczości została zawarta umowa o dofinansowanie projektu „W sile wieku 2”, który zakładał uruchomienie i prowadzenie w okresie od 1 lipca 2020 r. do 30 czerwca 2023 r., w budynku przy ul. Naczelnej 12A, Klubu Samopomocy – Specjalistycznego, zapewniającego 18 miejsc dla osób z chorobą Alzheimera, zespołami otępiennymi oraz po udarach. Całkowita wartość projektu wynosi 3 899 615,50 zł, w tym wkład własny Gminy Miejskiej Kraków w wysokości 283 502,16 zł.

W roku 2021 MOPS kontynuował realizację projektu „W sile wieku 2” poprzez prowadzenie w budynku przy ul. Naczelnej 12A, Klubu Samopomocy – Specjalistycznego, zapewniającego 18 miejsc dla osób z chorobą Alzheimera, zespołami otępiennymi oraz po udarach.

W ramach realizowanego wsparcia, Beneficjentów objęto usługami opiekuńczo–pielęgnacyjnymi (dwa posiłki dziennie, pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, dowóz z miejsca zamieszkania do i z placówki), usługami aktywizująco–usprawniającymi (terapię zajęciową, organizacja czasu wolnego, udział w wyjściach rekreacyjno–turystycznych) oraz usługami wspomagającymi (edukacja, informacja, poradnictwo). Klub otwarty był od poniedziałku do piątku w godzinach od 7:00 do 17:00. Udział w projekcie był bezpłatny.

15.1 Infrastruktura

Budynek przy ul. Naczelnej 12A spełnia standardy określone w „Rekomendacjach do prowadzenia placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych na terenie Małopolski” stanowiącymi załącznik Nr 17 do Regulaminu konkursu nr RPMP.09.02.02-IP.01-12-016/19, w ramach którego realizowano Projekt. Lokal wyposażono w sprzęt niezbędny do funkcjonowania oraz prowadzenia zajęć z Beneficjentami zgodnie ze standardem. Ponadto w ramach pozyskanych środków został zakupiony samochód wyposażony w windę, umożliwiający przewóz osób niesamodzielnych poruszających się na wózku lub mających trudności w samodzielnym poruszaniu się.

15.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2021 zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

15.3 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

15.4 Beneficjenci projektu

W ramach projektu wsparciem objęto 3 grupy docelowe:

- mieszkańców Krakowa, którzy ze względu na podeszły wiek (60+), stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia w związku z trudnościami w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego,
- osoby niesamodzielne po przebytych udarach, cierpiące na chorobę Alzheimera oraz zespoły otępienne, które ze względu na podeszły wiek (60+), stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają specjalistycznej opieki, terapii lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego,
- opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych – osoby pełnoletnie opiekujące się osobą niesamodzielną, nie będące opiekunami zawodowymi i nie pobierające wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną, najczęściej członkowie rodziny.

W roku 2021 udzielono wsparcia 28 uczestnikom. Ponadto z usług świadczonych w ramach Projektu skorzystało 10 opiekunów faktycznych.

Projekt zakłada, iż dla każdego uczestnika z pierwszej i drugiej grupy beneficjentów będzie opracowywany Indywidualny Planu Działania, w którym określone zostaną działania krótkoterminowe i długoterminowe, modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji. W roku 2021 opracowano 21 Indywidualnych Planów Działania dla nowych uczestników Klubu. Określone w Planach działania podlegały ocenie nie rzadziej niż co pół roku. W roku 2021 sporządzono 24 takich ocen. Wskaźnikiem realizacji założeń projektu była liczba osób, które osiągnęły i utrzymały optymalny poziom samodzielności i aktywności, w roku 2021 takich osób były 4.

15.5 Nakłady finansowe w ramach projektu „W sile wieku 2”

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację projektu:

- w 2020 r. w ramach wydatków bieżących wyniosła 391 890,16 zł, w tym 375 935,11 zł ze środków pochodzących z otrzymanego dofinansowania oraz 15 955,05 zł w ramach środków własnych. Wydatki na inwestycje w ramach projektu wyniosły 149 275 zł. W ramach środków inwestycyjnych został zakupiony specjalistyczny samochód przystosowany do transportu osób z niepełnosprawnością;
- w 2021 r. w ramach wydatków bieżących wyniosła 918 228,88 zł, w tym 831 076,78 zł ze środków pochodzących z otrzymanego dofinansowania oraz 87 152,10 zł w ramach środków własnych.

15.6 Wnioski

Mając na uwadze doświadczenia okresie realizacji można stwierdzić, iż prowadzenie ośrodków zapewniających wsparcie dla osób starszych w środowisku stanowi odpowiedź na potrzeby tej grupy mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. Zmiany demograficzne powodują, iż w społeczeństwie stale zwiększa się liczba osób, które z uwagi na wiek oraz procesy chorobowe związane ze starzeniem się mają trudność w pełnym uczestnictwie w życiu społecznym. Wskazane czynniki sprawiają, iż wykluczeniem i marginalizacją jest objęta duża grupa mieszkańców Krakowa. Funkcjonowanie placówek, które adresują działania do osób starszych pozwala zatem na zwiększenie i podtrzymanie ich aktywności społecznej, co ma istotny wpływ na opóźnienie skutków starzenia się. Tym samym zwiększa szanse na pozostawanie seniora jak najdłużej w dotychczasowym środowisku i może przesunąć lub wykluczyć konieczność objęcia opieką stacjonarną. Ponadto zauważalne jest zapotrzebowanie na dzienne ośrodki, mogące zapewnić specjalistyczną opiekę i wsparcie osobom cierpiącym na schorzenia związane ze starzeniem się – w tym przede wszystkim po przebytych udarze, cierpiącym na chorobę Alzheimera lub inne zespoły otępienne. Zasadnym wydaje się zatem dalsze podejmowanie działań w celu uruchamiania kolejnych ośrodków, adresowanych do starszych mieszkańców Krakowa, które poprzez zapewnienie usług w społeczności lokalnej pozwolą na utrzymanie ich w dotychczasowym środowisku. Tego typu ośrodki ułatwiają również funkcjonowanie rodzinom, które borykają się z trudnościami w zapewnieniu opieki chorym seniorom przy jednoczesnym utrzymaniu aktywności zawodowej

16 Działania w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

Projekt pn. „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej i skierowany do osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu.

Celem projektu jest opracowanie i przetestowanie jednego standardu funkcjonowania mieszkań wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz stworzenie warunków, które takim osobom umożliwią niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W ramach projektu świadczone są usługi o charakterze społecznym, opiekuńczo – wspierającym, zawodowym oraz pomoc psychologiczna.

Usługi w ramach projektu są realizowane w:

- mieszkaniu treningowym przy ul. Ludwisarzy 12, gdzie osoby w nim przebywające przygotowywane są, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia,
- mieszkaniach własnych osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Czas udziału w projekcie wynosi od 3 tygodni do 6 miesięcy z możliwością jego przedłużenia. Wsparciem obejmowane są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

16.1 Infrastruktura

Mieszkanie wspomagane funkcjonuje w budynku przy ul. Ludwisarzy 12. Zgodnie z wymogami projektu budynek jest pozbawiony barier architektonicznych. Warunki lokalowe umożliwiają zapewnienie pobytu dla maksymalnie 5 osób.

16.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Działania w ramach projektu nie są realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

16.3 Kadra

Pracownicy mieszkania wspomaganego – 4 osoby (w ramach 3,5 etatu).

16.4 Beneficjenci projektu

Projekt skierowany jest do osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Wsparciem programu obejmowane są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

Pierwsi uczestnicy zostali objęci wsparciem w mieszkaniu przy ul. Ludwisarzy 12 w dniu 10 marca 2020 r. Od początku realizacji projektu objęto wsparciem 28 osób – 12 w ramach mieszkania wspomaganego oraz 16 w ramach mieszkań własnych. W roku 2021 r. z pomocy skorzystało 10 osób w mieszkaniu wspomaganym i 10 osób w mieszkaniach własnych.

16.5 Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

Wysokość środków wydatkowanych na realizację projektu w 2020 r. wyniosła 358 792,75 zł. Projekt finansowany jest w całości ze środków zewnętrznych;

Wysokość środków zewnętrznych wydatkowanych na realizację projektu we wskazanym wyżej zakresie w 2021 r. wyniosła 422 678,35 zł.

Ponadto zgodnie z pismem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej z dnia 26 maja 2021 r., Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii wyraził zgodę na wprowadzenie zmian w projekcie w zakresie przedłużenia jego realizacji do dnia 31 marca 2023 r. oraz uruchomienia kolejnych mieszkań wspomaganym.

W związku z powyższym Gmina Miejska Kraków otrzymała dodatkowe środki finansowe na rok 2021 w wysokości 763 967,50 zł na uruchomienie kolejnego mieszkania wspomaganego, tym razem wspieranego. W tym celu przebudowano i przystosowano do potrzeb 5 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz w pełni wyposażono budynek przy ul. Tokarskiej 16. Dofinansowanie Gminy Miejskiej Kraków wyniosło 255 188,18 zł.

16.6 Wnioski

Uruchomione mieszkania wspomagane przeznaczone są dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Osoby te otrzymają w mieszkaniu wsparcie, pomoc prawną, psychologiczną, terapeutyczną i socjalną. Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi są również świadczone w mieszkaniach tych osób. Interdyscyplinarność wsparcia pozwala tym osobom funkcjonowanie w środowisku lokalnym i zmniejsza koszty opieki instytucjonalnej.

Rozwój wsparcia w formie mieszkań chronionych dla osób dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi jest odpowiedzią na potrzeby tych osób i ich rodzin, którzy potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

17 Działania w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020 MOPS realizuje w terminie od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. projekt pn. „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wartość dotacji ze środków Unii Europejskiej w latach 2019 – 2022 wyniesie 8 857 453,20 zł, co stanowi 85% wartości całego projektu. Całkowita wartość projektu to 10 420 533,18 zł.

Projekt skierowany jest do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (oraz do ich otoczenia), które zamieszkują na terenie Gminy Miejskiej Kraków, ukończyły 15 lat, a ich wiodącymi problemami są bezdomność, niepełnosprawność, bezrobocie, utrudnienia w pełnieniu roli rodzica ze względu na zaburzenia psychiczne, niepełnosprawność intelektualną lub uzależnienia, niewystarczające kompetencje społeczne i/lub wychowawcze osób/rodzin, w tym rodzin biologicznych, zastępczych, wychowanków pieczy zastępczej.

Celem projektu jest poprawa funkcjonowania społecznego i przybliżenie do rynku pracy osób ze szczególnymi deficytami psychicznymi, społecznymi, zawodowymi, zamieszkałych w Krakowie. Wsparcie w ramach projektu udzielane jest na podstawie zindywidualizowanej diagnozy także w przypadku uczestników, których sytuacja wskazuje na bardzo ograniczone szanse na powrót na otwarty rynek pracy i uzyskanie zatrudnienia.

Realizowane w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” usługi zlecono w trybie konkursów ofert na realizację następujących zadań publicznych, które kontynuowane będą w latach 2021–2022:

- Świadczenie usługi asystenta osoby bezdomnej – zadanie realizowane przez organizację pozarządową od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. W ramach zadania w 2021 r. pomocą objęto 24 uczestników projektu. Na realizację zadania z dotacji przekazano 48 194,28 zł.
- Świadczenie usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z niepełnosprawnością, z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób – zadanie realizowane przez organizację pozarządową od 1 czerwca 2019 r. do 31 października 2020 r. w ramach pierwszej umowy. Na realizację zadania z dotacji przekazano 225 948,48 zł. Następnie od 1 listopada 2020 r. do 30 kwietnia 2022 r. zawarto z organizacją pozarządową kolejną umowę. Na realizację zadania z dotacji w roku 2021 przekazano 396 857,60 zł. W ramach zadania w 2021 r. pomocą objęto 97 uczestników projektu.
- Świadczenie specjalistycznych usług wspierania rodziny, w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – zadanie realizowane przez organizację pozarządową w ramach dwóch odrębnych umów: w ramach pierwszej zawartej na okres od 1 sierpnia 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. - na realizację zadania w roku 2021 z dotacji przekazano 113 007,68 zł, w ramach drugiej umowy zawartej na okres od 1 grudnia 2020 r. do 30 kwietnia 2022 r. - na realizację zadania w roku 2021 przekazano 38 632,60 zł. Obie umowy rozwiązano z dniem 18.05.2021r. Następnie zawarto z kolejną organizacją pozarządową umowę od 12 lipca 2021 r. do 30 kwietnia 2022 r. Na realizację zadania w 2021 r. z dotacji przekazano 108 053,44 zł. W ramach zadania w 2021 r. pomocą objęto 79 uczestników projektu.
- Świadczenie usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę, w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – zadanie zlecone organizacji pozarządowej w ramach pierwszej umowy w okresie od 1 września 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r., którą rozwiązano 12 lipca 2021 r. Na realizację usług w 2021 r. przekazano z dotacji 110 637,24 zł. Następnie zawarto umowę z kolejną organizacją pozarządową na okres od 18 października

2021 r. do 30 kwietnia 2022 r. Na realizację zadania w 2021 r. z dotacji przekazano 59 940 zł. W ramach zadania w 2021 r. pomocą objęto 211 uczestników projektu.

Ponadto realizowane są usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym, wdrażane z wykorzystaniem podmiotu wyspecjalizowanego w zakresie aktywizacji zawodowej – Klubu Integracji Społecznej będącego w strukturach MOPS. W 2021 r. zrealizowano usługi: doradztwa zawodowego dla 63 uczestników, trenera zatrudnienia wspieranego dla 57 uczestników, kursy kwalifikacyjne (wózek widłowy – łącznie 10 uczestników) oraz zatrudnienie subsydiowane realizowane przez 51 uczestników. W ramach zadania usługami o charakterze zawodowym w 2021 r. objęto łącznie 64 uczestników projektu. Na realizację zadania w 2021 r. z dotacji wydatkowano 1 021 160,45 zł.

17.1 Organizacje współrealizujące projekt

Większość usług oferowanych w projekcie została zlecona organizacjom pozarządowym w trybie konkursowym. Zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie: zlecono realizację usługi asystenta osoby bezdomnej (Caritas Archidiecezji Krakowskiej), indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z niepełnosprawnością uczestników projektu (Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego), specjalistycznych usług wspierania rodziny (Towarzystwo Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, a następnie Fundacja SUSTINAE) oraz usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę (Towarzystwo Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, a następnie Stowarzyszenie Dobrej Nadziei).

17.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania w projekcie.

17.3 Beneficjenci projektu

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r. wsparciem zostało objętych łącznie 494 uczestników z 5 grup:

- osoby bezdomne – 24 uczestników,
- osoby z niepełnosprawnością w wieku aktywności zawodowej, ze względu na stan zdrowia doświadczające ograniczeń w codziennej aktywności i samodzielności – 97 uczestników,
- osoby bez pracy – 63 uczestników,
- rodziny z dziećmi do 18 roku życia wymagające wsparcia w związku z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną lub uzależnieniami rodzica/ów – 83 uczestników,
- osoby/rodziny, w tym rodziny biologiczne i zastępcze, wychowankowie korzystający z pieczy zastępczej lub ją opuszczający – 227 uczestników.

17.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2019 r. wyniosła 1 317 381,11 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 1 040 573,28 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 305 488,08 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2020 r. wyniosła 3 621 699,83 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 2 575 218,73 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 1 046 481,10 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2021 r. wyniosła 3 889 336,34 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 3 014 013,50 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 875 322,84 zł.

17.5 Wnioski

Stan epidemii spowodował liczne utrudnienia w realizacji usług zaplanowanych w projekcie. Część wsparcia odbywa się zdalnie z wykorzystaniem telefonu lub specjalistycznych platform, szczególnie w okresie nasilenia rozprzestrzeniania się wirusa. Wszystkie usługi są wykonywane w reżimie sanitarnym. Pomimo tego projekt jest realizowany zgodnie z założeniami.

18 Działania w ramach projektu „Zawsze Rodzina”

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 MOPS realizuje w terminie od 1 października 2020 r. do 30 czerwca 2023 r. projekt pn. „Zawsze rodzina”, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, zamieszkujących województwo małopolskie, dotkniętych kryzysem, zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Głównym założeniem projektu jest zwiększenie na obszarze Gminy Miejskiej Kraków dostępności do usług społecznych, które zapewniają specjalistyczne wsparcie dla powyższej grupy docelowej, a także wsparcie systemu pieczy zastępczej poprzez kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka, jak również doskonalenie osób już sprawujących pieczę zastępczą.

W ramach projektu zrealizowano następujące usługi:

- asystenta rodziny, z którego wsparcia skorzystało 223 rodziny,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodzin, z których skorzystało 116 rodzin.
- doskonalenie osób pełniących funkcję rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, w tym:
  - szkolenia stacjonarne, z których skorzystało 82 osoby,
  - warsztaty wyjazdowe, w których uczestniczyło 124 osoby,
  - superwizja, którą objęto 28 osób,
  - konsultacje psychologiczne, których udzielono 28 osobom.
- szkolenia dla kandydatów chcących sprawować rodzinną pieczę, w których uczestniczyło 23 kandydatów, a 10 uzyskało wpis do Rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia lub pełniących pieczę zastępczą, a jedna rodzina sprawuje pieczę zastępczą nad powierzonym jej dzieckiem.

18.1 Organizacje współrealizujące projekt

Specjalistyczne usługi dla rodzin z dzieckiem z zostały zlecone organizacji pozarządowej w trybie konkursowym, zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Fundacja Sustinae). W trybie zamówień publicznych prowadzone były zamówienia na szkolenia podnoszące kompetencje dla rodzin zastępczych.

18.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania w projekcie.

18.3 Beneficjenci projektu

Działaniami projektu w 2021 roku zostało objętych łącznie 1 362 uczestników z 4 grup:

- dzieci i młodzież do 18 roku życia oraz ich rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze - 756 uczestników,
- dzieci i młodzież do 18 roku życia z niepełnosprawnością oraz ich rodziny - 417 uczestników,
- osoby pełniące funkcję rodzin zastępczych i prowadzące rodzinne domy dziecka - 166 osoby,

- kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka – 23 osoby.

18.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Zawsze Rodzina”

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2020 r. wyniosła 182 078,74 zł, z czego cała kwota była przeznaczona na zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2021 r. wyniosła 2 712 287,56 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 1 980 266,13 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 732 021,43 zł.

18.5 Wnioski

Stan epidemii wpływa na sposób realizacji projektu. Wszystkie usługi są wykonywane w reżimie sanitarnym, a harmonogram realizacji usług grupowych dla rodzin zastępczych został dostosowany do okresów „luzowania obostrzeń”. Pandemia ma wpływ na rekrutację kandydatów na rodziny zastępcze – zgłasza się ich mniej. Pomimo tych utrudnień w projekcie są realizowane wszystkie zaplanowane usługi.

19 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie

MOPS działa na podstawie Statutu przyjętego uchwałą Nr LVII/1158/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 9 listopada 2016 r. oraz Regulaminu Organizacyjnego zatwierdzonego Zarządzeniem Nr 1409/2018 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 czerwca 2018 r. *(tekst wraz ze zmianami dostępny na stronie www.mops.krakow.pl).*

MOPS realizuje zadania wynikające z:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy o systemie oświaty,
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2021 r. wsparciem MOPS zostało objętych około 5% mieszkańców Krakowa. Z pomocy skorzystało 35 517⁹⁴ osób, w tym: 31 445⁹⁵ to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, 1 575 to uczniowie objęci pomocą materialną o charakterze socjalnym (stypendia, zasiłki szkolne, wyprawka szkolna), 4 827⁹⁶ to osoby, które skorzystały z indywidualnego dofinansowania w ramach zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń w 2021 r. MOPS wydał 131 381⁹⁷ decyzji administracyjnych.

W 2021 r. MOPS realizował zadania w ramach działań własnych oraz koordynacji i nadzoru nad 63 placówkami publicznymi i 118 niepublicznymi.

Placówki te to: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia dla osób starszych, kluby samopomocy, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, placówki specjalistycznego poradnictwa, ośrodek interwencji kryzysowej, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, schroniska, noclegownie i ogrzewalnie dla osób bezdomnych.

Zadania publiczne Gminy Miejskiej Kraków w sferach:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem,
- działalności charytatywnej

mogą być zlecane przez Gminę Miejską Kraków do realizacji podmiotom niepublicznym (organizacjom pozarządowym i innym podmiotom określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Formy zlecenia to: powierzenie realizacji zadania wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji oraz wspieranie realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

⁹⁴ Liczby nie sumują się, gdyż dana osoba mogła być objęta wsparciem w więcej niż jednej z wymienionych grup.

⁹⁵ Źródło: POMOST Std.

⁹⁶ Źródło: TYLDA.

⁹⁷ Źródło: SWP MOPS. Liczba nie zawiera świadczeń finansowanych ze środków PFRON.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, dotacje przekazywane realizatorom zadań ujęte mogą być wyłącznie w planie finansowym Urzędu Miasta i w związku z tym to Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK przekazuje je podmiotom niepublicznym. Natomiast Dyrektor MOPS, na podstawie pełnomocnictwa Prezydenta Miasta Krakowa, ogłasza i rozstrzyga konkursy na realizację zadań. Do zadań MOPS należy realizacja umów, w tym kontrola realizowanych przez podmioty niepubliczne zadań oraz ich rozliczanie.

19.1 Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej było zatrudnionych 711 osób (bez uwzględnienia pracowników przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych) w wymiarze 702,716 etatu, w tym w realizowanych projektach:

- 10 osób na 8,5 etatach to personel projektu „W sile wieku 2”, (wynagrodzenie finansowane ze środków europejskich, 1,25 etatu - wkład własny MOPS);
- 4 osoby na 3,5 etatu to personel projektu pn. „Sami – dzielni. Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” (wynagrodzenie finansowane ze środków europejskich);
- 22 osoby na 11 etatach to personel projektu pn. „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich);
- 25 osób (asystenci rodzin) na 12,15 etatach to personel projektu pn. „Zawsze rodzina” (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich);
- 3 osoby na 3 etatach to personel projektu pn. „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich).

Pozostałe osoby to przede wszystkim pracownicy działów merytorycznych oraz osoby zatrudnione w ramach:

- zatrudnienia subsydiowanego (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich) 4 osoby (uczestnicy projektu) na 4 etatach.

Wśród osób zatrudnionych w MOPS w Krakowie 54% stanowili pracownicy socjalni (bez uwzględnienia pracowników przebywających na urloпах wychowawczych bezpłatnych). Pozostałe osoby to przede wszystkim pracownicy działów merytorycznych. Spośród 384 pracowników socjalnych ponad 80,2% świadczyło pracę w środowisku.

Tabela: Zatrudnienie w MOPS wg stanowisk – stan na 31 grudnia danego roku

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM*					
	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ogółem:	755	796	763	765	745	711
z tego: dyrektor	1	1	1	1	1	1
zastępcy dyrektora	3	3	3	3	3	3
pracownicy socjalni ogółem	405	402	404	398	392	384
z tego: starszy specjalista pracy socjalnej	7	9	13	14	19	19
specjalista pracy socjalnej	102	99	95	93	100	94
starszy pracownik socjalny	146	135	132	140	136	161
pracownik socjalny	149	159	164	151	137 (w tym 5 aspirantów)	110

pracownicy świadczący pracę w środowisku: w tym: pracownicy socjalni, koordynatorzy rpz** oraz AR**	359	364 (314+20+30)	363 (310+22+31)	364 (317+19+28)	368 (322+19+27)	355 (308+19+28)
pozostali pracownicy	346	340	355	367	349	323

*wykaz nie uwzględnia pracowników przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych

**koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

** Asystenci Rodzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Na dzień 31.12.2021 r. wskaźnik zatrudnienia, o którym mowa w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wykazuje niedobór 6,4 pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełne etaty (wskaźnik liczby pracowników na pełnych etatach na 2000 mieszkańców, wg liczby mieszkańców Krakowa z dnia 30.06.2021 r. źródło: GUS w Krakowie).

Odsetek pracowników MOPS legitymujących się wyższym wykształceniem (w tym tych przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych) wynosi 81,8%, z czego 14,4% stanowią pracownicy, którzy mają ukończone także studia podyplomowe. Wykształceniem policealnym legitymuje się 12,8% ogółu pracowników. Wykształceniem średnim legitymuje się 4,4% pracowników, zawodowym 0,4% a podstawowym 0,5% (stan na 31.12.2021 r.).

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie stale obserwuje się proces doskonalenia zawodowego i tym samym stale wzrasta poziom wykształcenia pracowników Ośrodka. W stosunku do roku 2020 wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym wzrósł o 3,1%

W MOPS zatrudnionych było 46 osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności. Przez cały rok wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wynosił ponad 6% w stosunku do ogółu zatrudnienia, co zwalnia MOPS z ponoszenia obowiązku wpłat na rzecz PFRON.

W roku 2021 w MOPS 99 studentów krakowskich uczelni odbyło łącznie 4 210 godzin praktyk studenckich.

W 2021 r. pracownicy MOPS brali udział w 72 szkoleniach. Środki finansowe z przeznaczeniem na realizację szkoleń wyniosły 70 919,10 zł. Dodatkowo w MOPS przeprowadzono superwizje, w których uczestniczyło łącznie 47 pracowników socjalnych i 18 asystentów rodziny. Na ten cel przeznaczono łącznie kwotę w wysokości 23 406,00 zł.

19.2 Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2019 – 2021

2019

Zadania GMK realizowane przez MOPS i jednostki pomocy społecznej	Wykonanie na 31 grudnia 2019 r.
wydatki bieżące	304 377 841 zł
środki własne	228 442 965 zł
dotacja z budżetu państwa	69 524 882 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	6 409 994 zł
wydatki inwestycyjne	29 695 359 zł
środki własne	24 518 839 zł
dotacja z budżetu państwa	-
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	5 176 520 zł
Suma	334 073 200 zł

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie na 31 grudnia 2019 r.
wydatki bieżące, w tym:	160 943 240 zł
środki własne	139 854 236 zł
dotacja z budżetu państwa	20 817 654 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	271 350,00 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	8 380 025 zł
środki własne	7 204 425 zł
dotacja z budżetu państwa	884 331,00 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	291 269,00
Suma	169 323 265 zł

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie na 31 grudnia 2019 r.
wydatki bieżące, w tym:	159 887 531 zł
środki własne	105 557 497 zł
dotacja z budżetu państwa	50 142 223 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	4 187 811 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	4 487 211 zł
środki własne	4 470 943 zł
dotacja z budżetu państwa	9 058 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	7 210 zł
Suma	164 374 742 zł

Zadania GMK realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie na 31 grudnia 2019 r.
łącznie, w tym:	79 818 353,66 zł
wydatki bieżące	79 818 353,66 zł
środki własne	63 276 850,71 zł
dotacja z budżetu państwa	14 838 366,38 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 703 136,57 zł

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie Miasta ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31 grudnia 2019 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		604 919,84 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		17 678 371,45 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	10 138 284 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 849 462,45 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	134 000 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów	3 546 680 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	2 000 000 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	9 945 zł
Suma		18 283 291,29 zł

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

2020

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące	352 331 107 zł
środki własne	266 323 135 zł
dotacja z budżetu państwa	73 732 279 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	12 275 693 zł
wydatki inwestycyjne	11 804 591 zł
środki własne	5 909 826 zł
dotacja z budżetu państwa	5 509 222 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	385 543 zł
Suma	364 135 698 zł

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące, w tym:	183 640 455 zł
środki własne	153 952 977 zł
dotacja z budżetu państwa	22 299 623 zł

dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	7 387 855 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	5 838 909 zł
środki własne	4 077 107 zł
dotacja z budżetu państwa*	1 525 534 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	236 268 zł
Suma	189 479 364 zł

*Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych: 1 486 553 zł oraz Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa: 38 981 zł

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące, w tym:	168 690 652 zł
środki własne	112 370 158 zł
dotacja z budżetu państwa	51 432 656 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	4 887 838 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	5 965 682 zł
środki własne	1 832 719 zł
dotacja z budżetu państwa*	3 983 688 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	149 275 zł
Suma	174 656 334 zł

*Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie na 31.12.2020 r.
łącznie, w tym:	76 626 234,35 zł
wydatki bieżące	76 626 234,35 zł
środki własne	61 177 194,25 zł
dotacja z budżetu państwa	14 190 677,66 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 258 362,44 zł

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie Miasta ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2020 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		454 626,00 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		20 030 957,13 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	11 482 882,00 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 349 161,14 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	81 512,60 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów	3 451 011,40 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	3 665 999,99 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza - przewodnika	390,00 zł
Suma		20 485 583,13 zł

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

2021

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące	369 111 038 zł
środki własne	286 573 827 zł
dotacja z budżetu państwa	72 645 706 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 891 505 zł
wydatki inwestycyjne	30 730 568 zł
środki własne	20 058 050 zł
dotacja z budżetu państwa	1 108 931 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 563 588 zł
Suma	399 841 607 zł

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące, w tym:	196 070 311 zł
środki własne	171 485 096 zł
dotacja z budżetu państwa	21 117 416 zł

dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	3 467 799 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	20 764 770 zł
środki własne	20 016 231 zł
dotacja z budżetu państwa	748 540 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	- zł
Suma	216 835 082 zł

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące, w tym:	173 040 727 zł
środki własne	115 088 731 zł
dotacja z budżetu państwa	51 528 290 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	6 423 706 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	9 965 798 zł
środki własne	41 819 zł
dotacja z budżetu państwa	360 391 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 563 588 zł
Suma	183 006 525 zł

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie 31.12.2021 r.
łącznie, w tym:	76 766 296,94 zł
wydatki bieżące	76 766 296,94 zł
środki własne	60 393 131,61 zł
dotacja z budżetu państwa	14 100 425,33 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	2 272 740,00 zł

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie Miasta ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2021 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		920 124,98 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		23 854 302,81 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	12 171 559,17 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	2 385 021,64 zł

3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	162 843,36 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów	4 207 265,25 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	4 927 613,39 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza - przewodnika	0,00 zł
Suma		24 774 427,79 zł

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

W roku 2021 MOPS pozyskał następujące środki ze źródeł zewnętrznych:

- Program Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Asystent rodziny 2021” - pozyskano dofinansowanie w kwocie 54 260 zł na dofinansowanie usług asystenta rodziny.
- Program pn. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej - edycja 2021” - pozyskano środki w wysokości 1 308 405 zł z Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.
- Program pn. „Wspieraj seniora” - pozyskano dofinansowanie w kwocie 372 487 zł.
- Program Województwa Małopolskiego na realizację zadań polegających na racjonalnym gospodarowaniu wodami opadowymi „Małopolska deszczówka” - pozyskano środki w wysokości 20 800,00 zł na budowę bezodpływowego, wybieralnego zbiornika retencyjnego.
- Projekt pn. „Dofinansowanie działań płatnika składek na poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy” - pozyskano dofinansowanie w kwocie 86 400 zł dla domów pomocy społecznej na zakup i montaż podnośników sufitowych oraz wanny uchylniej ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
- Projekt pn. „Bezpieczny Dom - wsparcie dla kadry małopolskich domów pomocy społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19” - pozyskano dofinansowanie w kwocie 727 500 zł na dofinansowanie dodatkowego wynagrodzenie dla pracowników świadczących usługi bytowe, opiekuńcze, edukacyjne i wspomagające.
  - Projekt „Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” - pozyskano dodatkowe środki w kwocie 763 967,50 zł na uruchomienie kolejnego mieszkania wspomaganego, przy ul. Tokarskiej, dla 5 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.
  - Projekt „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” - pozyskano środki w kwocie 131 121 zł w ramach PO WER, Działanie 4.1 Innowacje społeczne.
  - Projekt pn. „Zawsze rodzina” - całkowita wartość projektu wynosi 7 733 550,71 zł, z czego plan na zadania realizowane przez MOPS w 2021 r. wyniósł 1 989 644 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym - 907 500 zł. Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2021 r. wyniosła 2 897 144 zł, środki pozyskane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

19.3 Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pozyskuje lokale i nieruchomości w celu realizacji własnych zadań oraz zadań powierzanych innym podmiotom do realizacji.

Na koniec 2021 r. MOPS dysponował 94 lokalami i budynkami o łącznej powierzchni 31 905,32 m², w tym:

- 1) Lokal na os. Słonecznym 15 o łącznej powierzchni 189,85 m² – Środowiskowy Dom Samopomocy,
- 2) 18 lokali o łącznej powierzchni 1 665,92 m² przeznaczone na mieszkania chronione, w tym:
  - a) 6 mieszkań – os. Centrum D, os. Stalowe, os. Zielone, ul. Rostworowskiego oraz 2 mieszkania przy ul. Sławka – dla osób bezdomnych,
  - b) 3 mieszkania – os. Kolorowe, ul. Kobierzyńska, ul. Zygmunta Augusta – dla usamodzielniających się wychowanków,
  - c) 4 mieszkania – os. Krakowiaków (3 mieszkania), ul. Bardosa – dla kobiet i kobiet z dziećmi,
  - d) 2 mieszkania – ul. Kobierzyńska, ul. Rydygiera – dla osób w podeszłym wieku,
  - e) 3 mieszkania – os. Centrum C, ul. Borkowska, ul. Kobierzyńska – dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) Budynek przy ul. Ludwisarzy 12 o powierzchni 151,28 m² – mieszkanie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi – zadanie realizowane przez MOPS od dnia 2.01.2020 r. w zakresie projektu pn.: „Sami – dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- 4) Lokal przy ul. Borkowskiej 27 o powierzchni 114,99 m² – placówka wsparcia dziennego,
- 5) 4 budynki i 4 lokale, łączna powierzchnia lokali i budynków wynosi 1 767,26 m² – os. Willowe 19, ul. Borkowska 29/32–33, ul. Borkowska 29/44–45, ul. Cieśliewskiego 11/17–18, ul. Cieśliewskiego 11/3–4, ul. Deszczowa 5, ul. Kąpielowa 41, ul. Tyniecka 140A, ul. Koprowa 4 – placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 6) Lokal o powierzchni 53,93 m² – al. Pod Kopcem 10a – pomieszczenia, w których organizowane są spotkania małoletnich umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka z ich rodzicami biologicznymi,
- 7) Część budynku na os. Górali 19 o powierzchni 655,55 m² – Warsztaty Terapii Zajęciowej – użytkowanego wspólnie przez komórkę organizacyjną MOPS i WTZ,
- 8) Część budynku na os. Krakowiaków 46 o powierzchni 731,19 m², w którym realizowane są też dwa inne zadania pomocy społecznej – Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- 9) Lokal na os. Krakowiaków 2 o powierzchni 210,03 m² – Ośrodek terapii i poradnictwa,
- 10) Część budynku przy ul. Sołtysowskiej 13C, w którym realizowane jest również inne zadanie oraz budynek przy ul. Sołtysowskiej 13D o łącznej powierzchni 1 241,25 m² – Dom Pomocy Społecznej,
- 11) Budynek oraz części 4 kolejnych obiektów (w jednym realizowane są dwa zadania pomocy społecznej, w drugim znajduje się warsztat KIS, w trzecim – DPS, w czwartym – składnica akt i magazyn) – łączna powierzchnia wynosi 3 142,29 m² – ul. Makuszyńskiego 19A, ul. Sołtysowska 13C, ul. Księcia Józefa 52, os. Krakowiaków 46 – ośrodki, schroniska i noclegownie dla osób bezdomnych,

- 12) Budynek przy ul. Naczelnej 12A o powierzchni 142,29 m² – Klub Samopomocy - Specjalistyczny, skierowany do niesamodzielnych mieszkańców Krakowa, po przebytym udarze mózgu lub cierpiących na Alzheimera albo inne zespoły otępienne, którzy ze względu na skończony 60 r. życia, wymagają specjalistycznej opieki, terapii lub wsparcia w związku z trudnościami w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów faktycznych. W lokalu MOPS realizował od dnia 1.07.2020 r. projekt pn.: „W sile wieku 2”, finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020,
- 13) 10 lokali o łącznej powierzchni 903,80 m² – os. Na Skarpie 35, ul. Brogi 26, ul. Dąbrówki 7/3, ul. Dąbrówki 7/4, ul. Jaremy 1, ul. Jeziorko 42e, ul. Kuczkowskiego 3/2u, ul. Morcinka 40, ul. Siemaszki 31, ul. Ugorek 1 – programy aktywności lokalnej,
- 14) 34 lokale o łącznej powierzchni użytkowej 9 729,34 m², w tym: powierzchnia bez piwnic, przyziemia 8 203,82 m², powierzchnia piwnic i przyziemia: 1 523,70 m² oraz powierzchnia składnic akt, magazynów: 1 610,82 m² – os. Krakowiaków 46, os. Słoneczne 15, os. Szkolne 15, os. Teatralne 24, ul. Księcia Józefa 52, ul. Mackiewicza 15, ul. Sikorki 19, ul. Józefińska 14, ul. Limanowskiego 13, ul. Limanowskiego 13/5, ul. Limanowskiego 13/6, ul. Mostowa 4, ul. Na Kozłowie 10, ul. Rakowicka 21/4, os. Górali 19, ul. Makuszyńskiego 19A, ul. Józefińska 14, ul. Limanowskiego 13, os. Szkolne 34, os. Szkolne 35, os. Teatralne 24, ul. Mazowiecka 21, ul. Mazowiecka 4-6, ul. Na Kozłowie 27, ul. Praska 52, ul. Radzikowskiego 39, ul. Rzeźnicza 2, os. Teatralne 24, os. Krakowiaków 2, os. Słoneczne 15, ul. Księcia Józefa 52, ul. Pana Tadeusza 6, ul. Ugorek 1, ul. Pana Tadeusza 6 – komórki organizacyjne MOPS, w czterech budynkach oprócz komórek organizacyjnych MOPS, warsztatu reintegracji zawodowej i społecznej, magazynu oraz składnic akt realizowanych jest jeszcze sześć zadań pomocy społecznej oraz w dwóch lokalach oprócz składnicy akt realizowane są dwa zadania pomocy społecznej,
- 15) Na 2 nieruchomościach gruntowych zrealizowano inwestycję polegającą na budowie budynku dwulokalowego przy ul. Ludwisarzy 6 o powierzchni 263,36 m² z przeznaczeniem na 2 mieszkanie chronione,
- 16) Na 1 nieruchomości przy ul. Tokarskiej 16 zrealizowano inwestycję polegającą na przebudowie i remoncie budynku mieszkalnego o powierzchni 98,38 m² z przeznaczeniem na mieszkanie chronione,
- 17) Na 1 nieruchomości przy al. Modrzewiowej 25 realizowano inwestycję polegającą na przebudowie i rozbudowie budynku z przeznaczeniem na prowadzenie domu pomocy społecznej, mieszkania chronionego i ośrodka wsparcia (kontynuacja zadania w 2022 r.),
- 18) 5 zabudowanych nieruchomości o łącznej powierzchni 10 195,71 m² – ul. Ludwisarzy 22, ul. Golikówka 125, ul. Księcia Józefa 52, ul. Widłakowa 58, ul. Praska 64 – budynki przeznaczone do przebudowy oraz budowy obiektów na potrzeby zadań z zakresu pomocy społecznej.

W ramach zadań inwestycyjnych podjęto następujące działania:

- 1) Przebudowa i rozbudowa obiektu przy al. Modrzewiowej 25 w Krakowie wraz z budową kanalizacji opadowej. W drugim etapie budowy w nowym budynku oraz istniejącym wykonano zakres prac na poziomie 90%. Wykonano część robót wykończeniowych wewnątrz budynku oraz robót związanych z zagospodarowaniem

terenu. W ramach zadania zakupiono część I wyposażenia. Łączny koszt inwestycji wyniósł 4 759 533,77 zł.

- 2) Modernizacja obiektów przy ul. Ludwisarzy oraz przy ul. Tokarskiej. W ramach zadania wybudowano budynek dwulokalowy przy ul. Ludwisarzy 6 przeznaczony na mieszkania chronione dla 14 osób oraz zakupiono pierwsze wyposażenie. Przebudowano i wyremontowano budynek przy ul. Tokarskiej 16 z przeznaczeniem na mieszkanie wspierane dla osób w podeszłym wieku dla 5 osób. Rozpoczęto przebudowę budynku przy ul. Ludwisarzy 22. Kontynuacja robót budowlanych nastąpi w 2022 r. Zadanie uzyskało dofinansowanie z Funduszu Inwestycji Lokalnych – środki z budżetu państwa oraz dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego – środki UE w ramach projektu „Sami Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”, a także dofinansowanie do zadania polegającego na racjonalnym gospodarowaniu wodami opadowymi „Małopolska deszczówka” – środki z budżetu Województwa Małopolskiego. Łączny koszt inwestycji wyniósł 1 898 977 zł.
- 3) Modernizacja budynku MOPS przy ul. Józefińskiej 14. W ramach inwestycji w pierwszym etapie budowy wykonano m.in. nowe pokrycie dachowe, wieńce żelbetowe na ścianach poddasza, ściany konstrukcyjne, ściany żelbetowe szybu windy oraz zamontowano stolarkę okienną połaciową. Łączny koszt prac wyniósł 1 586 588,68 zł.
- 4) Termomodernizacja budynków MOPS. W ramach zadania wykonano termomodernizację budynków placówek opiekuńczo wychowawczych przy ul. Deszczowej 5 i przy ul. Kąpielowej 41, budynku Schroniska dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13C oraz w budynku „A” na terenie nieruchomości przy ul. Księcia Józefa 52 w zakresie m.in. budowy instalacji fotowoltaicznych, ociepleń elewacji oraz ścian fundamentowych, wymiany stolarki okiennej. Opracowano również dokumentację projektową termomodernizacji budynku na os. Górali 19. Łączny koszt inwestycji wyniósł 887 618,23 zł.
- 5) Budowa Domu Pomocy Społecznej przy ul. Praskiej w Krakowie. W ramach zadania opracowano kompletną dokumentację projektową, uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę. Zadanie uzyskało dofinansowanie - wstępną promesę w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – kwota 30 mln zł. Łączny koszt zadania wyniósł 340 993,82 zł.
- 6) Ukończenie budowy domu pomocy społecznej przy ul. Widłakowej 58 w Krakowie. W ramach zadania opracowano dokumentację projektową. Trwają uzgodnienia z ZDMK dot. obsługi komunikacyjnej dla nieruchomości objętej inwestycją. Kontynuacja prac projektowych wraz z uzyskaniem decyzji o PNB w 2022 r.
- 7) Modernizacja budynku, w którym realizowane są zadania pomocy społecznej, os. Krakowiaków 46. W ramach zadania opracowano dokumentację projektową termomodernizacji budynku na os. Krakowiaków 46. Trwają uzgodnienia dokumentacji z Wydziałem Architektury oraz Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska. Kontynuacja prac projektowych wraz z uzyskaniem decyzji o PNB w 2022 r. Łączne wydatki wyniosły 23 025,60 zł.
- 8) Przebudowa budynku przy ul. Praskiej 64 z przeznaczeniem na realizację zadań pomocy społecznej - Centrum Usług Społecznych. W wyniku przeprowadzonego postępowania mediacyjnego Gmina Miejska Kraków – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pozyskała częściowo zabudowaną nieruchomość położoną w Krakowie

przy ul. Praskiej 64. Zabezpieczano obiekt przed dalszą degradacją oraz przygotowano dokumentację do ogłoszenia zamówienia publicznego na opracowanie dokumentacji projektowej.

- 9) Budowa ośrodka wsparcia przy ul. Golikówka 125. W ramach zadania opracowano program funkcjonalno-użytkowy budowy ośrodka wsparcia, zaktualizowano projekt koncepcyjny oraz opracowano opinię geotechniczną. Łączne wydatki wyniosły 15 945 zł.
- 10) Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi. W ramach zadania wykonano podnośnik dla osób z niepełnosprawnościami oraz m.in. miejsca postojowe dla osób z niepełnosprawnościami przy ul. Tokarskiej 16. Zadanie współfinansowane z zadaniem Modernizacja obiektów przy ul. Ludwisarzy oraz przy ul. Tokarskiej. Łączny koszt prac inwestycyjnych wyniósł 41 819,31 zł.
- 11) Zagospodarowanie terenu przy placówce opiekuńczo-wychowawczej, ul. Tyniecka 140A. W ramach zadania wykonano zabezpieczenia terenu siłowni zewnętrznej płytami gumowymi, wykonano oświetlenia dojazdu do budynku, wykonano wiatę śmietnikową. Łączny koszt inwestycji wyniósł 34 996,71 zł.
- 12) Zakupy inwestycyjne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W ramach zadania zakupiono 2 samochody służbowe oraz 6 schodolazów. Łączny koszt inwestycji wyniósł 364 300 zł.

W ramach remontów bieżących wykonano remonty lokali i inne drobne roboty budowlane:

- w lokalu Filii nr 2 MOPS przy ul. Radzikowskiego 39 – remont bieżący pomieszczenia obejmujący m.in.: roboty w zakresie instalacji elektrycznych i niskoprądowych oraz roboty wykończeniowe,
- w lokalu Filii nr 4 na os. Szkolnym 34 – bieżący remont pomieszczeń mający na celu usunięcie skutków zalania obejmujący usunięcie wykwitów, roboty tynkarskie i malarskie,
- w archiwum na os. Teatralnym 24 – bieżący remont pomieszczeń mający na celu usunięcie skutków zalania obejmujący usunięcie wykwitów, roboty tynkarskie, malarskie, posadzkowe oraz wymianę stolarki drzwiowej.

Ponadto wykonano remonty bieżące i inne prace budowlane w budynkach pozostających w użyczeniu i w trwałym zarządzie MOPS:

- w budynku ogrzewalni dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 (budynek „B”) – montaż dodatkowych urządzeń sanitarnych wraz z robotami malarskimi oraz naprawą pokrycia dachowego,
- w budynku przy ul. Deszczowej 5 – bieżący remont łazienki z wymianą okładzin ściennych i podłogowych, wymianę instalacji wod-kan. oraz urządzeń sanitarnych i wyposażenia,
- w lokalu na os. Szkolnym 27 – remont bieżący lokalu obejmujący m.in.: roboty tynkarskie, posadzkowe, okładzinowe oraz montaż osprzętu elektrycznego i armatury łazienkowej,
- w budynku na os. Krakowiaków 46 – wymianę drzwi wewnętrznych w piwnicy.

Poza tym w ramach remontów bieżących zrealizowano:

- prace budowlane w budynku przy ul. Tokarskiej 16 obejmujące podbicie fundamentów, klamrowanie ścian budynku, wzmocnienie konstrukcji dachu i stropu oraz wykonano elementy zagospodarowania terenu. Łączne wydatki wyniosły 173 525,90 zł,

- roboty budowlane z polegające na przygotowaniu miejsc ewakuacji mieszkańców placówek całodobowych w budynku „A” na terenie nieruchomości przy ul. Księcia Józefa 52 w Krakowie. Zakres prac obejmował m.in.: roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie, wymianę pokrycia dachowego, wykonanie instalacji wentylacji mechanicznej, wykonanie nowych instalacji elektrycznych, alarmowych i wod-kan. wraz z montażem wyposażenia i osprzętu. Prace te zostały zrealizowane przy wsparciu finansowym Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach zadania pn.: „Sami - Dzielni - razem przeciw COVID-19”. Wartość dofinansowania wyniosła 224 999,92 zł przy całkowitym koszcie robót (pomniejszonym o wartość robót termomodernizacyjnych) wynoszącym 873 501,21 zł.

Łączny koszt przeprowadzonych remontów wyniósł 1 375 209,84 zł.